

๖31.092

๖358ก

๘.3

การศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาไทย : กรณีศึกษาเฉพาะบ้านหนองประดู่
ตำบลหนองชุมพล อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี

ปริญญานิพนธ์

ของ

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ

19 พ.ค. 2543

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์

มีนาคม 2543

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

136137

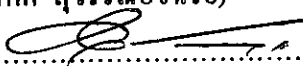
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขา
พัฒนศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(ดร.ชินศักดิ์ สุวรรณอังกริช)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล)

.....กรรมการ

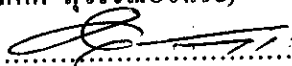
(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวรัตน์ พลายน้อย)

คณะกรรมการสอบ

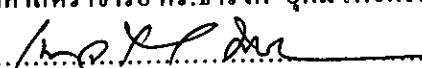
.....ประธาน

(ดร.ชินศักดิ์ สุวรรณอังกริช)

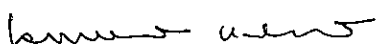
.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล)

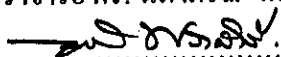
.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวรัตน์ พลายน้อย)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

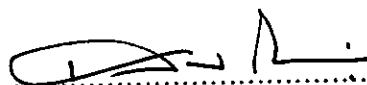
(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร. อนุชาติ พวงสำลี)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

ประกาศอนุญการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากหลายฝ่ายผู้วิจัยกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ประกอบด้วย ดร.ชินศักดิ์ สุวรรณอภัยวิทย์ ที่ให้เวลากับผู้วิจัยในการให้คำปรึกษาเป็นอย่างมาก ขอบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล ผู้ที่ให้อำนาจใจและแนวคิดใหม่ ๆ กับผู้วิจัยเสมอ นอกจากนี้ยังได้กรุณาแนะนำในประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนการตรวจแก้ไขอย่างละเอียดเพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้มีคุณภาพมากที่สุด ขอบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เนาวรัตน์ พลายน้อย ที่ให้ความเมตตาเป็นอย่างสูงกับผู้วิจัยซึ่งจะหาไม่ได้อีกแล้ว ขอบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์ ผู้เป็นครูที่ให้ความเมตตาต่อบุคลิกเป็นอย่างสูงและจะเป็นแบบอย่างกับผู้วิจัยต่อไป ขอบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. อนุชาติ ทวงดำถึ ที่ให้ความเมตตาและให้โอกาสในหลายๆเรื่องที่คุณวิจัยระลึกถึงไม่รู้ลืม นอกจากนี้ยังให้ความอนุเคราะห์เป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ และขอบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จิระเชษฐกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรวุฒิ ปัดโรตง ศาสตราจารย์ ดร. เฉลียว บุรีภักดิ์ และรองศาสตราจารย์ วรรณค์ พ่วงพิศ ที่เป็นครู เป็นผู้ที่ให้อำนาจใจ คำแนะนำและข้อคิดดีๆกับศิษย์อยู่เสมอ

ขอบขอบคุณญาติมิตรที่มาช่วยทุกคน พร้อมลูกศิษย์ และชาวบ้านหนองประจักษ์ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี และขอบขอบพระคุณคุณแม่ที่เป็นผู้ช่วยในการวิจัยครั้งนี้ ถ้าไม่ได้รับการเมตตาเมื่อก่อนมีปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างมาก

สุดท้ายขอบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยรังสิต ที่ให้ทุนการศึกษาและโอกาสแก่ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อในครั้งนี้ และขอบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่สนับสนุนทุนในการทำปริญญานิพนธ์

ัชชาวลย์ วงษ์ประเสริฐ

10 มีนาคม 2543

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
	ปัญหาในการวิจัย.....	8
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
	ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย.....	10
	นิยามศัพท์เฉพาะ	11
2.	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
	ระบบการผลิตของครอบครัวชาวนาในประเทศไทย.....	13
	การศึกษาความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัว.....	20
	สำนักองค์การการผลิตที่ศึกษาเศรษฐกิจชาวนา.....	26
	วิธีการศึกษาเศรษฐศาสตร์ชาวนา	29
	องค์การการผลิตของครอบครัวชาวนา.....	31
	ความหมายของชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจ.....	34
	กระบวนการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจ.....	37
	การผลิตของเศรษฐกิจชาวนา.....	38
	การกระจายของเศรษฐกิจชาวนา.....	45
	การแลกเปลี่ยนของเศรษฐกิจชาวนา	49
	การบริโภคของเศรษฐกิจชาวนา.....	52
	คุณภาพของเศรษฐกิจชาวนา.....	53
	กรอบความคิดพื้นฐานในการวิจัย.....	54

บทที่	หน้า
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	56
พื้นที่ที่ศึกษา.....	56
วิธีการศึกษา.....	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
การจัดกระทำกับข้อมูล.....	60
4 วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา.....	61
ลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อม.....	61
สภาพการตั้งบ้านเรือน.....	65
ความเชื่อเรื่องผีและประเพณีเกี่ยวกับการทำนา.....	68
ความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา.....	71
การกระจายที่ดินและขนาดของครอบครัว.....	73
การเช่าที่ดิน.....	81
แรงงานในการผลิต.....	83
ทุนพื้นฐาน.....	88
การใช้ปุ๋ย.....	91
พันธุ์ข้าว.....	91
การบริโภคสินค้าอุตสาหกรรม.....	94
สถานภาพขององค์กรการผลิต.....	96
การตกต่ำทางพลังเศรษฐกิจ.....	99
คุณลักษณะการจำแนกเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา.....	101
5 กระบวนการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา.....	103
การสำรวจงบประมาณและราคาผลผลิตรอบปีการผลิต พ.ศ. 2541-2542.....	103
ตลาดเกษตรกรรมภายในชุมชน.....	110
การบริโภคของครอบครัวชาวนา.....	117
การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจของชาวนา.....	139
แรงงานและการจัดแรงงานในเศรษฐกิจชาวนา.....	149
องค์ประกอบและผลิตภัณท์รวมในภาคเกษตรกรรมของชุมชน.....	157

บทที่	หน้า
6 ลักษณะชีวิตพันธุ์สังคมเศรษฐกิจของชุมชน.....	166
ลักษณะชีวิตพันธุ์สังคมเศรษฐกิจของชุมชน บ้านหนองประจักษ์.....	167
7 ข้อเสนอเชิงทฤษฎีอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	178
สรุปและอภิปรายผล.....	178
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	187
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย.....	189
บรรณานุกรม.....	191
ภาคผนวก.....	200
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	224

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2504 จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน	74
2 การเปลี่ยนแปลงขนาดการครอบครองที่ดินเฉพาะครัวเรือนที่ดำรงอยู่ ในปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542.....	75
3 การแยกครอบครัวจำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดินในปี พ.ศ. 2504.....	76
4 สถานภาพการเปลี่ยนแปลงขนาดการครอบครองที่ดินในปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542 ของครอบครัวที่ไม่มีการแยกครอบครัว จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน.....	77
5 สถานภาพขนาดการครอบครองที่ดินในปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542 ของครอบครัว ที่มีการแยกครอบครัว จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน.....	78
6 ครอบครัวชาวานที่มีการแยกครอบครัวในปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542.....	79
7 ขนาดการครอบครองที่ดินของครัวเรือนบ้านหนองประดู่ในปี พ.ศ. 2542.....	82
8 สถานภาพแรงงานเพศชายวัยทำงาน ปี พ.ศ. 2504 จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน..	83
9 สถานภาพแรงงานเพศชายวัยทำงาน ปี พ.ศ. 2542 จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน..	84
10 สถานภาพแรงงานเพศหญิงวัยทำงาน ปี พ.ศ. 2504 จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน..	85
11 สถานภาพแรงงานเพศหญิงวัยทำงาน ปี พ.ศ. 2542 จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน..	85
12 จำนวนครอบครัวที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานของสมาชิกครอบครัวที่มีอายุ 14 ปีขึ้นไป.....	86
13 การใช้แรงงานในการผลิตในปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542 จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน.....	87
14 พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกในปี พ.ศ. 2542	92
15 ผลผลิตข้าวในปีจำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน และปีการผลิต	93
16 การบริโภคสินค้าอุตสาหกรรมในครัวเรือนจำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน.....	95
17 จำแนกครัวเรือนตามปริมาณที่ดิน.....	105
18 สัดส่วนของรายได้จากการเพาะปลูก.....	105
19 สัดส่วนของรายได้จากปศุสัตว์.....	106
20 รายได้เฉลี่ยของพื้นที่ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ต่อไร่.....	109
21 ความสั้นเหลือของรายได้รวมภาคเกษตรกรรมในครอบครัว ชาวาน บ้านหนองประดู่.....	111

22 ความถี่เหลือและความขาดแคลนสุทธิของรายได้รวม	
ภาคเกษตรกรรม.....	112
23 กองทุนการซื้อสุทธิของรายได้ภาคเกษตรกรรมในรูปเงินบาท	
ต่อหัวประชากร.....	114
24 ประเภทของรายได้ ของครัวเรือนบ้านหนองประจักษ์	
จำแนกตามปริมาณที่ดิน.....	118
25 แสดงรายได้รวมและการบริโภคในภาคเกษตรกรรม	
จำแนกตามปริมาณที่ดิน.....	119
26 อายุ / วัย / เพศของผู้อาศัยของครัวเรือนบ้านหนองประจักษ์.....	121
27 การบริโภคพืชผักในรูปเงินตราและธรรมชาติ	123
28 การบริโภคผลไม้ในรูปเงินตราและธรรมชาติ	125
29 การบริโภคเนื้อสัตว์ในรูปเงินตราและธรรมชาติ	126
30 การบริโภคสัตว์น้ำในรูปเงินตราและธรรมชาติ	126
31 การบริโภคสินค้าแปรรูปในรูปเงินตราและธรรมชาติ	131
32 การบริโภคเครื่องปรุงในรูปเงินตราและธรรมชาติ	132
33 การบริโภคยานพาหนะ	135
34 การบริโภคทั่วไป	135
35 การบริโภคทางการศึกษา	136
36 การบริโภคสาธารณูปโภค	138
37 การบริโภคภาษี	138
38 การบริโภคและการแลกเปลี่ยน ของครัวเรือนบ้านหนองประจักษ์	140
39 ตัวเลขการลงทุนหมุนเวียนของครอบครัวบ้านหนองประจักษ์	
จำแนกตามปริมาณที่ดิน.....	143
40 สัดส่วนของการบริโภคในรูปเงินตราของครัวเรือนบ้านหนองประจักษ์.....	146
41 เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายของการแลกเปลี่ยนของครอบครัว	
จำแนกตามปริมาณที่ดิน.....	147
42 เปรียบเทียบรายได้จากไร่นาแปลงปลูกและนอกไร่นาแปลงปลูก.....	148
43 ความสัมพันธ์ของผู้บริโภคต่อผู้ผลิต.....	149

ตาราง	หน้า
44 ปริมาณวันทำงานต่อแรงงานผู้ใหญเพศชายหนึ่งคน จำแนกตามปริมาณที่ดิน.....	150
45 วันทำงานนอกไร่นาแปลงปลูกจำแนกตามปริมาณที่ดิน.....	152
46 การกระจายแรงงานในการผลิต ในรอบปีการผลิต จำแนกตามปริมาณที่ดิน.....	153
47 เปรียบเทียบมูลค่าการใช้แรงงานของภาคเกษตรกรรมและ นอกภาคเกษตรกรรม.....	155
48 รายได้นอกภาคเกษตรกรรมตามสัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิต จำแนกตามปริมาณการครอบครองที่ดิน	156
49 รายได้ในภาคเกษตรกรรมตามสัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิต จำแนกตามปริมาณการครอบครองที่ดิน	157
50 ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรกรรมรวมจากการใช้ที่ดิน.....	158
51 องค์ประกอบรายได้ทั้งหมดของภาคเกษตรกรรม	158
52 รายได้รวมจากภาคปศุสัตว์.....	158
53 สัดส่วนของการเพาะปลูกและปศุสัตว์.....	159
54 เปรียบเทียบทุนพื้นฐานและทุนหมุนเวียนในภาคเกษตรกรรม.....	160
55 รายได้รวมสุทธิภาคเกษตรกรรม.....	160
56 รายได้จากภาคเกษตรกรรม.....	161
57 รายได้สุทธิภาคเกษตรกรรม.....	162
58 การบริโภคหมวดอาหาร.....	162
59 การบริโภคหมวดอุปโภคบริโภค.....	162
60 การบริโภคหมวดบริการและการคมนาคม.....	163
61 การบริโภคอาหาร/อุปโภคบริโภค/บริการคมนาคมและภาษีของรัฐ.....	163
62 รายได้นอกภาคเกษตรกรรม.....	164

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่อำเภอเขาชัย.....	61
2 แผนที่อาณาเขตตำบลหนองชุมพล.....	62
3 แผนที่บ้านหนองประดู่.....	63

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยใช้แนวทางการพัฒนาประเทศที่เน้นเป็นสังคมอุตสาหกรรม เพื่อนำไปสู่ความทันสมัยซึ่งการพัฒนาตามแนวคิดดังกล่าวได้สร้างความหายนะแก่ประเทศ การล้มละลายทางด้านการเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2540 และทำให้ประเทศไทยประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอยู่ในขณะนี้ เนื่องจากการพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจมหภาค เน้นการส่งออก เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเป็นหลัก ในอันที่จริงแล้วการพัฒนาประเทศจะเน้นเพียงเศรษฐกิจมหภาคไม่ได้ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจต้องประกอบด้วยเศรษฐกิจระดับมหภาคและจุลภาค โดยเฉพาะความมั่นคงที่เกิดจากเศรษฐกิจฐานล่างอันได้แก่ชุมชนและครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่สุดของสังคม ประเทศไทยไม่ได้มีสถานะและบทบาทเป็นเพียงหน่วยเศรษฐกิจ สนใจเฉพาะในเรื่องค้าขาย กำไรทางวัตถุและเงินตราเท่านั้น หากแต่มีคุณค่าและความหมายเป็นหน่วยชีวิตสังคมและการดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศชาติ ดังนั้นกิจกรรมทางสังคมในส่วนที่เรียกกันว่าเศรษฐกิจ จึงเป็นเพียงกลไกส่วนหนึ่งในระบบและกระบวนการทางสังคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจย่อมมีบทบาทหน้าที่รับใช้สังคมโดยรวม ไม่ใช่สังคมที่ถูกบ้านทอนลดคุณค่าลงเป็นเพียงเครื่องมือรับใช้เศรษฐกิจอย่างเช่นทุกวันนี้ (เสนห์ จามริก, 2542 : 30) ในการแก้ไขปัญหาค่าเงินและฟื้นฟูศักยภาพของชาวชนบทนั้น นักวิชาการและนักพัฒนาได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาหลายรูปแบบด้วยกันไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาที่ยั่งยืน เกษตรผสมผสาน วนเกษตร ภูมิปัญญาของท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน ประชาสังคม ทนทางสังคม และเศรษฐกิจพอเพียง ในการหาทางออกให้กับสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตนี้ แนวคิดเหล่านี้มุ่งเน้นที่คนส่วนใหญ่ของสังคมซึ่งอาศัยอยู่ในชนบทและประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้มีความอยู่ดีกินดีขึ้น ความเข้มแข็งของชุมชนและชุมชนพึ่งตนเองเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และเป็นยุทธศาสตร์สำคัญประการหนึ่งที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่มุ่งให้สังคมมีเสถียรภาพ เนื่องจากประสบการณ์การพัฒนาของประเทศต่างๆ ชี้ให้เห็นว่าประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอย่างมั่นคง จะต้องมีชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะชุมชนท้องถิ่นเป็นหน่วยย่อยที่เป็นรากฐานที่แท้จริงของประเทศ ความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งหมายถึงความสามารถ

ของครอบครัวและกลุ่มองค์กรของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ร่วมกันสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ และทำการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง (ชาติชาย ณ เชียงใหม่, 2542 : 27-28) สังคมที่มีความมั่นคงต้องเริ่มมาจากการมีครอบครัวที่มั่นคง ครอบครัวมีความสามารถในการจัดการความเป็นอยู่ของให้พออยู่พอกิน มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศซึ่งสอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานแนวคิดซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในเรื่อง“เศรษฐกิจพอเพียง”ไว้อย่างลึกซึ้งว่า

...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมีพอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป

และได้พระราชทานคำที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ “ทฤษฎีใหม่” เกี่ยวกับการจัดการที่ดินและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ที่เหมาะสำหรับเกษตรกรที่มีที่ดินแปลงเล็ก ในลักษณะเกษตรแบบผสมผสาน ทำให้มีอาหารกินทั้งปีและมีรายได้ตลอดปี มุ่งให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างพอเพียง เนื่องจากการผลิตของเกษตรกรนั้นมีความเสี่ยงอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ ความเสี่ยงเกิดขึ้นเพราะสาเหตุทางธรรมชาติ เช่น ความไม่แน่นอนของดินฟ้าอากาศ แมลง ศัตรูพืช โรคพืช การขาดระบบควบคุมน้ำและนอกจากนี้ความเสี่ยงอีกอย่างหนึ่งคือความสัมพันธ์อันเกิดจากกลไกตลาด ที่เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาของผลผลิตได้ ทฤษฎีใหม่นี้แนะนำในการจัดพื้นที่เพาะปลูกข้าวส่วนหนึ่ง และเพาะปลูกพืชไร่และสวนอีกส่วนหนึ่ง มีนัยว่าเป็นความคิดในการกระจายผลผลิต (diversified products) ซึ่งเป็นการกระจายความเสี่ยงเกี่ยวกับความแปรปรวนในผลผลิต ราคาและรายได้จากพืชผลเกษตรเพื่อให้มีเสถียรภาพทางรายได้หรือมุ่งให้มีลักษณะเป็นการกระจายรายได้ตามช่วงเวลาในรอบหนึ่งปี การผลิตในสิ่งที่ต้องการบริโภคเท่าที่ต้องการบริโภคและเก็บไว้บริโภคเองจึงเป็นการลดต้นทุน (transaction cost) ที่เกี่ยวเนื่องกับการบริโภคของเกษตรกรเอง การประหยัดได้ในส่วนนี้เทียบเท่ากับเป็นการลดค่าครองชีพ (cost of livings) หรือเพิ่มรายได้แท้จริง (real income) ของเกษตรกร ซึ่งเท่ากับประกันมาตรฐานขั้นต่ำในการครองชีพ (safety net) แก่เกษตรกร (วิศาล บุญผดวน และคนอื่นๆ, 2542 :9) และเน้นความสำคัญของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและสร้างความสามัคคีในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรมีความหวังกับอนาคตของตนเอง เห็นว่าเกษตรกรเป็นอาชีพที่มี

อนาคตสามารถหาเลี้ยงชีพได้อย่างพอเพียง ทรงเน้นให้เห็นว่าการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ใช่แค่เป็นเพียงวิธีการแก้ปัญหาวิกฤตเฉพาะหน้าหรือแก้ไขเฉพาะบางส่วนของสังคมเท่านั้น แต่จะเป็นการเปลี่ยนที่รากฐานทางเศรษฐกิจของสังคมไทย เพื่อปรับคุณภาพของสังคมจากฐานรากให้มีความมั่นคง แต่หลายคนอาจตั้งคำถามว่าสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันซึ่งประเทศไทยได้พัฒนาประเทศตามแนวกระแสหลักมากกว่า 30 ปี และผลกระทบของการขยายตัวของทุนนิยมโลกที่มีต่อชุมชนหมู่บ้าน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนที่มีการผลิตเพื่อยังชีพ เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและในชุมชนเป็นหลักมาสู่การผลิตเพื่อขาย เพื่อนำผลผลิตไปแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าในตลาดมากขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการพึ่งตนเองและความเป็นอิสระของชุมชนลดลง นอกจากนี้การพัฒนาได้สร้างให้คนรุ่นใหม่มีความเป็นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมทั้งในเมืองและชนบท การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ถูกตั้งข้อสงสัยและคำถามว่าสังคมไทยควรปรับกระบวนการพัฒนาในลักษณะใด เช่น ควรมุ่งพัฒนาภาคอุตสาหกรรมต่อไปโดยขยายภาคอุตสาหกรรมออกไปสู่ภูมิภาค หรือควรหันมาพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตทางด้านเกษตร หรือควรชะลอการพัฒนาอุตสาหกรรมหันมาพัฒนาภาคเกษตรกรรมให้มีลักษณะพึ่งตนเองได้ (นณทรณ์ หะวานนท์, 2539 :23) ข้อเสนอให้ชุมชนหันกลับไปผลิตเพื่อการยังชีพในขณะนี้มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่าชุมชนชาวนามีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นแบบทุนนิยมหรือยังคงผลิตแบบพอยังชีพ เพื่อทำความเข้าใจระบบการผลิตของชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ต้องทำการคลี่คลายให้กระจ่าง และสังคมไทยจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาอธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมของตนเอง จึงจะทำให้เห็นแนวทางการแก้ปัญหาเป็นไปอย่างถูกต้องทิศทางและสนองตอบความต้องการของชุมชนและคนในสังคม

การศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไทยมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อทำความเข้าใจต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาประเทศตามแนวทันสมัย (modernization) เช่น งานของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2528) ประนุช ทรัพย์สาร (2525) พรพิไล เลิศวิชา (2534) ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพรพิไล เลิศวิชา (2537) ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพูนศักดิ์ ชานิกประคิษฐ์ (2540) การศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาได้พยายามทำความเข้าใจสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งงานดังกล่าวสามารถฉายภาพบริบทของการเปลี่ยนแปลงชนบทและชุมชนหมู่บ้านไทยในภาพกว้างได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์ในระดับมห

ภาค ทำให้การศึกษาไม่สามารถให้รายละเอียดด้านผลกระทบและกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่เกิดขึ้นได้ และกรอบในการวิเคราะห์ในระดับมหภาคได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกและอิทธิพลระดับโครงสร้าง ดังงานของสุทธิทิฐิ ชูชาติ (2524) สุรพล ต้นรุ่งเรืองทวี (2526) จามะรี พัทธกัญวงศ์ (2527) เบลล์ (2528.) วิวัฒน์ชัย อัศถาภรณ์ (2533) กรอบวิเคราะห์เช่นนี้จึงเน้นไปที่การครอบงำ การแทรกแซงจากปัจจัยภายนอก (ทุนนิยมโลก) ขณะที่บทบาทความสำคัญทางเลือกและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่ถูกครอบงำ (ชนบท หมู่บ้านและชาวบ้าน) และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น กลับไม่ได้รับความสนใจมากนัก การอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นจึงเป็นการอธิบายในเชิงหน้าที่ (functional explanation) หรือด้วยเหตุผลความต้องการของระบบ เช่น ฐานะการเป็นทุนนิยมรอบนอกของไทย ถูกเลือกหรือถูกกำหนดโดยความต้องการของระบบทุนนิยมโลก และการดำรงอยู่ของชาวนาหรือลักษณะการผลิตของเกษตรกรชาวนาขนาดเล็กมีความเหมาะสมกับการพัฒนาทุนนิยมรอบนอก และเพราะการผลิตของชาวนาช่วยลดต้นทุนการผลิตและการช่วยกดดันค่าแรงให้ต่ำ เป็นต้น การอธิบายเช่นนี้แม้จะมีน้ำหนักในแง่ตรรกะแต่ก็ยากแก่การพิสูจน์ในเชิงประจักษ์ และสิ่งสำคัญได้มองข้ามพลวัตความเคลื่อนไหวของโครงสร้างภายในประเทศ และชุมชนหมู่บ้านไทย ในการเผชิญหน้ากับพลังการกดดันจากภายนอก การศึกษาจึงเป็นเพียงดูผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงชุมชนหมู่บ้านโดยทั่วไป และไม่ได้นำหมู่บ้านเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Vaddhanaphuti, 1993 :) จึงทำให้ไม่เห็นเงื่อนไขและกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่าครอบครัวยุคใดครอบครัวยุคใดมีปฏิกริยาอย่างไรและมีพลวัตความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างไร แนวคิดที่มุ่งอธิบายและมองแต่การครอบงำของทุนนิยมและอำนาจการควบคุมของรัฐ จะลดบทบาทของมนุษย์ลงเป็นเพียงสิ่งไร้ชีวิตไร้พลัง ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลความต้องการหรืออิทธิพลของระบบหรือโครงสร้าง แทนที่จะมองว่ามนุษย์เป็นผู้มีบทบาทและศักยภาพการเปลี่ยนแปลง (human agency) โดยครอบครัวยุคใหม่ ชุมชนและสังคมมีพลวัตและมีศักยภาพในการปรับเปลี่ยนและแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ ในขณะที่สังคมพัฒนาก้าวหน้าไป สภาพชีวิตผู้คนในชนบทและกึ่งเปลี่ยนไป สังคมมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ชาวนาจึงไม่เพียงแต่ถูกครอบงำด้วยอิทธิพลและการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกเท่านั้น แต่ชาวนาได้แสดงบทบาท ผลักดัน เลือกและใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้นๆด้วย (วัฒนา สุถัมสิต, 2540 : 111-129) เช่น ปราชญ์ชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม พ่อดำแดง ภาษี เป็นต้น และการดิ้นรนต่อสู้ของชาวท่าแกวียน การปรับตัวและการแสวงหาทางเลือกของชุมชนโดยหันกลับมาทำเกษตรผสมผสาน และการเลี้ยงสัตว์ ขึ้นย่นได้ว่าระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่ถูกครอบงำภายใต้กระแสหลักของทุนนิยม ชุมชนยังมีความสามารถและศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถจัดการกับวิถีชีวิตและยังสามารถปรับเปลี่ยนพัฒนาให้สอดคล้องกับ

ความต้องการของตนเองได้ในระดับหนึ่ง (ยศ สันตสมบัติ. 2539 : 19) ซึ่งเป็นการยืนยันว่าชุมชนไม่ได้เป็นผู้ถูกกระทำเพียงอย่างเดียว แต่ชุมชนมีการปรับเปลี่ยนแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มากกระทบอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการหาคำตอบและทำความเข้าใจว่าลักษณะชุมชนหมู่บ้านไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร และครอบครัวมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองเพียงใด จึงเป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวนา จามะรี พิทักษ์วงศ์ (2527 : 29) และ ชัยนต์ วรรณฤติ (2536 : 28 - 39) เห็นว่ามีความจำเป็นในการศึกษาระดับจุลภาคเพื่อทำความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาชุมชน อยู่ที่ว่าอธิบายปรากฏการณ์สังคมในระดับจุลภาค (micro study) เพื่อให้ได้รายละเอียดของปรากฏการณ์ในเชิงลึก ซึ่งครอบคลุมมิติของเวลา มิติทางสังคมและสะท้อนให้เห็นความเคลื่อนไหวและความสัมพันธ์ การที่เลือกศึกษาหน่วยการวิเคราะห์คือครอบครัว ก็เพราะเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดและมีความหมายทั้งในการดำรงอยู่ของชาวบ้าน และในการปกครองของรัฐ การศึกษาระดับจุลภาคซึ่งก็คือครอบครัว โดยเน้นการศึกษาในรายละเอียดของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง สามารถหาข้อมูลเชิงประจักษ์มารองรับยืนยันได้ ทั้งนี้เพื่อที่จะเสนอให้เห็นความแตกต่างหลากหลายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาเช่นนี้มีความแม่นยำหรือมีความสมจริงสูง แต่ไม่ได้หมายความว่าการศึกษาปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถใช้เป็นตัวแทนของหมู่บ้านอื่นๆ หรือสามารถจะนำมาเป็นข้อสรุปว่าสังคมในระดับมหภาค (macro society) ได้ โดยเฉพาะครอบครัวมีลักษณะเงื่อนไขแวดล้อม และความเป็นมาแตกต่างกัน ถ้าสามารถเข้าใจเงื่อนไขแวดล้อมดังกล่าวก็จะเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีความเป็นมาอย่างไร นอกจากนี้การใช้ครอบครัวเป็นหน่วยวิเคราะห์จะช่วยให้สามารถมองเห็นโครงสร้างสังคมเศรษฐกิจชนบทที่พัฒนาขึ้นมาในพื้นที่หรือในระบบนิเวศน์หนึ่ง เป็นสังคมที่พัฒนาขึ้นโดยมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรืออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในระบบนิเวศน์นั้นในการดำรงชีวิต เพราะความสัมพันธ์ระหว่างคนกับระบบนิเวศน์ย่อมมีส่วนสำคัญในการกำหนดแบบแผน และการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิต หากพิจารณาปรากฏการณ์ในระดับพฤติกรรมของครอบครัวจะเห็นได้ว่าบทบาท ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมและรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดำรงอยู่ ย่อมมีส่วนกำหนดและอธิบายพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการมีเครื่องมือที่จะช่วยชี้ให้เราเห็นว่าควรจะศึกษาประเด็นอะไรบ้าง ช่วยให้เห็นว่าปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญอย่างไร สิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร และมีผลต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวอย่างไร ดังนั้นเราไม่สามารถทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมเฉพาะที่มีความหมาย ซึ่งถ้าเรามุ่งศึกษาหาเพียงความเหมือนแต่เพียงอย่างเดียว และละทิ้งความหลากหลายออกไปเสีย

แทนที่จะจำแนกครอบครัว อธิบายให้เห็นความแตกต่างของปรากฏการณ์หรือการตีความปรากฏการณ์นั้นๆ ในทัศนะของครอบครัวที่แตกต่างกันออกไป

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทั่วโลก เป็นการยืนยันความล้มเหลวในขั้นพื้นฐานของวิธีการทางเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ที่ไม่สอดคล้องกันกับในทางปฏิบัติของโลกแห่งความเป็นจริง จึงควรแสวงหาเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้มีชีวิตดีขึ้น ทำให้เศรษฐกิจมีชีวิต (living economy) (วิวัฒน์ชัย อัดถากร. 2531 : 19) และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงสนใจแนวคิดเศรษฐศาสตร์ชาวนาของสำนักองค์การการผลิตซึ่งเป็นเศรษฐศาสตร์กระแสใหม่ที่มีความสำคัญกับตัวตนของชาวนา และเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “ทฤษฎีใหม่” แนวคิดของสำนักองค์การผลิตเน้นการศึกษาเศรษฐกิจระดับจุลภาค เป็นการศึกษาชีวิตพึ่งพิงสังคมเศรษฐกิจของครอบครัวที่มีประชากรประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยใช้วิธีการศึกษางบประมาณศึกษาในเรื่องคุณภาพของรายได้-รายจ่ายในครัวเรือนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรา พงศาพิชญ์ ที่ศึกษาเรื่องการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและการพัฒนาสังคม ผลการวิจัยพบว่าตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจของชุมชนบทโดยวัดจากอัตราส่วนของรายได้ต่อรายจ่ายของครัวเรือน (อมรา พงศาพิชญ์และคนอื่นๆ. 2542 : 10 - 18) และเพื่อศึกษาการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจในรอบปี เกี่ยวกับการผลิต การกระจาย การบริโภค การแลกเปลี่ยนของเศรษฐกิจที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมกับเศรษฐกิจสาขาอื่นๆ ในเศรษฐกิจแห่งชาติ

ตามขั้นตอนการวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของในชุมชน โดยเน้นศึกษาความเฉพาะของเขตภูมิเศรษฐกิจในเขตใดเขตหนึ่งว่าตัวตนทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างไร พื้นฐานแนวคิดนี้เห็นว่าเศรษฐกิจครอบครัวชาวนาผลิตเพื่อประกันการบริโภคในครัวเรือนโดยใช้แรงงานของตนเอง ทุนแม่ที่สำคัญที่ศึกษาเศรษฐกิจชาวนาคือการศึกษาน่วยย่อยของชุมชนซึ่งก็คือครอบครัว เพราะว่าครอบครัวมีลักษณะเฉพาะพิเศษที่มีความเป็นเฉพาะของตัวเองซึ่งจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัย ขนาด เพศ ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของตัวแปรแต่ละกลุ่มของครอบครัว และแต่ละเขตของชุมชน องค์การการผลิตเป็นเรื่องของผลรวมของการใช้แรงงาน ปัจจัยการผลิตและเครื่องมือการผลิตที่มีอยู่ภายในครอบครัว โดยบ่งบอกประสิทธิภาพทางแรงงานการผลิตในเชิงปริมาณและคุณภาพออกมา ซึ่งประสิทธิภาพขององค์การการผลิตในทางเศรษฐศาสตร์ของครอบครัวมีความเป็นเหตุเป็นผล เนื่องด้วยในกระบวนการผลิตจำเป็นต้องประสานระหว่างแรงงานกับเครื่องมือการผลิตที่เป็นไปอย่างธรรมชาติ คือครอบครัวชาวนาเป็นเจ้าของแรงงานภายในครอบครัว เป็นผู้ใช้แรงงานโดยตัวเอง ตลอดทั้งเป็นผู้จัดตั้งองค์การผลิต และเป็นเจ้าของผลผลิตซึ่ง

แสดงออกมาเป็นรายได้ที่อยู่ในรูปแบบบรรณาธิและเงินตรา ซึ่งความพิเศษของแนวคิดสำนักองค์กร
การผลิตอยู่ที่ว่ามนุษย์เป็นเป้าหมายการผลิต การบรรลุเป้าหมายการผลิตคือสร้างความเข้มข้นในการ
ผลิต โดยสามารถในการประสานในเรื่องของทุนและเครื่องมือการผลิตและแรงงานอยู่ในเขตแดนที่
เหมาะสม ขึ้นอยู่กับจำนวนแรงงาน และสมาชิกที่เป็นผู้บริโภครวมในครัวเรือนกับความมั่นคงของการ
จัดการใช้ที่ดินทางการผลิต เพื่อแสดงออกมาในความหมายของการพัฒนาแรงงานการผลิตของครอบ
ครัว การดำรงชีวิตของครอบครัว ดำรงอยู่ได้โดยมีรายได้ของตัวเองในแต่ละครอบครัว เป็นรายได้ที่
เกิดขึ้นมาจากการใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัว และเป็นรายได้จากภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก
เนื่องจากแต่ละครอบครัวมีสมาชิกที่ดำรงอยู่ทั้งฐานะผู้ทำงานและผู้ที่ไม่ได้ทำงาน หรือสูญเสียความ
สามารถในการทำงานและรายได้ของครอบครัวเกิดขึ้นมาจากกิจกรรมทางการผลิตที่กำหนดตามวงจร
การผลิตในแต่ละฤดูกาลและแสดงออกมาเป็นผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของครอบครัวจะแตกต่าง
จากเศรษฐกิจส่วนอื่นๆทั้งหมดภายในเศรษฐกิจแห่งชาติ แต่ตราบเท่าที่ชาวนายังใช้แรงงานในครอบ
ครัวเป็นแรงขับเคลื่อนหาคุณภาพกับการบริโภคในครัวเรือน และสำหรับชาวนามีการจัดองค์กรการ
ผลิตความเข้มแข็งก็อาจจะไปเกี่ยวข้องกับระบบตลาดได้ หรือชาวนาอาจรวมตัวกันจัดองค์กรในรูปส
หกรณ์แนวคิดในการต่อรองกับกลไกตลาด แนวคิดเศรษฐศาสตร์ชาวนา มองว่าชาวนามีตัวตนอยู่และก
มีเศรษฐกิจของตนเอง การศึกษาเกี่ยวกับกลไกการทำงานภายในของเศรษฐกิจชาวนา การใช้แรงงาน
และการใช้ที่ดินของชาวนา ปัญหาทางเทคนิคของการผลิตของครอบครัวชาวนา มองปัญหาจากภายใน
ของเศรษฐกิจชาวนา โดยพยายามทำความเข้าใจธรรมชาติและอนาคตของเศรษฐกิจชาวนา (ฉัตรทิพย์
นาทฤาและคนอื่นๆ. 2541 : 1-118)

การศึกษาสังคมชนบทมีวิจัยและการศึกษาไว้อย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าเรารู้
เท่าทันสภาพสังคมที่หลากหลายและที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะครอบครัวชาวนาซึ่ง
กำลังได้รับผลกระทบจากระบบพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมอย่างมาก ยิ่งไม่มั่นใจกว่ามีความรู้
เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับตัวของครอบครัวเหล่านี้เพียงพอเพียง ดังนั้นการศึกษาครอบครัว
ชาวนาในชนบทเพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงย่อมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเป็นอย่างอื่น
และการศึกษาสถานะของครอบครัวชาวนามีนิยชะค่อนข้างน้อยและการค้นหามาตรการการแก้ปัญหา
ชนบทเป็นอย่างไร ถ้าหากสังคมและระบบการผลิตของครอบครัวชาวนายังมีศักยภาพและมีแนวโน้มที่
จะอยู่ไปได้อีกนาน การแสวงหามาตรการช่วยเหลือและแนวทางการพัฒนาที่ช่วยลดการถูกเอารัดเอา
เปรียบและสร้างอำนาจการต่อรองเพิ่มขึ้น ย่อมเป็นทางเลือกที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

การขาดความรู้ที่เท่าทันสภาพการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวชาวนาในชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศประการหนึ่ง นอกจากนี้ปัญหาก็สำคัญก็คือการขาดแนวทางหรือกรอบในการศึกษาที่ช่วยให้เข้าใจสภาพของการดำรงชีวิตของครอบครัวชาวนาอย่างเป็นระบบและเข้าใจทิศทางและกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจด้วยวิธีคิดตามแนวเศรษฐศาสตร์แบบเคมๆคงไม่ใช่ทางออกที่ดีเพราะเคยนำพาประเทศไปสู่การล้มละลาย การแก้ไขปัญหานี้จึงต้องใช้วิธีคิดโดยใช้แนวทางเศรษฐศาสตร์แบบใหม่ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยมีทางเลือกมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเพื่อทำความเข้าใจคุณลักษณะตัวคนของชุมชนไทย โดยการศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านในประเทศไทย โดยใช้แนวคิดของสำนักองค์การการผลิต เป็นแนวทางในการศึกษาเฉพาะกรณีบ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ซึ่งจะได้อธิบายผลที่ได้ใช้เป็นพื้นฐานของครอบครัวในการทำความเข้าใจถึงชีวิตสังคมเศรษฐกิจของชาวนาชนบทเมื่อได้อธิบายเบื้องต้นที่มีความถูกต้องชัดเจนแล้ว กระบวนการแก้ปัญหาจะสามารถวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของเขตภูมิเศรษฐกิจในท้องถิ่นได้ และสามารถกำหนดการผลิตที่เหมาะสมกับจุดตั้งทางเศรษฐกิจ (standort) ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ

1. เพื่อศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา ผ่านกระบวนการผลิตข้าวของชาวนาในรอบปีการผลิต ปี พ.ศ. 2541-2542 บ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของครอบครัวชาวนาบ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ในปี พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2542

ปัญหาในการวิจัย

1. คุณภาพของการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในรอบปีการผลิต พ.ศ. 2541-2542 ของครอบครัวชาวนาไทยเป็นอย่างไร

2. กระบวนการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในรอบปีการผลิต พ.ศ. 2541-2542 ในเรื่องการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการกระจายของบ้านหนองประคู้ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร การประกอบอาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่มีอนาคตหรือไม่ และเพราะเหตุใด

3. เกิดกระบวนการความแตกต่างของครอบครัวชาวนาขึ้นหรือไม่ ถ้ามีเป็นอย่างไร และปัจจัยอะไรเป็นตัวกำหนดกระบวนการความแตกต่างของครอบครัวชาวนา

4. เพื่ออธิบายลักษณะชีวิตพันธุ์สังคมเศรษฐกิจชุมชน บ้านหนองประคู้ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย ซึ่งผลการวิจัยจะช่วยทำให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงของชุมชนชาวนาในระดับจุลภาค

2. การศึกษาครั้งนี้ทำให้สามารถเข้าใจในสภาพที่เป็นจริงของกระบวนการผลิตซ้ำ ของชาวนา การหมุนเวียนของเศรษฐกิจชาวนาและระบบดุลยภาพในรอบปีการผลิต เข้าใจถึงลักษณะชีวิตพันธุ์สังคมเศรษฐกิจ และวิวัฒนาการของความสัมพันธ์ทางสังคมเศรษฐกิจของชุมชน ความสัมพันธ์ภายในองค์กรการผลิต และปัญหาของภาคเกษตรกรรมซึ่งจะช่วยให้ครัวเรือนและชุมชนเข้าใจปัญหาของตนอย่างแจ่มชัดและถูกต้องมากยิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของเขตเศรษฐกิจ ในท้องถิ่นได้ และสามารถกำหนดจุดดั่งที่เหมาะสมในการผลิตคือท้องถิ่น กำหนดวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของตัวเองว่าจะผลิตอะไร ปริมาณเท่าใด ด้วยวิถีทางเทคนิคอย่างไร สามารถจัดการใช้แรงงานได้เต็มที่ตลอดทั้งปี เพื่อสร้างสมดุลระหว่างสาขาการผลิตที่สามารถสนองการบริโภคภายในท้องถิ่นได้พอเพียงสามารถผลิตซ้ำและวงจรการผลิตซ้ำสิ้นสุดได้ในท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชน และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8

4. ผลการวิจัยเป็นประโยชน์กับรัฐบาล ที่จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาสังคมเศรษฐกิจของภาคเกษตรกรรมอื่นๆ เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบพรณฐานของชุมชนเขตต่างๆ กำหนดนโยบายและวาง

แผนพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละชุมชน

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีหมู่ 3 บ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเก็บข้อมูลจากทุกครัวเรือนเกี่ยวกับรายได้-รายจ่ายในรอบปีการผลิต พ.ศ. 2541-2542 ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นประสบการณ์ โดยใช้ oral history เป็นวิธีการศึกษา ส่วนข้อมูลในเรื่องการบริโภคทั้งในรูปเงินตราและธรรมชาติเป็นการประเมินจากราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคเท่ากับราคาของสินค้าในท้องถิ่นที่ชาวบ้านรับรู้ร่วมกัน และพิจารณาจากความถี่ในการบริโภคสินค้านั้นๆ ในรอบสัปดาห์และประเมินออกมาในรูปเงินตราในรอบปี

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. สำนักงานองค์การการผลิต หมายถึง แนวความคิดสังคมเศรษฐกิจของนักคิดทางเกษตรกรรมในรัสเซีย เป็นแนวคิดที่เกิดจากการศึกษาและการปฏิบัติในชุมชน เป็นผลงานของนักจัดการที่ดินภาคเกษตรกรรมเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (agronomist) ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเกษตร สำนักงานองค์การการผลิตพยายามที่จะอธิบายเศรษฐกิจภายในครัวเรือน ความรู้เกี่ยวกับองค์การการผลิตภาคเกษตรกรรมอยู่ที่ผลรวมของปรากฏการณ์ที่มีการจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบเช่น รายได้-รายจ่ายในครัวเรือน โดยเห็นว่าชาวนาเป็นผู้ประกอบการในองค์การการผลิตที่สามารถกำหนดการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

2. ชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจ หมายถึงคุณลักษณะของระบบการผลิตที่ขึ้นอยู่กับเขตภูมิเศรษฐกิจและการกำหนดภารกิจของกิจกรรมเศรษฐกิจ แรงขับเคลื่อนทางการผลิตของครอบครัวชาวนาในพื้นที่นั้นๆ

3. กระบวนการผลิตซ้ำ หมายถึง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนที่กระทำร่วมกันในการประสานการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการกระจายที่มีเขตแดนทางเศรษฐกิจของตนเอง และมีความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกองค์การผลิตของเศรษฐกิจชาวนา

4. ความแตกต่างของครอบครัวชาวนา หมายถึง กระบวนการความแตกต่างของพลังทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา กระบวนการแตกตัวหรือการแบ่งขั้วภายใต้ความสับสนอย่างเต็มที่ในการก่อรูปกลุ่มชนชั้นในชุมชน

5. องค์การการผลิต หมายถึง ครอบครัวที่ เป็นผู้ประกอบการเอง ใช้แรงงานในการผลิตภายในครอบครัวตนเอง เป็นผู้ทำงานและวางแผนการผลิต เป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต และเป็นผู้มีรายได้เป็นของตนเอง

6. เขตภูมิเศรษฐกิจ หมายถึง การผลิตภาคเกษตรกรรมในแต่ละภูมิภาคนั้นขึ้นอยู่กับภูมิประเทศและภูมิอากาศซึ่งส่งผลในแง่ชีวพันธุ์พืชและสัตว์ซึ่งเกี่ยวข้องกับสาขาการผลิตที่แสดงออกมาในรูปรายได้และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นั้น

7. จุดตั้งทางการผลิต หมายถึง ที่ตั้งของการผลิตของชุมชนนั้นๆ มีความเหมาะสมในการลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนการระดมแรงงาน การแปรรูป การบริการ การขนส่ง และการตลาด ซึ่งแสดงออกมาในความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจของจุดตั้งของเศรษฐกิจในการเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด

8. คุณภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง การศึกษากระบวนการผลิตซ้ำกิจกรรมทางเศรษฐกิจในความสัมพันธ์ในการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการกระจาย เป็นการวิเคราะห์การสมดุลทางสถิติ ประกอบด้วยความสมดุลของรายได้-รายจ่าย เป็นต้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องคุณภาพทางเศรษฐกิจครอบครัวชาวนาไทย โดยศึกษาชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจชุมชนเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีหมู่ 3 บ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อหาคำอธิบายในเรื่องวิวัฒนาการทางสังคมเศรษฐกิจของครอบครัวภายในชุมชนบ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504-2541 กระบวนการผลิตซ้ำและระบบคุณภาพในครัวเรือนในรอบปีการผลิต พ.ศ. 2541-2542 การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ชาวนา ของสำนักองค์กรการผลิต เป็นการศึกษาในระดับจุลภาค วิธีการศึกษาจากแบบแผนงบประมาณของครัวเรือน การหมุนเวียนทุน แรงงาน วัตถุดิบ เครื่องมือทางการผลิต ในรูปของเงินตราและในรูปธรรมชาติของเศรษฐกิจชาวนาในรอบปี และการศึกษากระบวนการผลิตซ้ำของชุมชนผ่านการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการกระจาย และ เพื่อตอบคำถามในเรื่องความแตกต่างของครอบครัวชาวนามีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความแตกต่างของครอบครัวชาวนาในชุมชนบ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรี ศึกษาภาพชุมชนในารพึ่งตนเอง ความเข้มแข็งหรืออ่อนแอขององค์กรการผลิตของครัวเรือน และชุมชนเป็นอย่างไร และการประกอบอาชีพของชาวนาเป็นอาชีพที่มีอนาคตหรือไม่ ทำความเข้าใจในชนิดการผลิตภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้นๆ ถ้าสามารถทำความเข้าใจกับปัญหาภาคเกษตรกรรมได้ถูกต้อง ก็สามารถคาดการณ์วิวัฒนาการทางการผลิตในอนาคตได้ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเศรษฐกิจชุมชนชาวนาในท้องถิ่นได้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคนอื่นๆ. 2541 : 263)

ในระยะเวลาที่ผ่านมางานวิจัยที่เกี่ยวกับพัฒนาเศรษฐกิจจำนวนมาก แต่ดูเหมือนว่าทิศทางการวิจัยส่วนใหญ่ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาพื้นฐานของประเทศเท่าที่ควร ขณะเดียวกันกลับสร้างความจำเริญทางเศรษฐกิจให้กับคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะผลงานวิจัยดังกล่าวได้ถูกจำกัดให้มองปัญหาในลักษณะและทิศทางเดียวกันหมด นักเศรษฐศาสตร์และนักสังคมศาสตร์แนวกระแสหลักมองปัญหาสังคมเป็นเลี้ยวๆส่วนๆไม่ได้มองภาพรวมทั้งหมด การวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจจึงคับแคบและปรากฏการณ์วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทั่วโลก แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวในขั้นพื้นฐานของวิธีการทางเศรษฐศาสตร์ ในแนวทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักว่าไม่สอดคล้องกันกับโลกที่เป็นจริง

ข้อจำกัดของการวิจัยแนวพัฒนาการทางเศรษฐกิจ เนื่องจากขาดแคลนแนวคิดและทฤษฎีใหม่ที่ได้จากผลการวิจัยในบริบทสังคมไทย กล่าวได้ว่ากระแสการวิจัยที่ผ่านมาได้พึ่งพาความรู้ตะวันตกเต็มที่ ทั้งกรอบคิดและวิธีการศึกษา แม้มีผลงานมากมาย แต่ก็ตอบสนองปัญหาพื้นฐานของประเทศชาติอย่างจำกัด จึงควรแสวงหาเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่แตกต่างจากกรอบเดิม (วิวัฒน์ชัย อัครถาวร. 2530 : 7 - 28) ดังนั้นผู้วิจัยสนใจแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ชาวนาของสำนักองค์การการผลิตที่ให้ความสำคัญพยายามศึกษาการดำรงอยู่อย่างมีเสถียรภาพของครอบครัวชาวนา รวมทั้งปัจจัยที่ควรส่งเสริมเพื่อปกป้องรักษาและพัฒนาสถาบันครอบครัวและวิถีเศรษฐกิจชาวนา ทฤษฎีสำนักรวมองค์การการผลิตว่าด้วยหลักการผลิตของเศรษฐกิจชาวนาซึ่งมีพื้นฐานอยู่ที่การใช้แรงงานในครอบครัว ไม่ใช่แรงงานรับจ้าง จดมุ่งหมายของเศรษฐกิจครอบครัวคือการประกันการบริโภคไม่ใช่กำไร จึงอยู่ภายใต้กฎเศรษฐกิจที่ต่างจากทุนนิยม ชานานอฟเห็นว่าเศรษฐกิจครอบครัวชาวนามีเสถียรภาพ สามารถดำรงอยู่ได้ สามารถประกันการบริโภคได้โดยการใช้แรงงานของตัวเองอย่างเข้มข้นมากขึ้นในสภาวะที่จำเป็น อีกทั้งหากครอบครัวภายในชุมชนรวมกันเป็นสหกรณ์แนวตั้งในการแปรรูปและจำหน่ายก็จะเป็นพัฒนาการอีกก้าวหนึ่ง วิธีการศึกษาค้นคว้าจึงเหมาะสมกับประเทศที่มีชาวนามากๆเช่นประเทศไทย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคนอื่นๆ. 2541 : 3 - 4)

ระบบการผลิตของครอบครัวชาวนาในประเทศไทย

เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีตเป็นเศรษฐกิจพออยู่พอกิน ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เอง คงอยู่และผลิตซ้ำได้ด้วยตัวเอง มีความผูกพันภายในสูง ครอบครัวที่ดินผ่นการเป็นสมาชิกของชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการผลิตมีความเพียงพอในตัวเอง หัตถกรรมรวมอยู่กับเกษตรกรรมคือมีการทอผ้าและปลูกข้าวในครัวเรือนเดียวกัน ชีวิตเศรษฐกิจของหมู่บ้านภาคเหนือยังคงเป็นระบบพึ่งตนเองอยู่จนถึง พ.ศ. 2500 - 2513 แต่เนื่องจากหมู่บ้านไม่ได้ผลิตเองทุกอย่าง การเข้าร่วมกับระบบตลาดเป็นเหตุสำคัญที่ผลักดันชาวนาเข้าสู่ภาวะยากลำบาก เพราะชาวนาต้องผลิตข้าวเพื่อขายในตลาดซึ่งชาวนาไม่มีอำนาจต่อรอง การลงทุนเพิ่มขึ้นและการทำงานหนักยิ่งขึ้นของชาวนา ไม่ได้ช่วยในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของตนเอง ในส่วนที่ต้องสัมพันธ์กับระบบตลาด ชาวนาดังก็รู้ดีกว่าทำอะไรแล้วก็ไม่คุ้ม แต่ก็ต้องทำเพื่อมีกิน การทำนาใครไปทำเป็นการค้าก็ขาดทุนทุกราย โดยเฉพาะชาวนาในภาคอีสาน ปฏิทินการผลิตในรอบ 12 เดือนของครัวเรือน ซึ่งภาพชัดเจนว่าชาวนาได้ทำการผลิตทั้งพออยู่พอกินและเพื่อการค้าพร้อมกันในคราวเดียวเพื่อลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชสนองความต้องการของตลาด และเพื่อเตรียมทางถอยไว้

สำหรับตัวเอง ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประกอบกับจิตสำนึกของพวกเขายังผูกพันกับวิถีการผลิตแบบพอเพียง และการที่ชาวนารักษาการผลิตทั้งสองแบบไว้ด้วยกัน ในขณะที่ขาดแคลนเงินทุนและต้องพึ่งพาธรรมชาติ ทำให้ชาวนาต้องใช้ความพยายามสูงและต้องใช้แรงงานและทุนอย่างเข้มข้นในบางเดือนของปีพร้อมๆกัน มีชาวนาบางรายตัดสินใจเลิกอาชีพทำนา และคนหนุ่มสาวบางส่วนซึ่งเป็นแรงงานสำคัญในภาคเกษตรกรรมหันไปขายแรงงานเพราะมีค่าแรงที่สูงกว่า (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2527 : 10 - 75) ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา (2537 : 68 - 77) นักพัฒนาเอกชน รวมทั้งปัญญาชนท้องถิ่นจำนวนมากค้นพบว่า แม้เศรษฐกิจหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปเข้าอยู่ภายใต้กระแสหลักของระบบทุนนิยม พวกเขาเห็นว่าแม้เมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองภายนอกอย่างมากมาช้านาน แต่ตราบนานเท่าทุกวันนี้ไม่ได้มีพลังเพียงพอที่จะเปลี่ยนวิถียุทธศาสตร์ของชุมชนหมู่บ้านอย่างถอนรากถอนโคน และการศึกษาชนบทไทยพบว่ากระแสการพัฒนาเป็นการข้ามผ่านของวิถีการผลิตแบบทุนนิยมเข้าไปสู่วิถีการผลิตชาวนาแบบดั้งเดิมเป็นผลทำให้เกิดผสมกันของสองวิถีการผลิต นอกจากนี้การพัฒนาอุตสาหกรรมไม่สามารถดูดซับแรงงานส่วนเกินได้ทั้งหมด แรงงานส่วนใหญ่จึงยังคงเหลืออยู่ในชนบท ซึ่งชาวนายังดำรงวิถีการผลิตแบบยังชีพ ส่วนชาวนาไร้ที่ดินและชาวนาขนาดเล็กยอมอาศัยรายได้เพิ่มจากการรับจ้างทำงานในไร่นาของนายทุนหรือนอกภาคเกษตรกรรม (Thandee. 1985 : 138-139) ถึงแม้สังคมชาวนาจะถูกกระทบกระเทือนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆจากระบบทุนนิยม แต่ในขณะเดียวกัน ความเป็นสังคมชาวนาก็จะถูกธำรงไว้เพราะว่ารูปแบบของสังคมชาวนาสามารถให้ประโยชน์แก่ระบบทุนนิยมได้ในการเป็นแหล่งของแรงงานราคาถูกและเป็นแหล่งผลิตอาหารราคาถูกเพื่อป้อนตลาดในราคาถูกให้สำหรับคนเมือง ชาวนาซึ่งเป็นผู้ผลิตทางเกษตรกรรมรายย่อย น่าจะคงอยู่เป็นกลุ่มผู้ผลิตสำคัญในระบบของสังคมไทยต่อไป นั่นคือระบบการผลิตขนาดใหญ่ของรัฐกิจการเกษตร ถึงแม้จะเจริญเติบโตขึ้นมาก็จะไม่เข้ามาแทนที่การผลิตโดยชาวนาทั้งหมด แต่แบบการผลิตทั้งสองอย่างนั้นจะดำเนินไปอย่างคู่เคียงกัน นักทฤษฎีมาร์กซิสต์หลายคนพบว่า ไม่แต่ชาวนาจะมีแนวโน้มที่จะดำรงอยู่ แทนที่จะสูญหายกลายเป็นแรงงานรับจ้างอย่างรวดเร็วตามการคาดการณ์ไว้โดยเลนินและคนอื่นๆ แต่พวกเขายังพบว่าการผลิตของชาวนาในประเทศโลกที่สาม การผลิตแบบทุนนิยมแทนที่จะเข้ามากำจัดและแทนที่วิถีการผลิตแบบก่อนทุนนิยมให้หมดไปกลับมีส่วนในการรักษาไว้ (จามะรี พัทธกัญจน์. 2527 : 5) ลาเคลา (1971) เห็นว่าความสัมพันธ์ทางการตลาดเป็นตัวเชื่อมภาคชนบทกับเมือง แต่ไม่ได้หมายความว่าสังคมส่วนนั้นได้กลายเป็นทุนนิยมไปแล้วเช่นเดียวกับสังคมที่ตนคิดคอดีว การจะดูว่าสังคมใดเป็นทุนนิยมหรือไม่ ควรจะดูที่วิถีการผลิตมากกว่า และในความเห็นของนักทฤษฎีการปะทะประสานของวิถีการผลิตนั้น ในสังคมหนึ่งๆ อาจจะมีวิถีการผลิตได้มากกว่า

หนึ่งรูปแบบ ส่วนใหญ่วิธีการผลิตทุนนิยมจะเป็นวิธีผลิตหลัก ซึ่งจะมีการปะทะประสานกับวิธีการผลิตก่อนทุนนิยมอื่นๆ ดังนั้นสังคมชาวนาซึ่งเป็นสังคมที่ไม่ใช่ทุนนิยมแต่มีการติดต่อกับทุนนิยมโดยผ่านความสัมพันธ์ทางการตลาด อาจจะดำรงรูปแบบของสังคมชาวนาอยู่ได้นานแทนที่จะกลายรูปแบบไปเป็นการผลิตแบบทุนนิยม

ลักษณะการผลิตของสังคมทุนนิยม เป็นสังคมที่มีการผลิตสินค้า ผลผลิตส่วนใหญ่ของสังคมปรากฏในรูปสินค้าที่ผลิตขึ้นเพื่อการแลกเปลี่ยน ในอันที่จริงแล้วการผลิตสินค้าและการแลกเปลี่ยนสินค้ามีมานานแล้วในประวัติศาสตร์เมื่อมนุษย์มีส่วนเกินจากการผลิต หรือเมื่อพลังการผลิตของสังคมบรรลุถึงระดับที่มีส่วนเกินเหลือจากการยังชีพของครอบครัว และสามารถนำส่วนเกินนั้นไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าได้ ถ้าใช้การแลกเปลี่ยนมาสนองความต้องการบริโภคของคน ผลผลิตที่เข้าสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนนี้เองที่เป็นสินค้าในสังคมก่อนทุนนิยม ที่มีผลผลิตบางส่วนหรือส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็นสินค้า มาร์กได้จำแนกระบบการผลิตออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. การผลิตแบบพอยังชีพเป็นการผลิตสินค้าอย่างง่าย (simple commodity production) ซึ่งเป็นภาวะที่ผู้ผลิตยังครอบครองปัจจัยการผลิตและผลผลิตของแรงงานของตนเอง ผู้ผลิตนำผลผลิตของตนเข้าสู่ตลาดและแลกเปลี่ยนกับผลผลิตอื่นที่ครอบครองปัจจัยการผลิตและผลผลิตของแรงงานตนเองเช่นกัน

2. การผลิตแบบทุนนิยมเป็นการผลิตเพื่อขาย (capitalist commodity production) ผู้ทำงานไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต แรงงานกลายเป็นสินค้าอย่างหนึ่ง ผู้ทำงานขายแรงงานของตนเป็นชั่วโมงเป็นวัน เป็นเดือนหรือตามปริมาณงาน และจากกรณีที่ผู้ทำงานไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ผู้ทำงานรับจ้างต้องผลิตมูลค่าส่วนเกิน (surplus value) และมูลค่าส่วนเกินเป็นกำไรที่นายทุนจะนำไปใช้ในการผลิตซ้ำ (reproduction) (พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์. 2536 : 52) ลักษณะที่สำคัญของการผลิตเพื่อขายหรือทุนนิยมการค้าได้แก่ 1) เป็นการผลิตที่มุ่งหากำไร 2) นายทุนหรือเอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต 3) แรงงานของผู้ทำงานกลายเป็นสินค้าหรือปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่ง 4) นายทุนเบียดบังส่วนเกินจากแรงงานผู้ผลิตเพื่อนำไปลงทุนต่อ 5) มีระบบเงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน(วิทยากร เชียงกูล. 2526 : 21-22.) แต่วิธีการผลิตแบบทุนนิยมไม่รวมการผลิตแบบครอบครัวที่มีลักษณะการใช้แรงงานของตนเองและแรงงานครอบครัวโดยไม่มีการจ้าง(กำชัย ลายสมิต. 2533 : 28) จุดมุ่งหมายในการผลิตของทุนนิยมนั้นแตกต่างจากความสัมพันธ์ทางการผลิตก่อนทุนนิยมตลอดจนต่างจากการผลิตสินค้าอย่างง่าย เนื่องจากการผลิตสินค้าอย่างง่ายนั้นผู้ผลิตยังครอบครองปัจจัยการผลิตและสินค้า โดยผลิตและนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นที่ต้องการบริโภค การผลิตสินค้าอย่าง

ง่ายแม้จะมีการแลกเปลี่ยน แต่จุดมุ่งหมายหลักก็คือเพื่อประโยชน์ใช้สอยของสินค้า เพื่อสนองความต้องการการบริโภคของผู้ผลิตเอง แต่สำหรับการผลิตสินค้าแบบทุนนิยมมีจุดมุ่งหมายเพื่อสะสมทุนและเพื่อกำไร เพื่อนำไปลงทุนซ้ำในขอบข่ายที่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ การผลิตทุนนิยมเป็นการผลิตเพื่อสะสมความมั่งคั่ง (พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์. 2536 : 89-116) ตามทฤษฎีมาร์กซิสต์ แรงงานรับจ้างเป็นเนื้อหาทางเศรษฐกิจที่เป็นสาระของทุนนิยมเป็นลักษณะเฉพาะของทุนนิยมในระดับความสัมพันธ์การผลิต รูปแบบแรงงานรับจ้างมีนัยยะครอบคลุมไปถึงความสัมพันธ์เชิงขูดรีดและกระบวนการแรงงานโดยอ้อม ถ้ายอมรับแนวความคิดนี้การผลิตสินค้าของชาวนาอังไม่เป็นทุนนิยมเพราะเป็นที่ชัดเจนว่าชาวนาอังไม่ใช้แรงงานรับจ้าง แต่การดำรงอยู่ของแรงงานรับจ้างเพียงมิติเดียวในการตัดสินใจภายในการก่อรูปทางสังคมหนึ่งๆนั้นเป็นทุนนิยมแล้วหรือยัง ทุนนิยมดำรงอยู่ไม่ได้ ถ้าไม่มีแรงงานรับจ้าง แต่แรงงานรับจ้างในบางลักษณะ อาจจะดำรงอยู่ได้โดยปราศจากทุนนิยม ลักษณะเช่นนี้ยังเป็นความจริงสำหรับปัจจัยทางเศรษฐกิจอีกหลายชนิด เช่น สินค้า เงินตรา มูลค่า ราคาและทุน เหล่านี้ดำรงอยู่ได้และพัฒนาขึ้นก่อนทุนนิยมเป็นเวลานาน(พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์. 2534 : 100)

ชาวไทยส่วนใหญ่อาชีพหลักคือการทำนา มีรายได้ต่ำ ชาวนาส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยการทำนาแบบธรรมชาติที่ต้องขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศวิถีชีวิตของชาวนาจึงมีลักษณะไม่แน่นอน (สุพัตรา-สุภาพ. 2541 : 1) การผลิตของครอบครัวชาวนาส่วนใหญ่จึงเน้นการผลิตเพื่อประกันการบริโภคในครัวเรือน เนื่องจากการผลิตของชาวนานั้นมีความเสี่ยงอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ ความเสี่ยงเกิดขึ้นเพราะสาเหตุทางธรรมชาติได้แก่ความไม่แน่นอนของดินฟ้าอากาศ แมลง โรคพืช การขาดระบบควบคุมน้ำและศัตรูพืช นอกจากนี้ความเสี่ยงอีกอย่างหนึ่งก็คือความสัมพันธ์อันเกิดจากกลไกตลาด ชาวนาในปัจจุบันนอกจากอาศัยตลาดเป็นที่ขายผลผลิตส่วนเกินแล้ว ยังพึ่งตลาดเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคประจำวันอีกด้วย ความเสี่ยงเกิดขึ้นเพราะชาวนาจึงเป็นผู้ผลิต ไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าผลผลิตในตลาดของตนเองได้ การกำหนดราคานั้นขึ้นอยู่กับผู้ซื้อโดยสิ้นเชิง ตรงกันข้ามกับสิ่งอุปโภคบริโภคที่ชาวนาจึงซื้อมาจากตลาดซึ่งราคานั้น ถูกกำหนดโดยผู้ผลิตหรือผู้ขาย ชาวนาจึงไม่อยู่ในภาวะที่รู้ล่วงหน้าได้เลยว่าราคาสินค้าผลผลิตที่จะขายนั้นเป็นอย่างไร ดังนั้นไม่ว่าจะผลิตเพื่อยังชีพหรือมีส่วนเกินที่จะขายได้ในตลาด ชาวนาก็ประสบกับความเสี่ยงอย่างแน่นอน (ชาย โพธิ์สิตา. 2529 : 191) พฤติกรรมของชาวนาจึงสะท้อนออกมาคือพยายามลดความเสี่ยง (risk aversion) ไว้ก่อน Guillet (1981) เช่นชาวนามักปลูกพืชหลายชนิดในเวลาเดียวกัน หรือปลูกพืชชนิดเดียวแต่หลายๆ พันธุ์ เช่นการปลูกข้าว ชาวนามักปลูกข้าว 2 หรือ 3 พันธุ์เป็นข้าวหนัก ข้าวเบา หรือข้าวพันธุ์ใหม่ซึ่งข้าวที่ปลูกนี้อาจจะเป็นพันธุ์ทนแล้ง ทนน้ำท่วมได้ดี หรือให้ผลดี

ในนาถุ่มหรือนาคอน ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงอย่างหนึ่งถ้าพืชชนิดหนึ่งไม่ได้ผล ชนิดอื่นๆอาจจะให้ผลบ้าง การทำเช่นนี้ทำให้ผลผลิตที่ได้ต่ำ แต่ภาวะการเสี่ยงก็ต่ำด้วย เพราะการปลูกพืชหลายๆพันธุ์พร้อมๆกันเป็นการกระจายความเสี่ยง วิธีการเช่นนี้ทำให้ความล้มเหลวที่อาจจะรุนแรงสำหรับเศรษฐกิจครัวเรือน กลายเป็นเบาบางลงได้บ้าง หรือการเช่าที่นา ชาวนาจะเลือกเช่าที่นาที่สามารถลดหย่อนค่าเช่าให้เมื่อขามผลผลิตตกต่ำ ซึ่งเป็นการประกันสวัสดิการขั้นต่ำของชาวนา แม้ว่าค่าเช่าจะแพงก็ตาม มากกว่าการที่จะจ่ายค่าเช่าแบบคงที่เพราะการทำนามีความเสี่ยงสูง ไม่ได้ผลดีของทุกๆปีการผลิต (อนัญญา ภูษิตกุล. 2530 : 93) และการศึกษาครัวเรือนชาวนาในอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์เห็นว่ากลยุทธ์การตอบสนองทางอาชีพโดยการลดการเสี่ยงให้น้อยที่สุดนั้นเหมาะสมที่จะอธิบายครัวเรือนชาวนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Havanon. 1988 : 28) นอกจากนี้การประกันความเสี่ยงอีกประการหนึ่งที่ยืนยันว่าชาวนาผลิตเพื่อประกันการบริโภคในครัวเรือน ในการเก็บต้นทุนผลผลิตส่วนเกินสำหรับชาวนาที่ไม่มีภาระหนี้สินนั้น ชาวนาทั่วไปพอใจที่จะเก็บต้นทุนส่วนเกินไว้สำรองเพื่อใช้งานขามฉุกเฉิน การเอาผลผลิตส่วนเกินเช่นนั้นไปลงทุนเพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งที่ชาวนาขนาดเล็กไม่ค่อยปฏิบัติกัน การสำรองผลผลิตส่วนเกินไว้เพื่อป้องกันความเสี่ยงพบได้ทั่วไปในชาวนาอีสานของไทย เนื่องจากชาวนาในภาคนี้ตระหนักได้ดีว่าสภาพทางธรรมชาติที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงในบางท้องถิ่น โดยเฉพาะการทำนา 3 ปี จะมีโอกาสได้ผลพอสมควรเพียง 1 ปีเท่านั้น นั่นคือโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมีเพียง 1 ใน 3 เท่านั้น ในสภาพเช่นนี้ชาวนาให้ความสนใจแก่ “ข้าวสำรอง” มาก ในบางครัวเรือนชาวนาเห็นว่าข้าวสำรองควรมีเท่ากับหรืออย่างน้อยครึ่งหนึ่งของปริมาณข้าวที่ต้องการใช้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนในเวลา 1 ปี Podhisita (1985) จึงเห็นได้ว่าชาวนาในภาคเหนือและภาคอีสานยังคงปลูกข้าวเพื่อบริโภคเองเป็นหลัก และชาวนากว่าร้อยละ 50 ที่ไม่ได้มีการขงข้าวแต่เก็บไว้กินเองทั้งหมด เช่น ใน 58 หมู่บ้านเขตอำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่นล้วนปลูกข้าวเพื่อเก็บไว้กินทั้งสิ้น (ทพพิไล เลิศวิชา. 2534 : 101) ชาวนาขนาดเล็กผู้ทำการผลิตเพื่อยังชีพส่วนใหญ่ตระหนักถึงความมั่นคงของเศรษฐกิจในครัวเรือนเป็นอย่างมาก ดังนั้นยุทธวิธีการผลิตแบบให้มีอัตราเสี่ยงต่ำไว้ก่อน ถึงแม้ผลผลิตหรือผลตอบแทนจะต่ำก็ตาม ก็เป็นที่ยอมรับได้ง่ายกว่ายุทธวิธีการผลิตแบบให้ผลตอบแทนสูงแต่มีความเสี่ยงสูง ข้อนี้นี้สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมการผลิตของชาวนาขนาดเล็กในอันที่จะหลีกเลี่ยงความเสี่ยง น่าจะถือได้ว่าเป็นกลไกการปรับตัวอย่างหนึ่งของชาวนาภายใต้สภาพการผลิตที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงและความไม่แน่นอนอน(ชาย โพธิ์สิตา. 2529 : 193) หลักคิดพื้นฐานนี้เอง ที่กำหนดให้ชาวนาดัดสินใจในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำมาหาเลี้ยงชีพ การประเมินความสัมพันธ์กับสมาชิกกลุ่มอื่นๆทางสังคม และส่งผลถึงการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของชาวนาด้วยว่าสมควรใช้เมล็ดพันธุ์พืช หรือเทคนิคการทำนาประเภทไหน

คินัน โดยอาจจะไม่คำนึงถึงกำไรสูงสุดเป็นหลัก แต่เลือกวิธีที่เสี่ยงต่อการเสียหายน้อยที่สุด และการศึกษานักเศรษฐศาสตร์หลายคนที่ศึกษาภาคเกษตรกรรมในประเทศโลกที่สาม ให้ข้อสรุปที่สอดคล้องกันยกตัวอย่างกรณีรูปธรรมเช่นการศึกษาในบริเวณลูซอตตอนกลาง ชาวนาในเขตนาน้ำฝนจะไม่ค่อยพร้อมที่จะเปลี่ยนเมล็ดข้าวพันธุ์พื้นเมืองไปใช้เมล็ดพันธุ์สมัยใหม่ที่ได้ผลผลิตสูงแต่ต้องพึ่งน้ำฝน การใช้เมล็ดพันธุ์ใหม่จึงมีความเสี่ยงสูง พิคกับชาวนาในเขตชลประทานซึ่งพร้อมที่จะใช้เมล็ดพันธุ์ใหม่ เนื่องจากมีแหล่งน้ำที่พึ่งได้ และการศึกษาชาวนาไทยในภาคเหนือของ มอว์แมน (Michale Moerman) ชาวนาซึ่งจัดเป็นชาวนากลาง ให้ความสำคัญต่อการปลูกข้าวเหนียวไว้กินมากกว่าการปลูกข้าวเจ้าไว้ขาย แม้ว่าข้าวเจ้าจะให้ผลกำไรมากกว่า (อนัญญา ฤชคงกุล. 2530 : 92) จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการผลิตของชาวนา เศรษฐกิจชาวนาเป็นเศรษฐกิจที่มีความไวต่อความเสี่ยงและความไม่แน่นอน คุณสมบัติข้อนี้ชาวนาผู้ผลิตเพื่อยังชีพส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยยอมรับวิธีปฏิบัติและเทคโนโลยีใหม่ต่างๆ ถ้ามองจากทัศนะของชาวนาเองเป็นความพยายามที่จะเลี่ยงความเสี่ยง (risk averting behavior) ในหลายกรณีครอบครัวชาวนาไม่มีทางเลือกที่จะไม่ทำการเกษตรต่อไป แม้ว่าประสบความไม่แน่นอนของดินฟ้าอากาศและตลาดพืชผลเพียงใดก็ตาม เพราะถ้าไม่ทำก็ไม่รู้ว่าจะเอาอะไรเลี้ยงครอบครัว เช่นชาวนาที่ทุ่งแดงในเชียงใหม่ Kingshil (1965) เห็นว่าชาวนาไม่สนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของราคา แม้ว่าราคาข้าวจะตกต่ำจากปีกลายก็ตาม ชาวนาก็ยังคงดำเนินชีวิตของตนเองไปตามปกติ (เบญจพรรณ จินวัตร พิชิต ธานีและจามรี พัทธกัณฑ์. 2530 : 130) ความกังวลพื้นฐานของชาวนาคือทำอะไรจึงจะไม่อดตาย ทำอย่างไรจึงจะมีพอกิน ทำอย่างไรจึงจะประกันความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว โดยไม่เสี่ยงต่อความอดอยาก การมีไม่พอกิน เพื่อประคับประคองเศรษฐกิจของครัวเรือนให้มีความมั่นคงไม่เพียงพล้าไปต่างๆเท่านั้น วิธีการผลิตแบบยังชีพนี้ช่วยลดค่าใช้จ่ายของชาวนาได้มากแสดงให้เห็นว่า ดังนั้นวิถีชีวิตของชาวนามีทั้งระบบพอยังชีพและชาวนาที่สัมพันธ์กับระบบตลาด เหตุผลที่ชาวนาไม่สามารถเข้าร่วมกับระบบตลาดได้เต็มที่ เพราะชาวนาส่วนใหญ่ตกอยู่ในฝ่ายเสียเปรียบ ชาวนาในระบบพอยังชีพยังไม่ถูกศึกษาและวัดค่าทางเศรษฐกิจจึงมีความรู้้น้อยมาก ว่าครอบครัวชาวนายังชีพอยู่อย่างไร ถ้าคิดเป็นเงินหมุนเวียนจะมีปริมาณเท่าใด (พรพิไล เลิศวิชา. 2534 : 103)

ชาวนาคือผู้ประกอบการอาชีพทางการเพาะปลูกขนาดเล็ก โดยใช้แรงงานในครอบครัว และใช้เครื่องมือการผลิตแบบง่ายๆ โดยมีเป้าหมายในการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลัก (Shanin. 1973 : 240-241) ในสังคมชนบท ชาวบ้านส่วนใหญ่ยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักมีการทำนา ทำไร่อาศัยน้ำฝนในการทำเกษตร ต้องพึ่งพาความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ครอบครัวทำหน้าที่เป็นทั้งหน่วยการผลิตและบริโภค โดยสมาชิกช่วยกันทำงานหารายได้ร่วมกัน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2534 : 12-13) สำหรับ

ประเทศไทยประชากรร้อยละ 60 ของประเทศ ชนบทยังคงเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านกว่า 60,000 หมู่บ้านทั่วประเทศและประชากรส่วนใหญ่ของโลกยังอาศัยอยู่ในสังคมแบบนี้ (สนิท สมัยการ. 2530 : 733) รากฐานที่สำคัญของสังคมอยู่ที่คนและครอบครัว การที่จะสร้างรากฐานของประเทศให้มั่นคงแข็งแรง ย่อมอยู่ที่การสร้างสังคมเล็ก ๆ นั้นคือสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคงแข็งแรงก่อน แล้วจะส่งผลให้ชุมชนที่อาศัยมั่นคงแข็งแรง ขยายมาสู่ระดับประเทศต่อไป (ณรงค์ โชควัฒนา. 2542 : 29) ซึ่งการอยู่รอดของปัจเจกชนบุคคลจะคิดถึงการมีส่วนร่วมในชุมชนก็ต่อเมื่อตนเองอยู่รอดปลอดภัยทางกายภาพก่อนคือตนเองและครอบครัวพออยู่พอกินมีผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภค แล้วจึงจะมีส่วนนี้ร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (อุทัย คลยเกษม. 2540 : 42) ครอบครัวชาวนาที่ดำรงอยู่ทางสังคมเศรษฐกิจของทุกชุมชน อยู่ในรูปของความหลากหลายได้แก่ผลผลิตที่ถูกกำกับโดยปัจจัยทางกายภาพ เขตภูมิศาสตร์ในการกำหนดชีวิตพันธุ์พืชและสัตว์ในการผลิต แต่ในกระบวนการผลิตขึ้นอยู่กับพื้นฐานของครอบครัวซึ่งประกอบด้วยความหลากหลายคือ มีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย คละเคล้ากันไป ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้พบว่าดำรงอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกันทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ แต่การดำรงอยู่ของรูปแบบของครอบครัวที่ดำเนินอยู่ภายในทุกๆ ชุมชนนั้นมีผลต่อการผลิตและการบริโภคที่มีวิถีชีวิตของตนเอง นั่นคือลักษณะชีวิตพันธุ์สังคมเศรษฐกิจที่มีความเฉพาะและมีชีวิตทางเศรษฐกิจของชาวนาเป็นตนเอง โดยทุกๆ ครอบครัวมีภาระกิจที่จะใช้แรงงานที่มีอยู่ในการผลิต เพื่อที่จะได้ผลผลิตมาขายบริโภคเพื่อการดำรงชีวิต เป็นการยืนยันได้ว่าชาวนาในประเทศไทย ส่วนหนึ่งยังคงดำรงชีพโดยการผลิตเพื่อประกันการบริโภคในครัวเรือน

ดังนั้นการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐศาสตร์ชาวนา ของสำนักองค์กรการผลิตจึงมีความเหมาะสมในการศึกษาชุมชนชาวนาในประเทศไทย เพราะการผลิตของครอบครัวชาวนาเป็นการผลิตแบบยังชีพและส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบตลาด การดำรงชีวิตของครอบครัวชาวนา ดำรงอยู่ได้โดยรายได้ของตนเองในแต่ละครอบครัว โดยรายได้ของครอบครัวเป็นรายได้จากภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าว การทำสวนยาง ทำไร่อ้อย ประมงและอื่นๆ เป็นรายได้ที่เกิดจากการใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัว ในแต่ละครอบครัวมีสมาชิกที่ทั้งผู้ทำงานและผู้ยังไม่ได้ทำงาน หรือสูญเสียความสามารถในการทำงาน รายได้ของครอบครัวเกิดจากกิจกรรมทางการผลิตที่กำหนดวงจรการผลิตในแต่ละฤดูกาล กระบวนการผลิตซ้ำของชาวนาในรอบปีขึ้นอยู่กับเวลา ฤดูกาล และสถานที่ ซึ่งก็คือเขตภูมิเศรษฐกิจ ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจของชาวนาอยู่ในรูปรายได้ทางสินค้านำธรรมชาติและเงินตรา จึงเห็นได้ว่ารายได้ของชาวนาที่อยู่บนพื้นฐานของครอบครัวซึ่งเป็นกฎเกณฑ์สำคัญที่จะเข้าใจสภาพทั้งหมดทางเศรษฐกิจในแต่ละชุมชน ดังนั้นการ

ศึกษาชุมชนผ่านในเรื่องกฎเกณฑ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาจึงเป็นเรื่องที่ควรสนใจศึกษา โดยเป้าหมายสุดท้ายของเศรษฐศาสตร์ชุมชน เป็นการศึกษาศรษฐกิจครอบครัวที่มีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งอาชีพการบริการ อุตสาหกรรม การบริหารงานของรัฐ เป็นความสัมพันธ์เกี่ยวกับการผลิต การบริโภค การกระจาย และการแลกเปลี่ยนของเศรษฐกิจที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมกับเศรษฐกิจสาขาอื่นในเศรษฐกิจแห่งชาติ ตามขั้นตอนวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจในชุมชนในพื้นที่นั้นๆ สำนักองค์การการผลิตเห็นว่ากฎเกณฑ์ทางเศรษฐกิจของชาวนาแตกต่างจากเศรษฐกิจส่วนอื่นๆทั้งหมดในเศรษฐกิจชาติ ครอบครัวชาวนาเปรียบเสมือนชีวพันธุ์ทางสังคมเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง คือเป็นผู้ผลิตที่อยู่บนพื้นฐานการใช้แรงงานของตนเอง เป็นผู้ประกอบการ เป็นผู้บริหารและทำงานในองค์การการผลิตของตนเอง และเป็นผู้มีรายได้ที่เกิดจากการใช้แรงงานของตนเอง ครอบครัวชาวนาทางเศรษฐกิจเปรียบเหมือนองค์กรธุรกิจชนิดหนึ่ง โดยที่พัฒนาการทางการผลิตจะขึ้นอยู่กับกระแสวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจในแต่ละท้องที่ ในอีกความหมายหนึ่งของครอบครัวคือผลรวมของแรงงานกับการใช้แรงงาน การผลิตที่ดำรงอยู่ซึ่งเปรียบเสมือนองค์กรแรงงานในครอบครัว การแลกเปลี่ยน การกระจายผ่านความสัมพันธ์ระหว่างการผลิต และการบริโภคที่มีความสัมพันธ์กับสินค้าและเงินตรา ในลักษณะส่วนเกินของผลผลิต และอีกทางหนึ่งคือความขาดแคลนผลผลิตสาขาอื่นๆ ทำให้ผลักดันเข้าสู่กลไกตลาดมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเศรษฐกิจชาวนา โดยประเด็นที่สนใจศึกษา คือครอบครัวชาวนา ซึ่งเป็นประเด็นเกี่ยวกับการวิวัฒนาการเศรษฐกิจชาวนาว่ามีการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร และปัจจัยทางการผลิตอะไรที่เป็นตัวกำหนด กระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา ตลอดจนอะไรคือปัญหาเศรษฐกิจชาวนา โดยเป็นกรณีศึกษาเชิงประสบการณ์ในหมู่ 3 บ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล จังหวัดเพชรบุรี และทำการอธิบายกลไกของกระบวนการผลิตทางเศรษฐกิจชาวนา และดุลยภาพทางเศรษฐกิจที่ขึ้นอยู่กับชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจ

การศึกษาความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัว

เลนินเป็นผู้สนใจวิเคราะห์ปัญหาการเพิ่มความแตกต่างและการแยกความแตกต่างเป็นสองขั้ว (differentiation and polarisation) ของชาวนาที่เกิดขึ้นพร้อมๆกับการพัฒนาระบบทุนนิยม เลนินได้แสดงว่าในรัสเซียได้เกิดชนชั้นชาวนารวยและชาวนาจนซึ่งต้องอาศัยการขายแรงงานรับจ้างทำงานในที่ดินของชาวนารวย ก่อนระบบทุนนิยมการผลิตในครอบครัวของชาวนามีทั้งการผลิตในนาและการ

ทำหัตถกรรม แต่เมื่อทุนนิยมเจริญเติบโตขึ้น ครอบครัวชาวนาได้หันไปผลิตเฉพาะผลผลิตทางเกษตร ซึ่งกระบวนการนี้ เลนิน เรียกว่า การแยกอุตสาหกรรมออกจากเกษตรกรรม (separation of industrial from agriculture) การแยกอุตสาหกรรมออกจากเกษตรกรรมมีความสัมพันธ์กับการแตกสลายของชาวนา ชาวนาที่มีฐานะดีจำนวนน้อยจัดการเปิด และขยายสถานที่ตั้งอุตสาหกรรม ปรับปรุงวิธีการทำไร่ทำนา จ้างคนงานมาช่วยทำนา และเพิ่มความสนใจในการอุตสาหกรรมมากขึ้น และเมื่อถึงขั้นหนึ่งค้นพบว่า เป็นการสะดวกมากขึ้นที่จะแยกกิจการอุตสาหกรรมของคนออกจากเกษตรกรรมโดยเด็ดขาด และอาจจะยกกิจการเกษตรกรรมให้สมาชิกคนอื่นๆในครอบครัว ส่วนตนเองก็รับฐานะเป็นนายทุนหรือพ่อค้า ในอีกขั้นหนึ่งในชนบท การแยกตัวอุตสาหกรรมออกจากเกษตรกรรม ประกอบด้วยการที่ชาวนาขายงานถูกทำลายลงและต้องกลายเป็นแรงงานรับจ้างทั้งในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม (Lenin, 1956 : 406 อ้างจากจามะรี พินิจวงศ์, 2527 : 27-28)

การศึกษาความแตกต่างของครอบครัวชาวนาเป็นการศึกษาการแทรกแซงของระบบทุนนิยมในภาคชนบท และกระบวนการทันสมัยซึ่งเป็นนโยบายของรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นการศึกษาธรรมชาติและกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของการพัฒนาไปสู่ทุนนิยม และท่ามกลางความสัมพันธ์กับระบบตลาด (สิริวัณย์ สิวรมย์, 2529 : 87) การศึกษานี้จะเน้นความแตกต่างของครอบครัวชาวนาคือการศึกษาความแตกต่างของพลังทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการศึกษาปัญหาภาคเกษตรกรรม สิ่งที่สำคัญคือการทำความเข้าใจถึงการจำแนกความแตกต่างของครอบครัว เพื่อทราบถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการแยกความแตกต่างของครอบครัวชาวนา การทำความเข้าใจในเรื่องนี้ต้องศึกษาวิวัฒนาการทางภาคเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา การศึกษาเศรษฐกิจชาวนาในยุคแรกๆ นิโคไล เชอร์นียเชฟสกี (Nikolai Chernyachevski) เน้นการศึกษาเกี่ยวกับการกระจายรายได้และการแตกตัวออกเป็นชนชั้นในชุมชน โดยประเด็นที่ศึกษาคือการเป็นเจ้าของที่ดินและการเช่าที่ดินว่ามีผลทำให้เกิดการจำแนกความแตกต่างของชุมชน ส่วนสุฮานอฟ (Suhanov) (ชินสัคค สุวรรณอักษร, 2541 : 12) เขาให้ความสำคัญในปัญหาเกี่ยวกับความแตกต่างของชนชั้นทางสังคม เขาเห็นว่าการศึกษาอุตสาหกรรมไม่ทำให้ชาวนาสู่ความยากจนไปจากสังคมที่จะกลายเป็นกรรมกรและนายทุน และไม่เห็นด้วยกับแนวคิดการปฏิวัติ แต่เห็นว่าพัฒนาทางสังคมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเห็นว่าการศึกษาที่ปัญหาทางเกษตรกรรม เป็นการศึกษาวิวัฒนาการทางเกษตรกรรมเป็นปัญหาเกี่ยวกับการวิวัฒนาการของเศรษฐกิจชาวนา และควรจะศึกษาการวิวัฒนาการปัญหาของเกษตรกรรมในด้านสังคมเศรษฐกิจคือปัญหาที่เกี่ยวกับการสูญเสียของทุนสุดท้ายของชาวนา ซึ่งก็คือที่ดิน โดยได้สร้างตัวบ่งบอกขนาดของรายได้ในภาคเกษตรกรรมได้แก่ การบริโภค การมีที่ดินของตนเอง การเช่า

ที่ดิน การออม ปริมาณของสัตว์เลี้ยง และการสะสมทุน แต่ ซาลิเควิช (ซินสัคค สุวรรณอังกริช. 2541ข : 2) เห็นว่าเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มของเศรษฐกิจชาวนาที่แพร่หลายในขณะนั้น ยังมีความชัดเจนไม่เพียงพอ ซึ่งเขาได้เสนอให้ใช้เกณฑ์ในการแยกความแตกต่างของชาวนาดังต่อไปนี้

1. ปริมาณที่ดินในการผลิต
2. จำนวนของผู้ใช้แรงงานในการผลิต
3. การเช่าที่ดินและการให้เช่าที่ดิน

กลุ่มนักคิดสังคมนิยม-เศรษฐกิจยังคงมีปัญหาในการแบ่งประเภทของชนบทแต่การวิเคราะห์ยังคงใช้แนวคิดของมาร์กซิสต์ สามารถกล่าวได้ว่าพื้นฐานการศึกษาทั้งหมดขึ้นอยู่กับความคิดทางชนชั้นหรือการแบ่งกลุ่มของชาวนา และมาร์กซิสต์ได้สร้างวิธีการที่เป็นที่ยอมรับในการแบ่งหมวดหมู่ในเชิงปริมาณ เช่น มีม้า 1, 2, 3, 4 ตัวและอื่นๆ และในเชิงคุณภาพโดยมองที่มีหรือไม่มีตัวบ่งชี้เหล่านี้ เช่น พื้นที่การเพาะปลูก ไม่มีพื้นที่การเพาะปลูก รับจ้าง ไม่รับจ้าง แรงงานภาคเกษตรกรรมและอื่นๆ ซึ่งยังคงใช้การแบ่งกลุ่มชาวนาในเชิงปริมาณ ยังไม่สามารถสะท้อนความเป็นตัวตนของชาวนาได้

บาสคิน (ซินสัคค สุวรรณอังกริช. 2541ข : 9) ที่ทำการค้นคว้าในตำบลสตาร์โพล(Staropol) ในเมืองสามารา (Samara) ปัญหาของข้อมูลของการแบ่งกลุ่มและชนชั้นที่จะสามารถอธิบายทางเศรษฐกิจในเชิงคุณภาพที่เป็นจริงในการกำหนดเงื่อนไขทางสังคม-เศรษฐกิจ บาสคินประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ตัวได้แก่

1. พื้นที่การเพาะปลูก
2. แรงงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรม ระยะเวลา และรายปี (การใช้แรงงานของชาวนามีความสม่ำเสมอตลอดทั้งปีหรือไม่)
3. แรงงานรับจ้างตามการว่าจ้างตามชิ้นงาน/ตามระยะเวลา/หรือการลงแขก
4. รายได้ภายนอกภาคเกษตรกรรม
5. รายได้จากการค้าของธุรกิจอุตสาหกรรม

บาสคินได้แยกความแตกต่างของชาวนาออกไปถึง 16 ประเภท ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายถือเป็นข้อสรุปที่น่าสนใจสำหรับการแบ่งหมวดหมู่ชาวนาที่แพร่หลายในรูปของโครงสร้างทางสังคมของชุมชน และการแบ่งกลุ่มนี้ไม่ใช่อยู่บนพื้นฐานของระบบทุนนิยม แต่เป็นความสัมพันธ์ที่พิเศษตามคุณสมบัติของเศรษฐกิจชาวนา ในความสัมพันธ์ที่แบ่งออกเป็นกลุ่มเหมือนกับประเภทของผู้บริโภค

และผู้ใช้แรงงาน และมีการกำหนดตัวบ่งชี้ดังนี้คือ

1. ตัวบ่งชี้ในเชิงคุณภาพในชนิดแรก ในการผลิตของครอบครัวบางครั้ง กำหนดหลังการผลิต โดยมีที่ดินขนาดเล็ก และจำเป็นต้องพึ่งแรงงานของตนเองในระยะเวลาของการทำงานในพื้นที่การเพาะปลูก ภายใต้สถานการณ์บางอย่าง เช่น การขาดเครื่องมือในการผลิตทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต อาศัยโดยการเป็นลูกจ้างของเพื่อนบ้านที่เป็นผู้ผลิตทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการลดมวลรวมของการผลิตภาคเกษตรกรรม

2. ตัวบ่งชี้ชนิดที่สองเป็นตัวบ่งชี้ทางการผลิต คือยังคงใช้แรงงานและทำงานด้วยตนเอง เพราะว่าการใช้ที่ดินได้ใช้แรงงานของครอบครัว แต่ในเวลาที่เหลือผู้ผลิตจำเป็นต้องใช้แรงงานในการหารายได้จากแหล่งอื่นๆ นอกจากการผลิตทางเกษตรกรรมในพื้นที่ของตัวเอง นี่แสดงถึงลักษณะพื้นฐานของการใช้แรงงานของเศรษฐกิจชาวนา

3. ตัวบ่งชี้ที่สามทางการผลิตได้ชี้ให้เห็นว่าลักษณะแรงงานในครอบครัวไม่ใช่แค่การทำงานในภาคเกษตรกรรม แต่รวมทั้งการใช้แรงงานในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลิตด้วย สิ่งที่มาคือปริมาณการบริโภคที่ถึงจุดอิ่มตัวในระดับท้องถิ่น

4. ตัวบ่งชี้ที่สี่ชนิดทางการผลิต แสดงออกในขั้นตอนของระยะทางที่ข้ามผ่านจากชนิดของการบริโภคแรงงานของครอบครัวสู่ระบบทุนนิยม มีลักษณะของการขยายการใช้ที่ดินซึ่งแรงงานของครอบครัวที่ไม่มีความเพียงพอจำเป็นต้องจ้างแรงงานในเวลาเดียวกัน หรือระดับความเพียงพอในการบริโภคที่สูงขึ้น การผลิตประเภทนี้บางเวลาเป็นอิสระจากการทำงานในภาคเกษตรกรรมในส่วนของการใช้แรงงานของตนเอง และในด้านการทำนอกรพื้นที่การผลิตของตนเอง มากกว่าระดับที่สูงขึ้นของการบริโภคของครอบครัวตนเอง ในช่วงเวลานั้นปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งการผลิตของชาวนาที่แพร่หลายอย่างมากที่ทำการเลือกที่สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ทางการผลิตและยอมรับเทคนิคทางสถิติ

นอกจากนี้การแยกความแตกต่างของครอบครัว ในงานของนักเศรษฐศาสตร์เยอรมันที่แบ่งเศรษฐกิจชาวนาออกเป็น 3 ชนิด โดยโคสตันสกี (จินสคค สุวรรณอักษร. 2541: 23) ได้ยืนยันว่าชาวนามีตัวคนและเป็นผู้ประกอบการ และสามารถกำหนดความแตกต่างของชาวนาและระบบฟาร์มได้โดยแยกความแตกต่างชาวนาดังต่อไปนี้

1. ชาวนากลุ่มนี้ส่วนใหญ่ที่เป็นตัวแทนของชาวนาเรียกว่า แรงงานในที่ดินการเกษตรกรรม (arbeitsflache) เศรษฐกิจเช่นนี้มีการจัดการพื้นที่ในการเพาะปลูกอย่างเพียงพอ เพื่อที่จะดำรงอยู่ในตำแหน่งนั้น และในเงื่อนไขของเวลาการผลิตที่ใช้แรงงานทั้งหมดในครอบครัวของผู้ประกอบการ

2. ผู้ทำการผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารอาหารและอาหารสัตว์ (nahrungflache) ธุรกิจเช่นนี้ได้แบ่ง

บอกลักษณะที่ว่า พื้นที่ดินที่ดำรงอยู่ภายใต้การทำงานมีความเพียงพอ เพื่อที่จะได้รับผลผลิตจากพื้นที่ในปริมาณ ความเพียงพอสำหรับการบริโภคที่จำเป็นสำหรับครอบครัวในรูปแบบธรรมชาติ การทำงานในที่ดินเช่นนี้ไม่ได้ทำการดึงดูดแรงงานทั้งหมด ครอบครัวชาวนาเป็นเจ้าของการผลิตในธุรกิจของตัวเองที่ทำงานโดยแรงงานของครอบครัวและบางครั้งก็มีรายได้จากแหล่งอื่นนอกภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ของตัวเอง

3. กลุ่มผู้ผลิตขนาดย่อมทางเกษตรกรรมเป็นองค์ประกอบที่เรียกว่า *parcelling economy* (กงสี) กลุ่มนี้มีที่ดินที่ไม่มากนัก เป็นแรงงานอยู่ในโรงงานหรือภาคเกษตรกรรม สิ่งที่พวกชาวนากลุ่มนี้ต้องการคือการขายแรงงาน รายได้หลักคืออยู่นอกภาคการผลิตการเกษตรกรรม

ชายานอฟ ได้สำรวจชาวนาดังแต่ ค.ศ. 1925 และได้นำข้อมูลเหล่านี้มาจัดแบ่งแยกความแตกต่างทางเศรษฐกิจของชาวนา โดยแบ่งชาวนาออกเป็น 6 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มชาวนารวย กลุ่มนี้มีรายได้หลักจากการขายสินค้า ให้เงินกู้ ให้เช่าทรัพย์สินเช่นที่ดิน และเครื่องมือการผลิต เป็นกลุ่มที่มีไม่มากแต่มีอิทธิพลในทางเศรษฐกิจสูง
2. กลุ่มชาวนาที่มีแบบแผนการผลิตแบบทุนนิยม ใช้แรงงานรับจ้างอย่างมด มีเป้าหมายเป็นผู้ประกอบการ หารายได้แบบนายทุน
- 3, 4, 5 กลุ่มชาวนาระดับกลาง เป็นชาวนาที่ใช้แรงงานของตนเอง ไม่มีเป้าหมายการผลิตแบบทุนนิยม การแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่ม 3, 4, 5 โดยจัดกลุ่มตามขนาดของครอบครัวและขนาดของที่ดินที่ใช้ในการผลิต
6. ชาวนาที่อยู่ในฐานะแรงงานรับจ้างที่ทำการผลิตภาคเกษตรกรรมและหัตถกรรม มีพื้นที่การผลิตขนาดเล็กหรือพื้นที่เช่า รายได้หลักมาจากการรับจ้างใช้แรงงานนอกพื้นที่การผลิตของตัวเอง มีเป้าหมายการได้มาซึ่งรายได้ในลักษณะเดียวกับผู้ใช้แรงงาน เป็นแบบกรรมกร (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคนอื่นๆ. 2541 : 39 - 40)

ในการศึกษาเกี่ยวกับการจำแนกความแตกต่างของครอบครัวชาวนาในประเทศไทย งานส่วนใหญ่ใช้แนวคิดของมาร์กซิสต์ในจำแนกความแตกต่างของครอบครัวชาวนา โดยใช้การมีที่ดินหรือไม่มีที่ดินเป็นเกณฑ์แล้วแบ่งเป็นชาวนารวย ชาวนากลางและชาวนาจน (เลนิน. ม.ป.ท. : 60-107) และที่มีงานวิจัยศึกษาและการจำแนกความแตกต่างของชาวนาแตกต่างไปบ้างแต่ยังคงใช้ที่ดินเป็นเกณฑ์ เช่น งานของ เอิร์ช (1990) ได้จำแนกความแตกต่างของชาวนาบ้านบ้านคง อำเภอลานสกา จังหวัดอุทัยธานี ออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) ชาวนารับจ้าง 2) ชาวนาเช่า 3) ชาวนาเช่าบางส่วน 4) ชาวนาผู้มีความเพียงพอในตัวเอง 5) ชาวนาที่ทำไร่ขนาดใหญ่ และ 6) พ่อค้าในหมู่บ้าน ส่วนอนันต์ กาญจน

พันธ์ (2528 : 96-97) การแบ่งชั้นชาวนาออกตามความมั่งมีและการถือครองที่ดินและการแบ่งชั้นนี้มีการปรับอยู่เสมอ ในปี พ.ศ. 2523 มีการแบ่งชั้นครัวเรือนเพื่อบริจาคทาน ได้แบ่งประเภทของชาวนาภาคเหนือที่บ้านสันโป่ง จังหวัดเชียงใหม่ ออกเป็น 5 กลุ่มได้แก่ 1) พวกไม่มีที่ดิน 2) ชาวนาที่มีที่ดินประมาณ 2 ไร่ 3) ชาวนาที่มีที่ดินประมาณ 5 ไร่ 4) ชาวนาที่มีที่ดิน 8-9 ไร่ 5) ชาวนาที่มีที่ดินมากกว่า 10 ไร่ และ 6) ชั้นพิเศษนายทุนเจ้าที่ดินและมีที่ดินมาก

นอกจากนี้ ศิวรักษ์ ศิวรมย์ (2529 : 94) ได้จำแนกความแตกต่างของครอบครัวชาวนาออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. นายทุนเจ้าของที่ดิน คือนายทุนในหมู่บ้านที่เป็นเจ้าของที่ดิน เจ้าของทุนนำเงินมาให้กู้ รับซื้อผลผลิต นำที่ดินให้ชาวนาเช่าในหมู่บ้าน

2. ชาวนาเอกระ คือชาวนาที่มีที่ดินของตนเอง มีที่ดินตั้งแต่ 80 ไร่ลงมา

3. ชาวนาประหะคือชาวนาที่ทำนาแบบแบ่งครึ่งกับเจ้าของที่ดิน

4. ชาวนาเช่าคือชาวนาที่เช่านา

5. ชาวนาไร้ที่ดินและชาวนารับจ้างคือพวกที่ไม่มีนา รายได้ส่วนใหญ่มาจากลารับจ้าง

และเลิศชาย ศิริชัย (2538 : 390 - 395) ได้ศึกษาถึงชาวนาที่สูญเสียที่ดิน และแบ่งครัวเรือนชาวนาออกมาได้ 4 กลุ่ม ได้แก่

1) ครัวเรือนชาวนาที่ไร้ที่ดิน

2) ครัวเรือนชาวนาเช่า

3) ครัวเรือนชาวนาเช่าบางส่วน

4) ครัวเรือนชาวนาที่ทำนาบนที่ดินของตนเอง

การจำแนกความแตกต่างทางชนชั้นในชนบทเป็นเจ้าที่ดิน ชาวนารวย ชาวนากลาง และชาวนาจน โดยถือจากขนาดที่ดินในการจำแนกความแตกต่างทางชนชั้นในชนบทโดยถือจากขนาดการเป็นเจ้าที่ดินเป็นเกณฑ์อย่างเฉิว จึงไม่สามารถจำแนกความแตกต่างของชาวนาได้ถูกต้องอย่างชัดเจน เนื่องจากขาดข้อมูลเกี่ยวกับการสำรวจสถิติในแง่การใช้ทุน เครื่องมือการผลิต การจ้างแรงงานของฟาร์มที่มีขนาดต่างกันอยู่ไม่น้อยเพียงใด (วิทยากร เชียงกุล. 2528 : 345-346) และจากบทความของจามะรี พัทธพันธุ์วงศ์ (2527 : 29) เรื่องระบบทุนนิยมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวนาไทยเสนอว่า การเลื่อนฐานะนั้นเป็นเรื่องการกำหนดทางชีวะ (biological determinism school) ที่อธิบายว่าความต้องการบริโภคของครอบครัวที่มีมากขึ้น อันเนื่องมาจากครอบครัวชาวนาขยายตัวโคขึ้น ทำให้ครอบครัวนั้นต้องดิ้นรนขวนขวาย เช่น การเช่าหรือการซื้อที่ดินเพื่อทำการผลิตมากขึ้น ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจโดย

รวมของครอบครัวนั้นดีขึ้น แต่เมื่อสมาชิกที่เป็นลูกในครอบครัวนั้นแต่งงานแยกครัวเรือนออกไป ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนั้นก็ลดลง เนื่องจากที่ดินทรัพย์สินต่างๆถูกแบ่งปันให้กับลูกๆ ส่วน Khryashcheva ได้อธิบายเกี่ยวกับการเลื่อนฐานะโดยเน้นปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยที่ไม่เป็นทางเศรษฐกิจควบคู่กัน โดยเห็นว่าส่วนเกินที่เกิดขึ้นในภาคเกษตรกรรมนั้นมักถูกเคลื่อนย้ายเข้าไปสู่ในเมืองในรูปของภาษี ค่าเช่า การเคลื่อนย้ายทุนและกำลังคนจากชนบทเข้าสู่เมือง (Shanin, 1972 : 111) ดังนั้นแม้ความแตกต่างทางเศรษฐกิจจะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเสมอในชนบท แต่ก็จะไม่มีการแตกแยกออกเป็นสองชั้น ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละครอบครัวมักจะต้องเผชิญกับวัฏจักรการเลื่อนฐานะดีขึ้นและเลวลงไปเรื่อยๆ แต่ในกรณีประเทศไทยยังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะสรุปได้ว่าการที่(ยัง)ไม่มีการแตกแยกเป็นสองชั้นในชนบท เป็นเพราะปัจจัยจากการเลื่อนฐานะในรูปวัฏจักรนี้ด้วยหรือไม่ ซึ่งจามะรี พัทธภัยวงศ์เห็นว่ายังต้องการการศึกษาในระดับจุลภาคก่อนที่จะสรุปหรือคัดค้านประเด็นนี้ได้เต็มที่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำประเด็นเหล่านี้มาเป็นการระบึกที่สำคัญในการศึกษา

สำนักองค์การการผลิตที่ศึกษาเศรษฐกิจชาวนา

ความคิดสำนักองค์การการผลิตของชาวนา (peasant organization of productive school) เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาและการปฏิบัติในชุมชน ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ชาวนา (peasant economic theory) สร้างขึ้นจากการเก็บสถิติเศรษฐกิจชาวนา ณ หมู่บ้านและตำบล ถือได้ว่าเป็นผลงานของนักวิชาการที่ศึกษาภาคเกษตรกรรมเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (agronomist) ซึ่งเป็นพนักงานขององค์การปกครองท้องถิ่นคือสภาตำบลในช่วงทศวรรษที่ 1880 -1890 งานของพวกเขาก็ปรากฏออกมาเป็นรายงานสถิติระดับชุมชนของแต่ละเขตมาจนถึงทศวรรษที่ 1910 (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคนอื่นๆ. 2541 : 15)แนวคิดสำนักองค์การการผลิตเห็นว่าเศรษฐกิจของชาวนาเป็นเศรษฐกิจที่แตกต่างจากระบบทุนนิยม โดยมีเป้าหมายทางเศรษฐกิจชาวนาผลิตเพื่อสนองความต้องการตั้งอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นต้องใช้ภายในครัวเรือน ดังนั้นถ้าชาวนาต้องการจะกินจะใช้สิ่งใดก็ทำการผลิตสิ่งนั้น ส่วนทุนนิยมมีเป้าหมายในการผลิตเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด และการผลิตของนายทุนไม่ได้ถูกกำหนดจากความต้องการในการบริโภค (สมศักดิ์ สามีศิริธรรม. 2533 : 42) พฤติกรรมการผลิตของชาวนาเกิดจากลักษณะภายในองค์การการผลิตของครอบครัวชาวนา การศึกษาจึงสนใจเรื่องวัฏจักรชีวิตของครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับองค์การผลิตภาคเกษตรกรรมอยู่ที่ผลรวมของปรากฏการณ์ที่มีการจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบเช่นรายได้ รายจ่ายของครัวเรือนที่เคลื่อนไหวอยู่ในชุมชน และการคำนวณทางภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นแนวทางหรือ

ทิศทางของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเกษตร การพัฒนาองค์ความรู้ของสำนักองค์การการผลิต โดยพยายามทำให้ประเด็นที่ศึกษาให้เป็นภาวะวิสัย และเป็นการศึกษาภายในองค์การการผลิตของตัวเอง รวมทั้งปัญหาขององค์การการผลิต ฮลูดซินสกี (Xludzinsky) เห็นว่าองค์การการผลิตทำงานเป็นศูนย์กลางเปรียบเหมือนสมอง เพราะชาวนาซึ่งเป็นผู้ประกอบการในองค์การการผลิต สามารถกำหนดการจัดการได้ด้วยตัวเองทั้งหมด โดยจัดการเรื่องปัจจัยการผลิตทั้งหมดในภาคเกษตรกรรม และการทำงานนอกพื้นที่การเพาะปลูกของตัวเอง นำไปสู่รายได้สุทธิของการผลิตมากขึ้น ส่วนสคโวรทซอฟ (ชินลัคค สุวรรณอังกริช. 2541ข :11) เห็นว่าจำเป็นต้องศึกษาองค์รวมในสาขาการผลิต เพื่อที่การผลิตจะสามารถแสดงความสัมพันธ์ของอินทรีย์ภาพทุกๆส่วน การแบ่งแยกแรงงานที่ซับซ้อน การทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายในการผลิตของครอบครัวชาวนา ในการเพิ่มคุณภาพชีวิตและการเพิ่มอัตราการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือน สามารถกล่าวได้ว่าเป็นวิวิธวิทยาซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของสำนักองค์การการผลิต การศึกษาปรากฏการณ์ของปัญหาองค์การทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็คือแนวทางของการศึกษาชีวิตขององค์การการผลิต

การวิเคราะห์ขององค์การการผลิตเป็นความพยายามในสองแนวทางได้แก่ การใช้สถานที่และเงื่อนไขของเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด เสียค่าใช้จ่ายในการผลิตที่น้อยที่สุด เพื่อให้ได้รายได้ที่ดีกว่า และเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของชาวนาเอง ความพยายามขององค์การการผลิตเกี่ยวกับการลดค่าใช้จ่ายของแรงงานและเครื่องมือทางการผลิต โดยมีเป้าหมายทางการผลิตทั้งด้านทิศทางของการผลิตและตระเตรียมตัวเองเป็นผู้ประกอบการ และการกำหนดรูปแบบทางสังคมเศรษฐกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชาวนา สำหรับทิศทางขององค์การการผลิตอยู่บนพื้นฐานในการทำความเข้าใจเศรษฐกิจชาวนา ที่มีจุดเริ่มต้นและเป้าหมายอยู่ที่การผลิตและการบริโภค การผลิตเป็นการสร้างอินทรีย์ภาพในทุกๆส่วนด้วยตนเอง ในการผลิตนั้นจะไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดที่เป็นอิสระจากส่วนอื่นๆ ทุกส่วนมีความสัมพันธ์กันหมดในลักษณะองค์รวม โดยกระบวนการที่เกิดขึ้นในพื้นที่การเพาะปลูกเป็นคุณภาพของธรรมชาติ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานที่และเวลาในเงื่อนไขของค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด การเคลื่อนย้ายของคุณภาพจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งตามสภาพของชีวพันธ์พืชและกระบวนการผลิต โดยองค์การการผลิตมีการปรับตัวอยู่บนเงื่อนไขที่เป็นจริง

นักคิดที่สำคัญมากในสำนักองค์การการผลิตคือชายานอฟ (A. V. Chayanov) และ บรูทสคัส (B. D. Bruskus) และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เซลินสเฟ (ชินลัคค สุวรรณอังกริช. 2541ข :12) ชายานอฟเป็นผู้สร้างความเป็นเอกภาพทางความคิดทางการผลิตและได้พัฒนาอย่างมากในงานชื่อ “ทฤษฎีแรงงานการผลิต” โดยมีความคิดว่าองค์การการผลิตที่เป็นเอกภาพ ในแผนการผลิตไม่ได้มีสาขาหนึ่งสาขาใดในการ

ผลิตที่ไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันและเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคในความต้องการของครอบครัวและแรงงานคือพลังการผลิตของครอบครัวในเศรษฐกิจชวานา ซึ่งบรรพตศุสได้กล่าวไว้ว่า พื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์การเกษตร คือความสัมพันธ์ในกระแสใหม่ของเศรษฐศาสตร์เกษตรกับพื้นฐานเขตแดนประสิทธิภาพ โดยชี้ให้เห็นว่าไม่ได้มีแยกส่วนออกจากกันของการผลิตทั้งหมดในองค์กรการผลิต พื้นฐานทางการผลิตประกอบด้วยส่วนต่างๆ และการผลิตรวมคือองค์ประกอบของระบบหนึ่งที่มีการกระทำร่วมกันของส่วนต่าง ๆ นั้น เซลินเซฟ และ บรรพตศุส (ชินสัคค สุวรรณอักษร. 2541 ข : 13) ได้ทำการสร้าง “ตัวบ่งชี้ทางชีวพันธุ์” ของภาคเกษตรกรรมนี้คือความลึกซึ้งทางเทคนิค ที่ใช้ตัวบ่งชี้ในการสร้างวิธีการและเครื่องหมายในการกำหนดองค์ประกอบในการวิเคราะห์ชีวิตเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันระหว่างพื้นที่การผลิตในเขตและส่วนต่างๆ การบ่งบอกชนิดชีวพันธุ์ในความหมายของเซลินเซฟนั้นมีความสำคัญอย่างมากและบ่งบอกลักษณะเนื้อหาการผลิตในภาคเกษตรกรรมซึ่งหมายถึงเงื่อนไขทางเกษตรกรรมขององค์กรการผลิต ในระดับเทคนิคและการผลิตภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ จำเป็นที่ตัวบ่งบอกชนิดชีวพันธุ์ต้องมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับองค์กรการผลิตโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังมีนักคิดเช่น มาสลอฟ โอฟชินคอฟ (ชินสัคค สุวรรณอักษร. 2541 ข : 14) ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการวางแผนในเรื่องสัดส่วนของการใช้แรงงานในสาขาการผลิต ซึ่งก็คือเขตแดนประสิทธิภาพของแรงงาน โดยสนใจเป้าหมายในเขตแดนของเศรษฐกิจยังชีพที่เป็นหน่วยเดียวกับเศรษฐกิจแห่งชาติและการกระจายพลังการผลิตที่สอดคล้องกับพื้นฐานของเขตแดนประสิทธิภาพบนความสัมพันธ์ระหว่างพลังการผลิตและการบริโภคของมนุษย์ และการวางแผนภายในองค์กรการผลิต ควรใช้แรงงานถูกกำหนดจากความสัมพันธ์ของผู้ผลิตและผู้บริโภค ความต้องการบริโภคจะเป็นตัวกระตุ้นผู้ผลิตโดยตรง เพื่อให้ผู้ผลิตกำหนดทิศทางของการใช้แรงงานในสาขาการผลิตความเขตแดนที่ควมมีอยู่ ถ้าสมาชิกยังขาดแคลนอยู่ผู้ผลิตก็จะเพิ่มสัดส่วนของการใช้แรงงานเพิ่มขึ้นถ้า สมาชิกถึงจุดอิ่มตัวของบริโภคแล้วผู้ผลิตจะหยุดการใช้แรงงาน อย่างไรก็ตามมาสลอฟยังให้ความสนใจเรื่องความเข้มข้นของการบริโภค และพลังการผลิต ส่วนโอฟชินคอฟได้ให้ความสนใจในการวิเคราะห์ปัญหาองค์กรการผลิตเป็นพิเศษ แต่ทำเฉพาะส่วนทิศทางการผลิตที่เชื่อมโยงกับระบบตลาด ส่วนสตรูเวเห็นว่าสรีระขององค์กรการผลิดนั้นหมายถึงความเป็นตัวของตัวเองภายใต้จิตสำนึกที่เป็นอิสระในการผลิต และนี่คือการแสดงออกของผู้ประกอบการ ดังนั้นจุดยืนขององค์กรการผลิตที่เด่นชัดไม่ใช่แค่วรรณกรรมทางเกษตรกรรมของรัสเซีย โดยแนวคิดของสำนักองค์กรการผลิตเห็นว่าระบบการผลิตเป็นความซับซ้อนที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะที่เป็นทั้งส่วนย่อยและเป็นทั้งผลรวมทั้งหมดที่ทำงานประสานกันในการผลิต การผลิตนั้นเป้าหมายอยู่ตลอดเสมอเช่นผู้ผลิตจะวางแผนเพื่อสนับสนุนการบริโภคเป็นหลัก และตลอดเวลา

ของการผลิตได้แสดงออกมาในรูปของเป้าหมายทางสังคมเช่นการเพิ่มคุณภาพชีวิต การเพิ่มรายได้ หรือ การผลิตสินค้าเข้าสู่ระบบตลาด ภายใต้อิทธิพลภายนอกก็คือระบบตลาด ถ้าการจัดองค์การการผลิตที่มีประสิทธิภาพโดยใช้อำนาจได้เปรียบในเรื่องเวลาและสถานที่และค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด ทำให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้นถ้าชาวนาต้องการผลิตเพื่อสนองความต้องการของตนเองหรือการผลิตเข้าไปสู่ระบบตลาดก็ได้เช่นกัน (ชินสัค สุวรรณอังกริช, 2541 : 17)

วิธีการศึกษาเศรษฐกิจชาวนาเป็นการศึกษาทางด้านจุลภาค ใช้สถิติระดับครอบครัวและชุมชน วิวิธวิธีทำให้สามารถนำเอาลักษณะเฉพาะขององค์การการผลิตของชาวนาแสดงออกมาให้ปรากฏ ทำให้ค้นพบโครงสร้างองค์ประกอบ (anatomy) และหน้าที่ (physiology) ของกลไกการผลิตของครอบครัวชาวนา ต่างจากนักวิชาการส่วนใหญ่ที่อธิบายเศรษฐกิจชาวนาโดยอาศัยประเภทและชนิด (categories) ของเศรษฐกิจทุนนิยม ทำให้ไม่พบว่าแรงงานของครอบครัวเป็นพลังการขับเคลื่อนของเศรษฐกิจชาวนา วิวิธวิธีทำให้เข้าใจข้อเท็จจริงอย่างเป็นวิทยาศาสตร์และเห็นว่าเป็นวิวิธวิธีที่เหมาะสมสอดคล้องกับภาวะวิสัยจะช่วยให้ค้นพบสภาวะการดำรงอยู่ และพลังการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของชาวนาอย่างเป็นระบบแรงงานการผลิตของครอบครัวชาวนาเป็นกฎเกณฑ์สำคัญที่ทำให้เข้าใจมโนภาพเกี่ยวกับเศรษฐกิจชาวนา ตั้งแต่รากฐานธรรมชาติของแรงงานการผลิตของครอบครัวจนถึงเศรษฐกิจที่ไม่ใช่ทุนนิยม ชาซานอฟ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคนอื่นๆ, 2541 : 18-23) ใช้ข้อมูลสถิติจำนวนมากที่ใช้ในการสร้างทฤษฎี เช่น สถิติจากการดำมะโนครัวเรือนเชิงพลวัต โดยเก็บจากหน่วยจุลภาคคือครอบครัวชาวนา ณ ระดับหมู่บ้านเพื่อค้นหาชีวพันธุ์ (genetic) และเห็นว่าครอบครัวชาวนายังคงใช้แรงงานในเขตแดนประสิทธิภาพของตนเองจะสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง ไม่ว่าระบบเศรษฐกิจเศรษฐกิจชาติเป็นระบบใด เราต้องทำความเข้าใจการจัดองค์การการผลิตของชาวนามีลักษณะพิเศษ คือการใช้แรงงานของคนในครอบครัว องค์การการผลิตของชาวนามีบทบาทและปฏิสัมพันธ์กับหน่วยเศรษฐกิจอื่นในระบบเศรษฐกิจแห่งชาติ แต่องค์การการผลิตของชาวนาที่ใช้แรงงานครอบครัวก็จะคงรูปลักษณะเดียวกันสามารถดำรงอยู่ได้ในทุกระบบเศรษฐกิจ ชาซานอฟกล่าวว่ นี่คือการกำหนดและสาระสำคัญของทฤษฎีองค์การการผลิตของชาวนา

วิธีการศึกษาเศรษฐศาสตร์ชาวนา

วิธีการศึกษาเศรษฐกิจของชาวนา เรียกว่าการค้นคว้าทางงบประมาณในด้านคุณภาพของรายได้-รายจ่ายในครัวเรือน การศึกษาเรื่องงบประมาณของครอบครัวชาวนา เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เข้าใจ

ใจปรากฏการณ์ทางการผลิตของชุมชนที่จะสามารถสะท้อนข้อเท็จจริงในการหมุนเวียนของทุน หรือ พฤติกรรมทางการผลิตของชาวนาจะแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบส่วนใหญ่ในเศรษฐกิจชาวนา รวมทั้ง ผลรวมที่เกี่ยวข้องอื่นๆทางด้านเศรษฐกิจ การหมุนเวียนของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในรอบปีตาม ปฏิทินการผลิต ซึ่งการศึกษาตามปฏิทินการผลิตเพื่อจะอธิบายเกี่ยวกับการใช้แรงงานในครอบครัวชาวนาที่จะอธิบายถึงแหล่งที่มาของรายได้ภายในครอบครัวชาวนา ซึ่งถูกกำกับโดยปัจจัยทางชีวพันธุ์ของ เศรษฐกิจในพื้นที่แต่ละเขต ตลอดจนความสามารถของแรงงานในครอบครัวชาวนา ในการผลิตว่ามีผลต่อกฎการกระจายแรงงานในการผลิตที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และมีความคุ้มค่าหรือไม่ ในการบริโภคและการผลิตภายในครอบครัว และการศึกษาคูณภาพเรื่องรายได้รายจ่ายของครัวเรือนนั้น การศึกษางบประมาณครัวเรือนในเรื่องคุณภาพรายได้รายจ่ายนั้นสอดคล้องกับการศึกษาตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งตนเอง (self-reliance) ในด้านเศรษฐกิจชุมชนชนบท ตัวชี้วัดก็คือรายได้-รายจ่ายในครัวเรือน โดยวัดจากอัตราส่วนของรายจ่ายต่อรายได้ของครัวเรือน (อมรา พงศาพิชญ์, 2542 : 15) และการสร้างภาวะสมดุลระหว่างความต้องการทางเศรษฐกิจกับขีดความสามารถในการสนองความต้องการได้นั้น เป็นลักษณะที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชนชนบท (จุมพล สวัสดิ์ยากร, 2535 : 72)

โดยหลักวิชาที่ใช้ศึกษาองค์การการผลิต ตั้งอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์และการคำนวณ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ทางการผลิต ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆทั้งหมดที่ประกอบเป็นคุณภาพของการผลิต เพื่อที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในตำแหน่งของการผลิต และจำเป็นต้องทำการศึกษากายในองค์การการผลิตที่มีชีวิตซึ่งเป็นอินทรีย์ภาพอันหนึ่ง การวิเคราะห์และการคำนวณมีความสำคัญมากสำหรับการพัฒนาองค์การการผลิต เพราะว่าได้แปลความรู้เกี่ยวกับองค์การการผลิตจากตัวเลขไปสู่คำอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมในแต่ละพื้นที่ออกมา โดยการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ขององค์การการผลิตโดยในแต่ละส่วนที่สัมพันธ์กัน ชายานอฟ และเชอร์บิน (ชินสัคค สุวรรณอังกริช, 2541ข : 16) เห็นว่า การศึกษาสนใจในอิทธิพลของขนาดและสัดส่วนของค่าใช้จ่ายทางการผลิตที่ครอบคลุมผลรวมของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญมาก เมื่อได้วิเคราะห์ทำการเปรียบเทียบรายได้ทางการผลิต โดยการลบออกจากรายจ่ายของการผลิตซึ่งจะเป็นกำไรสุทธิของสาขาการผลิตนั้นๆ ในแนวคิดของเศรษฐศาสตร์ชาวนากำไรสุทธิก็คือค่าใช้จ่ายของแรงงานของครอบครัวนั่นเอง การศึกษางบประมาณนี้เป็นพื้นฐานของวิธีวิทยาของเศรษฐกิจชาวนา โดยเฉพาะการค้นคว้าทางงบประมาณได้กลายเป็นพื้นฐานของแนวคิดของสำนักองค์การการผลิตในการศึกษาระบบเกษตรกรรม นอกจากนี้ เอฟ เชอร์บิน(ชินสัคค สุวรรณอังกริช, 2541ข : 24) ได้ทำการศึกษาดังง

ประมาณในการบริโภคของเศรษฐกิจชาวนา โดยสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบพื้นฐานทางการผลิตคือการจัดสัดส่วนอินทรีย์ภาพภายในของปัจจัยการผลิตและแรงงาน โดยเขาทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว แรงงาน ที่ดิน และทำการค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แรงงานและผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบพื้นฐาน ที่บ่งบอกระบบครอบครัวและการบริโภค พื้นฐานของเศรษฐกิจชาวนา และการสร้างกฎอิทธิพลของค่าเฉลี่ยในการบริโภค (ความแตกต่างในเรื่องเพศ อายุ มีพฤติกรรมในการบริโภคที่แตกต่างกันและมีอิทธิพลต่อสัดส่วนแรงงานในการจัดการในองค์การการผลิต เช่น ถ้ายังหิวโหยสัดส่วนการใช้แรงงานเพิ่มขึ้น ถ้าการบริโภคอิ่มตัวก็จะหยุดการผลิต) เซอร์บินได้พิจารณาครอบครัว ตัวเลขขนาดของการบริโภคของครอบครัว ชีวิตทางการผลิตในขอบเขตสุดท้ายคือผลผลิตเพื่อสนองความต้องการบริโภค ได้ให้ข้อสรุปที่อินัยนการมืออยู่ของครอบครัวชาวนา

นอกจากนี้การศึกษางบประมาณนั้นเลนิน (จีนตักค สุวรรณอังกริช. 2541ข : 4) ได้ต่อต้านการแบ่งกลุ่มของเศรษฐกิจชาวนาโดยใช้ค่าเฉลี่ย ซึ่ง ชยันต์ วรรธนะภูติ (2536 : 27) เห็นด้วยว่าการนำวิธีการของสถิติค่าเฉลี่ยมาใช้ทำให้ไม่สามารถมองเห็นปัญหาภายในองค์การการผลิตของแต่ละกลุ่มได้ ดังนั้นจึงควรจำแนก และอธิบายให้เห็นความแตกต่างของปรากฏการณ์หรือการตีความปรากฏการณ์นั้นในทัศนะของกลุ่มคนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะระบบการผลิตในแต่ละครัวเรือนซึ่งเป็นตัวตนของชาวนานั้นมีขนาดของสมาชิก(แรงงานของครอบครัว)และขนาดความต้องการการบริโภคของแต่ละครอบครัวแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม เพราะฉะนั้นการใช้ค่าเฉลี่ยจึงไม่สามารถอธิบายกฎเกณฑ์ความเป็นเฉพาะของชาวนาได้

องค์การการผลิตของครอบครัวชาวนา

ครอบครัวชาวนาเปรียบเสมือนองค์การการผลิตหนึ่งที่ชาวนาเป็นผู้ประกอบการเองและใช้แรงงานในการผลิตภายในครัวเรือนของตนเอง เป็นผู้ทำงานและวางแผนการผลิตในองค์การการผลิตของตนเอง เป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต และมีรายได้เป็นของตัวเอง มาโนลอฟ (จีนตักค สุวรรณอังกริช. 2541ข : 4) เห็นว่าองค์ประกอบของการผลิตแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ปัจจัยภายในองค์การการผลิตเอง และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุทางการผลิต และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการผลิตจึงจำเป็นต้องมีคนทำงาน ซึ่งครอบครัวชาวนาใช้แรงงานภายในครอบครัว โดยมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับการผลิตในการประกันการบริโภคภายในครอบครัว เศรษฐศาสตร์ชาวนาจึงเป็นการศึกษาเรื่องของการใช้แรงงานของครอบครัวในการผลิตที่ขึ้นอยู่กับความต้องการบริโภคในขอบเขตที่เพียงพอ รายได้ของชาวนาจะอยู่ใน

รูปของธรรมชาติและอีกส่วนหนึ่งอยู่ในรูปของตลาด ดังนั้นการใช้แรงงานและเครื่องมือการผลิต การใช้ที่ดินในการผลิตโดยมีเป้าหมายในการสนองความต้องการการบริโภคในครอบครัว ที่ปรับตัวสู่พื้นฐานความคิดในระบบการผลิตที่เป็นจริง ดังนั้นกระบวนการผลิตจำทางเศรษฐกิจ ทั้งองค์ประกอบด้านการผลิตและการบริโภคเกิดขึ้นภายในครอบครัวเกิดขึ้นจากส่วนต่างๆที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะองค์รวม ในลักษณะที่องค์ประกอบทางการผลิตที่บ่งบอกความสัมพันธ์ของระบบการผลิต ทิศทางการผลิต ขนาดของการผลิต และคุณค่าขององค์การผลิตครอบครัวเป็นผู้กำหนดทั้งสิ้น แต่การผลิตทางภาคเกษตรกรรมมีส่วนสัมพันธ์กับภูมิเศรษฐกิจ พื้นที่ทางการผลิตและจุดตั้งทางการผลิตซึ่งมีส่วนในการกำหนดชีวพันธุ์พืช และโอกาสในการเข้าสู่ตลาดไม่ว่าจะเป็นการซื้อเครื่องมือในการผลิตและการขายผลผลิต และบอกถึงความเหมาะสมของการตัดสินใจในการผลิตว่าองค์การผลิตของชาวนาในพื้นที่นั้นๆ มีอนาคตที่ดีหรือไม่ในการประกอบอาชีพนั้นๆ

องค์การผลิตของชาวนาหมายถึง ครอบครัวหน่วยทางเศรษฐกิจที่เล็กที่สุดในสังคม เป็นผู้กระทำการกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรม โดยมีลักษณะพิเศษ คือผลิตพืชที่ใช้เป็นอาหารของคนและสัตว์เลี้ยง ส่วนธัญโคฟสกี (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคนอื่นๆ. 2540 : 46) ได้ให้ความหมายขององค์การผลิตหมายถึงชนิดของการผลิตและการประสานปัจจัยการผลิต ได้แก่ที่ดิน แรงงาน และทุนเข้าด้วยกัน ทั้งแง่ปริมาณและคุณภาพ ในสัดส่วนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและกำหนดขนาดขององค์การผลิตที่เหมาะสมที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ผลผลิตมีค่าต่อหน่วยต่ำที่สุด ซึ่งจะทำให้ครอบครัวมีรายได้มากที่สุด ลักษณะองค์การผลิตของครอบครัวชาวนาถือว่าชาวนาเป็นผู้ประกอบการ เป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกชนิดของการผลิต และระบบการผลิตเป็นของตนเอง กระบวนการผลิตและยุทธวิธีในการผลิตจะขึ้นอยู่กับแรงงานภายในครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของแรงงานในการผลิตของครอบครัวชาวนาว่ามีลักษณะเป็นตัวของตัวเองคือครอบครัวจะใช้แรงงานร่วมกันในการผลิต เพื่อสนองตอบความต้องการบริโภคของครอบครัว ไม่ได้มีการจ้าง และจ่ายแรงงานแบบตายตัวแบบการผลิตของสังคมอุตสาหกรรม และแรงงานของชาวนานั้นมีเขตแดนตามธรรมชาติของตนเอง ชาวนาเองเห็นว่าการผลิตขนาดเล็ก โดยใช้แรงงานภายในครอบครัวมีความสามารถอยู่รอดสูง เช่น ในช่วงที่ราคาพืชผลตกต่ำลงทำให้รายได้ของชาวนาลดลง แม้ว่ารายได้เฉลี่ยของชาวนาจะต่ำกว่าค่าจ้างแรงงานก็ตาม แต่การผลิตของชาวนามีความสามารถอยู่รอดสูง เนื่องจากการผลิตใช้แรงงานของตนเอง (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. 2536 : 48) เศรษฐกิจแบบนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจทุนนิยม เพราะเมื่ออัตราค่าไร่ต่ำลงองค์การทุนนิยมอาจจะหยุดการผลิต แต่ครอบครัวชาวนายังพอใจที่จะผลิตเพื่อประกันการบริโภคของครอบครัว ในเศรษฐกิจชาวนาไม่

ควรกล่าวถึงคำว่ากำไร เพราะในกระบวนการผลิตของเศรษฐกิจชาวนาไม่มีการจ้างงานจึงไม่สามารถสร้างมูลค่าส่วนเกินได้

มูลค่าส่วนเกินเกิดขึ้นจากการจ้างแรงงานซึ่งพลังแรงงานจะสร้างมูลค่าส่วนเกินให้กับเจ้าของปัจจัยการผลิต (กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2536 : 16) ซึ่งสำนักองค์กรการผลิดถือว่ากำไรของชาวนามีค่าเท่ากับค่าแรงของตนเอง ส่วนนายทุนสร้างมูลค่าส่วนเกินและสามารถสะสมทุนจากการจ้างแรงงานที่สามารถสร้างมูลค่าส่วนเกิน รายได้ของชาวนาจึงเป็นผลผลิตของแรงงานของตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตามธรรมชาติของเศรษฐกิจชาวนาที่แตกต่างจากเศรษฐกิจทุนนิยมจึงจำเป็นต้องปฏิเสธการวิเคราะห์รายได้ ในทอมที่ใช้ในเศรษฐกิจระบบทุนนิยม โดยเฉพาะการเป็นทั้งผู้ใช้แรงงาน และเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตในครอบครัวเดียวกัน เป็นลักษณะพิเศษและเป็นกฎเกณฑ์สำคัญสู่ความเข้าใจระบบเศรษฐกิจแรงงานครอบครัวและเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจชาวนา ในอีกลักษณะหนึ่งเศรษฐกิจชนิดนี้มีระดับการผลิตต่ำ มียุทธศาสตร์การผลิตเพื่อการบริโภคมากกว่ากำไร เศรษฐกิจชาวนามีลักษณะการทำงานทางเศรษฐกิจที่เป็นสากล คือเป็น “การผลิตเพื่ออสังชีพ” ซึ่งก็คือวิถีชีวิตของเศรษฐกิจชาวนา (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคนอื่นๆ, 2541 : 41 - 97) เมื่อกล่าวถึงการผลิตแบบอสังชีพ ผู้คนส่วนใหญ่มักจะคิดไปถึงภาพสังคมซึ่งไม่มีการเกี่ยวข้องกับตลาด สมาชิกสามารถผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งตลาดเลย การใช้คำนิยามนี้ทำให้คิดไปว่าสภาพสังคมที่มี “การผลิตเพื่ออสังชีพ” นั้นเป็นสังคมก่อนทุนนิยม ซึ่งไม่เคยได้รับอิทธิพลหรือกระทบกระเทือนจากทุนนิยมเลย ซึ่งปัจจุบัน ไม่มีสังคมชาวนาใดที่ไม่ถูกแทรกแซงจากทุนนิยม แม้แต่ในชุมชนที่ห่างไกล (จามะรี พัทธกษัตริย์, 2527 : 7 - 8)

ชาวนาซึ่งผู้ประกอบการมักมีปัญหาเกี่ยวกับการตัดสินใจในการเลือกขนาดการผลิต ในเงื่อนไขของเศรษฐกิจชาวนา ขนาดการผลิตมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับสถานการณ์ของครอบครัวก็คือตัวเลขผู้ใช้แรงงานในครอบครัว ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงขนาดการผลิตในด้านอิทธิพลต่อองค์การการผลิต ระบบการผลิตและทิศทางการผลิต โดยองค์ประกอบภายในองค์การการผลิตทางเศรษฐกิจของชาวนาจะประกอบด้วย การทำงานในการบริหาร การเป็นเจ้าของที่ดินและเครื่องมือการผลิต ในการบริหารองค์การการผลิต ชาวนาทำการควบคุมและสังเกตแรงงานของตนเอง เนื่องจากแรงงานการผลิตของครอบครัวชาวนาและแรงงานรับจ้างในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน ในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมแรงงานเป็นเพียงสินค้าที่ถูกดูดเข้าไปในกระบวนการผลิตสำหรับการสร้างทุนและการพัฒนาทุน ทุนดูดแรงงานเข้ามารับใช้ สร้างและขยายทุนอันเป็นการผลิตขนาดใหญ่ แต่ในระบบเศรษฐกิจครอบครัวชาวนา ใช้แรงงานผลิตเพื่อการบริโภคและกระบวนการผลิตสำหรับการดำรงชีพ ชาวนาพอ เห็นว่า การใช้แรงงานในการผลิตของครอบครัวมีขีดแดนประสิทธิภาพในการสร้างผลผลิต

ของตัวเองตามธรรมชาติถูกกำหนดโดยความเข้มข้นของการใช้แรงงานตลอดปี หมายถึงการใช้แรงงานของครอบครัวชาวนาให้สอดคล้องกับความเป็นไปได้ของทรัพยากร คือแรงงาน ที่ดิน และเครื่องมือในการผลิต ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองการบริโภคตามเขตแดนประสิทธิภาพของตนเอง ในขณะที่จิตใจของชาวนาเต็มเปี่ยมของผู้ประกอบการ โดยชาวนาเป็นผู้ใช้แรงงานตัวเองในบางครั้งอาจมีแรงงานรับจ้างอยู่บ้าง ซึ่งการเกิดขึ้นของแรงงานรับจ้างในเศรษฐกิจชาวนาสามารถเกิดขึ้นได้ดังนี้คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่สอดคล้องกัน เช่น เมื่อมีความต้องการในการบริโภคแต่มีแรงงานไม่เพียงพอจึงนำไปสู่การจ้างแรงงาน ในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ของการใช้แรงงาน เมื่อไม่สามารถใช้แรงงานในการผลิตของตัวเอง เนื่องจากขนาดพื้นที่การผลิตมีขนาดเล็ก ดังนั้นจึงใช้แรงงานนอกพื้นที่การผลิตของตัวเอง คือการสร้างรายได้มาจากนอกพื้นที่การผลิตของตัวเอง จากการเพิ่มขนาดการผลิตสำหรับครอบครัวในการใช้แรงงานของตัวเองอย่างเต็มที่ และถ้าหากมีเทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้นภายนอกเศรษฐกิจชาวนามีผล 2 ประการคือ

1. แรงงานของชาวนาที่ทำการผลิตในลักษณะจำเพาะพิเศษจะค่อยๆถูกครอบงำ และกลืนเข้าสู่เขตแดนของระบบทุนนิยม ระบบการผลิตของชาวนาจะล่มสลาย ชาวนาต้องผันตัวเองเข้าสู่การขายแรงงาน แรงงานของชาวนาก็จะกลายเป็นสินค้า ชาวนาจะไม่สามารถค้นพบเขตแดนประสิทธิภาพของแรงงาน ไม่สามารถกำหนดทิศทางการผลิตของครอบครัว

2. ชาวนาจะทดลองนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ เพื่อลดการใช้แรงงานที่นำเบื้อหน้า แต่ยังคงรักษาเป้าหมายการผลิตของครอบครัวชาวนาคือผลิตเพื่อสนองความต้องการการบริโภค เช่นนี้ชาวนาก็จะยังคงรักษาเขตแดนประสิทธิภาพของตนเองไว้ได้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคนอื่นๆ. 2541 : 24 - 25)

ความหมายของชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจ

การตั้งหมู่บ้านในวัฒนธรรมไทยมีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิธีการตั้งถิ่นฐาน รูปแบบการทำมาหากิน และการจัดความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านกับโลกภายนอก เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวิถีการผลิต ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดวางรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในชุมชน ระหว่างคนกับที่ดินและมีอิทธิพลต่อรูปแบบความรู้สึคนึกคิด และระบบการให้คุณค่า (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพรพิไล เลิศวิชา. 2539 : 5) การศึกษาภาคเกษตรกรรมนอกจากจะเห็นว่าครอบครัวชาวนาเป็นองค์กรการผลิตหนึ่งแล้ว การศึกษาภาคเกษตรกรรมจำเป็นต้องศึกษาถึงตำแหน่งที่รูปธรรมนั้นทำการเคลื่อนไหวอยู่ เพราะการผลิตภาคเกษตรกรรมของชาวนาในแต่ละ

ละท้องถิ่นนั้นขึ้นอยู่กับภูมิประเทศและภูมิอากาศในแง่ชีวพันธุ์พืชที่ส่งผลต่อการเพาะปลูก ในสาขาการผลิตซึ่งได้ส่งผลในเรื่องของรายได้ และความเป็นอยู่ของวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นั้น โดยการผลิตทั้งการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ จะเป็นตัวกำหนดแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและเป็นหน่วยในการผลิตตลอดจนถึงตัวตนของครอบครัวชาวนาในพื้นที่นั้น ๆ ออกมา โดยถูกกำกับโดยกลไกของจุดตั้งทางการผลิตที่บ่งบอกถึงชนิดทางการผลิต และปัจจัยการผลิต ในการนำไปสู่ต้นทุนที่ต่ำที่สุด การบอกเขตแดนของการผลิตเหล่านี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจครอบครัวชาวนา ตลอดจนถึงแรงขับเคลื่อนตามทิศทางในการผลิตของชาวนาในพื้นที่นั้น ๆ ออกมา แรงขับเคลื่อนในครอบครัวชาวนาจะก้าวหน้าหรือถ่วงถอยขึ้นขึ้นอยู่กับจุดตั้งของต้นทุนการผลิตและจุดตั้งระยะทางในการผลิต ซึ่งจะบ่งบอกถึงความคุ้มค่าและไม่คุ้มค่า และจะตอบคำถามว่าพฤติกรรมของครอบครัวชาวนามีพฤติกรรมที่เข้าสู่ตลาดหรือไม่เข้าสู่ตลาดเกิดมาจากสาเหตุอะไร โดยใช้การคำนวณจากจุดตั้งทางเศรษฐกรรมในการอธิบาย โดยนัยยะของการศึกษาจุดตั้งทางเศรษฐกรรมอยู่ที่ภาระกิจขององค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนา เป็นการจัดการการผลิตให้เสียค่าใช้จ่ายของต้นทุนที่ต่ำที่สุดซึ่งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของราคาค่าเทคนิคการผลิตและประสิทธิภาพของการผลิต ซึ่งถ้อยรูปมาจกผลผลิตสุดท้ายในรูปของรายได้น้ำที่ว่าจะบอกว่าทำไมเศรษฐกิจในเขตนั่น ๆ จึงทำการทำพาหะระบบตลาดหรือประสานกับระบบตลาดเงื่อนไขที่มีความแตกต่างเหล่านี้เพราะเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมนอกจากจะถูกกำกับโดยภูมิอากาศแล้วยังถูกกำกับโดยความสมบูรณ์ของที่ดิน และระยะทางในการผลิต ตลอดจนถึงความสัมพันธ์ของราคาที่เกี่ยวข้องระหว่างเศรษฐกิจนั้น ๆ กับเศรษฐกิจชาติ และจุดตั้งทางเศรษฐกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงแรงขับเคลื่อนของครอบครัวชาวนาในเขตเศรษฐกิจนั้น ๆ ที่เป็นไปตามชีวพันธุ์และสามารถบ่งบอกถึงกระบวนการผลิตซ้ำของตนเอง ในการประสานภายในชุมชน ภายในครอบครัวหรือภายนอกชุมชน จึงจะเห็นได้ว่าการศึกษาด้านเศรษฐกิจนั้น นอกจากจะให้คำตอบของเขตชีวพันธุ์ครอบครัวชาวนาแล้ว และยังบ่งบอกถึงความเหมาะสมการลงทุนการผลิตในภาคเกษตรกรรมของครอบครัวชาวนาว่าเป็นไปตามแรงขับเคลื่อนของการผลิตเพื่อการบริโภคหรือแรงขับเคลื่อนเพื่อแสวงหากำไร เพื่อที่จะบ่งบอกถึงฐานะของครอบครัวชาวนาอย่างแท้จริงในชีวพันธุ์ที่ดำรงอยู่ ความเข้าใจในเรื่องเขตภูมิเศรษฐกิจจึงมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการผลิต เป็นการสร้างชนิดของการผลิตในทางสถิติที่นำมาใช้ในการบ่งบอกชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจเขตนั่น ๆ (ชินลักค สุวรรณอักษร, 2542 : 6-29-32)

ครอบครัวชาวนาที่ดำรงอยู่ทางสังคมเศรษฐกิจของทุกชุมชน กระบวนการผลิตขึ้นอยู่กับพื้นฐานของครอบครัวซึ่งประกอบด้วยความหลากหลายคือมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย สาขาการผลิตของเศรษฐกิจครัวเรือนมีความแตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตกต่างทางสังคมตามขนาดของ

ครอบครัว แรงงานสำรองในครอบครัว สิ่งที่มาคือความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก องค์การการผลิตของครอบครัวชาวนาจึงมีความแตกต่างในแต่ละครอบครัว และอยู่บนเงื่อนไขของภูมิประเทศและจุดตั้งทางการผลิต ซึ่งจะบ่งบอกลักษณะโครงสร้างหรือชนิดขององค์การเกษตร ซึ่งเรียกว่า ชีวพันธุ์ (Genetics) ซึ่งมีนัยยะที่มีความหมายต่อการดำรงอยู่และแนวโน้มของการพัฒนาเกษตรกรรมในพื้นที่นั้นๆ ที่บ่งบอกด้วยผลรวมของครอบครัวในกระบวนการทางเศรษฐกิจ ชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจ จึงหมายถึง คุณลักษณะของระบบการผลิต ที่ขึ้นอยู่กับเขตภูมิเศรษฐกิจ และการกำหนดภารกิจของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แรงขับทางการผลิตของครอบครัวชาวนาในพื้นที่นั้นๆ โดยลักษณะชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจ เป็นการบอกกิจกรรมทางเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมที่บ่งบอกถึงสัดส่วนของแปลงปลูกและการเลี้ยงสัตว์ดังต่อไปนี้

1. การทำไร่หรือไม้ล้มลุกโดยพิจารณาจากสัดส่วนของการขุดหลุมปลูกในพื้นที่การเพาะปลูก
2. การปลูกข้าว ดูจากสัดส่วนของการปักดำและหว่านกล้าในพื้นที่การเพาะปลูก
3. การเลี้ยงสัตว์ ดูจากสัดส่วนของพื้นที่ปลูกหญ้าในพื้นที่การเพาะปลูกทั้งหมด
4. ปศุสัตว์ ดูจากสัดส่วนของความสัมพันธ์ของการเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ในพื้นที่การเพาะปลูก
5. ระบบฟาร์ม ดูจากสัดส่วนความสัมพันธ์ของการเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่

การผลิตทางภาคเกษตรกรรมและการรวมกลุ่มทั้ง 5 สาขาการผลิต จะบอกให้ทราบถึงมีสัดส่วนการผลิตเป็นอย่างไร และสาขาการผลิตเหล่านี้ได้บ่งบอกกิจกรรมทางเศรษฐกิจของการผลิตภาคเกษตรกรรมโดยตรง ในเรื่องของโครงสร้างตลาด และรายได้ทางภาคเกษตรกรรม การรวมสาขาการผลิต ได้แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของรายได้ทั้งหมดของการผลิตภาคเกษตรกรรม ความเข้าใจในชนิดของการผลิตทางภาคเกษตรกรรม เป็นผลลัพธ์ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้น นอกจากนี้ชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจ จะเกี่ยวข้องการองค์การการผลิตของครอบครัวว่ามีการจัดการเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างไร ดังนั้นการทำความเข้าใจชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจจะช่วยให้เราสามารถปัญหาภาคเกษตรกรรมได้อย่างถูกต้อง และในการพยากรณ์ความสัมพันธ์ของกระบวนการทางการผลิตในอนาคต ตลอดจนทั้งภารกิจของเขตเกษตรกรรมในการวางแผนทางเศรษฐกิจในระดับจุลภาค และภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่แสดงออกมาโดยสัดส่วนของเกษตรกรรม ปศุสัตว์ การค้า ปรากรฏการณ์เหล่านี้ได้พบว่าครอบครัวชาวนาดำรงอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกัน แต่การดำรงอยู่ของรูปแบบของครอบครัวในทุกๆ ชุมชนนั้นมีผลต่อการผลิตและการบริโภคที่เป็นวิถีชีวิตของตนเอง นั่นคือลักษณะชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจที่มีความเฉพาะ การบ่งบอกชีวพันธุ์ของระบบสังคมเศรษฐกิจนั้นได้ถูกบ่งบอกโดยความเข้มข้นของการผลิตภาคเกษตรกรรมซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างที่ดิน การเพาะปลูก ปศุสัตว์ ที่

มีขนาดและน้ำหนักในแต่ละสาขาการผลิต การบ่งบอกถึงการใช้ที่ดินและการเพาะปลูกที่มีความสัมพันธ์กันในแต่ละสาขาการผลิต การบ่งบอกถึงขนาดและสัดส่วนของเศรษฐกิจตลาด และชีวพันธุ์ทางสังคมเศรษฐกิจของรูปแบบของเศรษฐกิจในแต่ละพื้นที่เท่านั้น และได้บ่งบอกถึงองค์ประกอบภายในของการผลิต การบริโภค จิตวิทยาสังคม ตลอดจนถึงแรงขับเคลื่อนในแต่ละพื้นที่ว่าในแต่ละเขตนั้นเป็นอย่างไร สำหรับการศึกษชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจนั้นเป็นการศึกษาภาระกิจของครอบครัวที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นการศึกษข้อมูลที่ทำการประกันโครงสร้างการผลิตซ้ำของครอบครัวที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเรื่อง การผลิต การแลกเปลี่ยน การกระจายและการบริโภคของการหมุนเวียนเศรษฐกิจในรอบปี

กระบวนการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจ

การที่จะทำความเข้าใจสังคมของชาวนาได้นั้นจะต้องเริ่มต้นด้วย การศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพราะการผลิตเป็นพื้นฐานของเงื่อนไขในการกำหนดความสัมพันธ์ในสังคม คือการผลิตจะผลิตปัจจัยทางวัตถุซึ่งสังคมจำเป็นต้องใช้ในการดำรงสภาพและสืบทอดตัวเองต่อไป (อาโนนัท กาญจนพันธ์. 2527 : 177) โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรมซึ่งระบบการผลิตต้องขึ้นอยู่กับฤดูกาลในแต่ละรอบปี ดังนั้นการศึกษความสัมพันธ์ของสังคมในทางการผลิต ต้องศึกษาผ่านกระบวนการผลิตซ้ำ

กระบวนการผลิตซ้ำหมายถึงกระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่องในระบบเศรษฐกิจ คาร์ล มาร์กซ์ได้วิเคราะห์ถึงกระบวนการของการใช้ประโยชน์และการทดแทนปัจจัยการผลิตและแรงงาน ระบบเศรษฐกิจทั้งหมดเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางการผลิต การผลิตทางวัตถุ การกระจายและการบริโภค (วิทยากร เขียงภู. ม.ป.ป. : 115) นอกจากนี้กระบวนการผลิตซ้ำยังหมายถึง การกระทำซ้ำอย่างต่อเนื่อง และไม่มีการขัดจังหวะในการกระทำใหม่ในกระบวนการทางการผลิตของสังคม การผลิตซ้ำทางสังคมทุกประเภทประกอบด้วยการผลิตซ้ำความอุดมสมบูรณ์ทางวัตถุหรือผลผลิตทางสังคมที่เพิ่มขึ้น เกี่ยวกับพลังแรงงาน และความสัมพันธ์ทางการผลิตหลัก มีการผลิตซ้ำอยู่ 2 ประเภทคือการผลิตซ้ำแบบธรรมดา และการผลิตซ้ำแบบขยาย ในการผลิตซ้ำแบบธรรมดามีกระบวนการผลิตซ้ำทุกปีตามจำนวนเดิม ส่วนการผลิตซ้ำแบบขยายจะเป็นการผลิตซ้ำตามจำนวนที่เพิ่มขึ้น ประเภทของการผลิตซ้ำขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางการผลิต จึงมีการกำหนดลักษณะของการผลิตแบบทุนนิยมเป็นการผลิตซ้ำแบบขยายที่มีจุดมุ่งหมายคือผลกำไรสูงสุดสำหรับชนชั้นนายทุน กระบวนการนี้ถูกรบกวนโดยวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ การผลิตซ้ำแบบขยายของนักสังคมนิยมเป็นกระบวนการทำขึ้นใหม่ครั้งที่โดยมีการวางแผน

รวมทั้งการเติบโตของการผลิตทางสังคมที่เป็นไปตามวิวัฒนาการของการของวิธีการผลิต และมีเป้าหมายเพื่อทำให้มั่นใจว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กระบวนการผลิตซ้ำแสดงออกมาในแง่วัตถุในการผลิตซ้ำของผลรวมทางผลผลิตทางสังคมและผลรวมของกระบวนการของทุนนิยมทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยการผลิต การกระจาย การแลกเปลี่ยนและการบริโภค โดยการผลิตและการบริโภคมีความสัมพันธ์กันและพึ่งพาซึ่งกันและกัน คาร์ล มาร์กสกล่าวว่า "ไม่มีการบริโภคที่ปราศจากการผลิต และการผลิตที่ปราศจากการบริโภค" กระบวนการผลิตซ้ำเป็นผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของสังคมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ภายใต้ลัทธิทุนนิยมสัดส่วนของการผลิตทางสังคมไม่ได้ถูกกำหนดด้วยความตระหนัก วิธีการของทุนนิยมจะเกี่ยวข้องกับตลาดเท่านั้น การผลิตทางสังคมแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่งการผลิตเกี่ยวกับวิธีการผลิต(สินค้า/ผู้ผลิต) และส่วนที่สอง การผลิตสิ่งของในการบริโภค (สินค้า/ผู้บริโภค) ผลลัพธ์ทั้งสองส่วนนี้นำมารวมกันทุกปีจะประกอบขึ้นเป็นผลผลิตทางสังคมประจำปี ในการผลิตซ้ำแบบธรรมดาผลลัพธ์ในส่วนที่หนึ่งได้มาโดยนายทุนตามรูปแบบธรรมชาติในการทดแทน (การทำใหม่) อุปกรณ์ที่เสีย และการบริโภควัตถุดิบและเชื้อเพลิง ผลลัพธ์ที่สองสามารถนำมาใช้เพื่อการบริโภคส่วนบุคคลของคนงานและนายทุนเท่านั้น (A Dictionary of Political Economy. 1981 : 310-313) ดังนั้นกระบวนการการผลิตซ้ำเป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัวหรือชุมชนที่มีการกระทำร่วมกันในการประสานการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการกระจายที่มีเขตแดนทางเศรษฐกิจของตนเอง และมีความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กรการผลิตของเศรษฐกิจชาวนาซึ่งภายในองค์กรการผลิตหมายถึงตำแหน่งในการผลิตที่ขึ้นอยู่กับองค์กรการผลิตภายในครอบครัวชาวนา โดยที่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจภายนอกขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการผลิตของครอบครัวชาวนา ขึ้นอยู่กับสาขาการผลิตที่มีระดับการพัฒนาการทำงานนอกพื้นที่การผลิตของตนเองในท้องถิ่น และชนิดของงานที่เป็นรายได้ของชาวนานอกพื้นที่การผลิตของตนเอง โดยการแบ่งกระบวนการผลิตซ้ำออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การผลิต (Production) ของเศรษฐกิจชาวนา

การผลิตเป็นกระบวนการสร้างผลผลิตที่เป็นสินค้าและบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ ตามแนวความคิดของ มาร์กซ์ ในการผลิตมีลักษณะดังต่อไปนี้ การผลิตในทุกสังคมและในทุกขั้นตอนของประวัติศาสตร์ มีลักษณะทางสังคม เป็นเงื่อนไขแห่งการอยู่รอดของสังคม และทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปการแบ่งงานกันทำและการแลกเปลี่ยน การผลิตประกอบ

ด้วยการผลิตผลผลิตทางวัตถุในสาขาเศรษฐกิจ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม ก่อสร้าง ขนส่งและคมนาคม และสาขาอื่นๆเช่น ป่าไม้ ประมง เป็นต้น การผลิตนั้นไม่รวมสาขาบริการที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตเพิ่ม ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมนั้นมีความสัมพันธ์ของสังคมกับธรรมชาติ(หลังการผลิต) ในการต่อสู้ให้ได้ว่าซึ่งผลผลิตทางวัตถุ และความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างชนชั้นต่างๆในสังคม ทั้งสองด้านนี้รวมกันเรียกว่าแบบวิถีการผลิต ถ้าการผลิตมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงหลังการผลิตโดยเฉพาะเครื่องมือในการผลิต การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบสังคมทั้งหมด (วิทยากร เชิงกุล. ม.ป.ท. : 108)

ครอบครัวชาวนาในการผลิตเปรียบเหมือนองค์กรการผลิตที่มีระบบการผลิตของตนเองทั้งหมด ทั้งในเรื่องปริมาณที่ดิน ทุนและแรงงาน การมีรายได้ที่สูงขึ้นจะเกิดขึ้นจากการมีที่ดินคือการเช่าหรือการซื้อที่ดิน และการขยายปริมาณพื้นที่ในการเพาะปลูก แรงงานคือการเติบโตของแรงงานของครอบครัวหรือการมีสมาชิกใหม่ในครอบครัวที่เข้ามาในฐานะแรงงานรับจ้าง การสะสมเครื่องมือการผลิต การซื้อหรือการขยายปริมาณเครื่องมือทำการผลิต เช่นเมล็ดพืช ปุ๋ย เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องมือการผลิตใหม่ทั้งหมดนี้คือรูปธรรมภายนอกที่เกิดขึ้นมาในการขยายเงื่อนไขการผลิตโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามความเข้าใจในองค์กรการผลิตมีความหมายมากกว่าในความสัมพันธ์ของการจัดส่วนต่าง ๆ ในองค์กรการผลิตไม่ว่าจะเป็นเรื่องทิศทางการผลิต ขนาดทางการผลิต และความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายแรงงาน ทุน ที่ดิน นี่คือนิยามขององค์กรการผลิตซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงในความเข้มข้นขององค์กรการผลิต ดังนั้นความสอดคล้องของการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ส่วนขององค์กรการผลิต นำไปสู่การเติบโตของรายได้ การเปลี่ยนแปลงในทิศทางหนึ่งๆ จะทำให้มีการเพิ่มปริมาณค่าใช้จ่ายหรือการเปลี่ยนแปลงอีกทางทางเชิงคุณภาพในการจัดองค์กรการผลิตอย่างเข้มข้น โดยการจัดสัดส่วนของเงื่อนไขการผลิตที่มีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์กันโดยได้แสดงออกมาเป็นการเปลี่ยนแปลงในองค์กรการผลิตที่เรียกว่าเงื่อนไขภายในการผลิต

การศึกษาการผลิตของครอบครัวชาวนาเป็นการศึกษาถึงการประสานแรงงานกับเครื่องมือการผลิต การศึกษาสาขาการผลิตในภาคเกษตรกรรมจะบอกให้ทราบถึงชนิดของสาขาการผลิตในชุมชนนั้น ๆ ออกมาทั้งในด้านการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ร่วมกันของระบบการผลิตของภาคเกษตรกรรมในเขตของตำแหน่งหรือจุดตั้งทางการผลิตในแต่ละภูมิภาคเศรษฐกิจ และเป็นการบ่งบอกถึงชนิดของผลิตภัณฑ์รวมรายได้สุทธิซึ่งจะเป็นการบ่งบอกถึงรายได้ที่มาจากการผลิต การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ ที่เป็นพื้นฐานของการบ่งบอกถึงชีวพันธุ์ของระบบการผลิตและที่สำคัญเป็นการบ่งบอกถึงระดับขั้นตอนของการผลิตภาคเกษตรกรรมในจุดตั้งทางการผลิตนั้น ๆ การ

ประสานแรงงานและปัจจัยการผลิต จะบ่งบอกคุณภาพพื้นฐานก็คือ ระบบความเข้มข้นของการผลิตภาคเกษตรกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนน้ำหนักของการเลี้ยงสัตว์และการเพาะปลูกในเขตนั่น ๆ และเป็นการบ่งบอกการใช้ที่ดินและในส่วนของ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ร่วมกันในแต่ละสาขาการผลิต ขนาดและองค์ประกอบของเศรษฐกิจระบบตลาด การบ่งบอกชีวพันธ์ต้องอยู่บนพื้นฐานของการใช้สถิติลงไปศึกษารูปแบบชีวพันธ์แต่ละชนิดซึ่งจะทำให้ทราบถึงรูปแบบชีวพันธ์รวมในเขตนั่น ๆ นัยยะของเขตการผลิตที่บ่งบอกถึงเขตแดนประสิทธิภาพของต้นทุนการผลิตที่จะบอกถึงราคาที่เหมาะสม หรือบ่งบอกถึงความเป็นเหตุเป็นผลของครอบครัวชาวนาในเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่และการใช้จุดตั้งทางเกษตรกรรมมาอธิบายในเรื่องราคาดังนั้น จะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงระยะทางที่ไปสัมพันธ์กับราคาในเรื่องการขนส่งสินค้าเข้าสู่ตลาด นอกจากนี้จุดตั้งทางเกษตรกรรมที่จะบ่งบอกถึงเขตแดนของการผลิต เขตแดนของการใช้แรงงานและบ่งบอกถึงจิตวิทยาภายในครอบครัวของชาวนาที่กำหนดทิศทางทางการผลิตของตนเอง จุดตั้งทางเกษตรกรรมมีผลต่อปัจจัยทางด้านสภาวะการตลาดและราคา หมายถึงระยะทางในการขนส่งถึงศูนย์กลางการค้าผลผลิตและการซื้อเครื่องมือการผลิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับระดับของราคาสินค้าภาคเกษตรกรรม และสภาวะทางธรรมชาติที่บ่งบอกถึงสภาพภูมิอากาศ ที่แสดงออกมาถึงความสมบูรณ์ของที่ดิน เงื่อนไขของเทคนิคองค์การการผลิตที่ประสานอยู่ในสาขาการผลิต ในความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่นี้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในระบบการผลิตทั้งหมด โดยผ่านกลไกของราคา ดังนั้นจุดตั้งทางเกษตรกรรม ได้นำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับชนิดของการผลิตภาคเกษตรกรรม ภายใต้อิทธิพลและเงื่อนไขของเศรษฐกิจในชุมชน โดยเฉพาะปัญหาการผลิตทางภาคเกษตรกรรมในระดับความเข้มข้นและองค์การการผลิตที่อยู่ในสาขาการผลิตต่างๆ ซึ่งเป็นผลในการกำหนดปัจจัยเศรษฐกิจการเกษตรกรรม รูปแบบชุมชนของภาคเกษตรกรรม และการปรับตัวของรูปแบบการเกษตรกรรมตามเงื่อนไขในชุมชน โดยจำเป็นที่ต้องคลี่คลายผลรวมของเงื่อนไขที่ทำการกำหนดจุดตั้งทางเกษตรกรรม โดยทำการคลี่คลายกลไกซึ่งก่อรูปชนิดและการกระจายการผลิตชนิดภาคเกษตรกรรม โดยทำการแบ่งเงื่อนไขในบริบทภายนอกองค์การการผลิตและภายในองค์การการผลิตที่สอดคล้องกับภูมิเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้น นอกจากนี้จุดตั้งทางเกษตรกรรมที่มีความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการก่อรูปและการกระจายชนิดการผลิตภาคเกษตรกรรมโดยสามารถแบ่งปัญหาออกได้เป็น 3 ปัญหา คือปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดระดับความเข้มข้นทางการผลิตภาคเกษตรกรรม ปัญหาในทางรูปธรรมเกี่ยวกับการรวมสาขาการผลิตทางภาคเกษตรกรรมเช่น ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ปลูกไม้ผลเป็นต้น และปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบการผลิตทางภาคเกษตรกรรมของครอบครัวกับความเข้มข้นที่แตกต่างกัน และความแตกต่างที่รวมอยู่ในสาขาการผลิตต่างๆ

มาสलोฟ โอฟชินคอฟ (Ovchinkov) และสตรูเว (จินส์คค สุวรรณอักษร. 2541ข : 14) โดยมาสโลฟได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการวางแผนในเรื่องสัดส่วนของการใช้แรงงานในสาขาการผลิตซึ่งก็คือเขตแดนประสิทธิภาพของแรงงาน โดยสนใจเป้าหมายในเขตแดนของเศรษฐกิจซึ่งชีพที่เป็นหน่วยเดียวกับเศรษฐกิจแห่งชาติ และการกระจายพลังการผลิตที่สอดคล้องกับพื้นฐานของเขตแดนประสิทธิภาพบนความสัมพันธ์ระหว่างพลังการผลิตและการบริโภคของมนุษย์และการวางแผนภายในองค์กรการผลิต การใช้แรงงานถูกกำหนดจากความสัมพันธ์ของผู้ผลิตและผู้บริโภค ความต้องการบริโภคจะเป็นตัวกระตุ้นผู้ผลิตโดยตรง เพื่อให้ผู้ผลิตใช้ทิศทางของการใช้แรงงานในสาขาการผลิตตามเขตแดนที่ตัวมีอยู่ ถ้าสมาชิกยังขาดแคลนอยู่ผู้ผลิตก็จะเพิ่มสัดส่วนของการใช้แรงงานเพิ่มขึ้นถ้าสมาชิกถึงจุดอิ่มตัวของการบริโภคแล้วผู้ผลิตจะหยุดการใช้แรงงาน เศรษฐกิจชาวนามีการกำหนดคร่าวได้ โดยเห็นว่ามูลค่าของรายได้เป็นผลรวมการตอบสนองของการบริโภค ในการเปรียบเทียบขนาดของที่ดินและค่าใช้จ่ายทางวัตถุดิบในการผลิต ผลลัพธ์ที่ชาวนาได้รับในความสัมพันธ์ทางการผลิตของชาวนามีอยู่ 2 ประการที่สำคัญคือ มูลค่าหรือต้นทุนทางการผลิตและราคาหรือประสิทธิภาพของผู้ผลิตซึ่งก็คือความสามารถในการแข่งขัน การทำให้มูลค่าและขนาดของค่าใช้จ่ายของแรงงานและเครื่องมือการผลิตที่อยู่ในเขตแดนประสิทธิภาพของผู้ผลิต โดยมีแรงขับเคลื่อนคือมูลค่าในการบริโภคที่สนองตอบความต้องการของครอบครัว มูลค่าของการบริโภคนี้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เพราะว่าเป็นปัญหาของความต้องการขั้นต่ำ เป็นความต้องการบริโภคของคนในครอบครัวเพื่อการดำรงชีวิตของครอบครัวและดำรงสถานของครอบครัว ดังนั้นแรงขับเคลื่อนภายในครอบครัวจะเป็นตัวกำกับทิศทางในการผลิต

ความเข้มข้นในการผลิตเป็นตัวอธิบายลักษณะของการประสานแรงงานและเครื่องมือในการผลิต ระบบการผลิตภาคเกษตรกรรมคือผลรวมของค่าใช้จ่ายในเรื่องแรงงาน ที่ดินและทุน ภายใต้การกำหนดของราคาในการผลิตและผลผลิต เมื่อมีการเพิ่มปริมาณของประชากร ความหนาแน่นของประชากรจะส่งผลให้ครอบครัวมีการผลิตระบบความเข้มข้น การเพิ่มของประชากรจะทำให้เกิดการแก่งแย่งทรัพยากรขึ้นภายในชุมชน เมื่อความหนาแน่นของประชากรเพิ่มขึ้น ส่วนในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจชาวนาระหว่าง “ผู้บริโภค” และ “ผู้ผลิต” คือเมื่อไหร่มีแรงงานการผลิตมากขึ้น เมื่อนั้นมูลค่าการบริโภคได้อยู่ภายใต้มูลค่าของค่าใช้จ่ายแรงงาน ระหว่างมูลค่าในค่าใช้จ่ายแรงงานและมูลค่าของที่ดินในการผลิตไม่มีความสัมพันธ์กันเสมอไป เพราะว่าเมื่อมีที่ดินในการเพาะปลูกน้อย ค่าใช้จ่ายแรงงานได้สูงขึ้นมากกว่าที่ดินในการผลิตภายใต้โครงสร้างการผลิตเกษตรกรรมแบบขยาช ถ้าพื้นที่การเพาะปลูกหนึ่งหน่วยผลผลิตที่ได้น้อย แต่มีการใช้แรงงานมากแสดงว่ามูลค่าในค่าใช้จ่ายแรงงานสูงขึ้นหรือทำให้เกือบจะสูญเสียมูลค่าที่ดินในการผลิตอย่างสมบูรณ์ ถ้าเพิ่มที่ดินในการผลิตแต่ยังใช้แรงงาน

การผลิตเท่าเดิมผลก็คือรายได้ได้แสดงออกของมูลค่าในที่ดินการผลิตและค่าใช้จ่ายแรงงานที่สูง ดังนั้น ภายใต้ระดับความเข้มข้นในการผลิตภาคเกษตรกรรม ถ้าที่ดินในการผลิตได้ไปถึงจุดที่มีความกดดันสูง แต่แรงงานมีอยู่ที่เท่าเดิม ราคาที่ดินในการผลิตและค่าใช้จ่ายแรงงานที่สูง อาจจะทำให้ครอบครัวชาวนา เล็กผลิต ดังนั้นชาวนาในพื้นที่นั้นต้องมีการปรับสัดส่วนและทิศทางการผลิตให้มีความเหมาะสมมากขึ้น ทำให้ต้องมีการปรับระบบการผลิตให้มีความเข้มข้นเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการผลิตลงและเพื่อสร้าง อำนาจในการแข่งขัน การเติบโตของราคาปัจจัยการผลิตใดๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน แรงงานหรือทุน ถ้า สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องปัจจัยการผลิตให้มีราคาถูกลง โดยทำการประสานปัจจัยการผลิตจะเป็น การเพิ่มมูลค่าในตลาด ดังนั้นผู้ผลิตจะต้องค้นหาเขตแดนประสิทธิภาพของการใช้ปริมาณของที่ดิน ทุนสำรอง แรงงานที่เหมาะสม โดยเลือกทิศทางในความเข้มข้นของแรงงานหรือความเข้มข้นของทุนใน ระบบการผลิต การเลือกทิศทางการผลิต เช่นการเลือกการผลิตชนิดใดชนิดหนึ่งที่บ่งบอกถึงขณะผล ผลิตสุดท้ายที่เหมาะสมที่สุดคุ้มค่าที่สุด และความเป็นไปได้ของความเข้มข้นในขอบเขตของการผลิต ฤดูกาลของการใช้แรงงานของตนเอง อิทธิพลของสถานการณ์ในตลาดและอื่น ๆ การเลือกการผลิตในสาขา หนึ่งสาขาใดในมุมมองทางความเข้มข้นของทุน และแรงงาน ทิศทางของระบบการผลิตต้องสอดคล้อง กับเงื่อนไขของภูมิเศรษฐกิจในท้องถิ่น และเงื่อนไขของส่วนต่างๆ ของเวลาในรอบปี เพื่อใช้เทคนิคทาง การผลิต และใช้แรงงานของครอบครัวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการเลือกชนิดของสินค้าและ ระบบการผลิตให้มีความสัมพันธ์กับความต้องการของตลาด และสอดคล้องกับเวลาของตลาด การเลือก สัดส่วนการผลิต การกระจายการผลิตในเวลาและสถานที่เดียวกัน

ดังนั้นสำนักองค์การการผลิตเห็นว่าปัญหาของภาคเกษตรกรรมคือ ความเข้มข้นทางการผลิต โดย เซลินสเฟ (ซินสัคค สุวรรณอักษร, 2541 : 17) เห็นว่า “ความเข้มข้นทางการผลิต” และ “ทิศทาง ของความเข้มข้นทางการผลิต” เป็นทิศทางอันหนึ่งของเศรษฐกิจชาวนาเพื่อให้อยู่รอดได้ในท่ามกลาง ระบบทุนนิยม การอยู่รอดได้คือการใช้แรงงานของครอบครัวเป็นหลักและในความเข้มข้นทางการผลิต เมื่อผลผลิตไปสู่ตลาดก็จะอยู่รอดได้จากความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต จากการเพิ่มแรงงวน การผลิต นำไปสู่การเพิ่มรายได้ในการผลิตซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของครอบครัวชาวนา และการ ขยายตัวของเศรษฐกิจของระบบทุนนิยม ทำให้มีการวิเคราะห์เศรษฐกิจชาวนาในขั้นตอนใหม่ในการ วิเคราะห์ปัญหาความเข้มข้นทางการผลิต โดยทำการกำหนดตัวบ่งชี้ทางการผลิตมีส่วนประกอบดังนี้

1. ระบบการแบ่งที่ดิน
2. วิธีการประกันความมั่นคงในพื้นที่

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการแบ่งที่ดินในการเพาะปลูกและปศุสัตว์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญทางเกษตรกรรม

4. ลักษณะผลผลิตเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการผลิต และความแตกต่างทางคุณภาพได้แสดงออกตามปัจจัยเหล่านี้

นอกจากนี้ภาคเกษตรกรรมมีวิวัฒนาการภายใต้อิทธิพลทางพลวัตของปัจจัยทางเศรษฐกิจแห่งชาติ ส่วนหนึ่งคือปัญหาทางอุปสงค์ของผลผลิตทางภาคเกษตรกรรมที่ประกอบด้วยผลรวมเงื่อนไขทั้งหมดที่เพิ่มในอุปสงค์ เป็นการเติบโตของประชากรด้านหนึ่ง และการเพิ่มการบริโภคของผลผลิตต่อหัวของประชากรอีกด้านหนึ่งภายใต้ความสัมพันธ์นี้ ราคาผลผลิตทางภาคเกษตรกรรมกลายเป็นความจำเป็นที่องค์กรการผลิตทางภาคเกษตรกรรมที่จะนำไปสู่ความเข้มข้นในการผลิต อีกปัญหาหนึ่งคือพลวัตทางปัจจัยทางการผลิตในเรื่องความก้าวหน้าทางเทคนิคในสาขาเกษตรกรรมมีทิศทางที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ความก้าวหน้าเครื่องจักรในกระบวนการผลิตทางภาคเกษตรกรรม
2. การสร้างเงื่อนไขภายนอกให้ดีขึ้น สำหรับชีวพันธุ์ของพืชและสัตว์
3. ความสามารถในการพัฒนาเทคนิคการแปรรูปของวัตถุดิบทางภาคเกษตรกรรม
4. การค้นหาต้นทุนที่ต่ำของการขนส่งผลผลิตทางภาคเกษตรกรรม ความก้าวหน้าของการขาย เทคนิคการขายสินค้า ความสมบูรณ์ของกลไกการตลาด
5. ความก้าวหน้าในการจัดองค์กรการผลิตทางภาคเกษตรกรรม
6. ความก้าวหน้าของการนำเทคนิคใหม่มาใช้ในการผลิต

ทั้งหมดนี้คือก้าวหน้าของเทคนิคที่นำไปสู่การลดค่าใช้จ่าย หรือการเพิ่มผลผลิตทั้งหมดนี้นำไปสู่ผลผลิตต่อหน่วย ที่มีต้นทุนที่ถูกกลง ในความเข้มข้นของการผลิต

ในเวลาเดียวกันเชลินสเฟ เห็นว่าความก้าวหน้าทางการผลิตภาคเกษตรกรรมอยู่บนพื้นฐานของเงื่อนไขธรรมชาติและการพัฒนาเทคนิคการผลิต การเติบโตของประชากรที่ทำให้มีความต้องการที่ดินเพิ่มประสานกันกับการเติบโตของอุตสาหกรรมที่ไม่มีที่ดินแต่มีทุนที่สามารถซื้อหรือเช่าที่ดินตรงไหนก็ได้ โดยไม่มีการแบ่งเขตอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมอย่างชัดเจน และการเข้าไปของโรงงานอุตสาหกรรมไปรบกวนภาคเกษตรกรรม ทำให้การจัดการระบบเกษตรกรรมที่ไม่สามารถทำการกำหนดการพัฒนาการผลิตภาคเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ตัวเลขของผู้ไม่ได้ผลผลิตทางเกษตรกรรมไปอยู่ท่ามกลางผู้ผลิตภาคเกษตรกรรม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทิศทางการกำหนดการพัฒนาการผลิตของภาคเกษตรกรรม การใช้ทรัพยากรภาคเกษตรกรรมไม่คุ้มค่าหรือนำไปใช้ใน

เป้าหมายอื่น ดังนั้นพลังการผลิตที่เปลี่ยนแปลงเกิดมาจากเทคนิคการผลิตและเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงขนาดของประชากรที่เคื่องทรัพยากรมา สนองความต้องการของการบริโภค ขณะเดียวกันก็เกิดขึ้นมาจากการใช้ทุนของภาคอุตสาหกรรมลง ไปกำกับภาคเกษตรกรรมกันเช่นนี้เกิดขึ้นจากหลักพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตขนาดใหญ่ในภาคอุตสาหกรรมและการผลิตรายย่อยในภาคเกษตรกรรม นอกจากนี้ในส่วนองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้องค์การการผลิตทำให้มีรายได้ที่สูงขึ้น เช่น

1. สัดส่วนของค่าเสื่อมของทุนพื้นฐาน (เครื่องจักร / อาหาร / และอื่นๆ)
2. การลงทุนของทุนหมุนเวียน (เมล็ดพันธุ์พืช / ปุ๋ย และอื่นๆ)
3. ค่าใช้จ่ายของแรงงานและ ค่าดอกเบี้ย หรือค่าเช่าที่ดิน เป็นต้น

ซึ่งรายการดังกล่าวทุกอย่างนี้อยู่ในสัดส่วนของรายได้ทั้งหมด เป็นสัดส่วนโดยตรงที่มีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเงื่อนไขทางเทคนิคทำให้การปลูกพืชแบบเข้มข้น โดยไม่เพิ่มค่าใช้จ่ายในการผลิตและเป็นการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยของพื้นที่ เช่น การพืชที่ประสิทธิภาพให้ผลผลิตสูง หาพันธุ์พืชที่มีผลดีต่อการเลี้ยงปศุสัตว์ หรือหาเทคนิคอื่นๆ เช่น ปุ๋ย การแปรรูป และอื่นๆ และการลดค่าใช้จ่ายในผลผลิตต่อหน่วย เช่น การใช้เครื่องจักรภาคเกษตรกรรม การทำให้ค่าขนส่งถูกลง เทคนิคการแปรรูปที่สัมพันธ์กับวัตถุดิบ เนื่องจากมีพื้นที่การเพาะปลูกจำกัด และ เอ็น.พี.โอแกนอฟสกี (ชินสัคค สุวรรณอังกริช. 2541 :11) เห็นว่าความเข้มข้นทางการผลิตเกิดการจัดสัดส่วนของค่าใช้จ่ายแรงงาน ทุน ที่ดินให้ผสมกลมกลืนภายในพื้นที่การผลิต ในทิศทางขององค์การการผลิตได้ให้สำคัญมากในกระบวนการความเข้มข้นในการผลิต เพราะความเข้มข้นในทางการผลิตมีความสัมพันธ์กับรายได้เมื่อชาวนาใช้การผลิตอย่างเข้มข้นทำให้ต้นทุนในการผลิตลดลงในอีกทางหนึ่งก็คือ การเพิ่มรายได้ของชาวนา ดังนั้นความเข้มข้นทางการผลิตมีความสำคัญไม่เพียงแต่ปริมาณที่เปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายของแรงงาน ทุน และที่ดิน แต่เป็นสถานการณ์ของคุณภาพขององค์กรในเรื่องค่าใช้จ่าย และคุณภาพที่เปลี่ยนแปลงในทิศทางของการใช้ความเข้มข้นขององค์การการผลิต ระดับความเข้มข้นทางเศรษฐกิจหมายถึงการประสานปัจจัยการผลิต ระดับปริมาณในการใช้ที่ดิน แรงงาน และทุน การก็คือการเลือกคุณภาพของข้อมูลที่เข้มข้น ที่จะทำให้ผลผลิตของครอบครัวในผลรวมของรายได้ภาคเกษตรกรรมทั้งหมดที่ได้รับจากหนึ่งหน่วยของพื้นที่การเกษตร และพี มาสโลฟ (ชินสัคค สุวรรณอังกริช 2541 : 11) เห็นว่าเป็นปัญหาการเพิ่มรายได้ของภาคเกษตรกรรมคือปัญหาทางด้านเทคนิค ถ้าชาวนาต้องนำเอาเครื่องจักรมาใช้ในการผลิตคือ การเปลี่ยนแปลงเครื่องมือทางการผลิต การลดค่าใช้จ่ายแรงงานบางครั้งมีการทดแทนค่าใช้จ่ายบางอย่าง เช่น การเพิ่มค่าใช้จ่ายของทุน การเพิ่มทุนโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต หรือนวัตกรรมทางการผลิตมาใช้ในการกระบวนการผลิตเพราะเทคโนโลยีในมุมมองทาง

เศรษฐศาสตร์ก็คือการเพิ่มทางการผลิตทุกหน่วยของแรงงานและทุน ค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิตที่เพิ่มขึ้นเมื่อมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการผลิตเพราะ ค่าใช้จ่าย คือ ต้นทุนทางการผลิตในทางเศรษฐกิจที่ได้ให้ประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ดังนั้นเทคโนโลยีในการผลิตเป็นเหมือนกับผลรวมของค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพทางการผลิต ก็คือกระบวนการที่มีอิทธิพลทางเทคโนโลยีที่สัมพันธ์กับขนาดของรายได้ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขขององค์การผลิตทั้งหมด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องแยกคำนวณปริมาณออกจากด้านคุณภาพ แน่แน่นอนว่าปริมาณที่เพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายของแรงงานและทุนทั้งหมดได้สิ้นสุดในรูปแบบการจัดองค์กรใหม่ทางการผลิต รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงแผนการขององค์การผลิตที่มีความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายของแรงงานการผลิต ทุน และการเติบโตของรายได้ทางการผลิต การแปรผันของที่ดิน แรงงาน ทุน ถ้าองค์ประกอบที่ดินและแรงงานไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่มีการเพิ่มทุนในการซื้อเครื่องจักรมาใช้ในการผลิต แม้ว่าจะมีขนาดในการผลิตที่น้อยแต่ก็สามารถเพิ่มรายได้ในการผลิตคือมีความเข้มข้นในการผลิต การเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยผ่านระยะช่วงของเวลาที่เกิดขึ้นของกฎการตกค่าทางการผลิต แต่ถ้าเศรษฐกิจชาวนาไม่มีการจัดสัดส่วนของการผลิตให้สอดคล้องกับขนาดของแรงงานในครัวเรือน และต้องการเพิ่มรายได้โดยการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นโดยมีการขยายพื้นที่การเพาะปลูก สัดส่วนของอัตรารายได้ที่เกิดขึ้นจากการขยายพื้นที่การเพาะปลูกนั้นจะลดลงเนื่องจากต้องหักเป็นค่าจ้างแรงงานการผลิตก็จะตกอยู่ในกฎการตกค่าทางการผลิต ผลที่ตามมาคือค่าใช้จ่ายขององค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพิ่มขึ้น โดยที่มีเขตแดนประสิทธิภาพตามธรรมชาติซึ่งเป็นเงื่อนไขที่มีอิทธิพลกำกับอยู่ ความเข้มข้นทางการผลิตภาคเกษตรกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณในเงื่อนไขของการเพิ่มรายได้ แต่การเพิ่มค่าใช้จ่ายของทุน การใช้ทุนอย่างเข้มข้นคือเมื่อชาวนาได้ลงทุนเพิ่มขึ้นโดยการประดิษฐ์นวัตกรรมในการผลิตที่สามารถลดการใช้แรงงาน ทำให้สามารถใช้แรงงานได้มากขึ้น มีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างเข้มข้นเรียกว่า ความเข้มข้นทั้งหมดของการผลิตภาคเกษตรกรรม ในทางตรงกันข้ามการเติบโตของส่วนใดส่วนหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบหรือทั้งสองส่วนนี้ไม่นำไปสู่ความเข้มข้นทางการผลิต แต่เป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการผลิตจะเข้าไปสู่ขอบเขตของกฎการตกค่าการผลิต

2. การกระจาย (Distribution) ของเศรษฐกิจชาวนา

การกระจายเป็นความสัมพันธ์ของการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการบริโภคโดยรวมการกระจายวิธีการผลิต และสินค้าบริโภค ผลผลิตที่จำเป็น (necessary product) และส่วนเกินจากผลผลิต

ธรรมชาติ หลักการและรูปแบบของการกระจายจะกำหนดโดยแบบแผนการผลิต ในสังคมทุนนิยมการกระจายอยู่บนความขัดแย้งเนื่องจากวิธีการผลิตที่อยู่ในมือของเอกชน ใช้เป็นเครื่องมือขูดรีดจากแรงงานเพื่อเพิ่มทุนความมั่งคั่งให้ตนเอง คุณค่าที่เพิ่มขึ้นจากแรงงานถูกนายทุนแย่งชิงไป ดังนั้นคนงานต้องต่อสู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้มั่นใจในการดำรงชีพของตนเอง ในสังคมแบบสังคมนิยม มีการวางแผนการกระจายทำให้มั่นใจในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบคงที่และสมดุล และเป็นการกระจายเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม การกระจายผลผลิตทางสังคมเป็นจุดเริ่มต้น ทั้งผลรวมของพื้นฐานทางวัตถุในกระบวนการผลิตซ้ำของสังคม และอีกส่วนหนึ่งเป็นการกระจายรายได้ประชาชาติตามผลประโยชน์ของสังคม (A Dictionary of Political Economy. 1985 : 90) การกระจายเป็นตัวกำหนดว่า ส่วนไหนของรายได้ประชาชาติที่ผลิตขึ้นมาได้จะถูกจัดสรร ไปยังชนชั้นและบุคคลต่างๆอย่างไร (วิทยากร เขียวภูถ. ม.ป.ท. : 55) รายได้ประชาชาติที่เกิดขึ้นจากแรงงานที่จำเป็น (necessary labour) ถูกกระจายโดยผ่านการตอบแทนแรงงานนั้นๆ ตามจำนวนและตามคุณภาพของแรงงาน ทำให้มีการกระจายผลผลิตทั้งหมดที่คนงานสร้างขึ้น ภายใต้ระบบสังคมนิยมการกระจายเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญของการผลิตทางสังคม

ความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิตเป็นความสัมพันธ์ที่ทำหน้าที่ในการกำหนดรูปแบบทางสังคมในการเข้าถึงทรัพยากรและการควบคุมปัจจัยการผลิต นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการกระจายกำลังแรงงานสมาชิกในสังคมที่ก่อให้เกิดพื้นฐานทางวัตถุในเวลาต่อมา รวมทั้งการจัดระเบียบของกระบวนการแรงงาน (กนกศักดิ์ แก้วเทพ. 2528 : 70) การศึกษาในเรื่องการกระจายจึงเกี่ยวข้องกับการกระจายแรงงานภายในครอบครัวในการสร้างผลผลิต การผลิตของครอบครัวชาวนาคือการใช้แรงงานที่ใช้ในการผลิตภาคเกษตรกรรม รายได้ของครอบครัวเกิดจากการใช้แรงงาน โดยรายได้เป็นรายได้ทั้งหมดที่หักค่าใช้จ่ายทางวัตถุในการผลิตโดยไม่รวมมูลค่าของแรงงานของตนเอง โดยที่ครอบครัวชาวนาทำการใช้จ่ายแรงงานในการผลิตของแต่ละครอบครัวในหนึ่งปี และขนาดของการใช้ชั่วโมงในการทำงานของวันทำงานที่ขึ้นอยู่กัฤดูกาล เพื่อชี้ให้เห็นถึงกรอบเปรียบเทียบบทบาทของการผลิตภาคเกษตรกรรมและแรงงานที่ใช้ในการผลิตในพื้นที่ของตนเอง ตลอดจนการบ่งบอกลักษณะการเปรียบเทียบความหมายที่แตกต่างกันของสาขาการผลิตในภาคเกษตรกรรมที่นำมาซึ่งรายได้ของแต่ละครอบครัวในภาคเกษตรกรรม (จีนสัคค สุวรรณอภัย 2542 : 3-11) เมื่อชาวนาเข้าไปสู่ระบบตลาดนั้นในเรื่องรายได้ของชาวนาส่วนไหนบ้างที่เกี่ยวข้องกับระบบตลาด โดยให้ความสนใจในการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์ทางสังคมพบว่าชาวนามีความสัมพันธ์ในเรื่องค่าเช่า ระหว่างชาวนากับเจ้าของที่ดิน นำไปสู่การกระจายรายได้ให้กับเจ้าของที่ดิน ค่าเช่าที่ดินทำให้ชาวนามีค่าใช้จ่ายในการผลิตของชาวนาสูงขึ้น และถ้าชาวนา

มีการจ้างแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรมก็จะเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการผลิตของชาวนา ทำให้การลงทุนในภาคเกษตรกรรมมีความเสี่ยงสูง

แนวคิดของเศรษฐกิจชาวนาในการคำนวณส่วนที่เหลือของรายได้คิดว่าเป็นผลตอบแทนของการใช้แรงงานของครอบครัวชาวนา ในปริมาณค่าใช้จ่ายของทุนในพื้นที่หนึ่งหน่วย สำหรับการใช้งาของครอบครัวชาวนาในเศรษฐกิจชาวนา ทุนที่ใช้ไปไม่ได้จ่ายดอกเบี้ยเพราะไม่มีการกู้ยืมมา ซึ่งเป็นข้อสรุปจากการบริโภคแรงงานตามธรรมชาติทางเศรษฐกิจ แรงงานและทุนได้แสดงออกมาแค่บทบาทการรับใช้ทางเทคนิคซึ่งเป็นเพียงค่าเสื่อมราคา ค่าสึกหรอเหมือนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ถ้าการผลิตจำเป็นต้องใช้ทุนของคนอื่น เรื่องของทุนจำเป็นต้องพิจารณาจากรายได้ของเศรษฐกิจชาวนาว่าเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้นจริงหรือไม่ เมื่อมีการกู้ยืมหรือการเช่าก็จะเกี่ยวข้องกับกฎการลดค่าของการผลิต ค่าเช่าที่ดินมีลักษณะเฉพาะ มีคำถามว่าค่าเช่าที่ดินเป็นรายได้ทางเศรษฐกิจชาวนาหรือไม่ นั่นคำตอบขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของการใช้ที่ดิน ที่ดินในเขตที่มีประชากรหนาแน่นมีการแข่งขันที่ดิน ในขณะที่ค่าเช่ามีความแตกต่างในเรื่องรายได้สุทธิและค่าใช้จ่ายทางการผลิต โดยค่าเช่าที่ดินเป็นเรื่องของการเพิ่มต้นทุนการผลิต แต่ความหมายที่เป็นจริงในความแตกต่างขึ้นอยู่กับรูปแบบทางการผลิตของสังคมที่มีอยู่ว่าจะผลิตเพื่อประกันพืชพันธุ์ธัญญาหาร ซึ่งค่าเช่าที่ดินเปรียบเหมือนการเช่าพืชพันธุ์ธัญญาหารหรือการเช่าที่ดินเพื่อการผลิตสู่ระบบตลาดแสดงว่าไปสัมพันธ์กับระบบทุนนิยม ความแตกต่างของค่าเช่านำไปสู่การเติบโตของรายได้สุทธิในพื้นที่หนึ่งที่เกิดจากชนิดของการผลิต อันที่จริงแล้วเศรษฐกิจชาวนามีปฏิกิริยาในการเติบโตของรายได้เริ่มต้นในปริมาณสุทธิของผู้บริโภคมากกว่าการเติบโตของรายได้จากที่ดินจากผลของการคำนวณการเพิ่มรายได้ต่อหัวของการบริโภค ในความหมายของเศรษฐกิจชาวนาในเรื่องค่าเช่าที่ดินนำไปสู่ข้อสรุปของรายได้เศรษฐกิจทุนนิยม

ปัญหาการกระจายรายได้ของกลุ่มต่างๆในสังคม มีฮาอิล ตุกัน บารานอฟสกี (Mihail Tugan Baranovsky) (ชินตักค สุวรรณอักษร, 2541 : 13) ได้เสนอว่าปัญหาการกระจายต้องจัดการเหมือนกัน ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของชนชั้นในทางสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในเรื่องใจการผลิตระบบทุนนิยมและการแลกเปลี่ยน เมื่อกล่าวถึงเศรษฐกิจชาวนาได้พบปัญหา 2 ด้าน คือปัญหาทางชนชั้นทางสังคม และปัญหาตามลักษณะอาชีพ รายได้ที่สูงขึ้นจะถูกกำหนดโดยการกระจายรายได้ของชนชั้นและในเงื่อนไขอาชีพที่จะได้รับรายได้ ถ้าทำการแบ่งกลุ่มอาชีพจะเห็นผลรวมทางเศรษฐกิจทั้งหมดของแต่ละกลุ่มซึ่งเราเรียกว่าผลผลิตของสังคมเหมือนกันหน่วยหนึ่งหรือเป็นส่วนๆที่ประกอบขึ้นมาจากรายได้สองส่วนคือ จากมูลค่าทางเศรษฐกิจของการบริโภคส่วนตัว (รายได้) และจากมูลค่าทางเศรษฐกิจของการบริโภคโดยผู้ผลิต (เครื่องมือการผลิต) ปัจจัยในการบริโภคจำเป็นต้องกระจายใน

รูปของรายได้ ระหว่างความแตกต่างทางอาชีพของชนชั้นในสังคม ปัจจุบันเราแบ่งพื้นฐานทางชนชั้นในระดับขั้นตอนของความแตกต่างในพื้นฐานของชนชั้น เช่น การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต บทบาทของการจัดการในการผลิต(ผู้จัดการ) ผู้ปฏิบัติการในการผลิต แรงงานของชาวนา ได้แสดงออกมาเป็นกลุ่มทางชนชั้นซึ่งมีการรวมอยู่ในทุกหน่วยผลิตทางสังคมเศรษฐกิจ โดยลักษณะที่สำคัญคือความเป็นเจ้าของ การจัดการและการบริหาร การเป็นตัวของตัวเองในการบ่งบอกลักษณะความสัมพันธ์ทางชนชั้นในแต่ละกลุ่มซึ่งมีการแบ่งรายได้ของกลุ่มตัวเอง

รูปแบบของรายได้ทางการผลิตของชาวนา เป็นส่วนหนึ่งของรายได้ซึ่งสังคมมีการแบ่งสรรออกเป็น ส่วน ๆ หนึ่งนั้นจะเป็นองค์ประกอบระหว่างชนชั้นในการแบ่งสรรรายได้ สัดส่วนของรายได้ไม่ได้เป็นกระบวนการที่เป็นตัวของตัวเอง ในเขตแดนทางชนชั้นที่ประกอบด้วยรายได้ส่วนที่อยู่ในรูปของธรรมชาติและส่วนที่อยู่ในรูปของการแลกเปลี่ยนสินค้าทางเศรษฐกิจชาวนา ในเงื่อนไขการกำหนดรายได้ตามสัดส่วนของตัวเอง เงื่อนไขเช่นนี้องค์การการผลิตของชาวนาควรที่จะกำหนดจุดยืนของการผลิตของตนเอง คือ การพยายามการผลิตบนที่ดิน แรงงาน ทุนของตนเอง การใช้เทคนิคที่มีความเป็นเหตุเป็นผล และการจัดองค์การการผลิตที่มีประสิทธิภาพ

สำหรับเงื่อนไขภายนอกการผลิต เป็นกระบวนการทางเศรษฐกิจระหว่างการผลิตที่มีความสัมพันธ์กับแลกเปลี่ยน การซื้อและการขาย การบริการ การเช่าและเครดิตทั้งหมดนี้ได้ปรากฏขึ้นในการหมุนเวียนของมูลค่าทางเศรษฐกิจ ระหว่างผู้เข้าร่วมของการหมุนเวียนในเวลาหนึ่งคือ มูลค่าการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในเวลาหนึ่งที่มีการกระจายส่วนแบ่งของรายได้ทางสังคม ราคาสินค้าในเวลาหนึ่งมีรูปแบบการกระจายส่วนของรายได้ในสังคม และรูปแบบของความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนสินค้าเมื่อไพร่เศรษฐกิจชาวนาได้เข้าไปมีความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนในส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาวนาเมื่อมีการขายผลผลิต ซึ่งเป็นตัวที่แสดงถึงรายได้ ในด้านกลับกันการซื้อสินค้า ผู้ผลิตทุก ๆ คน มีการกระจายรายได้ของตัวเองให้กับค่าจ้าง แรงงาน การซื้อวัตถุดิบ เครื่องจักร ผ่านระบบภาษีของรัฐ แต่ราคาในการขายผลผลิตของเศรษฐกิจชาวนา จะถูกกำหนดจากระดับการบริโภคตามวัฒนธรรมของชาวนา โดยที่สถานภาพของชาวนาได้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดราคาในผลผลิต แต่ในด้านกลับกันราคาผลผลิตก็ได้กำหนดการดำรงอยู่ของชีวิตของเศรษฐกิจชาวนา อิทธิพลของรายได้ในรูปของเงินตราและเงื่อนไขของการได้มาของรายได้ เพราะว่าสุดท้ายก็เพื่อสนองตอบต่อการบริโภคครอบครัวชาวนา ดังนั้นในการซื้อ-ขาย สำหรับเศรษฐกิจชาวนามีเงื่อนไขในการกำหนดรายได้ของผู้ผลิต ราคาที่สูงหรือต่ำของผลผลิต การเพิ่มหรือลดรายได้ของเศรษฐกิจชาวนาที่สอดคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตซึ่งมีความสัมพันธ์ร่วมกับการกระจายรายได้ (ค่าเช่า เครดิต แรงงานรับจ้าง) ตลอดทั้งในการ

แสดงออกมาทางการผลิต (ดอกเบี้ย ค่าจ้างที่สูง) ของสัดส่วนรายได้ การหักรายได้จากรายรับทั้งหมดที่ได้รับ

ราคาผลผลิตทางภาคเกษตรกรรมถูกกำหนดโดยตลาดผลผลิตนั้นๆ อีกด้านหนึ่งคือผลรวมทางสังคมเศรษฐกิจ และผู้ขาย ความสามารถของตลาดกับระดับความเป็นมืออาชีพคือ ชาวนาต้องมีจิตใจที่เปี่ยมเป็นผู้ประกอบการ ชาวนาต้องมีความรู้ในเรื่องการตลาด ในทางสังคมเศรษฐกิจทั้งการซื้อและการขายได้แสดงออกมาโดยผ่านโครงสร้างทางชนชั้นระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในขนาดสัดส่วนของรายได้ทางสังคมที่ได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัดส่วนมูลค่าของการแลกเปลี่ยนที่อยู่ในชนชั้นพ่อค้า เจ้าของโรงงานและนายทุนอื่น ๆ และอยู่บนเงื่อนไขพื้นฐานของสัดส่วนรายได้ทางสังคมซึ่งผู้บริโภคต้องการซื้อสินค้านั้น ๆ ความสามารถที่แสดงออกมาขององค์กรในเวลาที่เหมาะสม ทั้งหมดนี้คือปรากฏการณ์ภายนอกทางสังคมเศรษฐกิจที่มีพลังทางชนชั้นอยู่ในฐานะผู้ซื้อ และเช่นกันพลังของผู้ขายในเศรษฐกิจของชาวนาซึ่งชาวนาไม่มีความรู้ในเรื่องตลาดเพียงพอ ความเข้าใจในเรื่องสัดส่วนรายได้ของเศรษฐกิจชาวนาในเรื่องชนชั้นทางสังคมเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของปัญหาเท่านั้น เพราะว่าสังคมได้ทำการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจชาวนาและชนชั้นต่างๆ ในเศรษฐกิจชาวนาได้แสดงออกมาโดยเป็นผู้เช่าที่ดิน การกู้ยืมทุน การให้บริการขนส่ง การดูแลรักษา หรือการซื้อเครื่องมือการผลิต การบรรจุและอื่น ๆ นี่คือการบวนการทางสังคมที่มีการกระจายรายได้ใหม่ (จีนสัคค สุวรรณอักษรย. 2541 : 16-17) ปริมาณสัดส่วนของการกระจายรายได้ใหม่ขึ้นอยู่กับระดับการผลิตและความสัมพันธ์ของตัวแทนของรัฐ หรือสถาบันที่มีหน้าที่จัดการทางสังคม เศรษฐกิจ ดังนั้นเมื่อชาวนาซื้อเครื่องมือการผลิตก็ได้เข้าไปสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนและกระบวนการกระจายรายได้แล้ว

3. การแลกเปลี่ยน (Exchange) ของเศรษฐกิจชาวนา

การแลกเปลี่ยนเป็นกิจกรรมระหว่างมนุษย์ต่างๆ และเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมที่เชื่อมต่อการผลิตและการกระจาย ซึ่งกำหนดโดยตัวเองทางหนึ่ง และการบริโภคอีกทางหนึ่ง การแบ่งงานกันทำเป็นพื้นฐานทั่วไปของการแลกเปลี่ยน ลักษณะของการแลกเปลี่ยนขึ้นอยู่กับระบบทางสังคม และชนิดของการเป็นเจ้าของวิธีการผลิต ในสังคมแบบทุนนิยมที่วิธีการผลิตเป็นของเอกชน การแลกเปลี่ยนเป็นการเอาประโยชน์ของชนชั้นหนึ่งกับชนอีกชนชั้นหนึ่ง การผลิตสินค้าในลักษณะที่มีพลังแรงงานที่กลายเป็นสินค้า และการแลกเปลี่ยนที่มีมูลค่าส่วนเกิน ในสังคมแบบสังคมนิยม เจ้าของวิธีการผลิตเป็นของประชาชน มีการวางแผนมาจากส่วนกลาง การแลกเปลี่ยนกิจกรรมทางแรงงานใน

หมู่ประชาชนในรูปแบบของความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนจำกัคอยู่แค่สินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นเพื่อตลาดผู้บริโภค โดยมีพื้นฐานอยู่ที่สังคมเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตร่วมกัน และการกระจายที่มีการวางแผน (A Dictionary of Political Economy. 1985 : 90) การแลกเปลี่ยนเป็นกิจกรรมที่คนจะได้รับสินค้าและบริการต่าง ๆ มาเป็นของตน ขอบเขตของการแลกเปลี่ยนขึ้นอยู่กับลักษณะของการผลิตและรูปแบบทางเศรษฐกิจและสังคม (วิทยากร เชียงกุล. ม.ป.ท. : 55)

การแลกเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจภายนอกขึ้นอยู่กับขนาดและเงื่อนไขของตลาดผลผลิตภาคเกษตรกรรม ซึ่งหมายถึงปริมาณของผลผลิตที่มีอยู่ไม่ได้ใช้ในการบริโภคแล้ว และเข้าไปสู่ความสัมพันธ์ทางตลาดของผลผลิตทางภาคเกษตรกรรม ระบบตลาดในการซื้อปัจจัยการผลิต เงื่อนไขการซื้อและการใช้จำในเครื่องมือการผลิต ในการจ้างลดลดจนการเช่าที่ดิน และเงื่อนไขและขนาดของการจ้างแรงงานการผลิตในภาคเกษตรกรรมลดลดจนเครื่องมือการผลิตในรูปสินค้า เครดิตและเงินตรา เงื่อนไขตลาดนอกภาคพื้นที่การผลิตของครอบครัว และความสัมพันธ์ของแรงงานการผลิตในภาคเกษตรกรรมของครอบครัวชาวนา ดังนั้นการแลกเปลี่ยนของเศรษฐกิจชาวนาจะเกี่ยวข้องกับขนาดและเงื่อนไขของการซื้อปัจจัยการผลิต เช่นเครื่องมือการผลิต และการบริโภคของครอบครัว และการซื้อขายผลผลิต(เงินดัลลาร์ สุวรรณอักษร. 2542 : 7)

อนาคตของราคาผลผลิตทางภาคเกษตรกรรม ของแรงงานผู้ผลิตถูกกำหนดโดยความสามารถของตลาดในผลผลิตนั้น อีกด้านหนึ่งคือผลรวมทางสังคมเศรษฐกิจและฝ่าย ความสามารถของตลาดกับระดับความเป็นมืออาชีพชาวนาด้องมีจิตใจที่เปี่ยมเป็นผู้ประกอบการ ในเวลาเดียวกันความสามารถของตลาดมีความสัมพันธ์ไม่ไร้ซึ่งปริมาณอย่างเดียวของผู้ซื้อ แครวมทั้งความสามารถของผู้ซื้อที่ขึ้นอยู่กับปริมาณของความต้องการบริโภค คือชาวนาด้องรู้จักในเรื่องการลดลด ในทางสังคมเศรษฐกิจพลังการซื้อและการขายได้แสดงออกมาโดยผ่านโครงสร้างทางชนชั้นของผู้ซื้อและฝ่ายในขนาดสัดส่วนของรายได้ทางสังคมที่ได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัดส่วนมูลค่าของกรแลกเปลี่ยนที่อยู่ในชนชั้นพ่อค้า เจ้าของโรงงานและนายทุนอื่น ๆ และอยู่บนเงื่อนไขพื้นฐานของสัดส่วนรายได้ทางสังคมซึ่งผู้บริโภคต้องการซื้อสินค้านั้น ๆ ความสามารถในการปฏิเสธหรือการต่อต้านจากการซื้อความสามารถที่แสดงออกมาขององค์กรในเวลาที่เหมาะสม ทั้งหมดนี้คือปรากฏการณ์ภายนอกทางสังคมเศรษฐกิจที่มีพลังทางชนชั้นอยู่ในฐานะผู้ซื้อและชนชั้นพลังของผู้ขายในทางเศรษฐกิจของชาวนาชาวนาด่วนใหญ่ไม่มีก็มีความสามารถในการเรื่องตลาด

การผลิตทางภาคเกษตรกรรม เมื่อใดที่สินค้าภาคเกษตรกรรมสูง เมื่อเปรียบเทียบกับราคาสินค้าอุตสาหกรรม เมื่อนั้นเป็นสถานการณ์ที่ดีกับตลาดสินค้าภาคเกษตรกรรม หรือในทางกลับกัน สำหรับ

สถานการณ์ของตลาดได้ผ่านข้างความสัมพันธ์กับราคาสินค้าทางภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม มีความหมายที่สอดคล้องกับราคาผลผลิตทางภาคเกษตรกรรมของตนเอง ปัญหาอยู่ที่ว่าทุก ๆ ชุมชนในภาคเกษตรกรรม มีปริมาณในการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าทางภาคเกษตรกรรม ดังนั้นความสัมพันธ์ของราคาผลผลิตทางภาคเกษตรกรรมในชุมชน ได้ถูกกำหนดอยู่บนเงื่อนไขการรับซื้อที่เอื้ออำนวยโดยจะขึ้นอยู่กับลักษณะและขนาดการผลิตสินค้าในภาคเกษตรกรรมในแต่ละชุมชน ซึ่งมีเงื่อนไขดังนี้คือ

1. เงื่อนไขทางเศรษฐกิจในสถานการณ์ของตลาดจากความสัมพันธ์ของราคา ในเรื่องค่าเช่าที่ดินเนื่องจากการผลิตภาคเกษตรกรรมไม่สามารถเลือกผลิตเฉพาะพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เท่านั้น ในบางครั้งก็ต้องผลิตในระดับพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์น้อย ดังนั้นครอบครัวต่างๆจึงมีความแตกต่างในการก่อรูปการผลิตในเงื่อนไขของภูมิอากาศและพื้นที่ด้วย การคำนวณด้วยตนเองในด้านสถานการณ์ของตลาด ในระดับค่าเช่าของที่ดินตามปรากฏการณ์จริงจึงเป็นตัวตัดสินใจความสัมพันธ์ที่จะเลือกสาขาการผลิตซึ่งมีความแตกต่างกัน โดยความเข้าใจว่าเป็นการสะท้อนค่าใช้จ่ายซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ การคำนวณราคาผลผลิต ตลอดจนปัจจัยของความหนาแน่นของประชากร นี่คือนโยบายทั้งหมดที่กำหนดขอบเขตของการก่อรูปของราคาและอิทธิพลของบรรพบุรุษและกำหนดโดยผ่านความสัมพันธ์ของราคา

2. เงื่อนไขในการผลิต ปัจจัยการผลิตที่ประกอบด้วยอิทธิพลร่วมกันและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการผลิตทางภาคเกษตรกรรม ซึ่งได้แสดงออกมา โดยกำไรของแรงงานการผลิตของครอบครัวหรือธุรกิจร่วมกันของครอบครัว

2.1 เกี่ยวข้องกับสาขาการบริโภคในภาคเกษตรกรรมในเรื่องแรงงาน และค่าใช้จ่ายทางการผลิตสาขาอื่น ๆ เช่น พื้นฐานและทุนหมุนเวียน ค่าใช้จ่ายทุก ๆ อย่าง ราคาค่าใช้จ่ายจะถูกถ่วงเมื่อมีใช้มาก การกิจที่เหมาะสมคือการใช้แรงงานและทุนในเครื่องจักร การกิจครั้งนี้อยู่ที่การประกันความเป็นไปได้ของการใช้แรงงานอย่างสม่ำเสมอ และการลงทุนทั้งหมด และภายใต้ความมั่นคงของเงื่อนไขตลาดและบรรพบุรุษในการผลิตต้องอยู่ที่ปัจจัยของการรวมกลุ่มสาขาการผลิตที่ประสานกัน คำตอบอยู่ที่ว่าเพื่อก่อให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุดของค่าใช้จ่ายในการผลิต

2.2 เงื่อนไขภายในการผลิตคือความแตกต่างของสาขาการผลิต ในเรื่องคุณสมบัติของที่ดิน และการเลือกพันธุ์พืชที่มีความเหมาะสมในการใช้ทุนที่ดิน การรวมผลผลิตและการเลือกชนิดของพืชในการผลิตที่ให้ความคุ้มค่าอย่างมากตามสภาพการณ์ของที่ดิน

2.3 การดำรงอยู่ของบทบาทในสาขาการใช้ที่ดินและการแปรรูป โดยเฉพาะอย่างยิ่งปศุสัตว์ ความสัมพันธ์เช่นนี้ได้แสดงออกมาในความคุ้มค่าของการใช้อาหารในการเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนทั้ง

ความต้องการใช้คอกเพื่อใช้ในการผลิตส่วนอื่นๆ ดังนั้นในทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องแก้ไข ภายใต้การเลือกสาขาที่จำเป็นที่เป็นสาเหตุของความสัมพันธ์ที่หลากหลายของการผลิตภาคเกษตรกรรม ภายใต้ผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม 3 กลุ่ม ในปัจจัยทางเศรษฐกิจคือ สถานการณ์ทางการตลาด อากาศ พื้นที่ และภายในการผลิตหรือเครื่องเป็นองค์ประกอบของระบบการผลิต

4. การบริโภค (Consumption) ของครอบครัวชาวนา

การบริโภคเป็นการใช้ประโยชน์วัตถุที่สร้างขึ้นในกระบวนการผลิต เป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและเป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการผลิตซ้ำผลผลิตทางสังคมที่สร้างขึ้นโดยประชาชนเพื่อสนองความต้องการ เพื่อที่การผลิตทั้งหมดถูกใช้เพื่อการบริโภคสูงสุด ซึ่งแสดงถึงการเชื่อมต่อกันอย่างใกล้ชิดของกระบวนการผลิตซ้ำทั้ง 2 ด้านคือการผลิตที่เป็นวิถีของการบริโภคและในทางกลับกันการบริโภคเป็นจุดมุ่งหมายของการผลิต มีการบริโภคใน 2 ลักษณะด้วยกันคือ

1. การบริโภคปัจจัยการผลิต ได้แก่การใช้ประโยชน์ในเครื่องจักร เครื่องมือ เชื้อเพลิง วัตถุดิบ และวัตถุดิบอื่นๆ การบริโภคปัจจัยการผลิตรวมไว้ในกระบวนการผลิตโดยตรง

2. การบริโภคส่วนบุคคลได้แก่การใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบต่างๆกันของมนุษย์ เช่น อาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น (A Dictionary of Political Economy. 1985 : 65)

การบริโภค จัดเป็นกิจกรรมขั้นสุดท้ายในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งในการบริโภคสินค้าและบริการนั้น เพื่อทำให้บริโภคเกิดความพึงพอใจ การบริโภคแบ่งได้เป็นการบริโภคที่เสียหายหมด (destruction) เช่นการรับประทานอาหาร การใช้เชื้อเพลิงบางอย่างหุงต้มหรืออื่นๆที่ทำให้วัตถุนั้นหมดไป และการบริโภคอีกประเภทหนึ่งเป็นการบริโภคได้หลายครั้ง (diminution) แต่ก็มีส่วนสึกหรอหรือเสื่อมราคา ได้แก่สินค้าที่ค่อนข้างมันคงถาวร เช่น เสื้อผ้า ชั่ง จาน เป็นต้น การบริโภคมีผลต่อการผลิตและมีส่วนเกี่ยวข้องกับโดยผ่านการกระจายและการแลกเปลี่ยน การบริโภคในเศรษฐกิจชาวนาซึ่งผลผลิตของภาคเกษตรกรรมเพื่อตอบสนองการบริโภคในรูปอาหารสมาชิกในครอบครัว จะแสดงออกเป็นผลรวมของรายได้ของการผลิตทั้งหมดในรอบปีในการตอบสนองการบริโภคของครอบครัว ซึ่งการผลิตมีอิทธิพลต่อการบริโภค โดยมีขนาดเท่ากับขนาดของการบริโภคภายในครัวเรือนชาวนา ความหมายของการบริโภค ขนาดของครอบครัวชาวนาและรายได้ของภาคเกษตรกรรมมีลักษณะเฉพาะคือสัดส่วนของการบริโภคของครอบครัวมีอยู่ทั้งในรูปธรรมชาติ เช่น การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ โดยองค์ประกอบของการบริโภคในรูปธรรมชาติเป็นสัดส่วนในการบริโภคที่มีความสำคัญมากในเศรษฐกิจชาวนานอก

จากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการบริโภคปัจจัยในการผลิต ในการบริโภคบางชนิดและสาขาการผลิตดำเนินไปควบคู่กับสัดส่วนของการผลิตเพื่อตลาด แต่การบริโภคของครอบครัวชาวนาผลผลิตสุดท้ายของภาคเกษตรกรรมดำรงไว้เพื่อตอบสนองการบริโภคในรูปของอาหารสำหรับสมาชิกในครอบครัวที่ทำการเรียกร้องในการบริโภค ในสาขาการบริโภคของครอบครัวชาวนาขึ้นอยู่กับขนาดของครอบครัวที่สัมพันธ์กับระดับการบริโภค และขนาดของการบริโภคของครอบครัวชาวนาเกิดขึ้นต่อแรงงาน 1 คนที่มีความจำเป็นในการทำงานภาคการผลิตในการกำหนดระดับแรงงานของหน่วยแรงงานการผลิต

คุณภาพของเศรษฐกิจชาวนา

ในการศึกษากระบวนการผลิตซ้ำทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คุณภาพของการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะเป็นการตรวจสอบในการจัดการกระบวนการผลิตซ้ำของครอบครัว การศึกษาเรื่องคุณภาพเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการสมดุลทางสถิติ โดยการสร้างและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่มีการใช้ทรัพยากรและความสัมพันธ์ภายในการผลิตและการบริโภค ในสัดส่วนของความสัมพันธ์ที่แสดงออกในกระบวนการผลิตซ้ำของความสัมพันธ์ทางการผลิตของครอบครัว โดยวิธีการสมดุลประกอบด้วยสัดส่วนของความสมดุลของรายได้-รายจ่าย ในส่วนของรายได้จะทำการศึกษารายการทั้งหมด ตั้งแต่เครื่องมือการผลิต แรงงาน วันทำงานและอื่นๆซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดและผลรวมของทรัพยากรทั้งหมดที่ใช้ในกระบวนการผลิตซ้ำ การพิจารณาคุณภาพของเศรษฐกิจชาวนาในภาพรวม ซึ่งให้เห็นถึงสถานภาพขององค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนาโดยพิจารณาคุณภาพดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการจัดการและการใช้แรงงาน ได้ตลอดปี
2. ความสามารถในการสร้างความสมดุลระหว่างสาขาการผลิตมากกว่าหรือเท่ากับศูนย์
3. ความสามารถในการใช้แรงงานเท่ากับการบริโภค มากกว่าหรือเท่ากับศูนย์
4. ความสามารถในการออมและสะสม (เงินทองและรูปธรรมชาติดของผลผลิต) ของครอบครัว มากกว่าหรือเท่ากับศูนย์
5. ความสามารถในการจัดการแลกเปลี่ยน มากกว่าหรือเท่ากับศูนย์

การศึกษาคุณภาพจะสะท้อนการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาปัจจัยธรรมชาติเข้าสู่การประสานกิจกรรมทางเศรษฐกิจผลิตภายในองค์กรการผลิต และความสามารถในการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจของครอบครัวและในภาพรวมของชุมชน ซึ่งเป็นเป้าหมายของงานวิจัยชิ้นนี้

กรอบความคิดพื้นฐานในการวิจัย

การศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาไทย โดยศึกษาชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจชุมชน เป็นการศึกษาจากประสบการณ์บ้านหนองประดู่ตำบลหนองชุมพล อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของครอบครัวชาวนาเพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการความแตกต่างของครอบครัวชาวนาดั้งแต่ ปี พ.ศ. 2504-2542 และเพื่อหาคำอธิบายลักษณะชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจชุมชนชาวนา โดยศึกษาจากกระบวนการผลิตข้าวของชาวนา การหมุนเวียนของเศรษฐกิจชาวนาในรอบปีการผลิต พ.ศ. 2541-2542 และระบบคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวในหมู่ 3 บ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรี

การศึกษาวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาดั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 จนถึงปี 2542 การเปลี่ยนแปลงความต้องการบริโภค การกระจายพื้นที่ในการผลิตว่าปัจจัยอะไรเป็นตัวกำหนดความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาในบ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรีหรือไม่ และปัจจัยอะไรเป็นตัวกำหนดกระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจซึ่งการค้นคว้าเรื่องกระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจชาวนา เป็นการศึกษาโดยมีความคิดพื้นฐานว่าการดำเนินกระบวนการผลิตข้าว

1. เจาะลึกการวิวัฒนาการทางภาคการเกษตรกรรม

1.1 การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ในผลผลิตทางภาคเกษตรกรรม

2.2 การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางการผลิตในภาคเกษตรกรรม (ความก้าวหน้าทางเทคนิคของการผลิต) เงื่อนไขเหล่านี้ได้กำหนดประสิทธิภาพเกษตรกรรมทั้งในด้านเวลาและสถานที่ ความรู้ในเงื่อนไขนี้จำเป็นต้องรู้เรื่องกลไกและการกระจายชนิดทางภาคการเกษตรกรรม

ปัจจัยทางการผลิตและการบริโภคภายในครอบครัว เช่นขนาดที่ดิน แรงงานในการผลิต การเพิ่มประชากร การเช่าที่ดิน และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกครอบครัวได้แก่ระบบตลาด การศึกษา นโยบายการพัฒนาของรัฐ จะเป็นคำอธิบายถึงกระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา

การศึกษาชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรี เป็นการศึกษาหน่วยย่อยของชุมชนซึ่งก็คือครอบครัว โดยมีความคิดพื้นฐานว่าสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และระบบนิเวศวิทยามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ ในการกำหนดทรัพยากรพืชและสัตว์ อาชีพ เศรษฐกิจและสังคม และการศึกษาชุมชนจำเป็นต้องศึกษาถึงระบบ

เศรษฐกิจเพราะกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานของเงื่อนไขในการกำหนดความสัมพันธ์ในสังคม และการผลิตปัจจัยทางวัตถุพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ และเห็นว่าครอบครัวแต่ละครอบครัวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างทั้งในเรื่องจำนวนผู้อยู่อาศัย เพศ อายุ และมีจุดตั้งทาง การผลิตที่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกทั้งที่ราบ ที่ลุ่ม ที่ดอน ทั้งมีความอุดมสมบูรณ์และแห้งแล้ง การเลือก ชนิดของพืชและสัตว์ และมีการบริโภคที่แตกต่างไปในแต่ละครัวเรือน ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม แรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่มของครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวกำหนดลักษณะชีวพันธุ์ สังคมเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา การศึกษาชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจเป็นการศึกษาข้อมูลที่ทำให้การ ประกันโครงสร้างการผลิตซ้ำของครอบครัวในเรื่องการผลิต การบริโภค การกระจายและการแลกเปลี่ยน โดยการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการหมุนเวียนและคุณภาพของเศรษฐกิจของครอบครัวในรอบปีการผลิต พ.ศ. 2541-2542 เพื่อทำความเข้าใจรูปธรรมพื้นฐานของครอบครัวชาวนาในเขตหนึ่งๆ ว่า สถานภาพของเขตเศรษฐกิจท้องถิ่น อากาศ ลักษณะพื้นที่ภูมิประเทศ การใช้ที่ดิน องค์ประกอบด้าน ประชากร ความหนาแน่นของประชากร การเพิ่มของประชากร กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ผลผลิตต่อหน่วย ที่ดิน เครื่องมือที่จะบูรณาการความอุดมสมบูรณ์ของที่ดิน ปุ๋ย เทคนิคการผลิต พันธุ์พืช สัตว์ส่วนของพืช ในการเพาะปลูก ชนิดและปริมาณของสัตว์เลี้ยง การแปรรูปผลผลิตเกษตร หัตถกรรมและอุตสาหกรรม การบริโภคในชุมชนจากผลผลิตภายในและภายนอก ระยะทางจากตลาด ลักษณะการถือครองที่ดิน สัก ส่วนของผู้เช่าที่ดิน สภาพคล่องทางการเงินของชาวนา สถาบันเครดิต การเป็นหนี้และเจ้าหนี้ของครัว เรือน ส่วนเกินของผลิตรายการค้าและการสะสมทุน การรวมกลุ่มของชาวนา สหกรณ์ในรูปแบบต่างๆเป็น อย่างไร ซึ่งกระบวนการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจของสังคม จะเป็นตัวอธิบายลักษณะของชีวพันธุ์สังคม เศรษฐกิจในแต่ละเขตภูมิเศรษฐกิจว่ามีตัวตนทางชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจอย่างไร มีความเหมาะสมของ จุดตั้งการผลิตหรือไม่ การศึกษาโดยใช้แบบแผนงบประมาณรายได้-รายจ่ายในครัวเรือน เพื่อให้เห็นถึง การหมุนเวียนของเศรษฐกิจชาวนาในรอบปีการผลิต และระบบคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ชาวนา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาไทย โดยศึกษากระบวนการผลิตข้าวทางเศรษฐกิจชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีบ้านห้วยหลวง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบุรี ที่มีการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน การกระจายเป็นอย่างไร และคุณภาพของของการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาในรอบปีการผลิต พ.ศ. 2541-2542 เป็นอย่างไร เพื่อตอบคำถามว่าชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งตนเองหรือไม่และอย่างไร การประกอบอาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่มีอนาคตหรือไม่ เพราะเหตุใด และศึกษาความแตกต่างทางสังคมเศรษฐกิจของครอบครัวภายในชุมชน บ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบุรีในปี พ.ศ. 2504 ถึง ปี พ.ศ. 2542 ว่ามีเกิดกระบวนการแตกต่างของครอบครัวชาวนาหรือไม่ ถ้าเกิดมีปัจจัยอะไรเป็นตัวกำหนดกระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา

การศึกษาโดยสร้างศึกษาจากแบบแผนงบประมาณครัวเรือน โดยสร้างรูปแบบบัญชีรายได้-รายจ่ายที่เหมาะสมกับการรับรู้ของชาวนาและเหมาะสมกับเขตภูมิเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นแบบแผนงบประมาณในกระบวนการผลิตข้าวทางเศรษฐกิจในเรื่องการผลิต การกระจาย การแลกเปลี่ยนและการบริโภคซึ่งจะเป็นตัวบ่งบอกถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน

พื้นที่ที่ศึกษา

การศึกษการครั้งนี้พื้นที่ที่เลือกศึกษาได้แก่หมู่บ้านที่ 3 บ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาค้อ ตั้งอยู่ในนอกเขตเทศบาลอำเภอเขาค้อ ทิศเหนือติดต่อดำบลหนองชุมพล ทิศใต้จดหมู่บ้านที่ 2 และหมู่บ้านที่ 5 ตำบลหนองชุมพล ทิศตะวันออกติดต่อกับถนนเพชรเกษม ตำบลบึงเค็ม ทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่บ้านที่ 6 ตำบลหนองชุมพล ประชากรจำนวน 690 คน 154 ครัวเรือน มีถนนลูกรังผ่านบริเวณหมู่บ้านและเชื่อมไปยังนอกหมู่บ้าน มีวัด 2 แห่งชื่อวัดเขาค้อไก่อีและวัดพวงมลัย มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 โรง ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองประจักษ์ มีร้านค้าประจำหมู่บ้าน 5 แห่ง ซึ่งขายของชำเล็กน้อย พร้อมขายกล้วยเคี้ยวด้วย ลักษณะของหมู่บ้านค่อนข้างเป็นหมู่บ้านปิดเพราะด้านหลังของหมู่บ้านเป็นภูเขาเรียกว่าเขาค้อไก่อี และถนนของหมู่บ้านก็สิ้นสุดเชิงเขาค้อไก่อี ในหมู่บ้านจะมีตลาดนัดประจำในวันศุกร์จะมีร้านค้ามาขายประมาณ 5-6 ร้าน ซึ่งจะมีร้านขายหมู ผัก ผลไม้ สัตว์น้ำและขนมเล็กน้อย

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาจากประชากรทุกครัวเรือนในบ้านหนองประจักษ์ และการได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการวิจัยฉบับนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และใช้แบบบันทึกข้อมูลในการปฏิบัติภาคสนามระหว่างวันที่ 25 พฤศจิกายน 2542 – 25 ธันวาคม 2542 ดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

1. การประสานงานก่อนเข้าทำงานสำรวจในภาคสนาม ก่อนจะเข้าไปทำการสำรวจในพื้นที่ได้แก่กำนันฉนวน คุ่มสวัสดิ์ และขอความอนุเคราะห์กำนันในการแจ้งให้ลูกบ้านทราบว่า จะมีการสำรวจข้อมูล

2. ตรวจสอบจำนวนครอบครัวและสมาชิก ผู้วิจัยได้ขอข้อมูล จปฐ. และ กชช. 2 ค จากอำเภอเขาค้อเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษา และข้อมูลทางการเกษตรของหมู่ 3 บ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล จากสำนักเกษตรอำเภอเขาค้อ และข้อมูลผู้ที่ทำบัตรอนามัยประจำครอบครัว จากสถานีอนามัยหนองชุมพล ซึ่งมีรายละเอียดครอบครัวรายชื่อสมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิก เพศ อายุ ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการตรวจสอบได้เป็นอย่างดี

3. ทำจดหมายจากมหาวิทยาลัยเพื่อขออนุเคราะห์ข้อมูล จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน ในเรื่องการกู้ยืมและเงินออม ของสมาชิกที่อาศัยอยู่ในหมู่ 3 ตำบลหนองชุมพล และสหกรณ์การเกษตร อำเภอเขาค้อในเรื่องการกู้ยืมและเงินออม และการขายข้าวของสมาชิกให้กับสหกรณ์การเกษตรซึ่งมีการบันทึกไว้ในรูปของฐานข้อมูล

4. การสัมภาษณ์เบื้องต้นเพื่อสร้างแบบบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบันในเรื่องความเป็นมาของชุมชน ลักษณะของอาชีพ การทำมาหากิน การดำเนินชีวิตโดยทั่วไป และสัมภาษณ์เรื่องการบริโภค รายได้ รายจ่าย การประกอบอาชีพอาทิเช่น ขั้นตอนและวิธีการทำนา ค่าใช้จ่าย ราคาน้ำ การได้มาของน้ำ การใช้และปริมาณการใช้น้ำ ราคายาฆ่าแมลง ยาคุมหญ้า ยาฆ่าหญ้า ค่าจ้างตัดข้าว ค่าเกี่ยวข้าว การลงแขก เป็นต้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแบบบันทึก และสร้างแผนผังงบประมาณของครัวเรือนที่สอดคล้องโครงสร้างของเศรษฐกิจภายในชุมชน

5. จัดทำราคาสินค้า ผู้วิจัยได้สำรวจสินค้าที่มีวางขายในร้านของหมู่บ้านทั้ง 3 ร้าน พร้อมทั้งบันทึกราคาสินค้าแต่ละประเภท สำหรับสินค้าที่มีตามฤดูกาลเช่นผักและผลไม้บางประเภทสอบถามถึงเดือนที่มีผัก และผลไม้ชนิดนั้นออกสู่ตลาด

6. จัดทำแผนที่ของแต่ละครัวเรือน ผู้วิจัยได้ขอแผนที่หมู่บ้านจาก อบต. หนองชุมพล ซึ่งได้ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งบ้านเรือนอย่างคร่าวๆ และทำการสำรวจด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง และนำข้อมูลที่ได้นำไปตรวจสอบกับกำนันฉนวน คุ่มสวัสดิ์

7. จัดทำแบบบันทึกข้อมูลหรือแผนผังงบประมาณ โดยอาศัยแนวคิดเรื่องการสร้างแผนผังงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการผลิต และแนวทางจากการสัมภาษณ์จากข้อที่ 4 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแผนผังงบประมาณรายได้-รายจ่าย ที่สอดคล้องกับการรับรู้ของชาวบ้าน การศึกษาแผนผังงบประมาณชาวนา คือการศึกษาการหมุนเวียนเศรษฐกิจชาวนาในรอบหนึ่งปี ซึ่งแตกต่างจากการค้นคว้าทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยสำคัญของการค้นคว้านั้นอยู่ที่การหมุนเวียนของทุนหรือมูลค่าของการผลิตในครอบครัวชาวนา โดยเป็นการค้นคว้าเกี่ยวกับรายได้ - รายจ่าย - ค่าใช้จ่ายที่เห็นได้อย่างชัดเจนในเครื่องมือการผลิต แรงงาน การหมุนเวียนของทุน การใช้จ่ายทุน ผลลัพธ์ที่ได้รับออกมาจากกระบวนการผลิตคือรายได้ การศึกษาภาวะเศรษฐกิจนี้เป็นการศึกษาการสิ้นสุดของกระบวนการผลิตในรอบปีการผลิต โดยศึกษากระบวนการผลิตซ้ำของครอบครัว ซึ่งการผลิตซ้ำเป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัวหรือชุมชนที่มีการกระทำร่วมกันในการประสานการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการกระจายที่มีเขตแดนทางเศรษฐกิจของตนเอง และมีความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก เป็นการค้นคว้านั้นจะเป็นการศึกษาถึงของการหมุนเวียนเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมในพื้นที่นั้นๆ โดยในที่สุดแล้วได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นผลรวมทางเศรษฐกิจของชุมชนชาวนา และเป็นการศึกษาชนิดของการผลิตนั้น ๆ เช่นองค์ประกอบของครอบครัว การประกันของครอบครัว ที่ดิน สัตว์เลี้ยง ความสัมพันธ์ของการออกไปใช้แรงงานนอกไร่ นา ของตนเอง และลักษณะของแรงงานที่มีความเหมาะสม การวิเคราะห์ปัญหาทั้งหมดที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดองค์ประกอบของงบประมาณ โดยกำหนดออกในรูปสถิติ สำหรับการอธิบายภาพทั้งหมดขององค์กรของเศรษฐกิจชาวนาอธิบายได้โดยข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลสถานภาพของมูลค่าของเครื่องมือการผลิตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยง เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ทุนสำรอง อาหารสัตว์ในต้นปีการผลิต และปลายปีการผลิต
2. ข้อมูลค่าใช้จ่ายการผลิตที่ได้เกี่ยวข้องกับข้อแรก
3. ข้อมูลที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์การผลิตในต้นปีการผลิตและปลายปีการผลิตและความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์การผลิตในปีการผลิตนั้น
4. ข้อมูลค่าใช้จ่ายของแรงงานและองค์ประกอบของแรงงานในปีการผลิต ความหนักหน่วงของการการใช้แรงงานและจังหวะเวลาในแต่ละการผลิต
5. ข้อมูลเกี่ยวกับองค์การผลิต และมูลค่าของแรงงานในการผลิต
6. ข้อมูลเกี่ยวกับความสมดุลของอาหารสัตว์ เมล็ดพืช และปุ๋ย
7. ข้อมูลเกี่ยวกับรายจ่ายที่จำเป็นของครัวเรือน
8. ข้อมูลเกี่ยวกับรายจ่ายในการบริโภค
9. ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ทั้งหมด

10. ข้อมูลเกี่ยวกับเงินตราที่ได้รับ ค่าใช้จ่ายและเงินตราที่สำรองอยู่
 11. ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้แรงงานนอกภาคเกษตรกรรม และการใช้แรงงานนอกไร่นา
 12. ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดเกษตรกรรมทั้งหมดตามชนิดของการผลิต
 13. กองทุนซื้อสุทธิในรูปเงินตรา
 14. การออมและหนี้สินของครัวเรือน
 15. ความล้มเหลวทั้งหมดของผลผลิตภาคเกษตรกรรมในรูปเงินตรา เป็นต้น
- ทั้งหมดนี้เป็นผลรวมของการศึกษาค้นคว้าในเขตนั่น ๆ โดยการสร้างเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าต้องปรับเปลี่ยนไปตามชีวิตพันธุ์ในแต่ละพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากแบบบันทึกข้อมูลมีอยู่ 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นการศึกษาระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา ซึ่งผู้วิจัยเลือกตัวบ่งชี้หลักๆที่จะอธิบายกระบวนการความแตกต่างของครอบครัวในปี พ.ศ. 2504 ถึงปี 2542 สำหรับครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหนองประคู้ ในปี 2504 จำนวน 46 ครัวเรือน เช่น การครอบครองที่ดิน การใช้ที่ดิน การเคลื่อนย้ายแรงงาน ทุนพื้นฐาน เช่น การมีวัว ควาย และหมู เป็นต้นซึ่งเป็นการศึกษาย้อนประสบการณ์ผู้วิจัยโดยใช้วิธี oral history ในการศึกษาครั้งนี้
2. ในตอนที่ 2 เป็นการสำรวจการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยและทีมวิจัยจำนวน 6 คน ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยออกไปสัมภาษณ์ในภาคสนาม ผู้ให้สัมภาษณ์คือหัวหน้าครอบครัวและรองหัวหน้าครอบครัว หรือสมาชิกคนอื่นๆแล้วแต่ความจำเป็น ส่วนใหญ่ต้องสัมภาษณ์ทั้งพ่อบ้านและแม่บ้านซึ่งเป็นผู้ทำงานและผู้ควบคุมรายได้-รายจ่ายในครอบครัว ครอบครัวหนึ่งใช้เวลาในการสัมภาษณ์ไม่น้อยกว่า 4 ชั่วโมง โดยผู้สัมภาษณ์จะเข้าไปสัมภาษณ์ถึงครัวเรือน เพื่อสังเกตสภาพทั่วไปของครอบครัวนั้นๆ ด้วย ในการเก็บข้อมูลต้องมีการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งอื่น เช่น จำนวนสมาชิกและอายุตรวจสอบจากรายชื่อในบัตรอนามัยประจำครอบครัว จำนวนการซื้อปุ๋ยตรวจสอบจากสหกรณ์การเกษตรและผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นตัวแทนในการแจกจ่ายปุ๋ยให้กับชาวนา เป็นต้น
3. การบรรณาธิกรข้อมูล ภายหลังการสำรวจในแต่ละวันได้ทำการประชุมร่วมกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ซึ่งผลจากการบรรณาธิกรข้อมูลในแต่ละครั้งถ้ามีข้อผิดพลาดหรือขาดข้อมูลใดก็จะไปสัมภาษณ์ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

การจัดกระทำกับข้อมูล

การคำนวณมูลค่าในแผนผังงบประมาณ การสร้างแผนผังงบประมาณเป็นการสร้างระบบของข้อมูล โดยผู้วิจัยต้องสร้างรูปแบบของข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงการหมุนเวียน รายได้ - รายจ่ายในรอบปีการผลิต พ.ศ. 2541-2542 ของสมาชิกภายในครอบครัวที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมที่ดำเนินอยู่ทุกวันออกมา องค์ประกอบที่สำคัญคือตัวเลขที่แปรเปลี่ยนจากรูปธรรมชาตินมาเป็นตัวเลขที่อยู่ในรูปของเงินตรา ซึ่งตัวเลขเหล่านี้ได้แสดงออกมาในรูปของมูลค่าแรงงานของมนุษย์ มูลค่าของเครื่องมือการผลิต และมูลค่าของปัจจัยการบริโภคที่อยู่ในรูปของมูลค่าของเศรษฐกิจชาวบ้าน การนำสถิติบรรยายมาใช้ในการวิเคราะห์งบประมาณรายได้-รายจ่ายของครอบครัวชาวนา และวิเคราะห์คุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการจัดการและการใช้แรงงานได้ตลอดปี
2. ความสามารถในการสร้างความสมดุลระหว่างสาขาการผลิตมากกว่าหรือเท่ากับศูนย์
3. ความสามารถในการใช้แรงงานเท่ากับการบริโภคมากกว่าหรือเท่ากับศูนย์
4. ความสามารถในการออมและสะสม (เงินทองและรูปธรรมชาตินของผลผลิต) ของครอบครัวมากกว่าหรือเท่ากับศูนย์
5. ความสามารถในการจัดการแลกเปลี่ยนมากกว่าหรือเท่ากับศูนย์

การนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา

บทที่ 5 กระบวนการผลิตซ้ำและคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา

บทที่ 6 ลักษณะชีวิตขั้นพื้นฐานเศรษฐกิจของชุมชน

บทที่ 7 ข้อสรุปเชิงทฤษฎี อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา

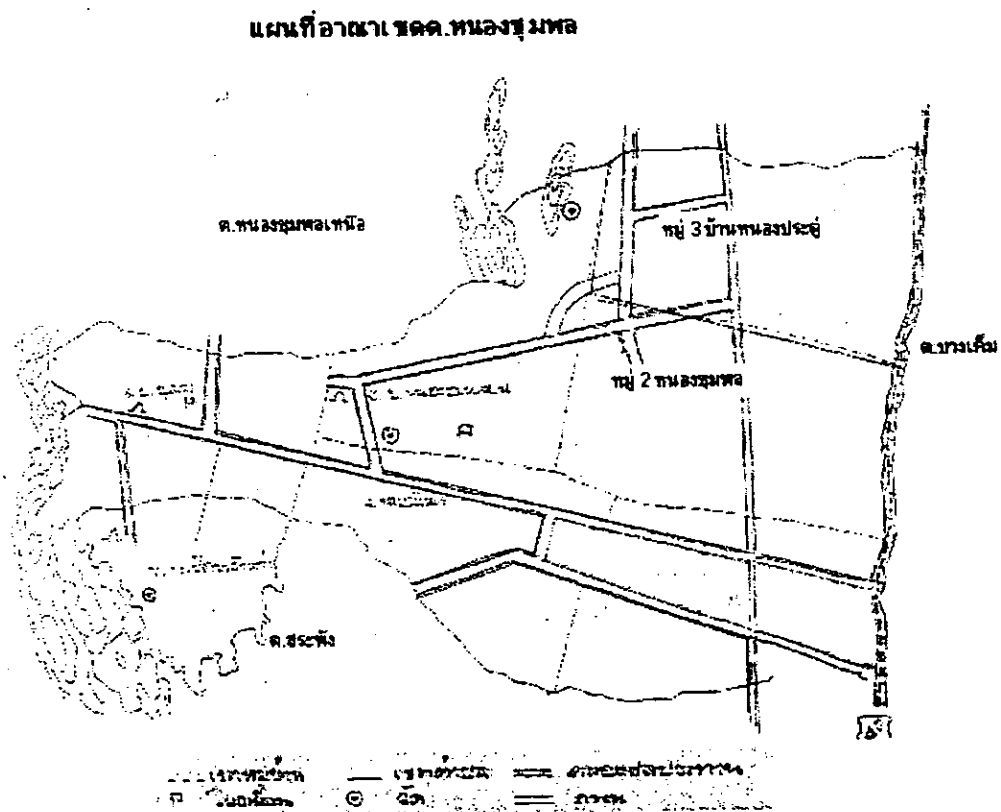
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้พื้นที่การวิจัยในหมู่ 3 บ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรีซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

ลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อม

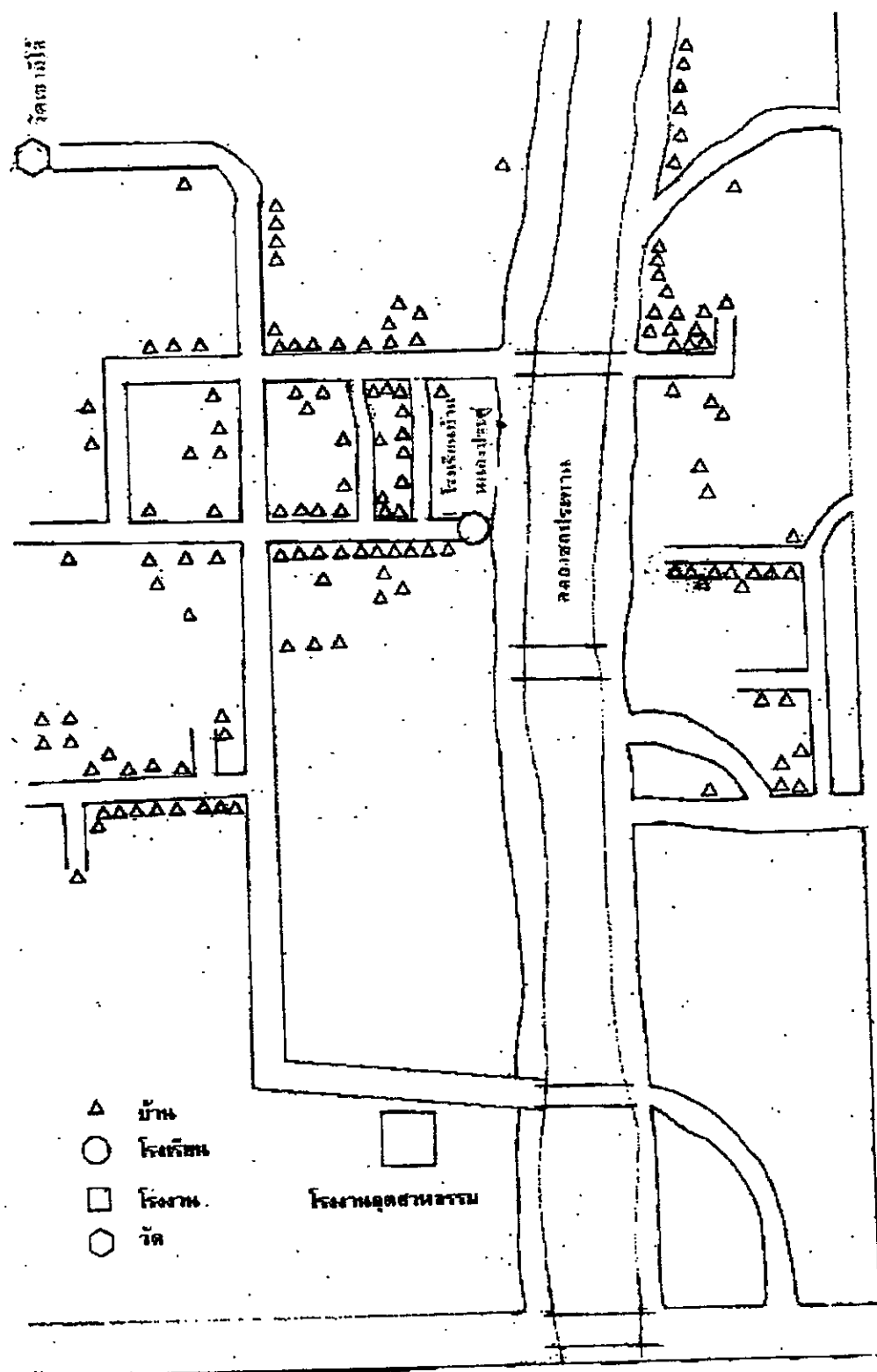
อำเภอบ้านหมี่เป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 8 อำเภอของจังหวัดลพบุรี ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบเอียงต่ำไปทางทิศตะวันออก สภาพของดินเป็นดินร่วนปนทราย ทางด้านทิศตะวันตกเป็นป่าโปร่งและเทือกเขา มีพื้นที่ประมาณ 305,648 ตารางกิโลเมตร หรือ 191,030 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรม 94,964 ไร่ พื้นที่อุตสาหกรรม 12,850 ไร่ พื้นที่ป่าไม้ 55,961 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 16,879 ไร่ ที่อยู่อาศัย 10,376 ไร่

บ้านหนองประจักษ์ หมู่ที่ 3 ตำบลหนองชุมพลเป็นหมู่บ้านหนึ่งในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และอยู่ห่างจากอำเภอบ้านหมี่ไปทางทิศเหนือประมาณ 10 กิโลเมตร และมีระยะทางห่างจากตัวจังหวัดลพบุรีประมาณ 32 กิโลเมตร มีพื้นที่โดยรอบทั้งหมด 4,392 ไร่ ทิศเหนือติดต่อดำบลหนองชุมพล ทิศใต้จดหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 5 ตำบลหนองชุมพล ทิศตะวันออกจดถนนเพชรเกษม ตำบลบางเค็ม ทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่ที่ 6 ตำบลหนองชุมพล ลักษณะที่ดินมีลักษณะของดินอยู่ 3 ชนิดได้แก่ดินชุดที่ 18 หรือดินชุดกำแพงแสน ดินชุดนี้มีการระบายน้ำได้ดี น้ำซึมผ่านได้ปานกลาง ดินดานบนลึกไม่เกิน 30 เซนติเมตร เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ดินชุดที่ 32 เฉพาะสภาพที่ลาดเชิงเขาอิโก้ ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวและดินชุดที่ 16 ดินชุดลพบุรี เฉพาะพื้นที่ราบ ดินมีการระบายน้ำได้ดี น้ำซึมผ่านได้ปานกลาง ดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนปนทราย ดินชุดนี้ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการทำนา มีประชากรจำนวน 690 คน 154 ครัวเรือน มีถนนลูกรังผ่านบริเวณหมู่บ้านและเชื่อมไปยังนอกหมู่บ้าน มีวัด 2 แห่งชื่อวัดเขาอิโก้และวัดพวงมาลัย มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 โรง ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองประจักษ์ มีร้านค้าขายของชำพร้อมขายกล้วยเผื่ออยู่ 5 ร้าน

แผนที่อาณาเขตตำบลหนองชุมพล

แผนที่ บ้านหนองประจักษ์

สภาพภูมิประเทศมีสภาพเป็นที่สูงอยู่ติดเชิงเขา สภาพดินฟ้าอากาศของบ้านหนองประดู่มี 3 ฤดูคือฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม-พฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มเดือนมิถุนายน-ตุลาคม และฤดูหนาวเริ่ม เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ สภาพดินฟ้าอากาศในเขตอำเภอเขาชัยนอกค่อนข้างจะแปรปรวน ฝน ไม่ค่อยตกต้องตามฤดูกาล มีความแห้งแล้งมากหรือมีฝนตกมากจนน้ำท่วม เช่นในปี พ.ศ. 2542 ทำให้เกิดผลเสียต่อผลผลิตข้าวของชาวบ้านหนองประดู่ สำหรับการคมนาคมนั้น บ้านหนองประดู่อยู่ ติดเข้าไปห่างจากถนนเพชรเกษมประมาณ 5 กิโลเมตรพื้นที่ลาดสูงขึ้นไปจนจดเขาอีโก้ โดยมีถนนผู้ ใหญ่เฉื่อยลาดยาง 1 สายและถนนดินลูกรังริมคลองชลประทาน 1 สาย ภายในหมู่บ้านมีถนน คอนกรีตและถนนลูกรังเชื่อมต่อทั่วหมู่บ้าน การติดต่อคมนาคมค่อนข้างสะดวกเพราะอยู่ห่างจาก ถนนเพชรเกษมไม่มากนัก บ้านหนองประดู่ หมู่ 3 ตำบลหนองชุมพลเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมส่วนใหญ่ทำนาเป็นอาชีพหลัก ส่วนหนึ่งของหมู่บ้านมีคลองชลประทานฝั่งขวาเริ่มเปิดให้มีการใช้ในปี พ.ศ. 2525 มีลำห้วยหนองซอ และสระน้ำอีก 2 แห่ง มีปะปาหมู่บ้านเริ่มสร้างและใช้เมื่อปี พ.ศ. 2538 และมีไฟฟ้าใช้ในปี พ.ศ. 2527

สภาพการตั้งบ้านเรือน

ชาวบ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาชัยนอก จังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นชาวลาวโซ่ง ชาวลาวทรงคำหรือไทยทรงคำหรือไทยคำ ซึ่งเป็นชนชาติไทสาขาหนึ่ง จิตร ภูมิศักดิ์เห็นว่า การที่เรียกว่าไทยคำนั้นคงจะเรียกตามสีของเครื่องแต่งกาย กล่าวคือ คนไทยกลุ่มนี้นิยมแต่งกายด้วย ผ้าสีคำ จึงเรียกว่าไทยคำ ในทำนองเดียวกันที่เรียกคนไทยที่อยู่เหนือขึ้นไปแถบเมืองไล ซึ่งนิยมนุ่ง ห่มด้วยผ้าสีขาวว่า “ไทยขาว” (จิตร ภูมิศักดิ์. 2519 : 110-111) คำว่า “ซ่ง” นั้นภาษาลาวโซ่งใช้เรียก กางเกงว่า “ซ่ง” หรือ “ส้วง” ดังนั้นในการกวาดต้อนมาเห็นชาวลาวโซ่งนุ่งกางเกงสีคำ คงจะเรียก ว่าลาวซ่ง จึงแสดงมาเป็นลาวโซ่งในปัจจุบันแต่คำว่าลาวทรงคำหรือไทยทรงคำ เมื่อมีการรื้อฟื้น ประเพณีของชาวลาวโซ่งในอำเภอเขาชัยนอก จึงใช้ชื่อให้มีความไพเราะขึ้นจึงใช้คำว่า “ไทยทรงคำ” หมายถึงชาวไทยที่ใส่เสื้อผ้าสีคำ

ชาวลาวโซ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบเมืองแฉ่งหรือเขินเปียนฟู ต่อมาพวกแกว(ญวน)หรือเวียด นาม เข้าโจมตีเมืองแฉ่ง พวกลาวโซ่งก็แตกกระส้านชานกระเจี้ยนไปคนละทิศละทาง บางพวกก็ยอม จำนนอยู่ในความควบคุมและปกครองของแกวญวน บางพวกหนีลงมาอยู่ทางหลวงพระบางแถบ เมืองทันต์ (แขวงหลวงน้ำทา) ประเทศลาว สมัยแรก ประมาณ ปี พ.ศ. 2322 ในสมัยพระเจ้ากรุงธน บุรี โปรดให้กองทัพสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีห์พิชิตญวนราชไปตีล้านช้างได้ และพาครอบครัวลาวหลวงพระบางและลาวโซ่งและโปรดให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ท่าแก้งอำเภอบ้าน

แหลม เพชรบุรี เพราะเป็นที่กว้างและไม่มีเจ้าของ ลาวโจ่งดำบากมากอยู่ที่ท่าแล้งเกือบปีเนื่องจากมี
ตุง ถิ่นชุมและในหน้าน้ำก็ท่วมอีก จึงชวนกันอพยพผ่านถ้ำกลบ เขาหลวง เขาวัง เขากัว และมา
อาศัยอยู่หนองอ้อ หนองเหลื่อม หนองเลาหรือตำบลหนองปร่ง อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรีใน
ปัจจุบัน ซึ่งชาวลาวโจ่งจะเรียกหนองปร่งว่าบ้านเก่า(สมพนธ์ สุขวงศ์. 2506 : 11-12) กลุ่มลาวโจ่ง
(ไทยทรงดำ) ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี มีอยู่ 5 กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มคนที่มีถิ่นฐานเดิมเคยอยู่ใกล้เมือง จึงเลือกตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านสะพาน
อีหน อำเภอเมือง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มพวกกระดุกท้าว ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านวังตะโก เวียงคอก ท่งเพื่อ อำเภอเมือง

กลุ่มที่ 3 กลุ่มกระดุกผู้น้อย ตั้งถิ่นฐานอยู่ เขาระจิ๋ว บ้านแม่ประจันต์ บ้านท่าไล่
อำเภอท่ายาง

กลุ่มที่ 4 กลุ่มตั้งถิ่นฐานบ้านใหม่ อยู่ที่บ้านหนองโสน บ้านกรวย บ้านหัวทราย
บ้านหัวนา อำเภอบ้านลาด

กลุ่มที่ 5 กลุ่มนี้ตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านหัวท่าช้าง บ้านหนองเข้ บ้านหนองปร่ง ทับคาง เขาช้อย
คอนทราย หนองชุมพล หนองประคู้ หนองกระพ้อ หนองซอ สระพัง ซึ่งชาวไทยทรงดำส่วนใหญ่
อาศัยอยู่ในฝั่งตะวันตกของถนนเพชรเกษม เพราะเป็นที่ดอนเป็นส่วนใหญ่ (สุนัษวัฒนธรรม
โรงเรียนเขาชัยยอพิทยาคม. 2533 : 2)

บ้านหนองประคู้ ตำบลหนองชุมพลเป็นหมู่บ้านที่มีชาวลาวโจ่งอพยพมาอาศัยอยู่ประมาณ
ปี พ.ศ. 2450 โดยมีราษฎรอพยพมาจากตำบลบางเค็มซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านหนอง
ประคู้ เนื่องจากพื้นที่ของตำบลบางเค็ม เป็นที่ราบลุ่มจึงมีน้ำท่วมทุกปีในฤดูฝน และมีดินเค็ม ปลูก
ข้าวได้ผลไม่ดี ราษฎรจึงอพยพหนีน้ำมาตั้งบ้านเรือนอยู่ทางทิศตะวันตกที่บริเวณเจ็ดห้วย ตำบลบาง
เค็ม เพราะเป็นที่ราบน้ำไม่ท่วม และมีชาวลาวโจ่งอพยพมาจากหนองปร่งอีกจำนวนหนึ่ง แต่เดิม
เป็นป่าค่อนข้างทึบและยังไม่มีเจ้าของใครมาจับจองบริเวณใดก็ได้ขึ้นอยู่การมีกำลังแรงงานในการ
หักร้างถางพง ผู้ที่อพยพมาก่อนก็จะจับจองทางทิศใต้ของหมู่บ้านซึ่งมีหนองน้ำขนาดใหญ่
สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี และบริเวณหนองน้ำนั้นมีคันประคู้ขนาดใหญ่อยู่ ชาวบ้านจึง
เรียกบริเวณนั้นว่า “หนองประคู้” ราษฎรที่มาตั้งถิ่นฐานเริ่มแรกคือนายแป้น อินทรีเนตรและนาย
หมั่น อินทรีเนตรสองพี่น้องที่จับจองที่ดินติดกับหนองประคู้และมีราษฎรอพยพมาอาศัยกันเป็น
จำนวนมาก และได้มีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเรียกว่า บ้านหนองประคู้

การตั้งบ้านเรือนของชาวลาดาวโจ่งนิยมปลูกบ้านรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ มีการปลูกบ้าน
กระจัดกระจายบ้างแต่เป็นส่วนน้อยที่ปลูกบ้านอยู่ในที่นาของตนเอง ลักษณะการตั้งบ้านเรือนบ้าน
หนองประคู้มีอยู่ 2 รูปแบบคือแบบกระดุกตัวอยู่ใน 3 บ้านคือบ้านหนองประคู้ บ้านหนองซอ และ

บ้านสวรรค์ลอย และแบบกระจายที่อาศัยตามไร่เนาแปลงปลูกของตัวเอง การปลูกบ้านส่วนใหญ่เป็นหลังเดี่ยว แต่ละหมู่บ้านในตำบลเดียวกันสามารถเดินทางถึงกันโดยถนนภายในหมู่บ้าน โดยสามารถเดินทางโดยเท้า รถจักรยาน จักรยานยนต์และรถยนต์ได้ บริเวณบ้านแต่ละหลังจะมีรั้วกันแบ่งระหว่างบ้านเรือน แต่ละครอบครัวหรืออาจจะมีบ้าน 2-5 หลังอยู่ในบริเวณรั้วเดียวกันในลักษณะของครอบครัวขยาย ซึ่งรั้วบ้านส่วนใหญ่ทำด้วยไม้รวกขัดและเต้านปัจจุบันมีหลายบ้านที่ทำด้วยคอนกรีต ภายในบริเวณบ้านจะมีการปลูกพืชสวนครัวบ้างแต่ไม่มากนัก เช่น ข่า ตะไคร้ กระเพรา ส่วนพืชผักสวนครัวมีการปลูกน้อยมาก สิ่งปลูกสร้างทุกบ้านจะมีตัวบ้านและนางข้าวสำหรับครอบครัวที่มีอาชีพทำนา นางข้าวซึ่งชาวลาวโซ่งเรียกว่า “ทงเล้า” เอาไว้ใส่ข้าวเปลือกเก็บไว้กินหลังฤดูเก็บเกี่ยวหรือเก็บไว้ขายเมื่อข้าวมีราคาดี ส่วนใหญ่การทำทงเล้าจะแยกปลูกเป็นเรือนหลังหนึ่งต่างหากจากตัวบ้าน นิยมยกพื้นสูงมีใต้ถุนโปร่ง ด้านบนจะตีปิดเป็นห้องที่เหลื่อมด้วยฝาไม้หรือไม้รวกขัดและเป็นแผ่นที่เหลื่อมแล้วนำมากันห้อง บางครั้งมีการนำเอาข้าวตามรอยขัดอีกครึ่งหนึ่ง

อาชีพหลักของชาวลาวโซ่งคือการทำนา สมัยก่อนชาวลาวโซ่งทำนาปีละครั้งจะปลูกข้าวทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ทั้งนาหว่านและนาดำ ใช้ที่ลุ่มปลูกข้าวเจ้าและที่ดอนปลูกข้าวเหนียว เมื่อเสร็จฤดูปลูกคำผู้ชาจะออกรับจ้างทั่วไป บ้างก็ออกหาของป่า หรือทำไร่จนกว่าจะถึงฤดูการเก็บเกี่ยว การเพาะปลูกทั่วไปนั้นส่วนมากจะปลูกพืชผักผลไม้ไว้เพื่อกินในครัวเรือน ด้านความเชื่อชาวลาวโซ่งส่วนใหญ่มีการนับถือผี และเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ สังคมของชาวลาวท่งคำหรือลาวโซ่งใช้ระบบเครือญาติในการจัดระเบียบของครอบครัว โดยการถือตามสิงห์หรือแซ่หรือตามแนวคิดเรื่องผีเรือน การจัดลำดับเครือญาติของชาวลาวโซ่ง เป็นกวรรดาคับญาติ โดยถือเอาญาติทางฝ่ายพ่อเป็นตัวคีย์เรียกว่าการสืบเชื้อสายหรือสืบผีฝ่ายพ่อ ส่วนสตรีชาวลาวโซ่งที่แต่งงานแล้วต้องใช้สกุลของสามีและนับถือผีฝ่ายสามี ถูกที่เกิควมาใช้สกุลตามพ่อและสืบผีฝ่ายพ่อ พ่อจึงเป็นใหญ่ในครอบครัวและมีอำนาจในการตัดสินใจจัดการทรัพย์สินทุกอย่างในครอบครัว นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติทำให้ชาวลาวโซ่งจะมีความสัมพันธ์กันในชุมชนไม่มากนัก โดยเมื่อฝ่ายหญิงแต่งงานเป็นลูกสะใภ้ไม่ว่าจะเป็นพี่สะใภ้ น้องสะใภ้ ลูกสะใภ้ หรือหลานสะใภ้ก็นับถือผีเดียวกันหมดคือผีข้างสามี

ความเชื่อเรื่องผีและประเพณีเกี่ยวกับการทำนา

ชาวลาวโซ่งสืบทอดเชื้อสายมาจาก 2 ตระกูลได้แก่ บุคคลที่สืบเชื้อสายมาจากเจ้าเรียกว่ามาจากตระกูลผู้ท้าว และบุคคลที่สืบเชื้อสายมาจากสามัญชนเรียกว่ามาจากตระกูลผู้น้อย ซึ่งในการทำพิธีของสองตระกูลจะแตกต่างกัน โดยในการทำพิธีต่างๆ ของชาวลาวโซ่ง จะมีการเลือกใช้วันซึ่งถือเป็นวันมงคลของตระกูล ซึ่งชาวลาวโซ่งมีการนับวันอยู่ 10 วัน ได้แก่ 1) มื้อฮับ 2) มื้อฮาย 3) มื้อเมิง 4) มื้อเป็ก 5) มื้อกัก 6) มื้อขด 7) มื้อฮ้าง 8) มื้อเต่า 9) มื้อกำ 10) มื้อก้าม ในการนับวันทั้ง 10 วันนั้นขึ้นอยู่กับว่าตระกูลใดเห็นว่าวันไหนเป็นวันดีของตระกูลก็ถือเอาวันนั้นเป็นวันเริ่มต้นและนับไปอีก 10 วันก็เอาวันนั้นเป็นวัน “เวนตง” ของตระกูล แต่วันเวนตงนั้นต้องไม่ตรงกับวันตายหรือวันเผาของบรรพบุรุษซึ่งถือว่าเป็นวันอัปมงคลจะไม่ใช้ทำพิธีในวันนั้นๆ “มื้อเวนตง” นี้ถือว่าเป็นวันดีของตระกูล ตระกูลนั้นๆ จะใช้เป็นวันที่ใช้จัดงานมงคลต่างๆ ประเพณีที่สำคัญของชาวลาวโซ่ง เช่น วันแต่งงาน วันแสนเรือน วันปลาคงซึ่งจะทำทุกมื้อเวนตงโดยการนำอาหารอย่างละเล็กละน้อยที่ทำรับประทานในวันนั้นๆ ใส่ภาชนะเอาไปวางไว้ในกะล่อห้องเพื่อเซ่นผีเรือน บางบ้านจะทำทุกมื้อเวนตงคล้ายกับชาวพุทธที่นำอาหาร ไปถวายพระในวันพระ (ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนเขาย้อยพิทยาคม. 2533 : 6)

ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผี มีเรื่องเล่าอยู่ว่าบ้านเดิมของชาวลาวทรงคำหรือลาวโซ่งอยู่เมืองแดง ซึ่งแต่เดิมเมืองแดงมีราษฎรอยู่ประมาณ 33,000 คน เมืองแดงเป็นเมืองเจริญเป็นเมืองใหญ่ มีเมืองที่ขึ้นกับเมืองแดงทางใต้ได้แก่ เมืองบัว เมืองซอน เมืองเหี้ยม เมืองกุด เมืองปันถอ เมืองชำเหนือ ชำใต้ เมืองสมแอคเชียงค้อ หัวพันทั้งห้าทั้งหก สิบสองจุไทย ทางเหนือตั้งแต่เมืองไฮ เมืองขอม เมืองลาไปจดเขตแดนเมืองฮ่อ(จีนฮั่น) ทางทิศตะวันตก ตั้งแต่เมืองหัวฮู เมืองทู่ฝาง เมืองโพนไทร เมืองอุบ เป็นเมืองที่อยู่ในเขตแดนเมืองแดงทั้งหมด ซึ่งเมืองแดงมีขุนบรมเป็นเจ้าเมือง สืบทอดมายังขุนล่อ ขุนเจืองหรือท้าวเจือง สืบต่อมาในสมัยคึกคึก ซึ่งคึกคึกได้ขุดคูกำแพงเมืองด้วยดินปลูกไม้ไผ่ไว้รอบเมืองเชียงแลเรียกว่าคำเชียงแล เมื่อคึกคึกตายแล้ว ลูกหลานก็นำควาย หมู เป็ด ไก่มาเซ่นที่หลุมศพของคึกคึกเพื่อไม่ให้หอคอยหากเมื่อขึ้นไปอยู่บนฟ้ากับบรรพบุรุษกับแดน ต่อมาเมื่อท้าวโคคาเป็นเจ้าเมืองแดงก็ต้องนำควาย หมู ไก่ มาไหว้บรรพบุรุษที่ตายไปแล้วสืบต่อมาตั้งแต่สมัยคึกคึก ถูกหลานจึงเซ่นผีเหย้าผีเรือน ทำให้ไทยคำจึงต้องแสนเรือนมาจนทุกวันนี้ ถึงปีชาวไทยคำจะเลี้ยงผีทุ่ง และเลี้ยงศาลปู่เลื้อบ้านของแต่ละบ้าน ลาวโซ่งเมื่อมีคนตายเขาจะเอาไปเผาทำแฮวให้ โดยลูกเขจะเป็นผู้บอกทางไปหาป่าปู่ที่ตายไปแล้ว เพราะไทยคำหรือลาวโซ่งถือว่าเมืองแดงเป็นเมืองปู่ย่าตาทวด จึงบอกให้ไปตั้งแต่บ้านผู้ตายไปจนถึงเมืองแดงเมืองล่อไปจนถึงคงควายฮาแล้วไปจนถึงน้ำตกคาคพิไฟให้ขึ้นฟ้าไปอยู่กับป่าปู่ย่าตาทวดที่ตายไปก่อนแล้ว โดยลูกเขจะเป็นผู้บอกให้

กลับมากินข้าววางย(ข้าวเช้า)ที่บ้านของลูกหลานกินแล้วค่อยกลับไปอยู่บนฟ้ากับบรรพบุรุษ (วัน
ทิวาส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จัจจาลย์ วงษ์ประเสริฐ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านหนองซอ ตำบลหนอง
ชุมพล อำเภอบางบาล เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2542)

ผีเรือนหรือผีเรือน เป็นผีที่สำคัญต่อชีวิตของชาวลาวโง่งมาก ผีเรือนเป็นผีบรรพบุรุษที่ตาย
ไปแล้ว ตามประเพณีของชาวลาวโง่ง เมื่อมีคนตายในบ้าน (ยกเว้นเด็ก หญิงออกถูกตายหรือทารก
ตายโหง) นอกจากจะมีพิธีเผาศพแล้ว จะมีพิธีเรียกวิญญาณให้กลับมาอยู่กับครอบครัว เรียกว่า “พิธี
เอาผีขึ้นเรือน” ดังนั้นจะพบว่าบ้านเรือนของลาวโง่งที่มีญาติผู้ใหญ่ตายแล้วจะมีห้องขนาดเล็ก
สำหรับเป็นห้องผี เรียกว่า “กะลือห้อง” และมีหิ้งสำหรับไหว้ผิอยู่ในห้องนี้ด้วย ปกติห้องนี้จะเข้าไป
ได้เฉพาะลูกหลาน คนที่ไม่ใช่เครือญาติจะเข้าไปต้องขออนุญาตผีเรือนเสียก่อน “กะลือห้อง” นั้นนอก
จากมีไว้สำหรับเป็นที่อยู่ของผีเรือนแล้วยังใช้ในเวลาพิธีเสนเรือนหรือเสนเรือนด้วย โดยหมอเสน
จะเข้าไปทำพิธีในห้องนี้ เมื่อมีคนตายในบ้านนอกจากจะเชิญวิญญาณให้กลับมาเข้ามาอยู่ในเรือน ณ
“กะลือห้อง”แล้ว ชาวลาวโง่งยังมีการจัดทำบัญชีผู้ตายในตระกูลทุกคนไว้ใน “ปืบผีเรือน” เก็บไว้ใน
ในห้องนี้อีกด้วย

การสืบสกุล หรือการนับถือผีมีธรรมเนียมดังนี้ คือผู้ใดมาจากสกุล (ติง) ไค เช่นเคียวกับคน
จีนที่ใช้ “แซ่” ก็สืบสกุลนั้น ติงหรือแซ่ของลาวโง่งมีดังนี้ ติงถอ ติงวี ติงเฮียง ติงกา ติงแดง ติงถี
ติงทอง ติงแคว ติงคู ติงเถียง ติงโกย ติงกวางเป็นต้น ตามธรรมเนียมของลาวโง่งบุตรชายเป็นผู้สืบ
สกุล ในกรณีที่สกุลนั้นมีบุตรชายหลายคน บุตรคนสุดท้ายต้องเป็นผู้สืบสกุลและได้เป็นเจ้าของเรือน
บิดามารดา พร้อมทั้งที่ดินทำกินเนื่องจากจะเป็นผู้สืบทอดในการเลี้ยงผี ดังนั้นในวัฒนธรรมของชาว
ลาวโง่งถูกคนสุดท้ายหรือถูกถ้าจะเป็นคนที่ที่ๆต้องยอมให้น้องหรือสหายที่สุดท้ายมีคำกล่าวว่า “ถูก
ถ้าห้ากระบอง” บุตรชายคนโตต่างแยกออกไปมีเรือนต่างหาก แต่ก็ยังใช้สกุลเดิมอยู่ ส่วนบุตร
หญิงนั้นไปใช้สกุลของฝ่ายสามี เวลามีเสนเรือนบุตรชายและหญิงทุกคนต้องมาร่วมกันหมด โดย
บุตรชายจะเป็นฝ่ายจัดส่วนบุตรหญิงเป็นเพียงแต่มาร่วมทบทือนำเหล้า 1 ขวด ไก่ต้ม 1 ตัว ขนมและ
ผลไม้มาร่วมเช่นด้วย (ม. ศรีบุษรา. 2530 : 179-182) การทำพิธีที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันได้แก่

1. เสนเรือนหรือเสนเรือน เป็นพิธีเกี่ยวกับการเซ่นผีเรือน จะทำเฉพาะบ้านที่มีญาติผู้ใหญ่
ตายลง และมีการจัดทำห้องสำหรับผีบรรพบุรุษจัดเป็นพิธีของครอบครัว หัวหน้าครอบครัวจะต้อง
จัดทำพิธีนี้เป็นประจำทุกปีหรือ 2-3 ปีครั้งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละครอบ
ครัว โดยมีความเชื่อว่าถ้าบ้านใดไม่จัดพิธีเสนเรือนสมาชิกในครอบครัวอาจจะเกิดการเจ็บป่วย และ
ถูกชาวบ้านมองว่าเป็นผู้ไม่รู้จักรบคุณของพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย การเสนเรือนนั้นมีความแตกต่างกัน
บ้างตามตระกูล สำหรับผู้สืบทอดมาจากผีผู้เฒ่า ซึ่งจะเรียกว่าเสนผู้เฒ่าหรือเสนใหญ่ มีการฆ่าควาย
ส่วนผีผู้น้อย เรียกว่าเสนผู้น้อยจะมีการฆ่าหมู เดือนที่ไม่ทำเสนเรือนคือเดือน 3 เดือน 5 เพราะถือว่า

เป็นเรื่องเดือดร้อน ผลผลิตไม่สมบูรณ์จึงไม่เหมาะกับการทำพิธีเสนเรือน และในเดือน 8 ซึ่งเป็นเดือนเข้าพรรษาจึงไม่ควรฆ่าสัตว์และเดือน 8 เป็นเดือนที่จะเริ่มฤดูกาลทำนาซึ่งจะเป็นการไม่สะดวก และเดือน 9 เดือน 10 เพราะมีความเชื่อว่าผีไปเฝ้าแทน

ขั้นเตรียมงานในอศิดถ้าครอบครัวต้องการจัดพิธีเสนเรือนในปีนั้น จะเลือกถูกหมตัวผู้มาเลี้ยงตัวหนึ่งต้องเป็นหมูที่แข็งแรงมีลักษณะดี เจ้าของบ้านจะอธิษฐานว่าถ้าตนเองทำมาหากินรุ่งเรืองและหมูที่เลี้ยงไว้ฮ้วนท้วนคึกก็จะทำเสนเรือน ส่วนใหญ่หมูที่เลี้ยงต้องมีน้ำหนัก 70 - 80 กิโลกรัมถึงจะใช้ได้เพราะจะใช้ชันผีเรือนและเลี้ยงแขกได้ทั่วถึง หมูที่เตรียมไว้จะนำไปขายหรือไปฆ่ากินไม่ได้โดยมีความเชื่อว่าจะเกิดเรื่องร้ายแก่ครอบครัว ซึ่งในปัจจุบันไม่มีการเลี้ยงหมูแล้ว ถ้าจะเสนเรือนก็จะไปซื้อหมูมา 1 ตัวราคาประมาณ 5,000 - 6,000 บาท ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการเสนเรือนแต่ละครั้งจึงคร่าวๆ 12,000 - 20,000 บาทซึ่งอยู่กับฐานะของแต่ละครอบครัวและการเชิญญาติพี่น้อง หรือแขกที่มาร่วมพิธี โดยเพื่อนบ้านจะนำเหล้ามาช่วยในปัจจุบันอาจจะมีการช่วยเป็นเงินบ้าง

กำหนดการทำพิธี เจ้าภาพจะไปปรึกษาหมอเสนซึ่งเป็นผู้ทำพิธีเพื่อเลือกวันที่เป็นมงคล เมื่อใกล้ถึงวันงาน เจ้าภาพต้องจัดของไปบูชาครูของหมอเสนได้แก่หมาก พลุ บุหรี่ ซึ่งก่อนวันทำพิธีก่อนนอนหมอเสนต้องนำหมาก พลุและบุหรี่ปูบูชาครูก่อน

วันทำพิธีเสนเรือน เวลาประมาณ 3.00 น จะนำหมูที่เตรียมไว้โดยการแทงคอให้ตาย จัดการชำแหละล้างทำความสะอาดทั้งตัว แล้วยกหมูทั้งตัวนั้นขึ้นบนบ้าน เอาเลือดหมูทาไว้ที่หัวบันไดบ้านเพื่อให้ผีรู้ว่าบ้านนี้มีพิธีเสนเรือน แล้วนำหมูไปชำแหละในห้องผีเรือน จัดเตรียมเครื่องเช่น ไห้วในปานเผื่อนซึ่งเป็นภาชนะจักสานทำด้วยหวายหรือไม้ไผ่คล้ายกระจาด ใช้ใบคองสดปูไว้ 7 ชั้น วางเครื่องเช่นลงไปได้แก่ หมูดิบ ซี่โครงหมู 7 ซี่ ไข่หมูที่ต้มสุกแล้วเอาใบคองปิดทับอีกชั้นหนึ่ง ต่อจากนั้นวางข้าวต้มมัด มันเทศต้ม เผือกต้ม ถั่วลันเตา อ้อย ห่อข้าวเหนียวหนึ่ง 7 ห่อ ขนมหลไม่ตามฤดูกาล พร้อมตะเกียบ 7 คู่เสียบไว้ที่ปากปานเผื่อน ชั้นบนสุดจะมีหมากพลุ น้ำหนึ่งถ้วย น้ำดื่มหมูหนึ่งถ้วย และจับหน่อไม้ใส่ใบคองสดวางไว้ตรงกลางปานเผื่อนพร้อมเหล้าขาว 1 ขวด เมื่อถึงเวลาหมอเสนจะเข้าไปในห้องผีเรือน การเชิญผีบรรพบุรุษมากินเครื่องเช่น หมอเสนจะเชิญผีแต่ละคนมากินเครื่องเช่นหมูและเหล้า อย่างละ 3 ครั้ง โดยเชิญผีมากินตามบัญชีรายชื่อของผีเรือนทั้งหมด วิธีเรียกผีจะเริ่มเรียกผีเรือนบ้านเจ้าภาพก่อนแล้วจึงเรียกผีบ้านญาติตามลำดับความใกล้ชิดจนครบ

2. พิธีปาดคงข้าวใหม่ คำว่า “ปาด” มาจากกวาดหรือพาด “คง” คือผีเรือน หรือผีคงคือผีบรรพบุรุษ พิธีทำบุญข้าวใหม่ซึ่งจะมีการทำพิธีในทุกๆปีสำหรับบ้านที่มีผีเรือน มักทำปาดคงข้าวใหม่ในเดือนอ้ายหรือเดือนยี่ เฉพาะในการทำนาปีเมื่อข้าวที่ปลูกเริ่มจะแก่ ชาวลาวโซ่งจะเกี่ยวข้าวในนาจำนวนหนึ่ง เพื่อเตรียมทำพิธีปาดคง การกำหนดวันต้องกำหนดให้ตรงกับเวงคงของตระกูล ก่อนวันทำพิธีญาติและเพื่อนบ้านจะมาช่วยกันตำข้าวเม่าเพื่อเตรียมไว้ในวันรุ่งขึ้น แต่ในปัจจุบันข้าวเม่า

จะ ไม่มีการค้าเองแล้ว แต่จะซื้อข้าวเม่านามาใช้แทน ในพิธีจะมีการเตรียมของสำหรับไหว้ผีเรือนว่าปีนี้ ได้ข้าวดีหรือไม่ ของที่ใช้ในการทำพิธีได้แก่ข้าวเม่า ข้าวฮาง ข้าวคัมมัด ปลาปิ้งคืบ (คือปลาปิ้งทา ด้วยเครื่องแกงเผ็ดและหักหางปลาให้ทบเป็น 2 ชิ้น) กบโฮ้ (คือกบที่ล้วงเอาไส้ออก แล้วมัดด้วยเนื้อ กบที่คลุกเครื่องแกงเผ็ดแล้วใช้ตอกมัดปากกบ นำกบไปนึ่งให้สุกแล้วนำมาย่าง) ปลาช่อน แกง หน่อไม้คอง ข้าวเหนียว และเผือกมัน ผลไม้ทุกอย่างไปไหว้ในห้องผีเรือน พิธีปาดคงข้าวใหม่จะ เสียค่าใช้จ่าย 500 - 1600 บาท ค่าเชิญผีเรือนมากินางของ

“สะขอปอล่าสะแควแม่ล่า ข้าวสุกปงายคงปาด ลำคี่ผีสัตย์ผีซื้อคนเลายังเฮมะฮู้ผู้เลาอย่าเห ว่ามะเงินเนื้อ เจือกันมาปากันมากิน ข้าวเม่า ข้าวฮาง ปลาปิ้งบ กบปิ้งผอ ปูม้าปลาทะเล มะเผือกหัว สันมะมันหัวซ้อง ข้าวคัม ข้าวหนม มะมี มะปูก กล้วย อ้อย จูอันก็จูมี จูสีกี่จูได้ ขวบฟ้ามาปี เอาข้าว มาปงเอาคงมาปาด กินแล้วให้มาก้มมากวม เขาอยู่ดีกินเจ็บทำมาหาได้ ความเจ็บอย่าไถ่ความไช้ อย่างเฮามีเนื้อ” คำแปล “คุณพ่อคุณแม่ผีที่ซื้อสัตย์ทุกคน อย่าว่าไม่รู้ไม่เห็นให้ชวนกันมากิน ข้าวเม่า ข้าวฮาง ปลาปิ้งบ กบปิ้งผอ ปูม้าปลาทะเล เผือกมัน ข้าวคัมห่อ ขนุน ส้มโอ กล้วย อ้อย ทุก สิ่งทุกอย่างที่นำมาครอบรอบขึ้นปีใหม่นำมาเซ่นให้กิน กินแล้วให้คุ้มครองลูกหลานอยู่ดีมีสุข อย่า ได้เจ็บได้ไช้”

การแต่งกายของผู้ทำพิธีปาดคง ส่วนใหญ่แต่งชุดธรรมดาที่ใช้อยู่กับบ้านสำหรับผู้ทำพิธีที่ เป็นลูกหลาน หากเป็นลูกสะใภ้ต้องฮ้างเสื้อฮู้คือใช้เสื้อฮู้ด้านที่มีลวดลายมากพับเชลียงสีกบแล้วพัน รอบอก ถือว่าสุภาพและเป็นการให้เกียรติกับผีเรือน สำหรับผู้เป็นบุตรเขยมักไม่มีบทบาทในการทำ พิธีปาดคง (ถนอม คงอิมละมัย ผู้ให้สัมภาษณ์, ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ ผู้สัมภาษณ์, ที่ศูนย์วัฒน ธรรมโรงเรียนเขาย้อยวิทยา อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2542)

ความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา

การศึกษาความแตกต่างของครอบครัวชาวนาคือการศึกษากระบวนการความแตกต่างของ พลังทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา กระบวนการแตกตัวหรือการแบ่งชั้นภายใต้ความสูงจอม อย่างเต็มที่ในการก่อรูปกลุ่มชนชั้นในชุมชน (ชินลัดค สุวรรณอิจจริย. 2542 : 19) การศึกษาความ แตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาในทุกจังหวัดเวลาที่มีสถานภาพของความแตกต่างกันใน ทางสังคมเศรษฐกิจ และกระบวนการความแตกต่างนั้นได้แสดงสถานภาพของความแตกต่างของ การเปลี่ยนแปลงในด้านที่มีการเติบโต เช่น จำนวนสมาชิกของครอบครัว จำนวนการครอบครองที่ ดิน ขนาดของทุนพื้นฐานและทุนถาวร และในด้านกลับกันถ้าเอาช่วงเวลามาเชื่อมกันตามอายุของ ครอบครัวจะเห็นถึงกระบวนการการเคลื่อนไหวของความแตกต่างทางเศรษฐกิจครอบครัวชาวนา

ความแตกต่างที่แสดงออกมาทางสถานภาพ และกระบวนการดำรงอยู่ของครอบครัวชาวนาและเศรษฐกิจของชาวนา ความแตกต่างในทางสถานภาพนั้นมิได้แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แต่สถานภาพเป็นการแสดงให้เห็นเพียงช่วงใดช่วงหนึ่งเท่านั้น การศึกษาในเรื่องความแตกต่างของครอบครัวชาวนาจึงมีความจำเป็นต้องทำการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในผลลัพธ์ของกระบวนการความแตกต่างของครอบครัวชาวนา ที่แสดงออกมาทางสถิติในรูปของกระบวนการศึกษา โดยผ่านระยะเวลาของวงจรชีวิตของครอบครัวชาวนา ซึ่งจากการศึกษาวงจรชีวิตของครอบครัวชาวนาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่ามีอายุของวงจรชีวิตครอบครัวประมาณ 25 - 37 ปี (ชินสัคค สุวรรณอังกริชย์, 2542 : 82) นั้นหมายถึงการก่อรูปครอบครัวระยะเวลาของการดำรงอยู่ในครอบครัวตั้งแต่วันเริ่มทำงานหาเลี้ยงครอบครัวจนถึงการหยุดทำงานหรือการลดบทบาทของผู้นำทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการศึกษานี้จึงเป็นการศึกษาเชิงประสบการณ์ของครอบครัวชาวนา ซึ่งเป็นปัญหาทางทฤษฎีที่เผชิญอยู่ ตลอดทั้งการศึกษารูปแบบของครอบครัว หรือการเติบโตของประชากรภายในชุมชนมีส่วนกำหนดความแตกต่างทางพลังเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา ว่าถูกครอบงำโดยกลไกของระบบทุนนิยมที่เป็นตัวเบียดแทรกทำให้เกิดกระบวนการความแตกต่างของครอบครัวชาวนา คือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเศรษฐกิจชาวนา ในการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการสังเกตว่ามีกระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจของชาวนาเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามีมีรูปแบบพื้นฐานเป็นอย่างไร และในทางสังคมเศรษฐกิจมีกระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร ดำรงอยู่และมีการเคลื่อนไหวอย่างไรในข้อเท็จจริงของครอบครัวชาวนาที่กำลังเผชิญอยู่ การทำความเข้าใจในเรื่องนี้ต้องศึกษาวิวัฒนาการทางภาคเกษตรกรรม ที่เกี่ยวข้องกับทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา ซึ่งเป็นการศึกษารัฐธรรมนูญและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของการพัฒนาไปสู่ทุนนิยม และท่ามกลางความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจระบบตลาด โดยเฉพาะการศึกษาเพื่อจำแนกความแตกต่างออกเป็นชนชั้นของครอบครัวชาวนาในชุมชน

การคลี่คลายปัญหาเหล่านี้ จำเป็นต้องมีข้อมูลทางด้านสังคมเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา ซึ่งข้อมูลจะแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สามารถอธิบายถึงสาเหตุของความแตกต่างทางเศรษฐกิจชาวนาได้ ในการจำแนกความแตกต่างของครอบครัวชาวนาได้ใช้ข้อมูลทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะบ่งบอกรูปพรรณฐานของกลุ่มเศรษฐกิจชาวนา โดยการใช้ข้อมูลทางสถิติที่แสดงออกมานั้นใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายลักษณะพลวัตทางเศรษฐกิจได้ ดังนั้นการวิเคราะห์ถึงความแตกต่างทางเศรษฐกิจชาวนา เป็นการศึกษาโดยการทบทวนการสำรวจสำมะโนครัวทางสถิติที่เรียกว่า การสำรวจสำมะโนครัวเชิงพลวัตในภาคเกษตรกรรม ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้สามารถหาข้อสรุปเกี่ยวกับความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาในปัจจุบันได้ สถิติที่นำมาใช้ในการอธิบายเป็นสถิติที่กำหนดความแตกต่างของครอบครัวชาวนาที่จะชี้ให้เห็นถึงการเปรียบเทียบพลังเศรษฐกิจ

ตลอดทั้งทำให้เห็นถึงแนวโน้มของการก่อรูปเป็นชนชั้นและการบ่งบอกคุณลักษณะของเศรษฐกิจชาวนาได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาของการเป็นแรงงานรับจ้าง การบ่งบอกลักษณะของรายได้ การถือครองขนาดที่ดิน การเช่าที่ดิน ขนาดของครอบครัว การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิคการผลิต พันธุ์พืช โครงสร้างพื้นฐานการผลิตของความสัมพันธ์กับระบบตลาดเป็นต้น แต่การบ่งบอกรูปพรรณสัณฐานที่มีความหมายอย่างมากก็คือการบ่งบอกรูปพรรณสัณฐานที่ประกันการผลิตซึ่งได้แก่ขนาดของการใช้ที่ดิน ทุนพื้นฐาน(วัว ควายและอื่นๆ) และแรงงานของครอบครัว ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาครอบครัวชาวนาที่มีอยู่ 46 ครอบครัวเป็นหลักในการศึกษาที่ว่าภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542 มีตัวคนอย่างไรของคุณลักษณะเศรษฐกิจชาวนาในชุมชนบ้านหนองประดู่ โดยพิจารณาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. การกระจายที่ดินและ ขนาดของครอบครัว

ในราวปี พ.ศ. 2450 บรรพบุรุษของชาวนาบ้านหนองประดู่ซึ่งเป็นชาวลาวโซ่งได้อพยพมาจากตำบลบางเค็มซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านหนองประดู่ แต่เดิมเป็นป่าค่อนข้างทึบและยังไม่มีเจ้าของ ใครมาจับจองบริเวณใดก็ได้ขึ้นอยู่การมีกำลังแรงงานในการหักล้างถางพง จะเห็นได้ว่าการกระจายที่ดินเกิดจากความสามารถในการจับจองแผ้วถางของสมาชิกภายในครัวเรือน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับการมีแรงงานภายในครอบครัวหรืออาศัยแรงงานของญาติพี่น้องเป็นหลัก ดังนั้นการครอบครองที่ดินจึงมีความสัมพันธ์กับขนาดและสมาชิกของครัวเรือน เพราะในสมัยนั้นที่ดินยังเป็นที่รกร้างว่างเปล่า สิทธิการครอบครองที่ดินจึงเป็นสิทธิของแต่ละครอบครัวที่จะสามารถจับจองที่ดิน ซึ่งในขณะนั้นที่ดินเป็นเพียงปัจจัยทางการผลิตมากกว่าเป็นสินค้าเช่นในปัจจุบัน ดังนั้นการครอบครองที่ดินจึงมีปริมาณเท่าที่ความสามารถของครอบครัวจะใช้ที่ดินในการผลิต การจับจองที่ดินบริเวณนี้นอกจากคนในหมู่บ้านหนองประดู่เข้ามาจับจองแล้วยังมีคนในหมู่บ้านใกล้เคียงเข้ามาจับจองที่ดินบริเวณบ้านหนองประดู่ด้วยเช่นกัน และจากการสำรวจพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2504 ใน หมู่ 3 บ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีครอบครัวชาวนาที่เลขดำรองอยู่จำนวน 46 ครัวเรือนและทั้งหมดประกอบอาชีพทำนา ซึ่งการทำนาเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวลาวโซ่งและประกอบอาชีพทำนามาตั้งแต่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ในการศึกษาพบว่าทั้ง 46 ครัวเรือนมีที่ดินตั้งแต่ 5 ไร่จนถึง 108 ไร่ โดยครอบครัวชาวนาส่วนใหญ่มีปริมาณที่ดินน้อยกว่า 20 ไร่ ถึงแม้ครอบครัวที่มีที่ดินมากกว่า 20 ไร่เช่น นายวัน ทิศาวงศ์ ที่มีที่ดิน 108 ไร่ ก็ใช้ที่ดินในการผลิตเพียง 20 ไร่เท่านั้น

ตาราง 1 การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2504 จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน

ขนาดการครอบครองที่ดินปี พ.ศ. 2504	มีการใช้ที่ดินในการผลิต		ไม่มีการใช้ที่ดินในการผลิต		พื้นที่ทั้งหมด	
	ปริมาณที่ดิน (ไร่)	ร้อยละ	ปริมาณที่ดิน (ไร่)	ร้อยละ	ปริมาณที่ดิน (ไร่)	ร้อยละ
1 - 10 ไร่	129	92.14	11	7.86	140	100.00
11 - 20 ไร่	271	98.19	5	1.81	276	100.00
มากกว่า 20 ไร่	329	55.20	267	44.80	596	100.00
รวม	729	72.04	283	27.96	1012	100.00

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่าการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2504 ของในแต่ละกลุ่มที่มีขนาดการครอบครองที่ดินคือกลุ่มที่มีการครอบครองปริมาณที่ดิน 1 - 10 ไร่ และ 11 - 20 ไร่ ใช้ที่ดินกว่าร้อยละ 90 คือ ร้อยละ 92.14 และ 98.19 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่มีการครอบครองที่ดินมากกว่า 20 ไร่มีการใช้ที่ดินเพียงร้อยละ 55.20 แต่ที่ดินที่ไม่มีการใช้ถึงร้อยละ 44.80 ความหนาแน่นของประชากรยังคงไม่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2504 และการใช้ที่ดินยังไม่เป็นไปตามสถานภาพของการขยายแปลงปลูกในการผลิตเพื่อสนองความต้องการบริโภคภายในครอบครัวเป็นหลัก ทำให้ที่ดินที่มีอยู่ไม่มีการใช้ประโยชน์อีกจำนวนหนึ่ง

เนื่องจากภายในชุมชนบ้านหนองประจักษ์ ความถี่ของกระบวนการแบ่งที่ดินไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งนัก เนื่องจากลักษณะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนของชาวลาวโซ่ง โดยมีวัฒนธรรมในการสืบทอดมรดกที่จะแบ่งที่ดินให้กับบุตรคนสุดท้ายซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้เลี้ยงดูบิดามารดาหรือบรรพบุรุษต่อไป โดยสามารถทำการสำรวจครอบครัวชาวนาในเชิงพลวัตได้ และเมื่อพิจารณาเฉพาะครอบครัวที่ดำรงอยู่ในปี พ.ศ. 2504 จำนวน 46 ครอบครัว พบว่าเมื่อแบ่งกลุ่มครอบครัวชาวนาตามปริมาณที่ดินออกเป็น 3 กลุ่ม ได้มีการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะจำนวนที่ดินและการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2504 และ ปี พ.ศ. 2542 ดังนี้

ตาราง 2 การเปลี่ยนแปลงขนาดการครอบครองที่ดินเฉพาะครอบครัวที่ดำรงอยู่
ในปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542

ขนาดการครอบ ครองที่ดินปี พ.ศ. 2504	การเปลี่ยนแปลงที่ดินในรอบปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542							
	การครอบครองที่ดิน มากขึ้น		การครอบครองที่ดิน เท่าเดิม		การครอบครองที่ดิน น้อยลง		รวม	
	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ
1 - 10 ไร่	1	5.88	16	94.12	-	-	17	100.00
11 - 20 ไร่	3	18.75	13	81.25	-	-	16	100.00
มากกว่า 20 ไร่	1	7.69	7	53.85	5	38.46	13	100.00
รวม	5	10.87	36	78.26	5	10.87	46	100.00

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าครอบครัวที่มีขนาดการครอบครองที่ดิน 1 - 10 ไร่ส่วนใหญ่มีที่ดินเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.88 หรือเพียง 1 ครอบครัวเท่านั้น และครอบครัวที่มีขนาดการครอบครองที่ดิน 11 - 20 ไร่มีขนาดการครอบครองที่ดินเพิ่มขึ้น 3 ครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 18.75 ส่วนครอบครัวที่มีขนาดการครอบครองที่ดิน ปี พ.ศ. 2504 มากกว่า 20 ไร่ มีขนาดการครอบครองที่ดินน้อยลงถึง 5 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 38.46 จะเห็นได้ว่าจากครอบครัวชาวานาจำนวน 46 ครอบครัวไม่มีการเปลี่ยนแปลงขนาดการครอบครองที่ดินเลยถึง 36 ครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 78.26 และครอบครัวที่มีขนาดการครอบครองที่ดิน 1 - 10 ไร่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณขนาดการครอบครองที่ดินถึงร้อยละ 94.12 โดยปริมาณครอบครัวที่มีขนาดการครอบครองที่ดินเพิ่มและลดนั้นเท่ากันคือมี 5 ครัวเรือน ข้อมูลที่แสดงออกมาทำการยืนยันว่าไม่พบว่าเกิดกระบวนการแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวานา นอกจากว่าเกิดการแบ่งขนาดที่ดินที่เคยมีขนาดการครอบครองขนาดใหญ่ค่อยลดขนาดที่ดินลงมาด้านหนึ่ง ในขณะที่อีกด้านหนึ่งก็มีการเปลี่ยนแปลงขนาดการครอบครองที่ดินจากเคยมีขนาดการครอบครองที่ดินขนาดเล็กแล้วค่อยเพิ่มขนาดที่ดินขึ้น นี่คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งสองด้านของกระแสการเคลื่อนไหวของครอบครัวที่แสดงออกมาในเชิงปริมาณ แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงขนาดที่ดินนี้ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับครอบครัวชาวานา โดยเกี่ยวข้องกับวงจรชีวิตและเป็นอินทรีย์ภาพของครอบครัวชาวานา เริ่มต้นโดยการก่อรูปหรือการเกิดขึ้นของครอบครัว การเติบโต การเปลี่ยนแปลง และหายไปหรือสูญเสียความเป็นครอบครัว ซึ่งสามารถเห็นว่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยการเปลี่ยนแปลงที่ว่าเป็นวัฏจักรวงจรชีวิตของครอบครัว การเปลี่ยนแปลงแรงงานและความต้องการบริโภคของครอบครัว

ครัว ที่ขึ้นอยู่กับชีวภาพและขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงแรงงานของครอบครัว โดยมีความสัมพันธ์กับพื้นฐานของการเกิด การเติบโตของสมาชิกของครอบครัวตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ ภายหลังเมื่อเติบโตก็จะออกจากครอบครัวของบิดามารดา และเริ่มตั้งครอบครัวโดยก่อรูปของครอบครัวใหม่ของตัวเองขึ้นมาซึ่งสอดคล้องกับประเพณีทางเศรษฐกิจของชุมชน ตลอดจนความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเองในการจัดการเศรษฐกิจ การแยกครอบครัวนี้คือภาพด้านหนึ่ง แต่อีกด้านหนึ่งเหมือนเป็นประเพณีเศรษฐกิจที่เคยเป็นมาในอดีตคือการอยู่ร่วมกันในลักษณะของครอบครัวขยายคือการไม่แยกครอบครัว โดยครอบครัวยังคงทำการเลี้ยงดูบิดามารดาที่ยังคงดำรงสภาพของหัวหน้าครอบครัวอยู่แต่ไม่อยู่ในสถานะของการใช้แรงงานได้อีกต่อไป จากที่กล่าวมาแล้วว่าครอบครัวชาวนามีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มากนักในชีวิตเศรษฐกิจที่มีทั้งการขยายและการลดขนาดการครอบครองที่ดินในการทำผลิต ดังตัวอย่างที่ 3 ที่ยืนยันการเปลี่ยนแปลงโดยพิจารณาครอบครัวที่มีการแยกครอบครัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวและกระบวนการแยกครอบครัวเหล่านี้มีส่วนของการลดขนาดที่ดินโดยพิจารณาตลอดระยะเวลา 38 ปี ซึ่งแสดงไว้ในตาราง 3

ตาราง 3 การแยกครอบครัวจำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดินในปี พ.ศ. 2504

ขนาดการครอบครองที่ดิน ปี พ.ศ.2504	จำนวนครอบครัวที่มีการแยกครอบครัว								
	1	2	3	4	6	7	8	10	รวม
1-10 ไร่	2	3	2	2	1	-	1	1	12
ร้อยละ	16.67	25.00	16.67	16.67	8.33	-	8.33	8.33	100.00
11-20 ไร่	4	3	-	2	1	2	-	-	12
ร้อยละ	33.33	25.00	-	16.67	8.33	4.34	-	-	100.00
มากกว่า 20 ไร่	1	4	4	2	1	1	-	-	13
ร้อยละ	7.69	30.77	30.77	15.39	7.69	7.69	-	-	100.00
รวม	7	10	6	6	3	3	1	1	37
ร้อยละ	18.92	27.02	16.22	16.22	8.11	8.11	2.70	2.70	100.00

จะเห็นได้ว่าครอบครัวชาวนามีบ้านหนองประจักษ์ในปี พ.ศ. 2504 มีการแยกครอบครัวตั้งแต่ 1 - 10 ครอบครัว มีขนาดการครอบครองที่ดินจำนวน 1 - 10 ไร่ แยกครอบครัวออกเป็น 2 ครอบครัวมากที่สุดคิดเป็น 25.00 และครอบครัวที่มีขนาดของการครอบครองที่ดิน จำนวน 11-20 ไร่ แยกครอบครัวออกเป็น 1 ครอบครัวมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนครอบครัวที่มีขนาดการครอบ

ครองที่ดินปี พ.ศ. 2504 จำนวนมากกว่า 20 ไร่มีการแยกครอบครัวย เป็น 2 และ 3 ครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.43 การแยกครอบครัวยของครอบครัวยชานานี้ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นของ กระบวนการวิวัฒนาการของครอบครัวยชานานี้ที่มีใน 2 ลักษณะของการดำรงอยู่ของครอบครัวย ถ้า พิจารณากลุ่มขนาดปริมาณที่ดินของครอบครัวย จากตารางที่ 4

ตาราง 4 สถานภาพการเปลี่ยนแปลงขนาดการครอบครองที่ดินในปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542 ของ ครอบครัวยที่ไม่มีการแยกครอบครัวย จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน

ขนาดการครอบ ครองที่ดินปี พ.ศ. 2504	การเปลี่ยนแปลงขนาดของการครอบครองที่ดินในรอบปี พ. ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542							
	ขนาดการครอบครอง ที่ดินมากขึ้น		ขนาดการครอบครอง ที่ดินเท่าเดิม		ขนาดการครอบครอง ที่ดินน้อยลง		รวม	
	จำนวน ครัวยเรือน	ร้อยละ	จำนวน ครัวยเรือน	ร้อยละ	จำนวน ครัวยเรือน	ร้อยละ	จำนวน ครัวยเรือน	ร้อยละ
1 - 10 ไร่	-	-	6	54.55	-	-	6	54.55
11 - 20 ไร่	1	9.09	2	18.18	-	-	3	27.27
มากกว่า 20 ไร่	-	-	2	18.18	-	-	2	18.18
รวม	1	9.09	10	90.91			11	100.00

จากตาราง 4 การเปลี่ยนแปลงที่ดินในรอบปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542 ของครอบครัวยที่ไม่มีการแยกครอบครัวยพบว่ามีเพียงครอบครัวยที่มีขนาดการครอบครองที่ดิน 11-20 ไร่ครอบครัวยเดียวที่มีขนาดการครอบครองที่ดินมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 9.09 จะเห็นได้ว่าครอบครัวยทั้งหมด 11 ครัวเรือนมีขนาดการครอบครองที่ดินคงเดิมถึง 10 ครอบครัวยคิดเป็นร้อยละ 90.91 ตัวแทนของ ครอบครัวยชานานี้ในปี พ.ศ. 2504 กลับสวนทางกับแนวความคิดของการแบ่งที่ดิน โดยมีการเพิ่ม ปริมาณที่ดิน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของขนาดการถือครองที่ดินไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึง กระบวนการความแตกต่างของครอบครัวย อย่างไรก็ตามการพิจารณาวิเคราะห์แค่ตัวอย่างของ กระบวนการวิวัฒนาการของครอบครัวยเพียงอย่างเดียวข้อมูลที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการคลี่คลายปัญหา จำเป็นต้องทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตของครอบครัวยที่ทำการแยกครอบครัวยโดยการจำแนก ตามปริมาณที่ดิน ซึ่งข้อมูลที่มีอยู่ได้ให้ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ ดังตาราง 5

ตาราง 5 สถานภาพขนาดการครอบครองที่ดินในปี พ.ศ. 2504 ถึง ปี พ.ศ. 2542 ของครอบครัวที่มีการแยกครอบครัว จำแนกตามขนาดของการครอบครองที่ดินปี พ.ศ. 2504

ขนาดของการครอบครองที่ดินปี พ.ศ. 2504	การเปลี่ยนแปลงขนาดการครอบครองที่ดินในรอบปี พ.ศ. 2504 กับ พ.ศ. 2542							
	ขนาดการครอบครองที่ดินมากขึ้น		ขนาดการครอบครองที่ดินเท่าเดิม		ขนาดการครอบครองที่ดินน้อยลง		รวม	
	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1 - 10 ไร่	2	5.71	10	28.58	-	-	12	34.29
11 - 20 ไร่	2	5.71	9	25.72	1	2.86	12	34.29
มากกว่า 20 ไร่	1	2.86	5	14.28	5	14.28	11	31.42
รวม	5	14.28	24	68.58	6	17.14	35	100.00

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงขนาดการครอบครองที่ดินในตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 กับ ปี พ.ศ. 2542 เฉพาะครอบครัวที่ดำรงครอบครองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 สำหรับครอบครัวที่มีการแยกครอบครัว จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดินในปี พ.ศ. 2504 พบว่าครอบครัวที่มีขนาดการครอบครองที่ดิน 1 - 10 ไร่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดินโดยมีขนาดการครอบครองที่ดินเพิ่มขึ้น 2 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 5.71 ส่วนครอบครัวที่มีขนาดการครอบครองที่ดินมากกว่า 20 ไร่มีที่ดินน้อยลงถึง 5 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 14.28 เท่ากับผู้ที่มิขนาดการครอบครองที่ดินคงที่ และมีเพียง 1 ครัวเรือนที่มีขนาดการครอบครองที่ดินลดลง ถ้าพิจารณาครอบครัวที่มีการแยกครอบครัวทั้ง 35 ครัวเรือนพบว่าขนาดการครอบครองที่ดินเพิ่มขึ้นและลดลงมีปริมาณที่ดินใกล้เคียงกันคือเพิ่มขึ้น 5 ครัวเรือน คิดเป็น ร้อยละ 14.28 และลดลง 6 ครัวเรือนคิดเป็น 17.14 ส่วนครอบครัวที่มีขนาดการครอบครองที่ดินเท่าเดิมมีกว่าครึ่งคือ 24 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 68.58 ความน่าสนใจของข้อมูลอยู่ที่ว่ากลุ่มครอบครัวที่มีขนาดการครอบครองปริมาณที่ดินมากกว่า 20 ไร่มีแรงจูงใจในการแบ่งที่ดินสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ

จากตารางที่ 3 , 4 และ 5 จะเห็นได้ว่ามีวิวัฒนาการของครอบครัว ซึ่งเมื่อครอบครัวดำรงอยู่สามารถสืบทอดถูกหลานจนสามารถตั้งครอบครัวใหม่ได้ พบว่าการเปลี่ยนแปลงปริมาณที่ดินในรอบปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542 สำหรับครอบครัวที่ไม่มีการแยกครอบครัว (ตารางที่ 4) ยังมีที่ดินเท่าเดิมถึงร้อยละ 90.91 มีเพียงครอบครัวเดียวที่มีที่ดินเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 9.09 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มครอบครัวที่ไม่มีการแยกครอบครัวแทบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่ดินในการผลิตเลยในช่วงปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542 ส่วนครอบครัวที่มีการแยกครอบครัว (ตารางที่ 5) พบ

ว่าครอบครัวทั้งหมดมีการครอบครองที่ดินเพิ่มขึ้นและลดลงใกล้เคียงกันคือเพิ่มขึ้น 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.28 และลดลง 6 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.14 ส่วนใหญ่ยังมีการครอบครองที่ดินคงเดิม 24 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 68.58 จะเห็นได้ว่าถึงแม้การแยกครอบครัวของชาวนาของชาวบ้านหนองประดู่จะมีการแยกครอบครัวออกไปมาก ดังตาราง 6

ตาราง 6 ครอบครัวชาวนาที่มีการแยกครอบครัวในปี พ.ศ. 2504 กับปี พ.ศ. 2542

ขนาดการครอบครองที่ดินปี พ.ศ. 2504	แยกครอบครัว		ไม่แยกครอบครัว	
	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1-10 ไร่	12	70.59	5	29.41
11-20 ไร่	12	75.00	4	25.00
มากกว่า 20 ไร่	11	84.62	2	15.38
รวม	35	76.09	11	23.91

จากตาราง 6 จะเห็นว่ากระบวนการแตกตัวของครอบครัวเกิดมาจากพื้นฐานของขนาดการครอบครองที่ดินเป็นตัวกำหนดการแยกครอบครัวหรือไม่แยกครอบครัว ในตัวเลขของกลุ่มครอบครัวที่มีการครอบครองที่ดินมากกว่า 20 ไร่ จะทำการแยกครอบครัวคิดเป็นสัดส่วนมากกว่าทุกกลุ่มคือคิดเป็นร้อยละ 84.62 ในขณะเดียวกัน มีการดำรงอยู่ของครอบครัวแบบขยายถึงร้อยละ 15.38 โดยเป็นสัดส่วนน้อยกว่าทุกกลุ่ม ในขณะที่สัดส่วนของการแยกครอบครัวได้ลดลงอย่างสัมพัทธ์กับการลดขนาดที่ดินคู่ได้จากกลุ่มที่มีการครอบครองที่ดิน 11 – 20 ไร่ และกลุ่มที่มีการครอบครองที่ดิน 1 – 10 ไร่ ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นแนวคิดประเพณีเศรษฐกิจซึ่งประสบการณ์ที่ดำรงอยู่มาเป็นเวลานานแล้ว และยังคงดำรงตัวตนของครอบครัวชาวนา

การศึกษาได้พบข้อมูลที่น่าสนใจว่าครอบครัวที่มีการแยกครอบครัวออกไปนั้น ส่วนหนึ่งยังคงประกอบอาชีพเป็นชาวนาและเป็นแรงงานรับจ้างหรือมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพไปทำอาชีพอื่น ส่วนหนึ่งยังคงดำรงชีวิตครอบครัวอยู่ในชุมชนเดิม และอีกส่วนหนึ่งออกไปตั้งครอบครัวในต่างถิ่น แต่เนื่องจากวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่งในการสืบทอดมรดกนั้นส่วนใหญ่จะแบ่งมรดกเมื่อเข้าบ้านเสียชีวิต จากการศึกษาพบว่าครอบครัวชาวนาในชุมชนบ้านหนองประดู่ ครอบครัวส่วนใหญ่ยังคงมีพ่อหรือแม่ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ยังคงมีชีวิตอยู่ การแบ่งมรดกซึ่งเป็นที่ดินทำกินนั้นโดยประเพณีจะแบ่งให้ผู้ที่สืบเชื้อสายของตระกูลมากกว่าลูกคนอื่นๆ ซึ่งในการสืบตระกูลส่วนใหญ่จะเป็นลูกคนสุดท้องหรือลูกซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูพ่อและแม่จนกระทั่งเสียชีวิต ส่วนลูกคนอื่นๆอาจจะมอบเงินทอง

ให้ไปตั้งตัว และไม่ให้ที่ดินทำกินโดยเฉพาะถูกที่ออกไปประกอบอาชีพอื่นๆในจังหวัดที่ห่างไกล และไม่ได้ทำนาหรือแต่งงานมีครอบครัวอาศัยอยู่ภายนอกหมู่บ้าน ทำให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดินมีขนาดการครอบครองที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก

นอกจากนี้การศึกษาของสมาชิกในครอบครัวชาวนา ในอดีตส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาและส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับก็ออกไปหางานทำหรือออกมาทำนา นอกจากนี้ปัจจุบันชุมชนบ้านหนองประดู่ยังไม่มีโรงเรียนหรือสถานศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษา การศึกษาจึงไม่ได้มีอิทธิพลต่อสมาชิกครอบครัวชาวนามากนัก ดังนั้นในอดีตสมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่เมื่อมีอายุเข้าสู่วัยกึ่งแรงงานคือมีอายุ 14 ปีก็จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกไปหางานทำภายนอกชุมชน หรือเติบโตแต่งงานมีครอบครัวอย่างรวดเร็วกับคนภายในและภายนอกชุมชน

นี่คือปรากฏการณ์ที่เคลื่อนไหวอยู่ว่าทำไมสมาชิกของครอบครัวชาวนาจึงมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก คือนอกจากถูกกำกับโดยประเพณีเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชุมชน แล้วยังทำการส่งออกแรงงานนอกหมู่บ้านหรือทำการส่งออกเชิงวัฒนธรรมของแรงงานโดยการแต่งงานกับคนในชุมชนอื่น และนี่เป็นสาเหตุที่ว่าทำไมไม่ได้เกิดช่วงระยะเวลาของการแบ่งที่ดินคงที่ตามวงจรชีวิตอายุของชีวิตครอบครัว

ดังนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2504 ถึง 2542 จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวทั้ง 46 ครอบครัวถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในช่วง 38 ปี แต่ครอบครัวส่วนใหญ่ก็ยังคงดำรงอยู่ในชุมชน โดยมีการเปลี่ยนแปลงของคนพ่อ รุ่นแม่รุ่นที่ในอดีตเคยเป็นแรงงานในช่วง ปี พ.ศ. 2504 ก็เปลี่ยนเป็นแรงงานที่แก่ลง และมีแรงงานของรุ่นลูกที่พัฒนามาเป็นแรงงานหลักของครอบครัวแทน

ปรากฏการณ์ที่อธิบายถึงการดำรงอยู่ของครอบครัวชาวนาในชุมชน การแตกตัวของครอบครัวออกไปในวัยแรงงานและการตั้งครอบครัวใหม่ และการส่งออกแรงงานในเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชนนั้นเกิดขึ้นมาจากความสั่นไหวของประชากรในครอบครัวชาวนา เพราะขนาดของที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก จึงทำการส่งออกแรงงานของสมาชิกในครอบครัวออกไป ทำให้ครอบครัวชาวนารักษาสถานภาพของตัวคนอยู่ได้ แต่การศึกษาที่กล่าวมาเป็นเพียงการวิเคราะห์กระบวนการความแตกต่างของประชากร โดยพิจารณาจากกระบวนการแตกตัวและการแบ่งแยกครอบครัวเท่านั้น ดังนั้นมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงการเคลื่อนไหวของพลังทางเศรษฐกิจที่อยู่ในแต่ละกลุ่มของครอบครัวชาวนาและการจัดการทรัพยากร เช่น พืชที่ดินที่มีอยู่ในกระบวนการผลิต ซึ่งได้แสดงออกมาของสถิติในเศรษฐกิจครอบครัวชาวนา

ในปัจจุบันความต้องการที่ดินเพิ่มขึ้น ถึงแม้ความหนาแน่นของประชากรยังไม่เกิดขึ้นในชุมชน แต่การเพิ่มขึ้นของครอบครัวของครอบครัวใหม่ และการแยกครอบครัว ทำให้เกิดความ

ต้องการที่ดิน ถ้าพิจารณาจากการใช้ที่ดินในการเพาะปลูกมีกระแสของความเปลี่ยนแปลง 2 กระแส กระแสหนึ่งคือกระแสของการเคลื่อนย้ายของครัวครอบกลุ่มที่มีที่ดินมากที่สุดของคือมีการถือครองที่ดินจำนวนมาก ได้มีการแบ่งสันปันส่วนที่ดินมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นจึงทำให้มีการใช้ที่ดินมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นถ้าพิจารณาขนาดของการครอบครองที่ดินในปี พ.ศ. 2542 ผู้ที่ครอบครองที่ดินมากที่สุดเพียง 60 ไร่ เนื่องจากการขายที่ดินในช่วงปี พ.ศ. 2536 -2539 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการขายที่ดินในชุมชนถึง 16 ครัวเรือน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งการลดและเพิ่มขนาดการถือครองที่ดิน นอกจากนี้สาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือการขาดแคลนแรงงานภายในครอบครัวโดยเฉพาะแรงงานเพศชาย ซึ่งส่งผลต่อการลดพลังทางเศรษฐกิจของตนเอง ทำให้ต้องพึ่งพาระบบการใช้ที่ดินโดยผ่านกองทุนการเช่าที่ดินในชุมชนและครอบครัวที่เป็นผู้เช่าที่ดินมีมากขึ้น

2. การเช่าที่ดิน

กระบวนการใช้ที่ดินเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของการเกิดมีการเช่าที่ดินขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 คือนายจีน ผู้มีสวัสดิ์ ได้เช่าที่ดินจำนวน 12 ไร่ เนื่องจากมีกำลังแรงงานต้นเหลือ และมีที่ดินของตนเองจำกัด ส่วนสาเหตุของการเช่าที่ดินหลังปีหลังปี พ.ศ. 2532 เกิดจากความต้องการที่ดินในการผลิต และชาวนามีความต้องการที่ดินที่อยู่ในเขตชลประทานซึ่งสามารถทำนาได้ 2 ครั้งต่อปี ถึงแม้ความหนาแน่นของประชากรในบ้านหนองประดู่ยังไม่เกิดขึ้น แต่ลักษณะที่ดึงดูดการผลิตมีความสำคัญมากเนื่องจากการตัดคลองชลประทาน โดยแบ่งบ้านหนองประดู่ออกไป 2 ฝั่ง ฝั่งบนเป็นฝั่งที่อยู่นอกเขตชลประทาน ส่วนฝั่งล่างเป็นฝั่งที่อยู่ในเขตชลประทานซึ่งสามารถทำนาปรังได้ ชาวนาส่วนหนึ่งต้องการทำนาปรังได้เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และสามารถใช้แรงงานการผลิตได้มากขึ้น และเนื่องจากครัวเรือนชาวนาส่วนใหญ่มีเครื่องมือในการทุนแรงที่สามารถลดการพึ่งพาแรงงานวัยผู้ใหญ่ เช่น รถไถเดินตามซึ่งสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและการลดการใช้แรงงานและความเมื่อยล้า ทำให้ความสามารถการทำนาโดยชาวนาไม่จำเป็นต้องใช้กำลังแรงงานมากเช่นเดิม บุคคลคนเดียวก็สามารถทำนาได้ รถไถเดินตามในแต่ละรอบปีใช้เพียง 15 วันถึง 30 วัน ทำให้ไม่คุ้มค่า ดังนั้นครัวเรือนชาวนาจึงต้องการเช่าที่ดินเพื่อผลิตหรือขยายพื้นที่ในการผลิตเพิ่มขึ้น และเนื่องจากการลดความจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานเพราะการวิวัฒนาการของระบบการผลิตจากนาข้าวเป็นนาหว่าน และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดยปรับเปลี่ยนจากระบบการผลิตที่พึ่งพาฤดูกาลเป็นการใช้น้ำจากคลองชลประทาน ตลอดจนการนำระบบนาหว่านมาใช้ในการผลิต และการพัฒนาเครื่องมือการผลิตโดยนำรถไถเดินตาม เครื่องนวดข้าว และการริเริ่มการใช้ปุ๋ยเคมีในการเร่งผลผลิตมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาแรงงานการผลิตภาคเกษตรกรรมอย่างเห็นได้ชัด และเมื่อเกิด

ปรากฏการณ์การเช่าที่ดินเริ่มแพร่หลายมากที่สุดในช่วงปีพ.ศ. 2530 การแพร่หลายของการเช่าที่ดินนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบการผลิต ตลอดจนการทํานามีความสะดวกสบายมากขึ้นมีผลทำให้การเช่าที่ดินสามารถขยายการผลิตได้มากกว่าในอดีต และการเกิดขึ้นของการเช่าที่ดินนี้เป็นไปตามขั้นตอนของวัฏจักรชีวิตของครอบครัวชาวนามที่มีการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดกองทุนการเช่าที่ดินขึ้น การทํานาเป็นระบบการผลิตที่มีการใช้แรงงานทางกายภาพและระบบการผลิตนอกจากขึ้นอยู่กับกรรมสิทธิ์ดินแล้วยังขึ้นอยู่กับวัย เพศ และความสนใจในการประกอบอาชีพด้วยของคนในครอบครัวชาวนามด้วย

การให้เช่าที่ดินในบ้านหนองประดู่ โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 ครอบครัวที่ให้เช่าที่ดินในปี พ.ศ. 2530 เนื่องจากขาดแรงงานเพศชาย เพราะลูกหลานออกไปมีครอบครัว มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัวและเป็นแรงงานวัยชราที่มีอายุ 60 ปี เกินกว่าจะประกอบอาชีพทํานาได้ จึงได้ให้เช่าที่ดินแทนการทํานาด้วยตนเอง ค่าเช่าส่วนใหญ่ได้ค่าเช่าเพียงพอในการบริโภคภายในรอบปีเท่านั้น ถึงแม้จะมีการให้เช่าที่ดินก็ไม่ได้เกิดจากขุศรีศโดยกำหนดค่าเช่าที่สูงในลักษณะของทุนนิยม แต่เนื่องจากครอบครัวเหล่านี้ขาดแคลนแรงงานในการผลิตซึ่งจำเป็นต้องให้เช่าที่ดิน

ตาราง 7 ขนาดการครอบครองที่ดินของครัวเรือนบ้านหนองประดู่ ในปี พ.ศ. 2542

ประเภทของการมีที่ดิน	จำนวนที่ดิน (ไร่)	จำนวนครัวเรือน	สัดส่วน/ครัวเรือนทั้งหมด
1. ไม่มีที่ดิน	-	52	33.77
2. ที่ดินของตนเอง	1,616.00	102	66.23
3. ที่ดินให้เช่า	311.00	21	13.64
4. ที่ดินเช่าจากคนอื่น	531.00	38	24.68
5. ที่ดินที่ใช้ในการผลิต	2,069.00	110	71.42

ส่วนในปี พ.ศ. 2542 พบว่า ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดิน จำนวน 52 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 33.77 มีที่ดินเป็นของตนเองทั้งพุดินัยและนิตินัยจำนวน 102 ครัวเรือนจำนวนพื้นที่ 1,616 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 66.23 ซึ่งผู้ที่มีที่ดินเป็นของตนเองบางครอบครัวก็ให้เช่าที่ดินและบางครอบครัวก็เช่าที่ดิน โดยมีครัวเรือนเช่าที่ดินจำนวน 38 ครัวเรือนจำนวน 531 ไร่คิดเป็นร้อยละ 24.68 และให้เช่าที่ดินจำนวน 21 ครัวเรือนจำนวน 311 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.64 โดยมีการให้เช่าที่ดินตั้งแต่ 4 ไร่จนถึง 46 ไร่ มีครัวเรือน 110 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 71.42 ที่ทำงานภาคเกษตรกรรมใช้ที่ดินในการเพาะปลูกจำนวนทั้งสิ้น 2,069 ไร่ จากการสำรวจการให้เช่าที่ดินมีทั้งไม่คิดค่าเช่า คิดค่าเช่าเป็นผลผลิต เช่น

ครอบครัวนายเวริน พักเดือน อายุ 18 ปี ผู้ให้เช่าที่ดิน 46 ไร่ คิดค่าเช่าเป็นข้าว 3 เกวียน ส่วนบิดา มารดาออกไปเป็นแรงงานรับจ้างที่จังหวัดชุมพรและส่งเงินมาให้ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาปีละ 10,000 บาท โดยใช้ข้าวแลกเปลี่ยนเป็นค่าอาหาร ดังนั้นลักษณะการคิดค่าเช่าเป็นการพึงพามากกว่า เพราะหลายครอบครัวให้เช่าเพราะเป็นแรงงานวัยชรา หรือไม่ต้องการเสี่ยงในระบบการผลิต ส่วนตนเองไปทำงานรับจ้างซึ่งมีรายได้ที่ชัดเจนกว่า

3. แรงงานในการผลิต

นอกจากนี้ต้องพิจารณาปัจจัยหลักในเรื่องที่ดินแล้ว ก็คือการวิเคราะห์แรงงานเพศชายที่เป็นสมาชิกครัวเรือนในปี พ.ศ. 2504 เนื่องจากผู้ชายถือว่าเป็นหัวหน้าครอบครัวและเป็นแรงงานหลักของครอบครัวตามวัฒนธรรมของลาวโซ่ง จากตาราง 9

ตาราง 8 สถานภาพของแรงงานเพศชายวัยทำงาน ปี พ.ศ. 2504 จำแนก

ตามขนาดการครอบครองที่ดิน

ขนาดการ ครอบครอง ที่ดิน ปี พ.ศ.2504	จำนวนแรงงานเพศชายวันทำงาน / คน									
	จำนวน 0 คน		จำนวน 1 คน		จำนวน 2 คน		จำนวน 3 คน		รวม	
	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ
1-10 ไร่	2	11.76	8	47.06	6	35.30	1	5.88	17	100.00
11-20 ไร่	2	12.5	11	68.75	3	18.75	-	-	16	100.00
มากกว่า 20 ไร่	1	7.69	7	53.85	2	15.39	3	23.08	13	100.00
รวม	5	10.87	26	56.52	11	23.91	4	8.70	46	100.00

ตาราง 9 สถานภาพแรงงานเพศชายวัยทำงาน ปี พ.ศ. 2504 จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน

ขนาดการ ครอบครอง ที่ดิน ปี พ.ศ.2504	จำนวนแรงงานเพศชายวันทำงาน / คน													
	จำนวน 0 คน		จำนวน 1 คน		จำนวน 2 คน		จำนวน 3 คน		จำนวน 4 คน		จำนวน 5 คน		รวม	
	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ
1-10 ไร่	4	11.43	25	71.43	3	8.57	2	5.71	-	-	-	-	35	100.00
11- 20 ไร่	3	7.14	26	61.90	11	26.19	1	2.38	1	2.38	1	2.38	42	100.00
มากกว่า 20 ไร่	3	9.09	11	33.33	11	33.33	7	21.21	1	3.03	-	-	33	100.00
รวม	10	9.09	62	56.36	25	22.73	10	9.09	2	1.82	1	0.91	110	100.00

จากตาราง 8 และ 9 จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2504 กลุ่มครอบครัวชาวนาที่มีการครอบครองที่ดินจำนวน 1 -10 ไร่ โดยมีเพศชายอยู่ในครัวเรือนจำนวน 1 และ 2 คน จำนวนร้อยละ 47.06 และ 35.30 ตามลำดับ แต่กลุ่มครอบครัวที่มีการครอบครองที่ดิน 11-20 ไร่ มีสัดส่วนของแรงงานเพศชายหนึ่งคนในครอบครัวมากที่สุดจำนวน 11 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 68.75 สำหรับกลุ่มครอบครัวที่มีการครอบครองปริมาณที่ดินมากกว่า 20 ไร่ มีสมาชิกแรงงานเพศชาย 3 คนมากกว่าทุกกลุ่ม โดยคิดเป็นร้อยละ 23.08 สถานการณ์เช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าจำนวนแรงงานที่ทำการผลิตที่อยู่ในวัยทำงานของแต่ละครอบครัว มีผลต่อการใช้ที่ดินตามขนาดของการเพิ่มขึ้นและลดลงเพราะว่าในอดีตการใช้แรงงานการผลิตของครอบครัวเป็นแรงงานทางกายภาพประสานกับเครื่องมือหรือปัจจัยการผลิตแบบง่าย ๆ ซึ่งยังไม่มีมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต สถานภาพการผลิตโดยมีที่ดินในการผลิตซึ่งการได้มาของที่ดินในลักษณะของการจับจองพื้นที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละครัวเรือน โดยอยู่ในเขตแดนความสามารถของการใช้แรงงานภายในครัวเรือน ได้เป็นตัวคอกย้ำความเป็นจริงที่ว่าสัดส่วนน้ำหนักของครอบครัวชาวนาที่มีสมาชิกเพศชายอยู่ในวัยทำงานหนึ่งคนมีน้ำหนักมากที่สุดและได้กำหนดอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินในแต่ละปีการผลิต ส่วนในปี พ.ศ. 2542 แรงงานเพศชายมีส่วนสัมพันธ์กับขนาดไร่ นาแปลงปลูก ถึงแม้ว่ารายได้หรือผลผลิตขึ้นอยู่กับกรรมแรงงานและความสามารถในการจัดการดูแลกระบวนการผลิตภายในครอบครัวซึ่งพลังทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งของความมั่นคงของครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าแรงงานเป็นพลังทางเศรษฐกิจมากที่สุด แต่อยู่ที่การความเหมาะสมของการจัดขนาดการใช้ที่ดินที่เหมาะสม

ตาราง 10 สถานภาพแรงงานเพศหญิงปี พ.ศ.2504 จำแนกตามขนาดของการครอบครองที่ดิน

ขนาดการถือ ครองที่ดิน ปี พ.ศ. 2504	จำนวนครอบครัวที่มีแรงงานเพศหญิง/คน									
	0 คน		1 คน		2 คน		3 คน		รวม	
	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ
1-10 ไร่	2	11.76	10	58.83	4	23.53	1	5.88	17	100.00
11-20 ไร่	2	12.50	13	81.25	1	6.25	-	-	16	100.00
มากกว่า 20 ไร่	-	-	10	76.93	2	15.38	1	7.69	13	100.00
รวม	4	8.69	33	71.74	7	15.22	2	4.35	46	100.00

จากตาราง 10 ถึงแม้แรงงานเพศชายจะเป็นแรงงานหลักในการทำนาก็ตาม แต่แรงงานเพศหญิงก็มี
ส่วนสนับสนุนในการผลิต ในการทำนาผู้หญิงสามารถทำงานได้ทั้งการขนส่งปุ๋ย การหว่าน การเก็บ
เกี่ยว

ตาราง 11 สถานภาพแรงงานเพศหญิงปี พ.ศ.2542 จำแนกตามขนาดของการครอบครองที่ดิน

ขนาดการถือ ครองที่ดิน ปี พ.ศ. 2542	จำนวนครอบครัวที่มีเพศหญิงวัยแรงงาน/คน									
	0 คน		1 คน		2 คน		3 คน		รวม	
	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ	ครัว เรือน	ร้อยละ
1-10 ไร่	8	22.86	23	65.71	3	8.57	1	2.86	35	100.00
11-20 ไร่	6	14.28	28	66.67	7	16.67	1	2.38	42	100.00
มากกว่า 20 ไร่	7	22.12	14	42.42	9	27.27	3	9.09	33	100.00
รวม	21	19.09	65	59.09	19	17.27	5	4.54	110	100.00

จากตาราง 9 และ 11 การลดบทบาทของแรงงานเพศชายเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานเพศ
หญิง โดยแนวโน้มของการกระจุกตัวของแรงงานเพศหญิงมีกระแสที่เพิ่มขึ้นมากกว่าแรงงานเพศ
ชายที่มีกระแสลดลง เนื่องจากการลดความจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานเพราะการวิวัฒนาการของระบบ
การผลิตจากนาค้าเป็นนาหว่าน และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดยปรับ
เปลี่ยนจากระบบการผลิตที่พึ่งพาฤดูกาลเป็นการใช้น้ำจากคลองชลประทาน ตลอดทั้งการนำระบบ

นาหว่านมาใช้ในการผลิต และการพัฒนาเครื่องมือการผลิตโดยนำรถไถเดินตาม เครื่องนวดข้าว และการริเริ่มการใช้ปุ๋ยเคมีในการเร่งผลผลิต มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาแรงงานการผลิตภาคเกษตรกรรมอย่างเห็นได้ชัด และเมื่อเกิดปรากฏการณ์การเช่าที่ดินเริ่มแพร่กระจายมากที่สุดในช่วงปีพ.ศ. 2530 การแพร่กระจายของการเช่าที่ดินนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบการผลิต ตลอดทั้งการทำนามีความสะดวกสบายมากกว่ามีผลทำให้การเช่าที่ดินขยายการผลิตได้มากกว่าในอดีต และการเกิดขึ้นของการเช่าที่ดินนี้เป็นไปตามขั้นตอนของวัฏจักรชีวิตของครอบครัวชาวนาที่มีการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดกองทุนการเช่าที่ดินขึ้น การทำนาเป็นระบบการผลิตที่มีการใช้แรงงานทางกายภาพและระบบการผลิตนอกจากขึ้นอยู่กับกรรมที่ดินแล้วยังขึ้นอยู่กับวัย เพศ และความสนใจในการประกอบอาชีพด้วยของคนในครอบครัวชาวนาด้วย ดังตาราง 7

ตาราง 12 จำนวนครอบครัวที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานของสมาชิกครอบครัวอายุ 14 ขึ้นไป
จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน

ขนาดการครอบครองที่ดินปี พ.ศ. 2504	การเคลื่อนย้ายแรงงานของสมาชิกครอบครัวอายุ 14 ขึ้นไป							
	จำนวนครอบครัวที่ไม่มีการย้ายออก		จำนวนครอบครัวที่มีสมาชิกย้ายออก 1 คน		จำนวนครอบครัวที่มีสมาชิกย้ายออก 2 คน		จำนวนครอบครัวที่มีการย้ายออกไปถาวร	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 - 10 ไร่	4	23.53	2	11.77	1	5.88	10	58.82
11 - 20 ไร่	4	25.00	1	6.25	1	6.25	10	62.50
มากกว่า 20 ไร่	3	23.08	-		1	7.69	9	69.23
รวม	11	23.91	3	6.52	3	6.52	29	63.05

ก่อนหน้านี้ตัวเลขการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในครอบครัวไม่ได้แสดงออกอย่างชัดเจน แต่ความถี่บ่อยครั้งของตัวเลขสถิติที่ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง จากตาราง 19 ตัวเลขที่แสดงออกมาเป็นตัวเลขหลังช่วงปี พ.ศ. 2524 ที่ภายหลังเข้าสู่ระบบตลาด ระบบการผลิตได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปมีผลทำให้ขนาดที่ดินที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนองความถี่เหลือของประชากรได้ จึงมีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกไปตลอดเวลา และมีแนวโน้มของการเคลื่อนย้ายทรัพยากรเพิ่มขึ้น เพราะระบบการผลิตใหม่ ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาการเศรษฐกิจเข้าสู่ระบบตลาด ในขณะที่ความถี่ภายในองค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนาได้ทำการเปลี่ยนแปลงนัยยะของการใช้แรงงานอีกด้วย

การพัฒนาการใช้แรงงานนอกไร่แปลงปลูกของตนเองในเศรษฐกิจชาวนา เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต การจัดแบ่งที่ดินในการผลิต โดยเฉพาะการผลิตระบบเมล็ดข้าวอย่างเคียว มีผลอย่างมากต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานและการใช้แรงงานในไร่แปลงปลูก ดังตาราง 13

ตาราง 13 การใช้แรงงานในการผลิตในปี 2504 ถึง 2542 จำแนกตามขนาดการครอบครองที่ดิน

ขนาดการครอบครองที่ดิน ปี พ.ศ. 2504	แรงงานในครอบครัว		การลงแขก		แรงงานรับจ้างตามฤดูกาล		แรงงานรับจ้างเป็นอื่น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-10 ไร่	17	100.00	13	76.47	4	47.06	1	5.88
11 – 20 ไร่	16	100.00	13	81.25	9	56.25	6	37.50
มากกว่า 20 ไร่	13	100.00	12	92.31	4	30.77	12	92.31
รวม	46	100.00	38	82.60	17	36.96	19	41.30

จากการศึกษาพบว่าครอบครัวชาวนา บ้านหนองประจักษ์ในปี พ.ศ. 2504 ทุกครัวเรือนใช้แรงงานในครอบครัวของตนเองในการผลิต นอกจากนี้ยังใช้วิธีการลงแขกซึ่งเป็นการระดมแรงงาน นอกจากนี้ยังมีการใช้แรงงานรับจ้างอื่น ครอบครัวชาวนาบ้านหนองประจักษ์ส่วนใหญ่ทำนาโดยใช้แรงงานภายในครอบครัวของตนเอง และมีการลงแขกซึ่งเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่ยังคงดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่น การลงแขกของชาวบ้านหนองประจักษ์เริ่มมีการลงแขกมาก่อนปี พ.ศ. 2504 ซึ่งในหมู่บ้านหนองประจักษ์จะช่วยเหลือลงแขกในการเก็บเกี่ยวเกือบทุกครัวเรือน แต่มีบางครอบครัวที่มีการจ้างแรงงานในการดำ การหว่านและการเก็บเกี่ยวบาง เมื่อแรงงานภายในครอบครัวไม่เพียงพอหรือในช่วงเร่งรีบในการผลิต จะเห็นได้ว่าการทำนาของบ้านหนองประจักษ์ ต้องอาศัยช่วงเวลาของการระดมแรงงานเป็นอย่างมาก เพื่อแก้ไขการขาดแคลนแรงงานในการผลิตข้าวซึ่งมีอยู่เสมอ เนื่องจากขั้นตอนการผลิตโดยเฉพาะการเก็บเกี่ยวจำเป็นต้องใช้แรงงานมากขึ้นเพื่อให้ทันเวลากับการสุกของเมล็ดข้าว ซึ่งถ้าเก็บเกี่ยวไม่ทันอาจจะทำให้ผลผลิตที่ได้เกิดความเสียหาย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการจ้างแรงงานและการลงแขก ในอดีตการลงแขกจะมีการเลี้ยงอาหารทำให้เกิดความสั่นเปลื้องค่าใช้จ่ายมาก และในราวปี พ.ศ. 2520 จึงเปลี่ยนมาเป็นการจ้างแรงงานแต่ทำได้ไม่กี่ปีก็หันกลับมาใช้วิธีการลงแขกแต่ให้ผู้มาลงแขกจัดเตรียมอาหารมารับประทานสำหรับตนเอง เจ้าภาพจะเพียงตระเตรียมน้ำดื่มเล็กน้อยเท่านั้น และในปี พ.ศ. 2536 การเก็บเกี่ยวครอบครัวชาวนาเริ่มมีจ้างรถตัดข้าวซึ่งค่าจ้างรถตัดข้าวสำหรับข้าวนาปีคิดเป็นเงิน 450 บาท/ไร่ ส่วนนาปรังคิดเป็นเงิน 350/ไร่

ถึงแม้จะใช้รถตัดก็ตามยังคงจำเป็นต้องใช้แรงงาน เพราะในการตัดข้าวแต่ละครั้งต้องใช้แรงงานอยู่ บนรถตัดข้าวประมาณ 5 - 6 คนและต้องใช้แรงงานอีกส่วนหนึ่งในการเกี่ยวขอบกระตังนาที่รถตัด ไม่สามารถตัดได้ทั่วถึงและการเก็บข้าวที่ตกในนา จึงมีการลงแขกเพื่อเอาแรงกันในการทำงาน บ้านหนองประดู่มีการลงแขกในฤดูการผลิตนาปีใช้เวลาในการลงแขกประมาณ 1 เดือนสำหรับ 65 ครัวเรือนและการลงแขกนาปรัง 15 วันสำหรับ 30 ครัวเรือน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครอบครัวที่ค้ำหน้าไม่ได้มีส่วนในการลงแขกทุกครัวเรือน นอกจากนี้ครอบครัวที่ยังเป็นระบบกึ่งสืมีแรงงานภายในครอบครัวจำนวนมากก็ไม่ได้มีส่วนในการลงแขก การระดมแรงงานในช่วงการเกี่ยวเกี่ยวซึ่งสภาวะการณ์เช่นนี้ที่แสดงออกมาด้วยการช่วยเหลือแรงงานร่วมกัน เพื่อจะหลีกเลี่ยงระบบค่าจ้างที่เป็นจริงของดัชนีบริโภคของระบบตลาด แต่การมีรากเหง้าที่เป็นญาติพี่น้องภายในชุมชน และวัฒนธรรมชุมชนมาช่วยเหลือ ลักษณะเช่นนี้ส่งผลทำให้ไม่เกิดความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา และการใช้รถตัดข้าวเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการผลิต และมีส่วนผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ตลาด เนื่องจากการใช้รถตัดต้องตัดข้าวที่ยังไม่แก่จัดดังนั้นต้องมีสถานที่สำหรับตากข้าว ซึ่งชาวนาไม่มีสถานที่เพียงพอสำหรับการตากข้าวจำนวนมากๆ นอกจากนี้ยังต้องจ่ายค่าจ้างตัดข้าวและค่าปุ๋ยชาวนาส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องขายข้าวในแปลงปลูก

นอกจากนี้ถ้าทำการพิจารณาช่วงของการใช้แรงงานของการผลิตภาคเกษตรกรรม ตัวเลขของการใช้แรงงานประมาณ 112 วัน ของแรงงานเพศชายวัยทำงาน 1 คนจึงมีผลต่อการใช้แรงงานนอกไร่ นาแปลงปลูกของตนเองอย่างมากข้อมูลที่แสดงออกมานี้สมาชิกของครอบครัวชาวนาที่อยู่ ในวัยทำงานได้ใช้แรงงานนอกไร่ นาแปลงปลูก 158 วัน โดยคิดเป็นวันทำงานวันละ 8 ชั่วโมง การเปลี่ยนแปลงของแรงงานการผลิตเช่นนี้ เป็นผลลัพธ์ของการวิวัฒนาการเศรษฐกิจชาวนาเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจตลาด การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต การจัดองค์กรการผลิตโดยใช้พืชไร่เขียว คือการปลูกข้าวเป็นหลักมีสัดส่วนถึง 93.24 และการกลายสภาพที่เป็นกึ่งแรงงานของครอบครัวชาวนา

4. พื้นพื้นฐาน

ในช่วงปี พ.ศ. 2504 วัวควายมีความหมายเป็นทุนพื้นฐาน การนับปริมาณวัวได้แสดงถึงกระบวนการผลิตของครอบครัวชาวนาโดยตรง จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนในปี พ.ศ. 2504 มี 32 ครัวเรือนที่มีปริมาณวัวตั้งแต่ 2 ตัวถึง 40 ตัว แต่ส่วนใหญ่มีวัว 2 ถึง 4 ตัว ซึ่งในอดีตของเศรษฐกิจชาวนามีวัณนับเป็นการแสดงพลังของเศรษฐกิจชาวนา แต่ในปัจจุบันปริมาณวัวที่แสดงออกมาได้แสดงในนัยยะสัดส่วนของการลดลงปริมาณวัวเป็นไปอย่างสัมพันธ์กับเวลาของการวิวัฒนาการ

ระบบการผลิตของเศรษฐกิจชาวนาโดยการเข้าสู่เศรษฐกิจระบบเงินตรา การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญภายในองค์กรการผลิตที่ทำให้ลดความสำคัญของการมีวัวคือปุ๋ยเคมี และรถไถเดินตาม ซึ่งเกิดขึ้นมาในชุมชนนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 และเป็นไปอย่างแพร่หลายในช่วงปี พ.ศ. 2519 สาเหตุนี้ทำให้มีการลดปริมาณของวัวลง โดยวัวมีส่วนในการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายการผลิตภายในองค์กรการผลิตโดยครอบครัวชาวนาขายวัวเพื่อซื้อรถไถเดินตาม จากการปรับตัวของระบบการผลิตของครอบครัวชาวนามีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะของปัจจัยการผลิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ระบบการผลิตใหม่นี้เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่ไม่สามารถจะหวนกลับคืนมาเป็นอย่างในอดีตได้

นอกจากนี้บุตรหลานวัยกึ่งแรงงานที่เคยเป็นทรัพยากรแรงงานที่ช่วยเหลือสนับสนุนระบบการผลิตแต่เดิม ภายหลังการขยายระบบการศึกษาทำให้เด็กต้องเข้าสู่ระบบการศึกษาได้มีส่วนอย่างมากในการเปลี่ยนระบบการผลิตแบบเก่าเข้าสู่ระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสิ้นเชิง อีกทั้งสภาวะการณ์ธรรมชาติในปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนแปลงไป มีผลโดยตรงที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจชาวนาต้องปรับตัวไปพร้อมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติเศรษฐกิจของชุมชน ในอดีตสภาพแวดล้อมของชุมชนยังมีที่ดินว่างที่ไม่ได้ทำประโยชน์จะเห็นได้ว่าครอบครัวที่มีปริมาณที่ดินมากกว่า 20 ไร่ใช้ประโยชน์จากที่ดินเพียงร้อยละ 55.20 (ตารางที่ 1) ดังนั้นจึงมีทุ่งหญ้าสาธารณะในการเลี้ยงสัตว์ แต่ในปัจจุบันผู้ที่มียี่สิบกว่าไร่จะใช้ที่ดินในการทำประโยชน์ทำให้ขาดแคลนทุ่งหญ้าสาธารณะสำหรับเลี้ยงสัตว์ จึงมีเพียงครัวเรือนเดียวที่มีที่ดินส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ทำนาเพราะเป็นที่ดอนทำให้สามารถเลี้ยงวัวได้ และผู้ที่เลี้ยงวัวจำนวน 1 ถึง 2 ตัวยังเป็นผู้หญิงสูงอายุที่อาศัยอยู่ตามหัวไร่ปลายนาและฟางข้าวและมีไร่นาแปลงปลูกอยู่ไม่ไกลจากบ้านมากนัก นอกจากนี้การขาดแรงงานในการเลี้ยงสัตว์เพราะในสมัยก่อนเด็กส่วนใหญ่เป็นแรงงานในการเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะวัวและควาย แต่ในปัจจุบันการศึกษากดบังคับทำให้เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษา ทำให้เกิดขาดแคลนแรงงานจึงมีผลต่อการลดลงของเลี้ยงสัตว์อย่างมากในชุมชนอย่างถาวร

การเปลี่ยนแปลงจำนวนวัวของแต่ละครอบครัวได้ลดลงอย่างสมบูรณ์ ผลลัพธ์ที่วุ่นวายแตกต่างจากในปี พ.ศ. 2504 ที่พบว่าปริมาณวัวเป็นตัวชี้วัดความมั่งคั่งและมีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของครอบครัว แต่ในปี พ.ศ. 2542 มีเพียงครอบครัวเดียวคือครอบครัวนายคัมภีร์ ด้านช่องที่ยังคงเลี้ยงวัวจำนวน 10 ตัวเพราะการจัดการแปลงปลูกส่วนหนึ่งไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์ นอกนั้นมีการเลี้ยงวัวครอบครัวละเพียงหนึ่งตัวเท่านั้น เพราะในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นไปในด้านลบ การมีวัวถือเป็นภาระตลอดทั้งในแง่ของการหารายได้มาจุนเจือไม่คุ้มค่าต่อการมีวัว และเนื่องจากการหารายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจอื่นๆ มีความคุ้มค่ากว่าการเลี้ยงวัว ทำให้วัวลดพลังทางเศรษฐกิจลงกับกลายเป็นว่าการมีรถไถเดินตามจะเป็นตัววัดความมั่นคงมากกว่า ตลอดทั้งยังมีความเป็นอิสระมากกว่าด้วยกระบวนการผลิตของตนเอง ส่วนสัตว์เลี้ยงอีกประเภทหนึ่งได้แก่ควาย ในอดีตได้ให้

ความหมายต่างไปจากวัวและเป็นปัจจัยหนึ่งของการผลิตและการขนส่งภายในชุมชน ซึ่งการมีควายในชุมชนบ้านหนองประดู่ ในปี พ.ศ. 2504 มีเพียง 3 ครอบครัวเท่านั้นมีควาย 4 ตัว 10 ตัวและ 15 ตัว จะเห็นได้ว่าบ้านหนองประดู่นิยมเลี้ยงวัวมากกว่าควาย วัวและควายเป็นเครื่องมือการผลิตมีความจำเป็นอยู่ในระบบการผลิตตลอดจนการขนส่งและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต แต่ควายมีความสำคัญน้อยกว่าวัวภายในองค์กรการผลิตแม้ว่าสัตว์เลี้ยง 2 ประเภทนี้มีผลต่อการนำมาใช้ปลูกข้าวนาได้เป็นอย่างดี แต่การมีวัวและควายได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างของทุนพื้นฐานของพลังเศรษฐกิจในเศรษฐกิจชาวนาของแต่ละครอบครัว การเลี้ยงควายและเริ่มหมดไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เหลือเพียงครอบครัวเดียวที่ยังคงเลี้ยงควายจนถึงปี พ.ศ. 2534 เห็นได้ว่าการเลี้ยงควายในหมู่ 3 บ้านหนองประดู่ หมดไปในปี พ.ศ. 2535 อย่างสมบูรณ์ สาเหตุมาจากการเปลี่ยนระบบการผลิตจากนาดำเป็นนาหว่าน และการนิยมเลี้ยงควายสูญสิ้นหายไปจากชุมชน ดังนั้นบทบาทของควายเป็นเพียงการบริโภคเนื้ออย่างเดียวยังเป็นแหล่งคุณค่าทางอาหารโปรตีน แต่เนื้อสัตว์ประเภทนี้สามารถทดแทนแหล่งอาหารแบบนี้ได้อย่างหลากหลาย ตลอดทั้งการใช้ควายหรือแม้กระทั่งวัวก็ไม่เป็นพื้นที่นิยมที่จะใช้เป็นทรัพยากรแรงงานอีกต่อไป

การใช้เครื่องมือการผลิต วัว ควายซึ่งแต่เดิมเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการลากจูงหมดไปตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2532 การเลี้ยงวัวในปัจจุบันเป็นการเลี้ยงเพื่อขายเนื้อสัตว์มากกว่าที่จะใช้เป็นเครื่องมือการผลิตเช่นแต่อดีต โดยการขายวัว และควาย มาซื้อเครื่องมือการผลิตที่เป็นเครื่องจักรกลได้แพร่หลายไปตาม การปรับเปลี่ยนจากการใช้แรงงานวัว ควายในการลากจูงและเริ่มใช้รถไถเดินตามซึ่งเริ่มใช้รถไถเดินตามในปี พ.ศ. 2516 และเพิ่มมากขึ้นในช่วง ปี พ.ศ. 2532 และพบว่าในปี พ.ศ. 2542 มีครอบครัวที่ประกอบอาชีพทำนาอยู่ 110 ครอบครัวมี รถไถเดินตาม 81 คันเรือนนอกจากนี้ยังมีเครื่องสูบน้ำเริ่มมีการนำมาใช้ตั้งแต่ ปี 2520 ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นมากในปี พ.ศ. 2535 เป็นเครื่องมือการผลิตที่มีความจำเป็นมากสำหรับการทำนาปรังและในปี พ.ศ. 2542 มีเครื่องสูบน้ำ 52 คันเรือน จะเห็นได้ว่าครอบครัวชาวนาบ้านหนองประดู่มีการปรับองค์กรการผลิตโดยริเริ่มนำเทคโนโลยีมาใช้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา แต่เทคโนโลยีที่นำมาใช้เพื่อลดความหนักหน่วงในการใช้แรงงานทางกายภาพมากกว่าที่จะเป็นการเพิ่มผลผลิตโดยตรง และพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีการผลิตเหมือนกัน ทำให้เกิดการกระจุกตัวในเครื่องมือการผลิตรถไถเดินตามและเครื่องสูบน้ำ และยังส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการผลิตเพิ่มสูงขึ้น นอกจากเป็นสินค้าที่ต้องนำเข้าจากระบบตลาดแล้ว เทคโนโลยีที่นำมาใช้กับการผลิตภาคเกษตรกรรมที่ต้องขึ้นอยู่กับฤดูกาลซึ่งใช้ในรอบปีการผลิตอย่างมากเพียงหนึ่งเดือนเท่านั้น จึงเห็นได้ว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้แต่ขาดความคุ้มค่า มีอายุการใช้งาน และค่าเสื่อมราคา นอกจากนี้ยังต้องใช้เชื้อเพลิงเพิ่มขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า

ครอบครัวชาวนาต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในแต่ละฤดูกาลผลิต เนื่องจากการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้สูงขึ้น

5. การใช้ปุ๋ย

ในปี พ.ศ. 2504 บ้านหนองประจักษ์ยังมีฝูงสัตว์ทั้งวัว และควาย และการปลูกข้าวส่วนใหญ่ยังเป็นการปลูกข้าวแบบนาดำซึ่งใช้ปุ๋ยน้อย การเริ่มใช้ปุ๋ยเคมีของครอบครัวชาวนาบ้านหนองประจักษ์ เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2513 เนื่องจากการเข้ามาของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ โดยเมื่อสมาชิกต้องการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ต้องซื้อปุ๋ยควบคู่กันไปด้วย ดังนั้นจึงเป็นการเริ่มการใช้ปุ๋ยเคมี และการใช้ปุ๋ยเพิ่มขึ้นเนื่องจากคลองชลประทานเริ่มเปิดการใช้น้ำในปี พ.ศ. 2525 และโดยเฉพาะชาวนาได้ปรับเปลี่ยนจากการทำนาดำมาทำนาหว่าน ทำให้ต้องใช้ปุ๋ยเคมีในการเพิ่มผลผลิตตัวเลขที่แสดงออกมาของการเพิ่มการใช้ปุ๋ยนั้น ในปี พ.ศ. 2542 มีการใช้ปุ๋ยเคมีกันทุกครัวเรือน ส่วนใหญ่จะสั่งซื้อจากสหกรณ์การเกษตรเขาชัยย้อย ซึ่งมีตัวแทนคือนายเสน่ห์ แดงประดับในชุมชนเพื่อการแจกจ่ายปุ๋ยแก่ชาวบ้าน และสามารถเครดิตปุ๋ยได้จากบ้านก้านนันทนอม กลุ่มสวัสดิ์ส่วนใหญ่จะใช้เครดิตโดยนำปุ๋ยไปใช้ก่อนตั้งแต่ต้นฤดูกาลผลิตซึ่งจะเสียค่าดอกเบี้ยประมาณ 5 บาทเดือนต่อกระสอบ กระสอบหนึ่ง 50 กิโลกรัม ราคา 250 บาท และปุ๋ยสูตร 16-20-0 กระสอบหนึ่ง 50 กิโลกรัม ราคา 310 - 330 บาท ส่วนการใช้ปุ๋ยในแปลงปลูกนั้นรวมทั้งค่าปุ๋ยสูตรและยูเรียเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 514.63 บาท ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ย 50 กิโลกรัม ถึง 100 กิโลกรัมต่อไร่ แต่เกษตรกรยังมีการใช้ปุ๋ยยังไม่ถูกต้องตามอัตราที่เหมาะสม การใช้ปุ๋ยในการทำนาจะใส่ปุ๋ย 2 ครั้งในช่วงหลังจากหว่านกล้า และก่อนที่ข้าวจะตั้งท้อง ความรู้จากการใช้ปุ๋ยเป็นการบอกเล่าของเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องมากกว่ามีความรู้ความเข้าใจในการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงของการใช้ปุ๋ยมากขึ้นเกิดขึ้นภายหลังจากการมีระบบชลประทานส่งผลต่อองค์การการผลิตไม่สามารถจะจัดตั้งและบริหารองค์กรได้อย่างสะดวกเหมือนในอดีต เนื่องจากการเข้ามาประสานเศรษฐกิจระบบตลาด ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะขาดการบำรุงดินและการปลูกพืชหมุนเวียน

6. พันธุ์ข้าว

ในปี พ.ศ. 2504 ครอบครัวชาวนาในหมู่ 3 บ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาชัยย้อย จังหวัดเพชรบุรี การทำนาโดยใช้พันธุ์ข้าวพันธุ์เหลืองประทิวในการทำนาปีเป็นหลักคิดเป็น

ร้อยละ 100.00 แต่ก็มีมีการปรับเปลี่ยนมีการนำพันธุ์ กข 11 และสุพรรณ 60 มาใช้บ้างบางครัวเรือน ดู
จากตาราง 14

ตาราง 14 พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกในปี พ.ศ. 2542 (หน่วย : ครัวเรือน)

พันธุ์ข้าว	การทํานาปี		การทํานาปรัง	
	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. เหลือประทิว	70	69.31	1	1.78
2. ชัยนาท	29	28.71	52	92.86
3. ก.ข 11	1	0.99	2	3.57
4. สุพรรณ 60	1	0.99	1	0.65
รวม	101	100.00	56	100.00

จากตาราง 14 ในปี พ.ศ. 2542 การทํานาปีส่วนใหญ่ยังคงใช้พันธุ์เหลือประทิว 70 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 69.31 และการทํานาปรังส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ชัยนาท 52 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 92.86 การปรับเปลี่ยนข้าวเป็นพันธุ์ชัยนาทซึ่งเป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกข้าวนาปรัง ซึ่งการเริ่มใช้พันธุ์ชัยนาทในราวปี พ.ศ. 2527 ซึ่งมาพร้อมกับคลองชลประทาน ซึ่งทำให้ชาวบ้านหนองประจักษ์สามารถปลูกข้าวนาปรัง ชาวบ้านหนองประจักษ์ส่วนใหญ่หลังจากการเก็บเกี่ยวจะเก็บข้าวในแปลงปลูกที่ให้ผลผลิตที่ดีไว้เป็นข้าวปลูกในฤดูกาลผลิตถัดไป ซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อพันธุ์ข้าวแต่ก็ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าวทำให้ได้ผลผลิตต่ำลง เนื่องจากไม่มีการปรับปรุงพันธุ์ การใช้พันธุ์ข้าวซ้ำๆกันตลอดทำให้ต้องใช้ยาฆ่าแมลงศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นถึงแม้จะปรับเปลี่ยนนำเทคโนโลยีมาใช้แต่ผลผลิตคงยังไม่สูงขึ้นเท่าที่ควร ดูตาราง 15

ตาราง 15 ผลผลิตข้าวนาปีจำแนกขนาดการครอบครองที่ดินและปีการผลิต

ปี พ.ศ.	ปริมาณผลผลิตข้าวนาปี			
	ขนาดการครอบครอง	ขนาดการครอบครอง	ขนาดการครอบครอง	เฉลี่ย
	ที่ดิน 1 - 10 ไร่	ที่ดิน 11 - 20 ไร่	ที่ดิน มากกว่า 20 ไร่	
2504	250 ก.ก./ไร่	250 ก.ก./ไร่	200 ก.ก./ไร่	233 ก.ก./ไร่
2532	381 ก.ก./ไร่	390 ก.ก./ไร่	377 ก.ก./ไร่	383 ก.ก./ไร่
2533	380 ก.ก./ไร่	367 ก.ก./ไร่	396 ก.ก./ไร่	381 ก.ก./ไร่
2534	370 ก.ก./ไร่	387 ก.ก./ไร่	407 ก.ก./ไร่	388 ก.ก./ไร่
2535	417 ก.ก./ไร่	393 ก.ก./ไร่	431 ก.ก./ไร่	416 ก.ก./ไร่
2536	373 ก.ก./ไร่	416 ก.ก./ไร่	519 ก.ก./ไร่	436 ก.ก./ไร่
2537	383 ก.ก./ไร่	376 ก.ก./ไร่	434 ก.ก./ไร่	398 ก.ก./ไร่
2538	400 ก.ก./ไร่	379 ก.ก./ไร่	445 ก.ก./ไร่	408 ก.ก./ไร่
2539	414 ก.ก./ไร่	388 ก.ก./ไร่	425 ก.ก./ไร่	409 ก.ก./ไร่
2540	343 ก.ก./ไร่	357 ก.ก./ไร่	369 ก.ก./ไร่	356 ก.ก./ไร่
2541	421 ก.ก./ไร่	380 ก.ก./ไร่	492 ก.ก./ไร่	423 ก.ก./ไร่
2542	354 ก.ก./ไร่	385 ก.ก./ไร่	447 ก.ก./ไร่	395 ก.ก./ไร่

จากตาราง 15 จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าชุมชนบ้านหนองประจักษ์อยู่ในเขตชลประทานโดยระบบธรรมชาติมีอิทธิพลน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะผลผลิตที่แสดงออกมาเฉลี่ยประมาณ 380 กิโลกรัมต่อไร่ แต่ความสามารถในการผลิตข้าวของครอบครัวชาวนามีความต่างกันมากในผลผลิต คือในช่วงตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536 จนถึงปี ปัจจุบันคือมีผลผลิตตั้งแต่ 300 กิโลกรัมต่อไร่ จนถึง 700 กิโลกรัมต่อไร่ซึ่งผลผลิตที่ได้จะขึ้นอยู่กับจุดตั้งของการผลิตมีความเหมาะสมเพียงใด ซึ่งผลผลิตเฉลี่ยไม่แตกต่างกันนักเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งได้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 300 กิโลกรัมต่อไร่ (จินตศักดิ์ สุวรรณอักษร, 2542 : 36) จะเห็นได้ว่าถึงแม้ครอบครัวชาวนาจะปรับองค์การการผลิตโดยการนำเทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็นรถไถเดินตาม ปุ๋ย ช่างแม่กลอง แต่ผลผลิตก็ยังไม่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากการผลิตข้าวซึ่งต้องขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ด้วย ดังนั้นสภาพของดินฟ้าอากาศยังมีอิทธิพลต่อการได้ผลผลิตของครอบครัวชาวนา ซึ่งจากผลผลิตที่ได้ยืนยันถึงการตกต่ำทางพลังการผลิตของครอบครัวชาวนาได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้การพัฒนาที่ดินในการปลูกพืชชนิดเดียวคือข้าวในไร่นาแปลงปลูกของครอบครัวชาวนามีผลต่อการยับยั้งกระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาอย่างเห็นได้ชัด ในตัวเลขที่แสดงออกมาได้ประกันความไม่แน่นอนของผลผลิตในการเก็บเกี่ยวตลอดทั้งปีอมปรการอันแข็งแกร่งที่เคยมีอยู่ของครอบครัวชาวนากำลังหมดไป นอกจากเมล็ดข้าวเป็นรายได้หลักซึ่งมีผลทำให้ต้องพึ่งพาเศรษฐกิจระบบตลาดมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ของการดำรงอยู่โดยการจัดแปลงปลูกของชาวนาในการผลิตแบบนี้เป็นพื้นฐานขั้นตอนหนึ่งของการวิวัฒนาการการผลิต แต่ผลลัพธ์ที่แสดงออกมาพบว่าครอบครัวชาวนาขาดภูมิคุ้มกัน เพราะเลือกวิธีการจัดแปลงปลูกพืชชนิดเดียว ในขณะที่เดียวกันผลของการวิวัฒนาการเศรษฐกิจของครอบครัวจากการใช้ที่ดินในการผลิตเช่นนี้มีผลต่อสภาพการใช้แรงงานในเศรษฐกิจชาวนาเป็นแบบกึ่งแรงงาน

8. การบริโภคนสินค้าอุตสาหกรรม

กระบวนการพัฒนาตลอดจนการพัฒนาสาธารณูปโภคของรัฐ หลักคั่นให้เศรษฐกิจชาวนาเข้าไปมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจระบบตลาดในการเป็นผู้ขายและผู้ซื้อ จะเห็นได้ว่าการบริโภคของครอบครัวชาวนาจากตาราง 16

ตาราง 16 การบริโภคสินค้าอุตสาหกรรมในครัวเรือน บ้านหนองประจักษ์ จำแนกตามขนาด
การครอบครองที่ดิน

การบริโภค	ขนาดการครอบครองที่ดิน				
	0 ไร่	1-10 ไร่	11-20 ไร่	21-60 ไร่	รวม
	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ครัวเรือน
1. โต๊ะ	12	9	13	10	44
2. ชุดรับแขก	3	-	7	2	12
3. เตียง	9	7	12	9	37
4. ตู้	18	19	17	13	67
5. เครื่องนอน	11	7	13	1	32
6. ตู้เย็น	29	19	31	25	104
7. โทรทัศน์	32	32	39	30	133
8. วิทยุ	2	1	3	25	12
9. วิทยุเทป	13	6	9	10	38
10. วิทยุแทป	13	8	11	11	43
11. จักรยาน	11	8	7	10	36
12. จักรยานยนต์	31	24	30	29	114

จากตารางที่ 16 พบว่าเศรษฐกิจชาวนาได้ทำการเคลื่อนย้ายเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด จะเห็นว่าเศรษฐกิจชาวนาเข้าไปสู่เศรษฐกิจระบบตลาดอย่างกว้างขวางในช่วงปี พ.ศ. 2526 แต่การเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาดที่วุ่นวายที่เกิดขึ้นก็คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการบริโภคของครอบครัวชาวนา และมีแนวโน้มที่จะแพร่กระจายเป็นเศรษฐกิจที่ทำการผลิตนอกภาคเกษตรกรรม และแสดงให้เห็นว่าอัตราการใช้บริโภคของครอบครัวจะเติบโตมากกว่าการเติบโตของรายได้ เพราะในระบบเศรษฐกิจของชาวนามีเฉพาะเมล็ดข้าวในขณะที่การบริโภคมีความต้องการบริโภคสินค้าที่หลากหลาย

8. สถานภาพขององค์การการผลิต

สถานภาพขององค์การการผลิตของครอบครัวชาวนาบ้านหนองประดู่ ปรากฏการณ์ของการเติบโตโดยความหนาแน่นของประชากรไม่ได้เกิดขึ้นมาในชุมชนบ้านหนองประดู่ ซึ่งแตกต่างจากเขตภูมิเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้อิทธิพลและมีความสัมพันธ์กับระบบตลาด ดังนั้นในอดีตปัญหาของการแก่งแย่งที่ดินของประชากรในชุมชนไม่ได้เกิดขึ้น เศรษฐกิจของชาวนาในช่วงปี พ.ศ. 2504 ยังมีความเป็นอิสระของการดำรงชีพและการตัดสินใจ การวางแผนภายในองค์การการผลิตดำเนินตามความเชื่อและความคิดเชิงประเพณีทางเศรษฐกิจอยู่ ความรู้ความคิดในการผลิตเกิดขึ้นมาจากการถ่ายทอดประสบการณ์ของแรงงานรุ่นเก่าในอดีต ตลอดทั้งแหล่งที่มาของรายได้ก็ไม่ได้มาจากค่าเช่า แต่มาจากการใช้แรงงานการผลิตของตนเองเป็นหลัก โดยมีเป้าหมายการผลิตเพื่อการประกันการบริโภคในรูปธรรมชาติอย่างง่าย ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังไม่ได้มีเคลื่อนย้ายหรือประสานกับเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยเศรษฐกิจชาวนาทำการผลิตเพื่อประกันการบริโภคให้แก่สมาชิกของครอบครัวในภาพรวมของชุมชน จึงไม่น่าแปลกที่เศรษฐกิจของชาวนาในช่วงการเริ่มนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาตินั้น ไม่ได้มีผลต่อการดึงเศรษฐกิจชาวนาในชุมชนบ้านหนองประดู่ เข้าร่วมกับการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค ดังนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2504 ลักษณะขององค์การการผลิตของครอบครัวชาวนาถือได้ว่าเป็นผู้ประกอบการที่มีความอิสระในการตัดสินใจในการผลิต สามารถวางแผนการผลิตด้วยตนเอง โดยใช้แรงงานภายในครอบครัวหลัก เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เครื่องมือการผลิตอย่างง่าย ๆ และมีรายได้เป็นของตนเองซึ่งรายได้หลักจะอยู่ในรูปธรรมชาติ มีเป้าหมายในการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองในครอบครัวซึ่งการผลิตยังเป็นแบบยังชีพ

การเปลี่ยนสภาพขององค์ประกอบภายในองค์การการผลิตเป็นผู้ใช้แรงงานผลของการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตและการจัดการภายในองค์การการผลิตและองค์ประกอบของครอบครัวชาวนาที่เคยดำรงอยู่ก่อนเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด โดยค่อยๆแปรรูปออกไป(transformation) กล่าวคือ ก่อนเข้าสู่ระบบตลาดครอบครัวยังดำรงอยู่ด้วยความเป็นอิสระในการจัดองค์การการผลิตเป็นผู้ใช้แรงงานภายในองค์การการผลิต เป็นผู้บริหาร เป็นผู้จัดตั้งองค์การการผลิต เป็นเจ้าของผลผลิต และมีรายได้เป็นของตนเอง แม้ว่าจะอยู่ในรูปธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม ความอิสระที่ดำรงอยู่ ถึงแม้การผลิตจะสามารถประกันการบริโภคพืชพันธุ์ธัญญาหารและเป็นอิสระจากเศรษฐกิจระบบเงินตรา แต่การเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาดตามธรรมชาติโดยปราศจากการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และขาดความสอดคล้องในการวางแผนเศรษฐกิจชาวนาในจุดตั้งทางการผลิตของชุมชนบ้านหนองประดู่ที่นี้จะสามารถทำการสร้างภูมิคุ้มกันต่อต้านได้ ซึ่งกระแสการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 มีการใช้ปุ๋ย และปี พ.ศ. 2516 มีการใช้รถไถเดินตาม เครื่องสูบน้ำ และการซื้อ

สินค้าอุตสาหกรรม การปรับเปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบยังชีพเป็นความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจระบบตลาด โดยเป็นการปรับตัวขององค์กรผลิตในรูปธรรมชาตินิ่งสู่ตลาดมากยิ่งขึ้น เป็นผลมาจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการผลิตของรัฐ ที่เน้นการสร้างเขื่อน คลองชลประทาน และการเข้ามาของบริการการศึกษา ตลอดทั้งบทบาททางเศรษฐกิจในระบบตลาดและการค้า มีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นมาจากการแบ่งแยกแรงงาน แต่เกิดขึ้นมาจากการแก้ไขช่วยเหลือสนับสนุนภาคเกษตรกรรมในการผลิต น้ำจากคลองชลประทานมีบทบาทอย่างมากของการพัฒนาการทางการผลิตจากการผลิตที่พึ่งพาธรรมชาติ เป็นการผลิตที่พึ่งพาฤดูกาลเฉพาะเรื่องแรงงาน แต่ผลของการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมานี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากนาข้าวเป็นนาหว้า โดยอยู่ในรูปนาปีและนาปรัง ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่มีไม่ว่าจะเป็นปุ๋ย เครื่องจักร รถไถเดินตาม และระบบค่านิยม ได้เกิดขึ้นมาในช่วงหลังปี พ.ศ. 2520 การเปลี่ยนแปลงของระดับการผลิตเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจระบบตลาดที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชาวนา โดยด้านหนึ่งการนำเครื่องจักร รถไถเดินตามหรือการใช้สารเคมีและอื่น ๆ มาปรับภายในองค์กรการผลิต มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตของครอบครัวชาวนา แต่อีกด้านหนึ่งผลของการต้องการเพิ่มผลผลิต ทำให้ค่าใช้จ่ายในการลงทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น และทำให้พื้นฐานของการผลิตต้องขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจภายนอกสูง ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่อยู่ในรูปราคาที่สูงขึ้นอยู่กับสภาวะการตลาด ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ แต่ราคาข้าวเปลือกกลับขึ้นอยู่กับสภาวะการณตลาดทั้งหมด สภาวะการณเช่นนี้รายได้ของครอบครัวชาวนาที่น่าจะมีรายได้มากขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์ของระบบการผลิตของชาวนาที่สูงขึ้นอยู่กับสภาวะการณธรรมชาติซึ่งผลผลิตที่ได้ค่อนข้างแปรผันไม่แน่นอน ส่งผลให้ชาวนายังคงยากจน เพราะสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นนี้ไม่ช่วยให้ชาวนามีรายได้มากขึ้นที่จะสามารถสะสมทุนได้ ถึงแม้จะเป็นกลุ่มครอบครัวชาวนาที่มีปริมาณที่ดินมากกว่า 20 ไร่ ก็ไม่สามารถขยายการผลิตหรือทำการสะสมทุน และการเปลี่ยนแปลงการครอบครองที่ดินและการใช้ที่ดินของครอบครัว การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนาการของระบบการผลิตเช่นนี้ส่งผลให้พื้นฐานการผลิตของครอบครัวชาวนากลับอ่อนแอกว่าในอดีต เพราะขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจที่อยู่ภายนอกเศรษฐกิจชาวนา และนับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ไม่สามารถก่อรูปชนชั้นเจ้าที่ดินหรือกรรมกรออกมาอย่างชัดเจนในชุมชนบ้านหนองประดู่ ผลลัพธ์ของการพัฒนาการเศรษฐกิจเข้าสู่ความสัมพันธ์กับตลาด มีผลทำให้รายได้ของครอบครัวชาวนาคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 46.50 ที่เหลือได้มาจากการใช้แรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกอีกร้อยละ 53.50 ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการเติบโตอย่างต่อเนื่องของประชากรที่ใช้แรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกมากขึ้น ตลอดทั้งสภาพแวดล้อมธรรมชาติเศรษฐกิจของจุดตั้งการผลิต การพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่สะดวกมากขึ้นและการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมใกล้กับชุมชนบ้านหนองประดู่ ทำให้เคลื่อนย้ายแรงงานตามระยะทาง

จากจุดตั้งการผลิตมีความสะดวกยิ่งขึ้นโดยใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมงถึงหนึ่งชั่วโมง สภาพแวดล้อมเช่นนี้ ทำการดึงดูดแรงงานของครอบครัวชาวนาออกไปทำงานนอกแปลงปลูกของตนเองมากยิ่งขึ้น ระบบการผลิตของชาวนาจึงเป็นเพียงการผลิตข้าวเพื่อประกันพืชพันธุ์ธัญญาหารหรือเป็นการใช้แรงงานในองค์การผลิตของตนเอง ในขณะที่มีการใช้แรงงานการผลิตตามฤดูกาล แต่เมื่อสิ้นสุดฤดูกาลการผลิตก็กลายสภาพเป็นแรงงานรับจ้าง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความจำเป็นที่ต้องหารายได้เพื่อปกปิดรายจ่ายในการบริโภคที่ยังคงดำรงอยู่ภายในชุมชน คุณลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะกึ่งแรงงานการผลิตของเศรษฐกิจชาวนา ที่เป็นระยะข้ามผ่านของเศรษฐกิจชาวนาและเศรษฐกิจระบบตลาด แรงขับเคลื่อนของการตัดสินใจเช่นนี้ มีผลมาจากครอบครัวชาวนาไม่สามารถทำการประกันการบริโภคได้เหมือนในอดีต การเปลี่ยนระบบรากฐานการผลิต และการเริ่มเข้าสู่การบริโภคสิ่งที่จำเป็นในชีวิตทั้งกายและจิตใจ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่งของการบริโภคในเศรษฐกิจระบบตลาดซึ่งมีผลโดยตรงและมีความจำเป็นในการใช้เงินตราในการบริโภคมากยิ่งขึ้น การแลกเปลี่ยนเฉพาะเมล็ดข้าวเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการใช้จ่ายในรอบปีการผลิต นอกจากนี้สาเหตุที่ไม่มีการปรับปรุงพันธุ์ข้าวหรือการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวมีผลต่อการเพิ่มต้นทุนการผลิต การศึกษาพบว่าพันธุ์ข้าวที่ใช้ยังคงเป็นพันธุ์เหลืองประทิวซึ่งปลูกมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2504 และพันธุ์ชัยนาทเริ่มเข้ามาในช่วงการปลูกข้าวนาปรัง ชาวนาเมื่อเก็บเกี่ยวก็จะเก็บข้าวส่วนหนึ่งไว้เป็นข้าวปลูก เป็นการยืนยันได้ว่าการทำนาในบ้านหนองประจักษ์ไม่มีการปรับปรุงพันธุ์ข้าวปลูก ถึงแม้ว่าครอบครัวชาวนาต้องการเพิ่มผลผลิตและมีการบูรณาการแปลงปลูกโดยการใช้ปุ๋ยก็ตาม แต่ไม่สามารถประกันได้ว่าจะได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการขาดความรู้ในการใช้ปุ๋ยพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีการตรวจสอบความเป็นกรดเป็นด่างของดิน ไม่ทราบว่าที่ดินของตนเองควรใส่ปุ๋ยเท่าใดจึงเหมาะสม การใช้ปุ๋ยจึงเป็นไปตามเพื่อนบ้านหรือจากคำแนะนำของพ่อค้า โดยมีความคิดว่ามีความสามารถในการซื้อปุ๋ยเท่าใดก็ใส่ไปเท่านั้น เพราะมีความเชื่อว่าการใส่ปุ๋ยมากเท่าใดผลผลิตข้าวก็จะเพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วผลผลิตข้าวก็เพิ่มขึ้นไม่มากนัก เรื่องนี้มีผลต่อการตัดสินใจในการใช้แรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้รายได้สุทธิต่อหัวประชากรประมาณ 2617.75 บาทซึ่งเป็นรายได้จากการปลูกข้าวแต่ไม่สามารถประกันการบริโภคของสมาชิกในแต่ละครอบครัวได้ ซึ่งเป็นผลมากจากการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจระบบตลาด และการขาดการวางแผนและขาดการศึกษาของเศรษฐกิจชาวนาในการเข้าสู่ระบบตลาด สาเหตุที่สำคัญอันหนึ่งก็คือการคงรักษาพันธุ์ข้าวโดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าจะนำเทคโนโลยีและระบบการผลิตนอกเขตแดนการผลิตของตนเองมาใช้ก็ตาม

9. การตกต่ำทางพลังเศรษฐกิจ

เนื่องจากปัจจัยการผลิตได้เปลี่ยนแปลงไป โดยผลผลิตส่วนใหญ่ได้นำส่งเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด และครอบครัวชาวนาทำการซื้อเครื่องมือการผลิต โดยเฉพาะรถไถเดินตาม และมีการกระจุกตัวในการใช้ซื้อรถไถเดินตามในช่วงปี พ.ศ. 2526 กับ พ.ศ. 2535 โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2532 การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต คือการสูญเสียของแรงงานของสัตว์ในการลากคันไถ และหมดสิ้นการใช้แรงงานสัตว์โดยสิ้นเชิงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 นี่คือการสิ้นสูญของเศรษฐกิจชาวนาในรูปธรรมชาติที่ทำการผลิตเพื่อประกันการบริโภค ตลอดจนการซื้อเครื่องสูบน้ำซึ่งมีความจำเป็นเมื่อต้องการเพิ่มการผลิตโดยการปลูกข้าวนาปรัง เพราะไม่มีฝนตกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ และการซื้อเครื่องสูบน้ำเริ่มมีมากขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2532 การเพิ่มขึ้นของเครื่องสูบน้ำจะสัมพันธ์กับการใช้รถไถเดินตาม เพราะสามารถใช้ร่วมกันได้ มีการใช้เครื่องสูบน้ำถึง 82 เครื่องในปี พ.ศ. 2542 การเพิ่มขึ้นของปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในกระบวนการผลิตไม่ว่าจะเป็นยาฆ่าแมลง น้ำมันเชื้อเพลิง และอื่น ๆ เป็นตัวการที่ทำให้ลายความเป็นอิสระของเศรษฐกิจชาวนาทั้งหมด สิ่งที่ชาวนาหลงเหลืออยู่คือการมีแรงงานและการระดมแรงงานในการผลิต แต่แรงงานที่มีอยู่นั้นไม่ต่างจากแรงงานรับจ้างตามฤดูกาลการผลิต เพราะสถานะการณ์ขององค์กรการผลิตในการจัดตั้งการวางแผนบริหารได้ถูกกำกับโดยสถานะการณ์ของตลาด ทำให้ต้องทำการผลิตตามที่สถานะการณ์ตลาดกำหนด โดยไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้เพราะเป็นระบบการผลิตโซนเดียว กฎการกระจายแรงงานเช่นนี้ จึงไม่ต่างจากสภาพของการเป็นแรงงานรับจ้างหรือกึ่งแรงงานของเศรษฐกิจตนเองซึ่งเป็นที่มาของรายได้จากการใช้แรงงานในการผลิต ในขณะเดียวกันภายหลังการสิ้นสุดฤดูกาลการผลิต ก็แปรสภาพเป็นแรงงานรับจ้างตามโรงงาน หรืองานบริการของจุดตั้งของภูมิการผลิตที่มีอิทธิพลของเศรษฐกิจระบบตลาดที่ครอบงำอยู่ การเปลี่ยนสภาพเป็นกึ่งแรงงานของครอบครัวชาวนานี้ได้แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง และเป็นรูปแบบที่ขอมรับทางพฤติกรรมของเศรษฐกิจชาวนาในการตัดสินใจต่อแรงขับเคลื่อนเช่นนี้ ปรากฏออกมาของกระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจชาวนาจึงไม่เกิดขึ้นมา เพราะครอบครัวชาวนาอยู่ในสถานภาพเดียวกันทั้งหมด การพัฒนาพลังการผลิตเป็นขั้นตอนการวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจชาวนา เข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด พลังการผลิตในเศรษฐกิจชาวนาถูกกำหนดโดยเศรษฐกิจการผลิต และการตกต่ำของการพลังการผลิตดังต่อไปนี้

การตกต่ำของพลังการผลิต โดยอยู่ภายใต้ความเป็นไปได้ของการเพิ่มผลผลิต และอยู่ภายใต้การลดพลังการผลิตในความสัมพันธ์ของการเติบโตของประชากร การเพิ่มผลผลิตของที่ดินทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ตามมาของพลังการผลิต ถ้าปริมาณแรงงานในไร่นาแปลงปลูกทั่วไปไม่สอดคล้อง

คล่องกับปริมาณผลผลิต ผลลัพธ์ที่ตามมาก็คือแรงงานการผลิตในภาคเกษตรกรรมได้ถูกพัฒนาอยู่ภายใต้เทคนิคการผลิตเช่นนั้น หมายถึงการใช้เครื่องมือการผลิต การพัฒนาทางเทคนิค โครงสร้างภาคเกษตรกรรมได้ดำรงอยู่ในขั้นตอนการเตรียมผลผลิตในรูปวัตถุดิบคือเมล็ดข้าวได้ถูกแบ่งออกมาเป็นขั้นตอนเดียว คือการเตรียม สำหรับการเพาะปลูกข้าวและการใช้ปุ๋ยเคมี ขนมาหญ้า ขาคูมหญ้า ขามาแมลง น้ำมันเชื้อเพลิง การไถ ค่ำรถค้ำข้าว เป็นต้นซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการผลิต ดังนั้นเมื่อครอบครัวชาวนาขายพื้นที่ในการผลิตมากขึ้น ก็ยิ่งเพิ่มค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว แต่การผลิตภาคเกษตรกรรมซึ่งต้องพึ่งพาธรรมชาติสูง ดังนั้นการผลิตภาคเกษตรกรรมอยู่บนความเสี่ยงตลอดเวลา การรักษาความเป็นไปได้ของปริมาณผลผลิตที่คาดหวังจึงเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน ซึ่งการวิวัฒนาการการผลิตเช่นนี้ทำให้ครอบครัวชาวนาต้องการเรียกร้องในการเพิ่มราคาผลผลิตให้สูงขึ้น ดังนั้นข้อสรุปของการตกต่ำของพลังการผลิตในภาคเกษตรกรรมได้ดังนี้

เศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาในระบบเมล็ดข้าว ในการผลิตข้าวแบบขยาย และระบบการผลิตตกอยู่ภายใต้การตกต่ำของพลังการผลิต สามารถแก้ปัญหาได้ถ้าหากมีการพัฒนาเทคนิคคือการนำเครื่องมือการผลิตที่มีเหมาะสมกับเขตภูมิการผลิตและความสมบูรณ์มากขึ้น นอกจากการพัฒนาเทคนิคที่จะเพิ่มผลผลิตแล้ว แต่สิ่งที่สำคัญก็อีกประการหนึ่งก็คือการวางแผนในการจัดองค์การการผลิตที่มีประสิทธิภาพที่จะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการผลิตลงได้ เทคนิคและวัฒนธรรมทางการผลิตในเศรษฐกิจชาวนาไม่ใช่อุบัติบนพื้นฐานการแยกองค์การการผลิตในลักษณะตัวใครตัวมัน แต่อยู่บนพื้นฐานของสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นๆ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจชาวนา การตกต่ำของพลังการผลิตที่เกิดขึ้นนี้มีผลต่อผู้ประกอบการรายใหญ่และรายย่อยไม่แตกต่างกัน เพราะผู้ประกอบการผลิตทั้งหมดต่างเผชิญปัญหาของการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการผลิตและการเรียกร้องราคาผลผลิตที่สูงเช่นกัน การวิวัฒนาการภาคเกษตรกรรมเป็นระยะข้ามผ่านจากเศรษฐกิจพื้นฐานในฐานะเศรษฐกิจแห่งชาติเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด โดยเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาเป็นเศรษฐกิจแบบขยาย และการวิวัฒนาการเศรษฐกิจทั่วไปอยู่บนพื้นฐานของการตกต่ำของพลังการผลิต การตกต่ำของพลังการผลิตส่งผลให้เศรษฐกิจชาวนาผลิตและการเช่าที่ดินในการผลิตเพื่อประกันพืชพันธุ์ธัญญาหาร

คุณลักษณะการจำแนกเศรษฐกิจครอบครัวชาวนา

ผลของการวิวัฒนาการทางการผลิตของเศรษฐกิจชาวนา จากผลลัพธ์ของการเข้าสู่ความสัมพันธ์กับตลาด ได้บ่งบอกคุณลักษณะของเศรษฐกิจชาวนาดังนี้

1. เศรษฐกิจชาวนาที่ดำรงอยู่มีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของเศรษฐกิจชาวนา และได้ถูกดึงเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด ทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์การการผลิต สิ่งที่สำคัญที่กำกับก็คือแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในการประกันการบริโภคของครอบครัว มีผลทำให้ชาวนาอยู่ในฐานะกึ่งแรงงานการผลิต คือมีการใช้แรงงานการผลิตในไร่ นาแปลงปลูกของตนเองและและการใช้แรงงานการผลิตนอกไร่ นาการผลิต การผลิตจึงอยู่ในฐานะการเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมตามฤดูกาล การใช้แรงงานการผลิตที่ขึ้นอยู่กับพีชชนิดเดียว การใช้แรงงานเช่นนี้ไม่สามารถทำการดึงดูดแรงงานได้ทั้งหมดตามฤดูกาลผลิต ถึงแม้ว่าครอบครัวชาวนาจะเป็นเจ้าของการผลิตดำเนินธุรกิจของตนเอง แต่เป็นไปแค่การใช้แรงงานเพื่อให้ได้ผลผลิตในการบริโภคเท่านั้น ดังนั้นหลังจากสิ้นสุดฤดูกาลผลิตหรืออยู่ในระหว่างฤดูกาลผลิต ชาวนาจำเป็นต้องออกไปหารายได้จากแหล่งอื่นนอกภาคเกษตรกรรม สภาพแรงงานจึงอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า “ กึ่งแรงงาน” หรือ “ผู้ใช้แรงงาน” มากกว่าความเป็นอิสระเช่นในอดีตก่อนเข้าสู่ความสัมพันธ์ระบบตลาด

2. ครอบครัวชาวนาที่อยู่ท่ามกลางการครอบครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ถึงแม้จะขนาดที่แตกต่างกัน แต่ที่อยู่ในสภาพเดียวกันคือการผลิตข้าวเพื่อประกันชีพพันธุ์ธัญญาหาร ซึ่งเป็นผลมาจากการตกต่ำของค่าใช้จ่ายในการผลิต

3. การศึกษาครั้งนี้ไม่พบความแตกต่างทางเศรษฐกิจของตัวแทนครอบครัวชาวนา ที่สามารถก่อรูปเป็นชนชั้นเจ้าที่ดิน ทั้งจากเงื่อนไขภายในและภายนอกองค์การการผลิตซึ่งเป็นผลมาจากการผลิตของครอบครัวชาวนาที่อยู่ในโซนการผลิตเมล็ดข้าว ทำให้มีการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการผลิต และการเรียกร้องราคาสินค้าภาคเกษตรกรรมให้มีราคาที่สูงขึ้นซึ่งก็เป็นเรื่องยาก จึงมีผลต่อการสะสมทุนของครอบครัวชาวนา ผลลัพธ์ก็คือไม่มีการแตกชั้นออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนของการบ่งบอกความเป็นชนชั้นในชุมชน

4. เศรษฐกิจชาวนาเข้าสู่ความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจระบบตลาด แต่ไม่ได้หมายความว่าเศรษฐกิจของชาวนาอยู่บนพื้นฐานการผลิตระบบทุนนิยม และไม่พบว่ามีกำลังแรงงานในการผลิตอย่างต่อเนื่องที่สามารถทำการขูดรีดมูลค่าส่วนเกินและทำการสะสมทุน ในเวลาเดียวกันครอบครัวชาวนาไม่ได้กลายเป็นแรงงานรับจ้างในภาคอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่ แต่ขึ้นอยู่กับจังหวะของฤดูกาลผลิตของการใช้แรงงาน ดังนั้นเศรษฐกิจชาวนาในการใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยนเป็นแค่การวิวัฒนาการของเศรษฐกิจชาวนาในการเข้าสู่ระบบตลาดในการแลกเปลี่ยนผลผลิต แต่ไม่ได้

หมายความว่าเมื่อมีการแลกเปลี่ยนด้วยเงินตราแล้วหมายถึงจุดสิ้นสุดของเศรษฐกิจชวาวนา เพราะพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจชวาวนาไม่ได้ประกอบประกอบที่จะชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาภาคเกษตรกรรมเป็นเศรษฐกิจระบบทุนนิยม

5. ระบบเศรษฐกิจระบบทุนนิยมไม่สามารถจะเข้ามาพัฒนาได้บนพื้นฐานการผลิตของครอบครัวชวาวนาจากกฎการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการผลิต และการตกต่ำของพลังการผลิต ดังนั้นการพัฒนาของระบบทุนนิยมเข้ามาผ่านระบบการค้าหรือทุนนิยมเงินกู้มากกว่า ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของการพัฒนาทุนนิยมในประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่ในภาคเกษตรกรรม เพราะนโยบายของเศรษฐกิจแห่งชาติ ต้องการที่จะเสริมสร้างรากฐานของระบบอุตสาหกรรม โดยการกระจายรายได้ทางอ้อมผ่านกลไกของราคา และต้องทำการกดดันราคาสินค้าภาคเกษตรกรรมให้ถูกลง เพื่อช่วยเหลือภาคอุตสาหกรรม

6. เศรษฐกิจชวาวนาเป็นเศรษฐกิจที่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานการผลิตแบบขยายที่ขึ้นอยู่กับสภาวะการณ้ของตลาด และปราศจากการวางแผนการผลิตของตนเองอย่างสมเหตุสมผล และไม่สามารถจะทำการระดมทรัพยากรแรงงานได้เหมือนในอดีต โดยการใช้แรงงานมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการพึ่งพาเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้นในช่วงวิกฤตการณ์แรงงาน ทั้งหมดนี้เป็นเส้นทางการวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของครอบครัวชวาวนาในชุมชนบ้านหนองประคู้ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี

ข้อสรุปที่ได้นำเสนอนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของกระบวนการแตกต่างของครอบครัวชวาวนาไม่ได้เกิดขึ้นมาของการอธิบายที่ว่าเกิดการเกิดทุนนิยมของการผลิตขึ้นมาในภาคเกษตรกรรมที่ทำการก่อรูปของชนชั้นอย่างเห็นได้ชัด ตลอดทั้งปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะและองค์ประกอบภายในเศรษฐกิจชวาวนาที่เคยดำรงอยู่ซึ่งเป็นผลมาจากการตกต่ำของพลังการผลิตที่ไม่ได้ทำการพัฒนาแรงงานการผลิตของการเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด ทำให้ครอบครัวชวาวนาอยู่ในสถานการณ์เฉียดก้นภายใต้ระบบการผลิตแบบเมล็ดข้าว โดยได้จัดให้มีการกระจายรายได้โดยผ่านกลไกของความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจระบบตลาด เศรษฐกิจชวาวนาบ้านหนองประคู้เลยกลายเป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานกึ่งแรงงานมากกว่าที่เคยเป็นอยู่บนคุณภาพแรงงานการผลิตในไร่นาแปลงปลูกของครอบครัว

บทที่ 5

กระบวนการผลิตข้าวทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา

การศึกษาเศรษฐกิจ คือ การศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจหรือการศึกษามนุษย์ในการกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางสังคมเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกองค์กร การผลิตของครอบครัวชาวนา ซึ่งเป็นการศึกษาถึงการผลิตในภาคเกษตรกรรมในชุมชนบ้านหนองประจักษ์ โดยเฉพาะการศึกษาในเรื่องการผลิตทางภาคเกษตรกรรมจะเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และลักษณะชีวพันธุ์พืช ซึ่งต้องศึกษาดำเนินการและผลลัพธ์ทั้งหมดในสาขาการผลิตในเขตการผลิตนั้น ๆ ก็คือการศึกษาผลลัพธ์ทั้งหมดที่เป็นกิจกรรมรวมทางเศรษฐกิจของครอบครัว

การสำรวจงบประมาณและราคาผลผลิตรอบปี การผลิต พ.ศ. 2541 - พ.ศ. 2542

การสำรวจการผลิตในภาคเกษตรกรรม โดยเริ่มต้นฤดูกาลผลิต ซึ่งการผลิตของชาวนาเริ่มฤดูกาลผลิตในปีเมื่อเดือนสิงหาคม ดังนั้นจึงเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2541 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาดังกล่าวจะสามารถสะท้อนให้เห็นการเคลื่อนไหวของระบบการผลิตของครอบครัวเป็นอย่างดี นอกจากนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดความผันผวนและความขาดแคลนผลผลิตในชุมชนบ้านหนองประจักษ์ เป็นการเก็บข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ยของราคาสินค้าและบริการ ที่เป็นไปตามสภาวะการณ์ของตลาดภายในชุมชนและภายนอกชุมชนในการผลิต และการแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชน โดยทำการประเมินราคาที่ผ่านมากระบวนการแลกเปลี่ยนในรูปเงินตรา ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ในการบริโภคผลผลิตภายในชุมชน ในการบริโภคของครอบครัวต่าง ๆ ในชุมชนนอกจากการบริโภคสินค้าที่ขายในรูปเงินตราแล้ว ยังมีอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่ได้เข้าสู่ตลาด เป็นสินค้าที่ครอบครัวชาวนาบริโภคในรูปของธรรมชาติ การประเมินสินค้าในรูปธรรมชาตินี้ จะประเมินในราคาที่สอดคล้องกับราคาในท้องถิ่นและครอบครัวชาวนาที่ยอมรับได้ ซึ่งผลผลิตที่ทำการบริโภคและสัดส่วนในการบริโภคของครอบครัวได้ทำการประเมินค่าในเชิงอัตวิสัย

การทำความเข้าใจเศรษฐกิจของชาวนา จำเป็นต้องทำความเข้าใจในพื้นฐานการผลิตของครอบครัวชาวนาว่าครอบครัวมีภารกิจในการผลิตเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตความเป็นครอบครัว

และการตีบทอดครอบครัวต่อไปได้ ดังนั้นภาระกิจหลักของครอบครัวก็คือการกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยการใช้แรงงานที่มีอยู่ในการประกอบอาชีพเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้เพราะสมาชิกของครอบครัวเรือกอ้งในการบริโภค ดังนั้นระบบเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาจึงต้องไปสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจอื่นๆ และความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจแห่งชาติ เพราะการทำนาก็ถือว่าเป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพหนึ่ง นับเป็นกระดูกสันหลังของชาติที่หล่อเลี้ยงประเทศชาติมาแต่อดีตและเป็นผู้ผลิตรายย่อยที่อยู่บนพื้นฐานการใช้แรงงานของตนเองซึ่งเป็นการผลิตเพื่อสนองตอบความต้องการการบริโภคของตนเองและชุมชน โดยครอบครัวชาวนาได้นำผลผลิตที่เกิดจากการใช้แรงงานของครอบครัวและชุมชนเพื่อเข้าไปแลกเปลี่ยนกับคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ส่วนการกระจายเป็นการกระจายแรงงานในการผลิตซึ่งผลลัพธ์ของการกระจายแรงงานก็คือผลผลิตที่สามารถสนองตอบความต้องการบริโภคของครอบครัว ดังนั้นการบริโภคจึงเป็นผลลัพธ์ของการผลิตวัตถุประสงค์พื้นฐานเพื่อสนองความต้องการของครอบครัว ซึ่งกระบวนการผลิต การแลกเปลี่ยน การกระจายและการบริโภคก็คือกิจกรรมการกระบวนการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจของครอบครัวนั่นเอง

การศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจ ผ่านกระบวนการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจของครอบครัวใน หมู่ 3 บ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอยะบอย จังหวัดเพชรบุรี พบว่าสภาพของชุมชนบ้านหนองประดู่ เป็นชุมชนลาวโซ่ง ซึ่งอพยพมาอยู่บ้านหนองประดู่ ในราวปี พ.ศ. 2450 ปัจจุบันครัวเรือนทั้งหมด 154 ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 690 คน จำแนกเป็นวัยสูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปจำนวน 76 คน จำแนกเป็นเพศหญิงจำนวน 33 คน และเพศชายจำนวน 43 คน วัยแรงงานมีอายุระหว่าง 16 - 60 ปีมีจำนวนมากที่สุดจำนวน 483 คนเป็นเพศหญิง 228 คน และเพศชาย 255 คน วัยกึ่งแรงงานมีอายุ 11 - 15 ปีมีจำนวนน้อยที่สุดคือมีจำนวน 42 คนเป็นเพศหญิงจำนวน 16 คน และเพศชายจำนวน 26 คนและวัยเด็กตั้งแต่อายุ แรกเกิดถึง 10 ปีจำนวน 89 คนเป็นเพศหญิงจำนวน 50 คนและเพศชายจำนวน 39 คน เมื่อจำแนกตามปริมาณที่ดินที่ใช้ในฤดูกาลผลิตปี พ.ศ. 2541 - พ.ศ. 2542 ส่วนการใช้พื้นที่ในฤดูกาลผลิต ปี พ.ศ. 2541 - พ.ศ. 2542 โดยใช้พื้นที่ในการผลิตภาคเกษตรกรรมมีจำนวน 2,069 ไร่ เมื่อจำแนกปริมาณที่ดินออกเป็น 4 กลุ่ม พบว่าครัวเรือนที่มีที่ดิน 0 ไร่ มีจำนวน 44 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ครัวเรือน ที่มีปริมาณที่ดิน 1 - 10 ไร่มีจำนวน 35 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.73 ครัวเรือนที่มีที่ดิน 11 - 20 ไร่มีจำนวน 42 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.27 และครัวเรือน ที่มีที่ดิน 21 - 60 ไร่มีจำนวน 33 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.43

ตาราง 17 การจำแนกครัวเรือนตามปริมาณการใช้ที่ดิน

ปริมาณการใช้ที่ดิน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
0 ไร่	44	28.57
1-10 ไร่	35	22.73
11-20 ไร่	42	27.27
21-60 ไร่	33	21.43
รวม	154	100.00

เขตภูมิเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมและการคำนวณผลิตภัณฑ์รวมของเศรษฐกิจชาวบ้านหนองประจักษ์ ในรอบปีการผลิต พ.ศ. 2541 –2542

การศึกษาเขตภูมิเศรษฐกิจเป็นการศึกษาภาพรวมของเขตการผลิตของชุมชนภาคเกษตรกรรมทั้งหมด ที่แสดงรูปพรรณฐานและผลลัพธ์ของชนิดทางการผลิตภายในชุมชนซึ่งจะหมายถึงการบ่งบอกชี้พินิจสังคมเศรษฐกิจของชุมชนที่แสดงออกมาของคุณลักษณะในการผลิตคือ การเปรียบเทียบน้ำหนักสัดส่วนของการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ที่ทำการวัดโดยความสัมพันธ์ของสัดส่วนจากรายได้ในการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรม

ตาราง 18 สัดส่วนของรายได้จากการเพาะปลูก

การเพาะปลูก	รายได้	ร้อยละ	การเพาะปลูก/รายได้รวมทั้ง หมด
1 ข้าว	5,833,570.00	98.22	93.24
2 พืชผัก	70,736.00	1.19	1.13
3 ไม้ผล	35,455.00	0.59	0.56
รวม	5,939,761.00	100.00	94.93

จากตาราง 18 ได้ชี้ให้เห็นว่า เมล็ดข้าว เป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญมากของเขตการผลิตในชุมชนบ้านหนองประจักษ์ ซึ่งการผลิตข้าวดำรงอยู่ในเชิงประเพณีในนัยยะความหมายของการผลิตเพื่อประกันพืชพันธุ์ธัญญาหารและสำหรับการแลกเปลี่ยนเพื่อการบริโภคสินค้าอุปโภคและบริโภคกับเศรษฐกิจระบบตลาด ระบบการจัดการแปลงปลูกเช่นนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การให้น้ำหนักสัดส่วนการวางแผนการผลิตสาขาการเพาะปลูกที่มุ่งผลิตเมล็ดข้าวเพียงอย่างเดียว และแพร่กระจาย

อย่างกว้างขวางในชุมชน ทิศทางภายในองค์กรการผลิตเช่นนี้มีผลต่อเนื่องไปยังภายในและภายนอกองค์กรการผลิต โดยเมล็ดข้าวทำการครอบครองการผลิตของไร่นาแปลงปลูกคิดเป็นร้อยละ 98.22 ในขณะที่พืชผักสวนครัวและผลไม้ให้ประโยชน์ที่ไม่มีความหมายเลขทางเศรษฐกิจแม้กระทั่งการบริโภคภายในแต่ละครัวเรือนในรอบปีการผลิตหนึ่ง

ถ้าพิจารณาสาขาเพาะปลูกสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์รวมภาคเกษตรกรรมรวมของชุมชน โดยการปลูกข้าวมีรายได้เฉลี่ยภายในชุมชนมาจากสาขาเมล็ดข้าวถึงร้อยละ 93.24 อิทธิพลของเมล็ดข้าวกำหนดขนาดรายได้และสัดส่วนของการใช้พื้นที่ในการกิจกรรมทางเศรษฐกิจและเป็นพลังทางเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวตามขนาดไร่นาแปลงปลูกของกลุ่มครอบครัวชาวนา อิทธิพลของเมล็ดข้าวมีผลต่อการใช้พื้นที่ทั้งหมดของชุมชน จึงใช้คำศัพท์เฉพาะในการเรียกชื่อของเขตภูมิเศรษฐกิจในชุมชนเช่นนี้ซึ่งเป็นการบ่งบอกทางชีวพันธ์ว่ “ระบบเศรษฐกิจเมล็ดข้าว”

เพื่อทำความเข้าใจเขตภูมิเศรษฐกิจที่เรียกว่าระบบเศรษฐกิจเมล็ดข้าวและทิศทางระบบเศรษฐกิจแบบเมล็ดข้าวนี้มีคุณลักษณะคือมีสัดส่วนรายได้หลักของภาคเกษตรกรรมคือเมล็ดข้าว โดยมีการผลิตพืชผักและผลไม้เพื่อบริโภคที่ไม่มีความหมายอะไรต่อองค์กรการผลิตมากนักนอกจากการใช้บริโภคในครัวเรือน เศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวเกิดขึ้นมาจากความต้องการประกันพืชพันธุ์ธัญญาหารไว้สำหรับการบริโภคและการแลกเปลี่ยนของสาขาภาคเกษตรกรรม เมื่อทำการวิเคราะห์สาขาผลิตภัณฑ์ของชุมชนจะเห็นได้ดังตาราง 19

ตาราง 19 สัดส่วนของรายได้จากปศุสัตว์

ปศุสัตว์	รายได้	ร้อยละ	สัดส่วนของปศุสัตว์/รายได้รวมทั้งหมด
1. วัว ควาย	10,000.00	3.15	0.16
2. หมู	25,850.00	8.15	0.41
3. สัตว์ปีก	221,070.00	69.72	3.53
4. ปลา	30,080.00	9.48	0.48
5. ไข่	30,000.00	9.46	0.48
6. นก	40.00	0.04	0.0006
รวม	317,040.00	100.00	5.07

สัดส่วนของปศุสัตว์ให้น้ำหนักกับสัตว์ปีกเป็นหลัก โดยสัดส่วนของสัตว์ปีกคิดเป็นร้อยละ 69.72 รองลงมาได้แก่ ไข่ คิดเป็นร้อยละ 9.46 อย่างไรก็ตามในภาพรวมเมื่อคิดเป็น

เดี๋ยวนั้น และเป็นการลดศักยภาพของตนเองลงโดยการนำเข้าเทคโนโลยีที่เป็นเครื่องทุ่นแรงในการผลิต ทำให้ชาวนามีความสะดวกสบายมากกว่าเดิมแต่ไม่ได้เป็นการเพิ่มผลผลิต ดังนั้นการผลิตเช่นนี้จึงไม่สามารถที่จะปกป้องการบริโภคของประชากรในภาคเกษตรกรรมได้ การตกต่ำของพลังทางการผลิตนั้นนอกจากจะเกิดขึ้นมาจากการกระจุกตัวของทุนและทำการกีดกันทุนในสาขาการผลิตอื่นๆ แล้ว กลไกของเศรษฐกิจระบบตลาดมีข้อด้อยรองที่ดีกว่าสินค้าจากภาคเกษตรกรรมของชาวนา เพราะระบบการผลิตของชาวนาเป็นระบบโซนเดียวเป็นการผลิตพืชชนิดเดียวในการแลกเปลี่ยนและเป็นการผลิตแบบขยาย ในขณะที่เดียวกันก็สอดคล้องกับนโยบายการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ต้องการให้ดัชนีราคาสินค้าบริโภคภาคเกษตรกรรมต่ำกว่าดัชนีราคาสินค้าการบริโภคภาคอุตสาหกรรม

การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเช่นนี้เหลือความหวังในรายได้อย่างเดียวจากเมล็ดข้าวคือการรอคอยให้ราคาข้าวมีราคาที่สูงขึ้นและเป็นไปที่เอื้ออำนวยต่อเศรษฐกิจชาวนาซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากมาก ในขณะที่เดียวกันสถานะการณ์เช่นนี้ผลักดันให้เศรษฐกิจชาวนาทำการละทิ้งองค์การผลิตของตนเองมากยิ่งขึ้น นอกจากปัญหาเกี่ยวกับการปลูกพืชโซนเดียวคือเมล็ดข้าวแล้ว อิทธิพลของระบบเศรษฐกิจระบบตลาดมีส่วนกำหนดจิตใจได้อำนาจของครอบครัวชาวนาให้คิดว่ารายได้ทางเศรษฐกิจของตนเองอยู่ในรูปเงินตรา มีผลทำให้การผลิตของครอบครัวชาวนาหาทางออกด้วยการใช้แรงงานของตนเองนอกไร่นาแปลงปลูกของตนเองมากยิ่งขึ้น เมื่อเข้าสู่องค์ประกอบของรายได้รวมภาคเกษตรกรรม ได้เห็นการให้น้ำหนักสาขาภาคเกษตรกรรมในชุมชนชัดเจนมากยิ่งขึ้นดังตาราง 20

ตาราง 20 รายได้เฉลี่ยในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ไร่

ประเภทของการใช้ที่ดิน สาขาการผลิต	รายได้(บาท)	ค่าเฉลี่ย/ไร่ (บาท)
1. การเพาะปลูก		
1.1 ข้าว	5,833,570.00	2,819.51
1.2 พืชผัก	70,736.00	34.18
1.3 ไม้ผล	35,455.00	17.13
รวม	5,939,761.00	2,870.82
2. การเลี้ยงสัตว์		
2.1 เป็ด	3,750.00	1.81
2.2 ไก่	217,320.00	105.03
2.3 หมู	25,850.00	12.45
2.4 วัว	10,000.00	4.83
2.5 ปลา	30,080.00	14.53
2.6 ชะมด	30,000.00	14.49
2.7 นก	40.00	0.01
รวม	317,040.00	153.23
รวมการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์	6,256,801.00	3,024.07

จากตาราง 20 ภาพรวมของรายได้ภาคเกษตรกรรมถึงแม้จะมีวิวัฒนาการระบบการผลิตเป็นแบบขยายโดยเสริมด้วยเทคโนโลยีการผลิตดังอธิบายมาแล้วข้างต้น นอกจากจะเป็นการผลิตพืชเดี่ยวที่ผลิตเฉพาะเมล็ดข้าวเป็นหลักแล้วยังพบว่าไม่ได้เห็นการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตที่มีหลากหลายมากยิ่งขึ้นของการเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด คือการแปรรูปอาหารและการมีแหล่งอาหารธรรมชาติ เศรษฐกิจชาวนาได้มีการเปลี่ยนแปลงและมีการวิวัฒนาการมาหลายช่วงในแต่ละชุมชน ปรากฏการณ์ในชุมชนบ้านหนองประจักษ์เป็นการวิวัฒนาการในลักษณะช่วงที่ 3 คือ “จากหาอยู่หากิน” เป็น “สร้างอยู่สร้างกิน” และขั้นตอนของชุมชนในปัจจุบันก็คือ “ซื้ออยู่ซื้อกิน” ซึ่งเป็นทิศทางของเส้นทางการวิวัฒนาการของครอบครัวชาวนาบ้านหนองประจักษ์ หรือในโซนการผลิตนี้ เศรษฐกิจชาวนาดำรงอยู่เป็นเพียงการผลิตแบบทิศทางขยาย ทำให้ไม่สามารถพัฒนาทุนนิยมในการผลิตของชุมชน และก่อให้เกิดการขาดแคลนทุนหรือเครดิตที่ต้องการมาลงทุนการผลิตโดยตรงจากเศรษฐกิจระบบตลาด คือเป็นการยอมรับเงื่อนไขของกฎค่าเฉลี่ยของกำไรและการแข่งขันราคาที่ดินต่ำในภาคเกษตรกรรมของเศรษฐกิจระบบตลาด ประกอบกับว่าเศรษฐกิจชาวนาแม้ว่าจะ

เข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาดในจิตสำนึกทางเศรษฐกิจของการผลิตของชาวนาก็ปราศจากความคิดที่จะเป็นผู้ประกอบการกลับยึดถือประเพณีการผลิตแบบเดิม ที่ถือปฏิบัติกันมาในอดีต การหาทางออกของระบบเศรษฐกิจที่เผชิญความยากลำบาก เช่น การแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานโดยใช้วัฒนธรรมของชุมชนในการลงแขกช่วยเหลือกันซึ่งเป็นการระดมแรงงานเพื่อหาทางออกร่วมกันของชุมชน แต่ก็ไม่ได้มีส่วนที่มากนักของทุนในการผลิต นอกจากปล่อยให้แรงงานถูกระบายไปกับเศรษฐกิจระบบตลาด นอกจากนี้รายได้ที่มาจากแรงงานของตนเองและการจัดการองค์การการผลิตยังไม่สอดคล้องกับความต้องการบริโภคของสมาชิกในครอบครัว

ตลาดเกษตรกรรมภายในชุมชน

การศึกษากระบวนการผลิตข้าทางเศรษฐกิจนี้ สามารถตอบคำถามในเรื่องตลาดภายในของชุมชนได้ โดยปัญหาที่ทำการศึกษามี 2 ส่วน คือ

1. ขนาดของตลาดภาคเกษตรกรรมและสาขาหลักของเกษตรกรรมภายในชุมชน
2. องค์ประกอบของรายได้ในรูปเงินตราของภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ให้ความหมายของสาขาการผลิตในภาคเกษตรกรรมในเรื่องการหมุนเวียนสินค้าเกษตรกรรมในชุมชน

การทำความเข้าใจตลาดภายในชุมชนโดยผ่านการบ่งบอกขนาดตัวเลขรายได้ที่ล้นเหลือของผลผลิตทางภาคเกษตรกรรมในชุมชน โดยสัมพันธ์กับพื้นที่การผลิตต่อไร่และต่อหัวของประชากรภาคเกษตรกรรมในชุมชนนั้น หมายถึงว่ามูลค่าของผลรายได้รวมทั้งหมดที่นำผลผลิตภาคเกษตรกรรมของชุมชน ที่อยู่ในรูปวัตถุดิบหรือกึ่งวัตถุดิบส่งออกไปจากชุมชนมีเป้าหมายรับใช้ตลาดภายนอกชุมชน เพราะว่ากระบวนการซื้อขายอยู่ภายนอกชุมชน ตลอดทั้งเป็นไปตามทิศทางการบริโภคของคนในเมือง

จะเห็นได้ว่าขนาดของความล้นเหลือที่กำหนดนี้ มีการกำหนดขนาดต่อไร่ในการผลิตและต่อหัวประชากรดังที่กล่าวมาแล้ว โดยมีตัวชี้วัดอย่างชัดเจนของการแบ่งสาขาการผลิตภาคเกษตรกรรมในส่วนการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ ดังตาราง 21

ตาราง 21 ความล้มเหลวของรายได้รวมภาคเกษตรกรรมในครอบครัวชาวนา
บ้านหนองประจักษ์ (หน่วย : บาท)

ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรกรรม	ความล้มเหลวของรายได้รวม	
	ผลผลิตต่อไร่	ผลผลิตต่อหัวประชากร
ข้าว	2,390.86	7,169.13
ผัก	15.50	46.49
ผลไม้	7.98	23.95
วัวควาย	4.83	14.49
หมู	12.49	37.46
สัตว์ปีก	104.57	313.57
ปลา	4.92	14.78
หอย	14.49	43.47
รวม	2,555.64	7,663.34

จากตาราง 21 ได้ชี้ให้เห็นว่าสัดส่วนของความล้มเหลวของการส่งออกอยู่ในรูปเมล็ดข้าว เป็นส่วนใหญ่ และในชุมชนมีการผลิตสินค้าตัวอื่นที่ทำการแลกเปลี่ยนกับชุมชนภายนอกเป็นสัดส่วนตัวเลขที่น้อยมาก นั้นแสดงให้เห็นว่าเขตการผลิตนี้เป็นการขยายแปลงปลูกโดยอาศัยการเติบโตของผลผลิตที่เป็นเมล็ดข้าวเป็นหลักในส่วนสาขาปศุสัตว์มีความสำคัญเฉพาะสัตว์ปีก ถึงแม้ว่าจะทำการแลกเปลี่ยนในสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มอื่นๆ แต่เมื่อคำนวณต่อหัวประชากรในการบริโภคก็ยังนับว่าน้อยอยู่มากโดยประมาณ 6 - 7 กิโลกรัมของการบริโภคต่อคนเท่านั้น การผลิตที่อยู่นอกเหนือจากข้าวถือว่าเป็นสัดส่วนที่ต่ำมากแม้ว่าจะเข้าสู่ระบบตลาดก็ตาม ส่วนความล้มเหลวของการส่งออกเป็นเรื่องของพฤติกรรมทางการผลิตของแต่ละครัวเรือนในการผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยน โดยไม่ได้คิดสัดส่วนที่ทำการบริโภคภายในรูปเงินตราหมายถึงครอบครัวที่ทำการซื้อในรูปเงินตราและไม่มีผลผลิตชนิดนั้นภายในครอบครัวตนเอง หรือมีผลผลิตของตนเองโดยผ่านการแลกเปลี่ยนแต่มีความจำเป็นในการบริโภค การศึกษานี้จะทำการคำนวณสัดส่วนของความขาดแคลนและความล้มเหลวสุทธิ จากผลิตภัณฑ์รวมรายได้ของครอบครัวชาวนาทั้งหมดทั้งในรูปธรรมชาติและเงินตรา ดังตาราง 22

ตาราง 22 ความถ่วงเทื่อและความขาดแคลนสุทธิของรายได้รวมภาคเกษตรกรรม
(หน่วย : บาท)

รายได้รวมภาคเกษตรกรรม	ความขาดแคลนและความถ่วงเทื่อ	
	ผลผลิตต่อไร่	ผลผลิตต่อหัวประชากร
ข้าว	+2274.56	+6820.39
ผลไม้	-42.13	-126.37
พืชผัก	-145.80	-437.41
วัวควาย	-9.89	-29.65
หมู	- 195.61	- 586.54
สัตว์ปีก	-70.76	-212.19
ปลา	-94.92	-289.63
การแปรรูป	-528.40	-1584.43
รวม	+1187.05	+3559.17

จากตาราง 22 พบว่ารายได้จากข้าวมีความถ่วงเทื่อต่อหัวประชากรเฉลี่ยเท่ากับ 6820.39 บาทและเฉลี่ยต่อพื้นที่ต่อไร่เท่ากับ 2274.56 บาท ส่วนสาขาการผลิตอื่นนั้นขาดแคลนและมีการนำเข้าจากเศรษฐกิจระบบตลาดเห็นได้ชัดเจนว่า เนื้อสัตว์และอาหารประเภทโปรตีนมีการนำเข้าจากชุมชนอื่น ๆ โดยไม่สามารถประกันได้แม้แต่การบริโภคภายในครอบครัวของตนเองและภายในชุมชน การบริโภคเกิดขึ้นมาเนื่องจากประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่เพียงเป็นผู้ผลิตหรือเป็นชาวนาเท่านั้น แต่ยังหมายความว่าครอบครัวยังต้องการบริโภคโดยสมาชิกบุตรหลานภายในครอบครัวอีกด้วย ดังนั้นจึงมีอุปสงค์ในการบริโภคที่รอคอยการบริโภคจากผลผลิตภายในชุมชน แต่เมื่อพิจารณาความถ่วงเทื่อและความขาดแคลนภายในชุมชน จะเห็นได้ว่ามีผลผลิตเพียงอย่างเดียวคือเมล็ดข้าว ส่วนสาขาอื่น ๆ ไม่มีผลอะไรเลยต่อการบริโภค ตลอดทั้งแนวความคิดการจัดการตลาดของชุมชนอยู่ที่การแลกเปลี่ยนพืชชนิดเดียวก็คือเมล็ดข้าวเป็นหลักในการเข้าสู่ตลาดโดยได้มาในรูปแบบเงินตราแล้วทำการบริโภคสินค้าอื่น ๆ ที่ไม่ทำการผลิตภายในชุมชน และจากตาราง 29 ข้อมูลที่แสดงออกมาได้ชี้ให้เห็นความถ่วงเทื่อสุทธิคือรายได้จากการผลิตหักออกจากรายจ่ายในการบริโภคที่อยู่ในรูปธรรมชาติและเงินตราของชุมชน ได้ให้ความหมายแก่ระบบเศรษฐกิจชาวนาที่มีอยู่อย่างเดียวคือเมล็ดข้าวที่ได้ให้ความหมายของความถ่วงเทื่อสุทธิเป็นการส่งออก คิดเป็นมูลค่าต่อไร่ 2,274.56 บาทและมูลค่าต่อหัวประชากร 6,820.39 บาท ส่วนสาขาอื่น ๆ ได้เกิดความขาดแคลนทุก ๆ สาขาแต่สาขาที่ขาดแคลนมากที่สุดคือสาขาการแปรรูปซึ่งคิดเป็นมูลค่าต่อไร่ติดลบที่ -528.40 บาท

และต่อหัวประชากร -1584.43 บาท ในขณะที่การบริโภคเนื้อสัตว์ให้ความสำคัญรองลงมาคือการขาดแคลนสุทธิต่อไร่ -276.26 บาท และต่อหัวประชากร -828.38 บาท ภาพทั้งหมดของชุมชนที่แสดงออกมาหมายถึงการขาดแคลนผลผลิตภายในและมีความจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าภาคเกษตรกรรมคิดเป็นมูลค่าต่อไร่ -1087.51 บาท และต่อหัวประชากร -3261.22 ระบบการผลิตนี้ได้ตอบคำถามที่ทำให้การวิเคราะห์หามาเบื้องต้นว่าเป็นเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว แต่ข้อเท็จจริงธรรมชาติของเศรษฐกิจชนิดนี้ เมื่ออยู่ใกล้กับอิทธิพลของเศรษฐกิจระบบตลาดมีผลทำให้ต้องพึ่งพาการบริโภคอาหารทุกชนิดจากระบบตลาดยกเว้นข้าว สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนก็คือครอบครัวชาวนาจัดการการผลิตไม่มีรอยเชื่อมต่อการผลิตกับผลผลิตภายในองค์กรการผลิตตลอดทั้งสภาพของการจัดการผลิตได้ถูกกลไกเศรษฐกิจระบบตลาดทำการกำกับ และควบคุมมีผลทำให้ครอบครัวชาวนาจัดการได้เพียงการใช้แรงงานในการปลูกข้าว ทำให้สภาพของการผลิตมีผลผลิตที่ต่ำ

ถึงแม้ว่าครอบครัวชาวนาจะมีการบริโภคสินค้าภาคเกษตรกรรมที่หลากหลายมากขึ้น แต่ระบบเมล็ดข้าวที่เป็นการผลิตโซนเดียวได้ควบคุมอัตราการเติบโตของมูลค่าการบริโภคสินค้าภาคเกษตรกรรม ซึ่งอัตราการบริโภคเติบโตเร็วกว่าอัตราการเติบโตของรายได้จากการผลิตของครอบครัวชาวนาผลที่แสดงออกมาอย่างชัดเจนก็คือตัวเลขที่ติดลบ ดังนั้นตลาดที่ชาวนาทำการบริโภคอยู่จึงไม่ใช่ตลาดของชาวนา ตลาดชาวนามีเพียงตลาดเดียวคือตลาดเมล็ดข้าว ในขณะที่สินค้าของครอบครัวชาวนาที่ทำการบริโภคเป็นสินค้ามาจากเศรษฐกิจระบบตลาด ซึ่งถูกกำกับโดยราคาที่บ่งบอกอุปสงค์และอุปทาน ตลาดชาวนาในนโยบายของระบบเมล็ดข้าวไม่สามารถสร้างขึ้นได้ เนื่องจากการกระจุกตัวของทุนในการผลิตและยังถูกกำกับโดยเทคโนโลยีที่จะสร้างรอยเชื่อมต่อของการผลิตและการบริโภคในแต่ละสาขาการผลิต ผลผลิตที่ได้จะต้องอยู่บนพื้นฐานการใช้แรงงานของตนเอง เพราะคำว่าตลาดของชาวนาถ้าไม่ได้เกิดขึ้นจากการใช้แรงงานของตนเองในการผลิตจะเป็นตลาดที่ไม่มีอุปสงค์ซึ่งหมายถึงตลาดที่ขาดกำลังซื้อ เพราะครอบครัวชาวนามีรายได้มาจากการใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรม หากชาวนาทำการผลิตเฉพาะเมล็ดข้าวเพียงอย่างเดียวแล้ว ทำให้สาขาการผลิตอื่น ๆ ในองค์กรการผลิตไม่ได้มีการผลิต ดังนั้นสถานภาพของครอบครัวชาวนาอยู่ในลักษณะของการเป็นผู้บริโภคเท่านั้น

ราคาของสินค้าอุปโภคบริโภคภายในชุมชน เป็นเพียงสัญลักษณ์ของราคาที่บ่งบอกอุปสงค์และอุปทาน แต่สาเหตุที่ก่อให้เกิดอุปสงค์ภายในครอบครัวนั้นเกิดขึ้นมาจากกฎการกระจายแรงงานของครอบครัวชาวนา แต่อันที่จริงตลาดแล้วเกิดขึ้นมาจากความหนาแน่นของประชากรภาคเกษตรกรรม การศึกษาเรื่องระบบตลาดในชุมชนจำเป็นต้องทำความเข้าใจในเรื่องผลผลิตที่ล้นเหลือและนำไปสู่การแลกเปลี่ยนภายในชุมชนเพื่อที่จะได้เห็นขอบเขตและขนาดของตลาดที่เป็นรูปธรรมเพื่อแก้ปัญหาตลาดภายในชุมชนและเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของภาคเกษตรกรรมของ

ชุมชนอย่างแท้จริง มากกว่าการจะเป็นการแก้ไขปัญหาหาคาผลผลิตเมล็ดข้าวที่ตกต่ำซึ่งต้องเข้าใจว่าผลผลิตภายในที่ล้นเหลือนั้น นอกจากจะจัดการโดยตลาดภายนอกชุมชน แต่ในขณะเดียวกันครอบครัวชาวนาภายในชุมชนต้องซื้อผลผลิตที่ชุมชนผลิตเองไม่ได้หรือไม่ต้องการผลิคนำมาใช้ในการบริโภคด้วยเช่นกัน ถ้าทำการรวบรวมตัวเลขของการซื้อและการขายระหว่างชุมชนก็จะบ่งบอกขนาดของผลผลิตภาคเกษตรกรรมและสภาพการส่งออกและการนำเข้าซึ่งเป็นการประมาณการทางสถิติภายในชุมชนระหว่างโลกภายในและโลกภายนอกครอบครัวชาวนาซึ่งเรียกว่าขนาดของความสัมพันธ์สุทธิคือการส่งออกและขนาดของการขาดแคลนสุทธิ คือการนำเข้าของผลิตภัณฑ์รวมสินค้าภาคเกษตรกรรม ซึ่งจะบอกถึงความขาดแคลนและความล้นเหลือสุทธิของสาขาการผลิตภาคเกษตรกรรม อย่างไรก็ตามการที่จะรู้ขนาดของตลาดภายในของครอบครัวชาวนาจำเป็นต้องรู้ขนาดของกองทุนการซื้อสุทธิของชุมชน โดยกองทุนการซื้อสุทธิของชุมชนหมายถึงขนาดของการบริโภคในรูปเงินตราของเป็นการบริโภคภายในชุมชน ซึ่งเป็นผลรวมความสัมพันธ์ของผู้บริโภคในชุมชนที่ไม่จำกัดอยู่ในครอบครัวชาวนา กองทุนซื้อสุทธิในชุมชนจึงมีค่ามากกว่ากองทุนการซื้อสุทธิของครอบครัวชาวนาเพราะว่าภายในชุมชนจะมีครอบครัวที่หลากหลายประกอบอาชีพทั้งในไร่นาแปลงปลูกและนอกไร่นาแปลงปลูกของตนเองโดยขนาดของกองทุนการซื้อสุทธิของชุมชนแสดงออกมาดังนี้

ตาราง 23 กองทุนการซื้อสุทธิของรายได้ภาคเกษตรกรรมในรูปเงินบาทต่อหัวประชากร
(หน่วย : บาท)

ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรกรรม	กองทุนการซื้อสุทธิ ต่อหัวประชากร
เมล็ดข้าว	+348.73
ผลไม้	+205.14
ผัก	+483.91
วัวควาย	+44.15
หมู	+624.00
สัตว์ปีก	+525.76
ปลา	+299.41
การแปรรูป	+1214.98
รวม	+3746.08

กองทุนซื้อสุทธิที่แสดงออกมาในตาราง 23 ได้ชี้ให้เห็นว่าพลังการซื้อของประชาชนภายในชุมชนค่อหัวเป็นการบริโภคที่อยู่ในรูปเงินตราหมายถึงการนำเข้าผลผลิตมาจากภายนอกชุมชน หรือมาจากเศรษฐกิจระบบตลาดซึ่งต้องจ่ายไปในการบริโภคแต่ละปี ตัวเลขที่แสดงออกมาภายในชุมชนของกองทุนการซื้อสุทธิค่อหัวในการจำแนกรายการมีเพียงอย่างเดียวของความล้มเหลวของการผลิตก็คือเมล็ดข้าวที่ช่วยเหลือตลาดภายในของตนเองคิดเป็นสัดส่วนของเมล็ดข้าวในการช่วยเหลือการบริโภคภายในตลาดของชาวนาประมาณร้อยละ 9.28 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ดีที่สุดของชุมชนแต่ในขณะเดียวกันมีการนำเข้าสินค้าภาคเกษตรกรรมคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 90.72 มูลค่าการนำเข้าสุทธิจากเศรษฐกิจภายนอกโดยสัดส่วนของการแปรรูปอยู่ในสภาพที่พึ่งพาการบริโภคจากภายนอกสูงสุด ชี้ให้เห็นว่าระบบการผลิตของครอบครัวชาวนาไม่ได้ตอบสนองต่อระบบการบริโภคของตนเองจึงนำไปสู่การพึ่งพาเศรษฐกิจระบบตลาดส่วนใหญ่ เมื่อมองโดยภาพรวมแล้วชุมชนนี้มีคุณภาพที่สมดุลจากตารางการแลกเปลี่ยนเมล็ดข้าวและความล้มเหลวของการขาดแคลนสุทธิ ได้แสดงให้เห็นว่าระบบการผลิตแบบเมล็ดข้าว ได้ทำให้ระบบการผลิตการบริโภคผลผลิตเกินดุลยภาพภายในสาขาการบริโภคพืชพันธุ์ธัญญาหารอยู่ในชุมชน สิ่งที่เราเห็นความล้มเหลวสุทธิอยู่สาขาการผลิตคือเมล็ดข้าวอย่างเฉียด จึงเป็นความเหมาะสมอย่างยิ่งที่เรียกว่าเศรษฐกิจของจุดตั้งการผลิตนี้ว่า “เศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว” เพราะความหมายของชุมชนนี้ได้บ่งบอกความเป็นครอบครัวชาวนาหรือเป็นเกษตรกร โดยพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจอยู่ที่การใช้แรงงานภายในครัวเรือน โดยไม่มีแรงขับเคลื่อนที่จะเป็นผู้ประกอบการ แต่พื้นฐานของตัวคนเป็นผู้ผลิตรายย่อยที่ยืนอยู่บนแข้งขาของตนเองตลอดทั้งรายได้มาจากการแลกเปลี่ยนเมล็ดข้าวเป็นหลักของชุมชน

อย่างไรก็ตามระบบการผลิตก็ไม่สามารถประกันการเติบโตของการบริโภคได้นอกจากมีการวิวัฒนาการระบบการผลิตโดยมีเทคนิคทางการผลิตที่ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันกลับไม่สามารถเสริมหลักประกันชีวิตที่ดีกว่า ตัวเลขที่เกินดุลยภาพจากการบริโภคเป็นตัวเลขที่ชี้ชัดให้เห็นว่าภายใต้ระบบการผลิตที่มีเทคโนโลยีที่กระจุกตัวเฉพาะการผลิตเมล็ดข้าวนั้นไม่สามารถพัฒนาหรือแก้ปัญหาภายในองค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนาได้ การเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้นไม่ใช่อยู่ที่อุปสงค์ของราคาสินค้าภาคเกษตรกรรมแต่เป็นอุปสงค์ของการบริโภคภายในครอบครัวชาวนาเป็นหลัก แต่ถ้าวระบบการผลิตยังดำรงอยู่อย่างนี้นอกจากลดวันทำงานการผลิตแล้วภาคการผลิตทั้งหมดขึ้นอยู่กับสภาวะการฉ้อฉล รายได้ที่เกิดขึ้นมาจากการกระจายรายได้ในรูปสินค้าภาคเกษตรกรรมในเศรษฐกิจแห่งชาติผลลัพธ์ที่ตามมาก็คือเกิดความถดถอยของการผลิตภาคเกษตรกรรมและครอบครัวชาวนาขาดความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพการเป็นเกษตรกร

ตลาดภายในชุมชนที่แสดงออกมาในรูปของกองทุนการซื้อสุทธิค่อหัวประชากรได้แสดงให้เห็นดังนี้

1. ระบบการผลิตแบบเมล็ดข้าวรากฐานของระบบการผลิตไม่ได้มีส่วนในการเกื้อกูลเศรษฐกิจชนิดอื่นทำให้มีการพึ่งพาการนำเข้าสูง

2. ระบบการผลิตแบบเมล็ดข้าวเป็นระบบการผลิตแบบขยายที่ทำการกีดกันการผลิตสาขาอื่น ๆ ทำให้สาขาการผลิตอื่น ๆ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้หรือถูกละเลยไป โดยนโยบายของระบบการผลิตนี้ความคุ้มค่าอยู่ที่การทำการขยายไร่ นาแปลงปลูกและสภาวะการณ์ของราคาสินค้าในตลาด มีผลทำให้องค์กรการผลิตละเลยเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ

3. ระบบการผลิตแบบขยายและเสริมด้วยเทคนิคสาขาเดียว ในอันที่จริงแล้วสาขาการผลิตชนิดอื่น ๆ ก็ต้องการเทคนิคเช่นกัน แต่เป็นเพราะเกิดการกระจุกตัวของทุนอยู่เฉพาะเมล็ดข้าวทำให้ตลาดภายในชุมชนไม่เกิดขึ้น

4. อรรถประโยชน์ของผู้ผลิตและกลไกของตลาดอยู่ที่ราคาเมล็ดข้าว เพราะเป็นที่มาของรายได้ในรูปเงินตราสูงสุด โดยรายได้ที่อยู่ในรูปเงินตราจะช่วยเสริมกองทุนการซื้อสุทธิของประเทศ

5. อุปสงค์และอุปทานที่เกิดขึ้นในตลาดของชุมชน ตามกฎเศรษฐกิจของชาวนามีอยู่เฉพาะเมล็ดข้าว ผลผลิตอย่างอื่นเป็นอุปสงค์อุปทานทั่วไปของเศรษฐกิจระบบตลาด ถึงแม้ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงราคาของสินค้าภาคเกษตรกรรมในการบริโภคก็ไม่ได้ส่งผลต่อการบริโภคของครอบครัวชาวนาเพราะรายได้ของชาวนามาจากเมล็ดข้าวที่มีอยู่แล้ว จึงเกิดสภาวะของการขาดพลังการซื้อในความหมายของเศรษฐกิจระบบตลาดเพราะเศรษฐกิจชาวนาเกิดขึ้นมาจากการกระจายแรงงานจึงจะมีอุปสงค์ในการบริโภค

การบริโภคของครอบครัวชาวนา

การบริโภคของครอบครัวชาวนาเปรียบเสมือนปัจจัยทางเศรษฐกิจภายในของการผลิตภาคเกษตรกรรม ภาพของเศรษฐกิจชาวนาในเขตภูมิเศรษฐกิจนี้ โดยมีระบบการผลิตแบบเมล็ดข้าว คือตลาดภายในกลับเข้าสู่ภาวะการขาดแคลนอุปสงค์ แต่การวิเคราะห์ที่น่าสนอย่างด้นเป็นเพียงการสะท้อนปัญหาของการผลิต และได้เสนอภาพที่แสดงให้เห็นการผลิตแต่ไม่ได้เห็นสรีระของการบริโภคภายในเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวว่ามีรูปร่างลักษณะเป็นอย่างไร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาเศรษฐกิจภายในครอบครัว เพราะเศรษฐกิจชาวนานั้นการบริโภคได้แสดงออกมาทั้งในรูปธรรมชาติและเงินตรา ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในรูปเงินตรามากกว่าธรรมชาติก็ตาม โดยกลไกของกระบวนการผลิตซ้ำของครอบครัวชาวนาอยู่ที่การกระจายการผลิต การบริโภคและการแลกเปลี่ยน ดังนั้นได้ก่อรูปตลาดภายในของเขตภูมิเศรษฐกิจมาก่อนแล้ว โดยอยู่ในรูปการบริโภคของครอบครัวชาวนาและการบริโภคภายในชุมชนและขั้นสุดท้ายก็คือการเข้าสู่ระบบตลาด

ถึงแม้ว่าความหมายของตลาดภายในของครอบครัวชาวนาจะลดลงไปตามแนวคิดของการจัดองค์กรการผลิตที่เคยมีอยู่ว่า “อยากจะกินอะไรก็ปลูกพืชชนิดนั้น” ได้ลดลง “การซื้ออยู่ซื้อกิน” เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเมล็ดข้าว และมีจุดตั้งของการผลิตภายในชุมชนถูกอิทธิพลของเศรษฐกิจระบบตลาดเข้าครอบงำมีผลต่อการเปลี่ยนทิศทางของการบริโภคภายในครอบครัวชาวนาเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าครอบครัวชาวนาเป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิตและมีแรงงานการผลิตของตนเองแต่การกำกับรายได้ถูกจัดการโดยกลไกเศรษฐกิจระบบตลาดอย่างเต็มที่ ครอบครัวชาวนาที่ผ่านการผลิตซ้ำที่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในองค์กรการผลิตแต่ทิศทางการบริโภคได้ถูกแยกออกมาแล้วแทนที่โดยการแลกเปลี่ยน รายได้ที่ได้มาจากการแลกเปลี่ยนมีผลโดยตรงต่อการกำกับการบริโภคของครอบครัวชาวนา อิทธิพลของปัจจัยเศรษฐกิจภายในองค์กรการผลิตได้สูญสิ้นตัวตนไปแล้ว ซึ่งเป็นผลของการวิวัฒนาการของระบบการผลิตเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบขยาย องค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนาจึงอยู่ในฐานะของผู้ใช้แรงงานและบ้างก็อยู่ในฐานะผู้แบ่งสัดส่วนรายได้ในรูปของค่าเช่า และบ้างก็มีรายได้มาจากไร่นาแปลงปลูกของตนเอง ดังนั้นผลผลิตที่แสดงออกมาในรอบปีการผลิตนอกจากจะทำการอธิบายการกระจายแรงงานของครอบครัวชาวนา ยังมีส่วนสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของการอธิบายรายได้ของครอบครัว ดังรายละเอียดตาราง 24

ตาราง 24 ประเภทของ รายได้ ของครัวเรือนบ้านหนองประจักษ์ จำนวนตามปริมาณที่ดิน(หน่วย : บาท)

ที่มาของรายได้	ปริมาณที่ดิน / ไร่									
	0 ไร่		1-10 ไร่		11-20 ไร่		21-60 ไร่		รวม	
	จำนวนครัวเรือน (n=44)	จำนวนครัวเรือน (n=35)	จำนวนครัวเรือน (n=42)	จำนวนครัวเรือน (n=33)	จำนวนครัวเรือน (n=33)	จำนวนครัวเรือน (n=33)	จำนวนครัวเรือน (n=33)	จำนวนครัวเรือน (n=33)	จำนวนครัวเรือน (n=154)	จำนวนครัวเรือน (n=154)
	จำนวนเงิน	ค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน	จำนวนเงิน	ค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน	จำนวนเงิน	ค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน	จำนวนเงิน	ค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน	จำนวนเงิน	ค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน
1. เกษตรกรรม										
1.1 ข้าว	33,650.00	764.77	801,295.00	22,894.15	1,651,450.00	39,320.24	3,347,175.00	101,429.58	5,833,570.00	37,880.33
1.2 พืชผัก	17,560.00	399.13	21,561.00	616.06	18,524.00	441.07	13,091.00	396.73	70,736.00	459.32
1.3 ไม้ผล	10,290.00	233.86	10,715.00	306.15	7,440.00	177.14	7,010.00	212.42	35,455.00	230.23
1.4 เลี้ยงสัตว์										
1.4.1 เป็ด	-	-	-	-	-	-	3,750.00	113.64	3,750.00	24.40
1.4.2 ไก่	5,550.00	126.14	750.00	21.43	7,866.00	1,615.86	138,450.00	4,195.45	217,320.00	1,380.62
1.4.3 หมู	9,100.00	206.82	-	-	11,000.00	261.90	5,750.00	174.24	25,850.00	167.86
1.4.4 วัว	-	-	-	-	10,000.00	238.10	-	-	10,000.00	64.93
1.4.5 ชะบะด	-	-	-	-	30,000.00	714.30	-	-	30,000.00	194.80
1.4.6 ปลา	9,320.00	211.85	3,030.00	86.57	6,970.00	165.95	10,760.00	326.09	30,080.00	135.32
รวม	85,470.00	1,942.57	837,351.00	23,924.36	1,743,250.00	42,934.56	3,526,386.00	106,848.15	6,192,457.00	40,537.81

จากตาราง 24 แสดงออกมาในรูปเงินตราและรูปธรรมชาติ เนื่องจากชุมชนนี้ผลิตข้าวเป็นหลัก ซึ่งชี้ให้เห็นว่ารายได้ของการผลิตข้าวเติบโตตามขนาดไร่นาแปลงปลูกของครอบครัวชาวนา และเป็นระบบการผลิตแบบขยายทำให้รายได้เติบโตไปพร้อมกับการขยายไร่นาแปลงปลูก โดยการจัดการองค์การผลิต ในขั้นตอนการผลิตและถูกเสริมโดยเทคนิคการผลิตภาคเกษตรกรรม รายได้ที่แสดงออกมาตามขนาดไร่นาการผลิตได้แสดงถึงความยิ่งใหญ่ของระบบเมล็ดข้าวในชุมชนนี้ แต่ความสามารถของการประกันการบริโภคของครอบครัวยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนนักของตัวแทนครอบครัวชาวนาในแต่ละกลุ่ม การอธิบายโดยใช้แรงงานการผลิตในครอบครัวของการผลิตแบบขยายนี้เป็นไปตามเขตแดนประสิทธิภาพหรือจำเป็นต้องอธิบายโดยกระบวนการต่อการเลี้ยงดูชุมชนชาวนา แต่รายได้ที่แสดงออกมาถึงความแตกต่างกัน สามารถอธิบายการประกันการบริโภคของครอบครัวชาวนาได้ในเศรษฐกิจชาวนา

ตาราง 25 แสดงรายได้รวมและการบริโภคในภาคเกษตรกรรมของครอบครัวชาวนา
จำแนกตามปริมาณที่ดิน (หน่วย : บาท)

ขนาดไร่นาการผลิต	การผลิต	การบริโภค
0 ไร่	85,470.00	664,127.00
1-10 ไร่	837,351.00	665,340.00
11-20 ไร่	1,807,594.00	1,021,068.00
21-60 ไร่	3,526,386.00	1,003,739.00
รวม	6,256,801.00	3,354,274.00
เฉลี่ย	1,564,200.20	838,568.50

จากตาราง 25 ได้แสดงให้เห็นว่าภายในการเพิ่มอัตราการผลิตโภคได้มีการเพิ่มอัตราการผลิต แต่การบริโภคที่ว่ามีอยู่ในหมวดพืชพันธุ์ธัญญาหารที่ปราศจากการแปรรูปคือมิได้หมายถึงสินค้าอุปโภคบริโภคที่มาจากภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม ตัวเลขระดับการผลิตสามารถจะปกป้องระดับการบริโภคได้ระดับหนึ่ง โดยอัตราการบริโภคได้แปรเปลี่ยนสัมพันธ์กับขนาดที่ดินขยว้นกลุ่มแรก ถึงแม้ว่าตัวเลขการผลิตทำการแข่งขันหน้าตัวเลขการบริโภคแต่เป็นการบริโภคสินค้าที่จำเป็นทางกายภาพของสมาชิกภายในครอบครัว ขนาดของอัตราการบริโภคคนนอกจากถูกกำกับขนาดของการผลิตแล้วยังได้ถูกกำกับโดยสมาชิกภายในครอบครัวที่ทำการเรียกร้องการบริโภคซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายข้างต้นขยว้นอัตราการบริโภคเฉพาะกลุ่มแรกที่มีขนาดที่ดินศูนย์ไร่ เหตุผลที่สำคัญก็คือจำนวนประชากรในภาคเกษตรกรรมกลุ่มที่มีปริมาณที่ดิน 0 ไร่มีมาก

กว่ากลุ่มที่มีปริมาณที่ดิน 1 – 10 ไร่ จึงมีผลทำให้การบริโภคมากกว่ากลุ่มที่ 2 ส่วนกลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4 ก็เช่นเดียวกัน

ดังนั้นการบริโภคหมวดอาหารของชุมชนขึ้นอยู่กับการผลิตของครอบครัวชาวนาที่เกิดขึ้นมาจากการใช้แรงงานและความต้องการบริโภคของสมาชิกของครอบครัว ที่อินทรีสภาพภายในครอบครัวทำการเรียกร้อง โดยขึ้นอยู่กับวัยและเพศดังตารางที่ 26 การต่อสู้ระหว่างอัตราการใช้ที่ดินของการบริโภคและการผลิตขึ้นอยู่กับเปลี่ยนแปลงของวัฏจักรของครอบครัวตามวัยและเวลาของครอบครัว ครอบครัวจึงเป็นสถาบันเศรษฐกิจชีวิตที่จะกำกับจัดการวางแผนการผลิตและการบริโภคของครอบครัวชาวนาในสถานการณ์รอบปีการผลิตหนึ่ง ๆ

จากตาราง 26 ครัวเรือนทั้ง 154 ครัวเรือนมีประชากร 690 คน เป็นเพศชาย 327 คนคิดเป็นร้อยละ 47.39 เป็นเพศหญิง 363 คนคิดเป็นร้อยละ 52.61 มีอายุมากกว่า 60 ปี 76 คนคิดเป็นร้อยละ 11.01 มีอายุวัยแรงงานอายุ 16 – 60 ปีจำนวน 483 คนคิดเป็นร้อยละ 70.00 วัยถึงแรงงานอายุ 11 – 15 ปี จำนวน 42 คนคิดเป็นร้อยละ 6.09 และเด็กวัยแรกเกิดถึง 10 ปี จำนวน 89 คนคิดเป็นร้อยละ 12.90 เมื่อจำแนกตามปริมาณที่ดินที่ใช้ในการผลิตพบว่าครัวเรือนทุกกลุ่มที่ดินมีสมาชิกในวัยแรงงานสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ ตัวเลขที่แสดงออกมานี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การกระจุกตัวพลังทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ที่แรงงานวัยทำงานโดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70 นอกจากนี้สัดส่วนของผู้ใช้แรงงานและผู้บริโภคได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างขององค์ประกอบในครอบครัวทางเศรษฐกิจที่ให้ความหมายต่อการประกันการใช้ที่ดินในไร่นาแปลงปลูก การเพิ่มที่ดินในการผลิตภาคเกษตรกรรมจำเป็นต้องมีอุปสงค์ที่มาจากแรงงานภายในองค์กรการผลิตของตนเอง จึงเห็นว่าอุปสงค์ได้ให้ความหมายไม่เหมือนกันเพราะครอบครัวแต่ละครอบครัวมีลักษณะเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทำให้ขนาดของการบริโภคตามความพอใจของแต่ละครอบครัวไม่เหมือนกัน ผลลัพธ์ที่แสดงออกมาเป็นตัวเลขระดับการบริโภคจึงขึ้นอยู่กับการกีดกัน การเพิ่มหรือลดการบริโภคที่ไม่เท่ากันซึ่งเป็นไปตามจังหวะและอินทรีย์ภาพของครอบครัว

ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ว่าครอบครัวชาวนาทำการปรับตัวได้อย่างไรในเงื่อนไขภายในเศรษฐกิจที่เป็นลักษณะเช่นนี้ หมายความว่า การปรับตัวขององค์กรการผลิตเข้าสู่ขนาดการบริโภคทั้งหมดในแต่ละส่วนของสาขาการผลิตภาคเกษตรกรรมและทำการเปลี่ยนแปลงองค์กรการผลิตในแต่ละสาขาการผลิตได้อย่างไรในแต่ละชนิดทางการผลิต ได้อธิบายถึงการกระจายสาขาการผลิตมาก่อนหน้านี้แล้ว ส่วนองค์ประกอบของการบริโภคครอบครัวที่ทำการเรียกร้องการบริโภคดังแสดงในตาราง 27

ตาราง 27 การบริโภคพืชผักในรูปเงินตราและธรรมชาติ (หน่วย : บาท)

การบริโภคข้าวและพืชผัก	การบริโภคพืชผักในรูปเงินตรา		การบริโภคพืชผักในรูปธรรมชาติ	
	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. ข้าวเจ้า	208,514.00	1,353.99	886,870.00	5,758.89
2. ข้าวเหนียว	32,112.00	208.52	-	-
3. ค่าน้ำ	35,341.00	229.49	410.00	2.66
4. ถั่วฝักยาว	24,725.00	160.55	1,180.00	7.66
5. กระหล่ำปลี	28,496.00	185.04	-	-
6. กระหล่ำดอก	21,490.00	139.55	-	-
7. มะเขือ	19,032.00	123.58	3,002.00	19.49
8. มะเขือยาว	13,053.00	84.76	220.00	1.43
9. ผักบุ้งจีน	1,126.00	7.31	1,162.00	7.31
10. แดงกวา	25,155.00	163.34	255.00	1.66
11. พริกทอง	12,889.00	83.70	2,127.00	14.09
12. พริกเผง	6,575.00	42.70	1,150.00	7.47
13. บวบ	6,680.00	43.38	650.00	4.22
14. ดอกแค	4,250.00	27.60	3,125.00	20.29
15. ผักกาดขาว	11,838.00	76.47	-	-
16. มะนาว	37,648.00	244.47	300.00	1.95
17. มะระ	4,829.00	31.36	440.00	2.86
18. ตะไคร้	829.00	5.38	2,995.00	19.45
19. ใบมะกรูด	667.00	4.33	854.00	5.55
20. ขิง	2,196.00	14.26	1,046.00	6.79
21. ข่า	763.00	4.96	1,926.00	12.51
22. โหระพา	469.00	3.05	932.00	6.05
23. แมงลัก	283.00	1.84	528.00	3.43
24. กระเพรา	1,151.00	7.47	2,323.00	15.08
25. สะระแหน่	327.00	13.69	265.00	1.72
26. ชะอม	2,108.00	78.79	1,338.00	8.69
27. หน่อไม้	12,134.00	57.83	5,687.00	36.93

ตาราง 27 (ต่อ) การบริโภคพืชผักในรูปเงินตราและธรรมชาติ (หน่วย : บาท)

การบริโภคข้าวและพืชผัก	การบริโภคพืชผักในรูปเงินตรา		การบริโภคพืชผักในรูปธรรมชาติ	
	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
28. เห็ดนางฟ้า	8,906.00	57.83	-	-
29. เห็ดฟาง	7,826.00	50.82	-	-
30. มันเทศ	1,138.00	7.39	160.00	1.04
31. มันแกว	1,052.00	6.83	-	-
32. มันสำปะหลัง	514.00	3.34	-	-
33. หอม	19,651.00	127.60	125.00	0.81
34. กระเทียม	29,464.00	191.33	70.00	0.45
35. พริก	1,479.00	9.60	1,517.00	9.85
36. มะเขือเทศ	90.00	0.58	120.00	0.78
37. กระถิน	-	-	1,154.00	7.49
38. ผักบุ้งนา	-	-	2,374.00	15.42
39. ผักแว่น	-	-	234.00	1.52
40. ตำลึง	-	-	180.00	1.17
41. เห็ดโคน	-	-	800.00	5.19
รวม	596,015.00	3,870.23	925,526.00	6,009.91

จากตารางที่ 27 จะเห็นได้ว่าการบริโภคข้าวในรูปธรรมชาติ มีสัดส่วนสูงสุด และพบว่าชุมชนบ้านหนองประดู่ไม่มีการปลูกข้าวเหนียว ส่วนผักที่นิยมบริโภคได้แก่ กระถิน กะหล่ำปลี มะนาว เป็นต้น

ตาราง 28 การบริโภคผลไม้ในรูปเงินตราและธรรมชาติ (หน่วย : บาท)

การบริโภค ผลไม้	การบริโภคผลไม้ในรูปเงินตรา		การบริโภคผลไม้ในรูปธรรมชาติ	
	จำนวนเงิน	ค่าเฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	ค่าเฉลี่ย/ครัวเรือน
1. กุ้ง	11,631.00	75.53	5,820.00	37.79
2. ส้ม	55,511.00	360.46	-	-
3. กล้วย	8,615.00	55.94	560.00	3.64
4. แอปเปิ้ล	24,350.00	158.12	730.00	4.74
5. ฝรั่ง	7,371.00	47.87	1,050.00	6.82
6. มะม่วง	15,688.00	101.87	7,165.00	46.53
7. ขนุน	6,246.00	40.56	320.00	2.08
8. ชมพู	12,139.00	78.83	880.00	5.71
9. มะละกอ	-	-	1,200.00	7.79
10. มะขาม	-	-	200.00	6.49
11. เพื่อก	-	-	1000.00	6.49
รวม	141,551.00	919.16	18,925.00	122.89

จากตาราง 28 สัดส่วนของการบริโภคผลไม้ในรูปเงินตรา เป็นเงิน 141,551.00 บาท แต่ในรูปธรรมชาติมีเพียง 18,925.00 บาท พบว่าในการบริโภคส้มในรูปเงินตรามากที่สุด

ตาราง 29 การบริโภคเนื้อสัตว์ในรูปเงินตราและธรรมชาติ (หน่วย : บาท)

การบริโภค เนื้อสัตว์	การบริโภคเนื้อสัตว์ในรูปเงินตรา		การบริโภคเนื้อสัตว์ในรูปธรรมชาติ	
	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. วัว	30,464.00	197.82	-	-
2. หมู	430,560.00	2,795.84	-	-
3. ไก่	176,230.00	1,144.35	-	-
4. ไข่ไก่	178,396.00	1,158.42	-	-
5. ไข่เป็ด	8,152.00	52.94	4,704.00	30.55
6. นก	-	-	40.00	0.26
รวม	823,802.00	5,349.36	4,744.00	30.81

จากตารางที่ 29 การบริโภคเนื้อสัตว์ในชุมชนบ้านหนองประจักษ์นิยมในรูปเงินตรา ได้แก่ หมู ไข่ไก่ และไก่ ตามลำดับ

ตาราง 30 การบริโภคสัตว์น้ำในรูปเงินตราและธรรมชาติ (หน่วย : บาท)

สัตว์น้ำ	การบริโภคสัตว์น้ำในรูปเงินตรา		การบริโภคสัตว์น้ำในรูปธรรมชาติ	
	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. ปลาช่อน	27,362.00	177.68	9,320.00	60.52
2. ปลานิล	14,305.00	92.89	690.00	4.48
3. ปลาหมอ	9,558.00	62.06	2,880.00	18.70
4. ปลาดุก	10,834.00	70.35	3,320.00	21.56
5. ปลาทูนึ่ง	98,576.00	640.10	-	-
6. ปลาสลิด	3,466.00	22.51	820.00	5.32
7. ปลาทะเล	29,826.00	193.68	-	-
8. กบ	1,040.00	6.75	1,190.00	7.73
9. หอย	5,990.00	38.90	750.00	4.87
10. ปู	2,790.00	18.12	170.00	1.10
11. ปลาตะเพียน	1,972.00	12.81	660.00	4.29
12. ปลาไหล	880.00	5.71	80.00	0.52
รวม	221,383.00	1,437.55	20,340.00	132.00

จากตารางที่ 30 การบริโภคสัตว์น้ำในรูปเงินตราในชุมชนบ้านหนองประดู่ ที่นิยมบริโภค ได้แก่ ปลาหนึ่ง ปลาทะเล และปลานิล ส่วนการบริโภคในรูปธรรมชาติมากที่สุด ได้แก่ ปลาช่อน

ข้อมูลที่มีอยู่แสดงให้เห็นว่ามีความหลากหลายในการบริโภคอย่างมากทั้งในหมวดของการผลิตภายในเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาและภายนอกระบบเศรษฐกิจในรูปของข้าวผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ การแปรรูป เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น โดยถ้าทำการพิจารณาจากภาพรวมของรายได้ภายในเศรษฐกิจครอบครัวในรูปเงินตรามีสัดส่วน 2 ต่อ 3 ในขณะที่สามารถปกปิดการบริโภคได้โดยเงิน 1 ต่อ 3 ซึ่งระบบเมล็ดข้าวในเศรษฐกิจของเขตการผลิตนี้ยังใกล้เคียงกับอิทธิพลของระบบตลาดได้มีส่วนโดยตรงของการกำหนดสัดส่วนของการบริโภคในลักษณะเช่นนี้ ตลอดทั้งขึ้นเกิดมาจากการเปลี่ยนระบบการผลิตโดยเสริมด้วยเทคนิคการผลิตมีผลโดยตรงต่อระบบการบริโภคในชุมชน จะเห็นว่าไม่มีแหล่งอาหารจากธรรมชาติเลยซึ่งแตกต่างจากครอบครัวชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งยังมีอาหารจากธรรมชาติคิดเป็นสัดส่วนของการบริโภครวมประมาณร้อยละ 15 -17 ของการบริโภคทั้งหมด (ชินตักศ สุวรรณอักษร, 2542 : 135) จากการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตในเดี่ยวแบบเมล็ดข้าวรองรับได้เฉพาะสาขามะลิคข้าวเท่านั้น ลักษณะของเศรษฐกิจแบบนี้ได้เข้าสู่ตลาดแบบเต็มตัว โดยการผลิตจะทำการวางแผนด้วยอุปสงค์ของการบริโภคภายในครอบครัว ในขณะที่ด้านปริมาณวัดได้โดยความสัมพันธ์กับขนาดที่ทำการการบริโภคในแต่ละสาขาการผลิตที่ชาวนาใช้คำว่า “พอเพียง” หรือ “ขาดแคลน” ภายใต้อิทธิพลของสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ในการบริโภค และการศึกษาครั้งนี้สามารถแสดงขนาดของตัวเลขได้อย่างแม่นยำเพราะรายได้ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของเงินตรา

ถึงแม้ว่าการวางแผนภายในองค์กรการผลิต เป็นการผลิตเพื่อมุ่งเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาดโดยตรงและมีสัดส่วนของการผลิตเพื่อสนองตอบการบริโภคภายในครอบครัว นอกจากการบริโภคเมล็ดข้าวและพืชผักสวนครัวที่มีอยู่ในสัดส่วนของรูปธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่แล้ว ถ้าพิจารณาความสัมพันธ์กับอายุ เพศและวัยของผู้อาศัยอยู่ในครัวเรือนก็จะเห็นชัดเจนยิ่งขึ้นในความสัมพันธ์ของผู้บริโภคต่อผู้ผลิต รายได้ที่เกิดมาจากขนาดความสัมพันธ์ผู้ผลิตต่อผู้บริโภคที่กล่าวมานี้ทำการกระตุ้นในการบริโภคอยู่ตลอดเวลา ครอบครัวชาวนามีแนวโน้มจะเป็นแบบซื้ออยู่ซื้อกินในการสนองความต้องการบริโภคก็เนื่องมาจากเศรษฐกิจภายในครอบครัวชาวนาไม่สามารถจะสนองความต้องการบริโภคได้มากนัก จึงผลักดันให้ทิศทางการบริโภคเข้าสู่ระบบตลาดมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ผลรวมในปริมาณของการบริโภคมีการเติบโตมากกว่ารายได้ในภาคเกษตรกรรมจะรับภาระได้มีผลทำให้ครอบครัวชาวนาดังกล่าวรายได้มาจากนอกไร่ร่นาแปลงปลูกของตนเองมากยิ่งขึ้น

ข้อสรุปจากปรากฏการณ์ธรรมชาติในเศรษฐกิจชาวนาของชุมชนบ้านหนองประดู่
สามารถแบ่งออกเป็นนัยยะ ความหมาย ทิศทางการบริโภคของชุมชนได้ดังนี้

1. ชุมชนนี้ได้สูญเสียการบริโภคอาหารจากแหล่งธรรมชาติ จากการล่าและการหาของป่า
จากธรรมชาติ ส่วนขนาดไร่ นาการผลิตถึงแม้จะมีขนาดที่เติบโตขึ้นก็แสดงให้เห็นว่าไม่สามารถ
ช่วยเหลือการบริโภคได้ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตแบบขยายเสริมด้วยการ
พัฒนาเทคนิคการผลิต

2. ระดับการบริโภคของครอบครัวชาวนาเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ของขนาดตัวเลขของ
ผู้บริโภคต่อผู้ผลิต ซึ่งครอบครัวแต่ละครอบครัวมีความต้องการบริโภคอยู่ และมีรายได้ที่หล่อเลี้ยง
องค์การผลิตที่มาจากไร่ นาแปลงปลูกของตนเอง และในขณะที่เดียวกันก็ขึ้นอยู่กับรายได้นอกไร่
นาแปลงปลูกของตนเอง โดยระดับการบริโภคขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของชีวิตสังคมเศรษฐกิจของ
ชุมชนซึ่งเป็นแบบเศรษฐกิจเมล็ดข้าวที่มีกฎการวิวัฒนาการเฉพาะของตนเอง

3. สัดส่วนของการบริโภคในรูปธรรมชาติและเงินตราได้ถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ของ
ขนาดผู้บริโภคมิตตามปริมาณขนาดไร่ นาการผลิต นอกจากการบริโภคอาหารแล้ว การ
บริโภคการลงทุนพบว่ามีปริมาณไร่ นาแปลงปลูกมากขึ้นเท่าไรสัดส่วนของการบริโภคการลงทุน
ในรูปเงินตราก็จะมากขึ้นเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจเมล็ดข้าวสามารถลดภาระของ
ระบบเศรษฐกิจจากภายนอกได้ระดับหนึ่ง โดยได้แสดงตัวตนที่ว่าเป็นหลักประกันครั้งหนึ่งของ
เศรษฐกิจชาวนาในการลดแรงบีบคั้นแทรกของเศรษฐกิจระบบตลาดและกล่าวได้ว่าระบบเมล็ดข้าว
รับใช้องค์การผลิตในฐานะสนับสนุนตัวเลขความสัมพันธ์ของผู้บริโภคต่อผู้ผลิตและการประกัน
ชีพพันธุ์ธัญญาหาร

4. ระดับการบริโภคของเศรษฐกิจที่อยู่ในระบบเมล็ดข้าวในการประกันการบริโภค ของ
สมาชิกในครอบครัวจำเป็นต้องหารายได้นอกไร่ นาแปลงปลูกของตนเองมากยิ่งขึ้น และเป็นแหล่ง
เดียวที่สามารถปกปิดรายจ่ายที่มากกว่ารายได้ สาเหตุเกิดมาจากระบบการผลิตที่เป็นแบบขยายและ
ใช้เทคนิคการผลิตมีผลต่อการลดพลังการผลิตอย่างรวดเร็ว ทำให้ระดับการบริโภคที่อยู่ในระบบ
เศรษฐกิจเช่นนี้จะแข่งขันระดับการเติบโตของแรงงานการผลิตอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้จะเสริมด้วย
รายได้นอกไร่ นาแปลงปลูกก็ตาม

5. ถ้าการขจัดปัญหาของอัตราการผลิตที่แข่งขันอัตราการผลิตมีอาจจะขจัดด้วยรายได้
ที่มาจากระบบเมล็ดข้าว เพราะทิศทางการผลิตตลาดไม่เอื้ออำนวยต่อชาวนา เนื่องจากรายได้
หลักของครอบครัวมาจากเมล็ดข้าว ถึงแม้ว่าจะมีการรวมตัวของหุ้นส่วนหรือสมาชิกครอบครัว
ชาวนาในการสร้างโรงสีข้าวของชุมชนขึ้นมาก็ไม่สามารถจะช่วยเพิ่มรายได้ของครอบครัวชาวนา
ได้ เพราะอัตราการผลิตของรายได้ที่จากการแปรรูปเมล็ดข้าวสามารถเพิ่มรายได้เพียงร้อยละ

3 - 5 แม้ว่าพัฒนาการของเมล็ดข้าวและมีการแปรรูปก็ไม่สามารถเพิ่มรายได้ขึ้นมาทันต่อการเติบโตของค่าใช้จ่ายในการจัดการบริหารการตลาดและอื่น ๆ ได้ สภาพเช่นนี้ส่งผลต่อการขาดบัญชีงบประมาณรายได้-รายจ่ายอยู่ตลอดเวลาของครอบครัวชาวนาแต่ก็ขึ้นอยู่กับขนาดไร่ นาแปลงปลูก

6. ระดับการบริโภคของครอบครัวชาวนาที่ถูกบีบรัดจากขนาดของรายได้ไม่สามารถที่จะใช้แนวทางการแก้ไขปัญหาเชิงจริยธรรมได้โดยทำการวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ระบบการบริโภคของครอบครัวชาวนาเป็นลัทธิบริโภคนิยมซึ่งหมายถึงครอบครัวชาวนาบริโภคของฟุ่มเฟือย แต่ในข้อเท็จจริงที่เห็นอยู่การบรรลุการบริโภคระดับความฟุ่มเฟือยหรือบริโภคนิยมไม่ได้ดำรงอยู่เลย ดังการจำแนกรายการและการบริโภคของครอบครัวชาวนา และทำการยืนยันว่าไม่เป็นดังที่นักวิเคราะห์ส่วนใหญ่เข้าใจและการเสนอทางออกของปัญหาคือให้เศรษฐกิจชาวนามีการออมมากยิ่งขึ้นหรือใช้จ่ายเงินตราอย่างมีเหตุผล แต่เศรษฐกิจชาวนาระบบเมล็ดข้าวได้ยืนยันว่าอัตราการผลิตของครอบครัวชาวนามีความสัมพันธ์โดยตรงกับอัตราของการแรงงานในการผลิตในขณะที่อัตราการเติบโตของแรงงานการผลิตก็ขึ้นอยู่กับรากฐานชีวพันธ์สังคมเศรษฐกิจในที่นี้หมายถึงระบบเมล็ดข้าวที่เป็นแหล่งที่มาที่สำคัญของรายได้ ในแต่ละครอบครัวไม่มีความสามารถในการปกปิดอัตราการผลิตพื้นฐานทางอินทรีย์ภาพของสมาชิกที่ต้องการการบริโภคได้ เนื่องจากการใช้แรงงานมืออยู่เพียงสาขาการเพาะปลูกได้จาก ข้าว พืชผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์บางชนิด ส่วนการแปรรูปอาหารและอาหารดังรายการที่จำแนกออกมาในตารางการบริโภคไม่สามารถปกปิดโดยรายได้ที่มาจากเมล็ดข้าวได้

7. กฎของการบริโภคของครอบครัวชาวนาในเขตภูมิเศรษฐกิจนี้อยู่ที่ครอบครัวชาวนาวางแผนการบริโภคตามขั้นตอนของกระบวนการผลิตข้าว โดยเริ่มที่การกระจายแรงงานในการผลิตเมล็ดข้าว การแลกเปลี่ยนผลผลิตได้มาในรูปเงินตราและสุดท้ายทำการซื้อสินค้าเพื่อบริโภค แสดงให้เห็นว่ารายได้ที่มาจากแลกเปลี่ยนทำการซื้ออาหารเพื่อบริโภคได้ใช้ไปในแหล่งอาหารโปรตีน (เนื้อสัตว์ และปลา ผลไม้ และการแปรรูปต่าง ๆ) โดยอัตราของการบริโภคไม่ได้มีความแตกต่างกันนักในแต่ละกลุ่ม ที่เป็นเช่นนี้สาเหตุของการบีบรัดของรายได้ที่มาจากการผลิต ตลอดทั้งรายจ่ายในการบริโภคก็อยู่ในรูปเงินตราเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดความขาดแคลนในการบริโภคอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้ว่าจะเกิดการขาดดุลบัญชีงบประมาณชาวนาในทุก ๆ กลุ่มของครอบครัวก็ตาม

8. พฤติกรรมการบริโภคของครอบครัวชาวนาได้ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจของชาวนาขึ้นอยู่กับสถานะการณ์ตลาด รายได้เกิดขึ้นมาจากการใช้แรงงานและระบบการผลิตมาจากระบบเมล็ดข้าวซึ่งสถานภาพของครอบครัวชาวนาเป็นไปได้แต่เพียงการมีงานทำในฤดูกาลผลิตเพื่อประกันพืชพันธ์ธัญญาหารเท่านั้น แต่ความเชื่อมั่นของระบบการผลิตไม่ได้มีผลต่อแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ในภาคเกษตรกรรมที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในไร่นา

แปลงปลูกของตนเอง โดยคู่ได้จากที่มาของรายได้ สภาพเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าระบบการผลิตในภาคเกษตรกรรมเผชิญปัญหาความถดถอยทางเศรษฐกิจของระบบเมล็ดข้าวโดยเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นของกฎของการเก็บโคของค่าใช้จ่ายในการผลิต

9. การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของชาวนาจากระบบธรรมชาติได้ถูกแปรเปลี่ยน เป็นเศรษฐกิจระบบเงินตรา โดยลดส่วนการบริโภคของเศรษฐกิจชาวนาในรูปเงินตราเหนือกว่าที่อยู่ในรูปธรรมชาติ โดยเศรษฐกิจชาวนาเมื่อสัมพันธ์กับเศรษฐกิจระบบตลาด อิทธิพลของตลาดมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงทิศทางภายในองค์กรการผลิตของชาวนา ตลอดทั้งการแลกเปลี่ยนได้เริ่มต้นจากการแลกเปลี่ยนผลผลิตสู่ความสัมพันธ์กับตลาดจากข้าวเข้าสู่ปัจจัยพื้นฐานในการบริโภคของครอบครัวและในเวลาเดียวกันก็ค่อย ๆ ทำการเปลี่ยนแปลงทิศทางองค์กรการผลิตที่เสริมด้วยเทคนิคการผลิตใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตเข้าสู่ตลาด ด้านหนึ่งเป็นการเพิ่มรายได้แต่อีกด้านหนึ่งเป็นตลาดภาคอุตสาหกรรมหรือตลาดการค้าที่ทำการค้าขายกับเศรษฐกิจชาวนามีผลทำให้เศรษฐกิจชาวนาเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจระบบตลาดมากขึ้น ซึ่งมากกว่าสองในสามของผลิตภัณฑ์รวมรายได้ภาคเกษตรกรรมในหมวดการบริโภค ภาพปรากฏการณ์เหล่านี้จะเห็นการเข้ามาของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ในการแนะนำการใช้เครื่องจักร ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง การผลิตโชนเคียวนเฉพาะเมล็ดข้าวซึ่งแพร่หลายอย่างแพร่หลายในปี พ.ศ. 2525 มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรการผลิตแบบถาวร โดยแปรรูปการผลิตที่อยู่ในรูปธรรมชาติเป็นเงินตรา การวิวัฒนาการขั้นตอนการผลิตเข้าสู่เงินตราทำให้ความหมายที่มีพลังอย่างมากต่อการเข้าใจเนื้อแท้ของเศรษฐกิจในรูปเงินตราที่ทำลายฐานการผลิตของตนเองอย่างสมบูรณ์

ผลการวิวัฒนาการการผลิตสู่รูปเงินตรา และความหลากหลายที่มีอยู่ในการบริโภคของครอบครัวชาวนา ในอดีตการผลิตภายในครอบครัวมีความซับซ้อนในการผลิตคือต้องการจะกินอะไรก็ปลูกพืชชนิดนั้นซึ่งเปรียบเสมือนป้อมปราการของครอบครัวชาวนา แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตเสริมด้วยเทคนิคการผลิตแบบใหม่การปกปิดหลายสาขาการผลิตที่มีความหลากหลายในการบริโภคพืชพันธุ์ธัญญาหารหลายชนิดไม่สามารถปกปิดได้เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่มาจากการผลิตเมล็ดข้าวเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะเมล็ดข้าวได้ถูกดึงเข้าไปสู่เศรษฐกิจระบบตลาด และได้ถูกจัดตำแหน่งระบบการผลิตในลักษณะเพื่อซื้ออยู่ซื้อกินในการบริโภคและเป็นฐานการผลิตให้กับเศรษฐกิจระบบตลาดในขณะเดียวกันก็เป็นผู้บริโภคสินค้าเกษตรกรรม และสินค้าอุตสาหกรรมในเมือง การจัดตำแหน่งของเศรษฐกิจชาวนาในลักษณะผู้ผลิตเช่นนี้ทำให้เกิดพลังการซื้อเพื่อการบริโภคที่ต่ำ การกระตุ้นเศรษฐกิจชาวนาหรือการคาดหวังอนาคตที่ดีเป็นเรื่องที่ยากมาก

ตาราง 31 การบริโภคสินค้าแปรรูปในรูปเงินตราและธรรมชาติ (หน่วย : บาท)

การบริโภคสินค้าแปรรูป	การบริโภคสินค้าแปรรูปในรูปเงินตรา		การบริโภคสินค้าแปรรูปในรูปธรรมชาติ	
	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. ชา	1,613.00	10.47	-	-
2. กาแฟ	29,414.00	191.00	-	-
3. โอวัลติน	27,626.00	179.39	-	-
4. น้ำอัดลม	25,467.00	162.37	-	-
5. เหล้า	123,706.00	803.29	-	-
6. บุหรี่	108,652.00	705.53	-	-
7. น้ำแข็ง	6,802.00	44.17	-	-
8. เครื่องดื่มชูกำลัง	38,384.00	249.25	-	-
9. ข้าวเกรียบ	27,860.00	180.91	-	-
10. ขนมจีน	37,375.00	242.69	-	-
11. ของหวาน	40,683.00	264.17	-	-
12. ผลไม้ดอง	3,430.00	22.27	200.00	1.30
13. ผลไม้แช่อิ่ม	916.00	5.95	-	-
14. ผลไม้กวน	2,315.00	15.03	40.00	0.26
15. หน่อไม้ดอง	12,715.00	82.56	1,800.00	92.21
16. ผักดอง	5,103.00	33.14	100.00	0.65
17. ปลาเค็ม	56,108.00	364.34	-	-
18. เนื้อเค็ม	36,850.00	239.29	-	-
19. กุ้งเคี้ยว	136,500.00	886.36	-	-
20. อาหารสำเร็จรูป	136,500.00	886.36	-	-
21. ยาสูบ	3,500.00	22.73	-	-
รวม	823,802.00	5,349.36	2,140.00	94.42

ตาราง 32 การบริโภคเครื่องปรุงในรูปแบบเงินตราและธรรมชาติ (หน่วย : บาท)

การบริโภค เครื่องปรุง	การบริโภคเครื่องปรุงในรูปแบบเงินตรา		การบริโภคเครื่องปรุงในรูปแบบธรรมชาติ	
	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. น้ำปลา	30,067.00	195.24	-	-
2. น้ำมันพืช	112,459.00	730.25	-	-
3. เกลือ	11,870.00	77.08	-	-
4. น้ำตาล	33,116.00	215.04	-	-
5. กระเทียม	10,459.00	67.92	-	-
6. พริกขี้หนู	23,289.00	151.23	-	-
7. ขมิ้น	8,084.00	52.49	-	-
8. ซิอิ้วดำ	2,862.00	18.58	-	-
9. ซิอิ้วขาว	6,951.00	45.13	-	-
10. แป้งมัน	984.00	6.39	-	-
11. เครื่องปรุงสำเร็จรูป	13,207.00	85.76	-	-
12. มะพร้าว	9,801.00	63.64	1,248.00	8.10
13. ปลากระป๋อง	44,580.00	289.48	23,080.00	149.87
14. พริกแห้ง	360.00	2.34	-	-
15. พริกแกง	240.00	1.55	-	-
รวม	308,329.00	2,002.14	24,328.00	157.97

10. ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองและชนบทเป็นปัจจัยสำคัญของการวิวัฒนาการของภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ระบบตลาด

สถานการณ์ของเศรษฐกิจชาวนาเป็นเศรษฐกิจที่มีรายได้ในรูปของเงินตราร้อยละเจ็ด ซึ่งมาจากความสัมพันธ์กับระบบตลาดและพลวัตของการวิวัฒนาการทางการบริโภคที่แปรเปลี่ยนไป นอกจากนี้เรื่องพืชพันธุ์ธัญญาหารแล้ว เศรษฐกิจชาวนาถูกดึงเข้าไปสัมพันธ์กับเศรษฐกิจระบบตลาดในขณะเดียวกันการวางแผนการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งเป็นอิทธิพลที่สำคัญมากในการเปลี่ยนแปลงการบริโภคไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิตซ้ำแรงงานของครอบครัวชาวนา การบริการและการบริโภคอื่น ๆ ที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรมคือการบริโภคสินค้าอุตสาหกรรมซึ่งเป็นผลผลิตจากเมือง เมื่อพิจารณาแล้วความสัมพันธ์ของการผลิตภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมดำรงอยู่ด้วยกัน โดยเฉพาะความหมายของเศรษฐกิจเมล็ดข้าวในสาขาการผลิตภาคเกษตรกรรมของชุมชนกับภาคอุตสาหกรรม

ข้อมูลเชิงประสบการณ์แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเมืองและชนบทคือภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ถ้าพิจารณาตามหมวดของการผลิตที่นำเสนอแล้วเห็นความจำเป็นของประชากรในเมืองตลอดทั้งอุตสาหกรรมในเมืองมีความจำเป็นทางธุรกิจการผลิตโดยเป็นส่วน

1. เป็นส่วนสำรองที่ทำการป้อนผลผลิตของชาวนาสู่เมืองโดยผ่านระบบการค้า รวมทั้งการเรียกร้องคุณภาพของเมล็ดข้าวในเชิงปริมาณและคุณภาพจากภาคเกษตรกรรม โดยผ่านโรงสีซึ่งเป็นธุรกิจของพ่อค้าในเมือง

2. ภาคอุตสาหกรรม การบริการและการค้าที่อยู่ในเมืองมีอุปสงค์ความจำเป็นต่อเมล็ดข้าวและมีผลต่อการสนับสนุนระดับราคาค่าครองชีพและอัตรากำไร ของผู้ประกอบการธุรกิจในภาคเมือง

3. รายได้ที่ค้าของภาคเกษตรกรรม โดยพิจารณาสินค้าผลผลิตของครอบครัวชาวนาที่ใช้แลกเปลี่ยนกับเมือง ทำให้อุปสงค์ในการบริโภคของชุมชนอยู่ระดับที่ต่ำและสร้างความอ่อนแอแก่ภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศที่ต้องเข้าไปสู่การแข่งขันในการส่งออกเพราะสัดส่วนตลาดชาวนามีขนาดที่เล็กลงไป และมีพลังการซื้อที่ต่ำ โปรดพิจารณาตารางที่ 17

การบริโภคสินค้าจากภาคอุตสาหกรรมและรายจ่ายปกติของครอบครัวพบว่าตัวเลขที่แสดงออกมาของการบริโภค และพฤติกรรมบริโภคของตัวแทนครอบครัวชาวนาไม่ได้แตกต่างจากครอบครัวที่อยู่ในเมือง โดยพิจารณาจากความหลากหลายของรายการบริโภคทั่วไป ระดับชีวิตของการบริโภคในครอบครัวชาวนามีความต้องปัจจัยพื้นฐานการบริโภคอุปโภค ซึ่งเป็นไปตามขนาดรายได้จากไร่ในการผลิตของตนเอง แต่พบว่าตัวเลขที่ครอบครัวชาวนาบริโภคในหมวดยานพาหนะ ได้ชี้ให้เห็นสินค้าภาคอุตสาหกรรมได้เข้ายึดครองและเป็นตลาดอยู่เฉพาะสินค้าอุตสาหกรรม

กรรมการเกษตร เครื่องจักร ตัวเลขที่แสดงออกมาตามสัดส่วนของขนาดโรงงานการผลิตคือยังมีพื้นที่การผลิตเท่าไรก็ยังมีรายจ่ายมากขึ้นเท่านั้น และจุดตั้งทางการผลิตอยู่ห่างจากเส้นทางคมนาคมจึงมีความจำเป็นต้องใช้เชื้อเพลิงสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีรถจักรยานยนต์ในการรับบริการสมาชิกของครอบครัว

นโยบายของรัฐที่เข้ามากำกับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามความคิดของการเร่งรัดพัฒนาภาคเกษตรกรรมให้มีความก้าวหน้ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด การศึกษา การผลิต และเศรษฐกิจของชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอยู่ในหมวดการบริโภคกล่าวคือในขณะที่ครอบครัวชาวนาถูกจัดให้เป็นฐานการผลิตตามจุดตั้งการผลิตเพื่อป้อนเมล็ดข้าวเข้าสู่ตลาดเพียงอย่างเดียว รายจ่ายในการบริโภคของครอบครัวชาวนาที่มีความหลากหลาย และส่วนใหญ่นำเข้าจากภาคอุตสาหกรรม รายได้ส่วนใหญ่ที่มาทำการบริโภคตามความจำเป็นพื้นฐานและเป็นเครื่องมือการผลิตภาคชนบทภาคเกษตรกรรมภายในชุมชนซึ่งเป็นเรื่องปกติของวิถีชีวิตของครอบครัวที่ใกล้ชิดกับเศรษฐกิจระบบตลาด แต่รายได้ที่ว่าไม่ได้มาจากภาคเกษตรกรรมจากโรงงานแปลงปลูกของตนเอง และดูเหมือนว่าครอบครัวชาวนาจะเข้าใจปัญหาที่เผชิญอยู่ภายในระบบเมล็ดข้าว เครื่องมือการผลิตที่ได้มาจากภาคอุตสาหกรรมในรูปเครดิตหรือเงินกู้ เพื่อเป็นหลักประกันการมีงานทำ และใช้เวลาที่เหลือเป็นแรงงานนอกโรงงานแปลงปลูก เพื่อหารายได้ให้ทันกับความต้องการบริโภคของสมาชิกที่ทำการเรียกร้องการบริโภค

ระบบอุตสาหกรรมจะได้รับอานิสงฆ์โดยตรงจากการกระตุ้นครอบครัวชาวนาเช่นนี้ กระบวนการกระจายรายได้ภายในเศรษฐกิจแห่งชาติที่ผ่านโดยกลไกราคาสินค้ามีส่วนทำให้พฤติกรรมของครอบครัวชาวนาต้องออกไปทำงานนอกโรงงานแปลงปลูกมากยิ่งขึ้น และเมื่อมีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นใกล้จุดตั้งทางการผลิต ซึ่งส่งผลที่สำคัญต่อครอบครัวชาวนาเพราะด้านหนึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญภายในชุมชน และอีกด้านหนึ่งเป็นการดูดซับทรัพยากรแรงงานและเป็นแรงงานที่มีอยู่ตลอดเวลา เพราะครอบครัวชาวนาไม่ได้เป็นกรรมกรอาชีพแต่เป็นแรงงานตามฤดูกาล ซึ่งมีส่วนสนับสนุนโรงงานหลายแห่งในฐานการผลิตแรงงานราคาถูกในเมืองตลอดทั้งค่าใช้จ่ายดูแลแรงงานแทบไม่มีเพราะครอบครัวชาวนาอยู่ใกล้กับโรงงาน

ตาราง 33 การบริโภคยานพาหนะ (หน่วย : บาท)

การบริโภคยานพาหนะ	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. ซื้อยานพาหนะ	319,900.00	2,077.27
2. ซ่อมแซมยานพาหนะ	110,280.00	716.10
3. น้ำมันเชื้อเพลิง (รถยนต์/จักรยานยนต์)	434,808.00	2,823.43
4. น้ำมันเครื่อง (รถยนต์/จักรยานยนต์)	41,474.00	269.31
5. ค่าเช่ารถแบคเตอร์	5,940.00	38.57
6. น้ำมันเชื้อเพลิง (รถไถเดินตาม)	287,400.00	1,866.23
7. น้ำมันเครื่อง (รถไถเดินตาม)	84,100.00	546.10
รวม	1,283,902.00	8,337.03

ตารางที่ 34 การบริโภคทั่วไปในรูปเงินตรา(หน่วย : บาท)

การบริโภคทั่วไป	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. กระดาษชำระ	18,036.00	117.12
2. น้ำยาทำความสะอาด	39,311.00	255.27
3. อุปกรณ์เครื่องครัว	8,495.00	55.16
4. เสื้อผ้า	89,350.00	580.19
5. เครื่องสำอาง	37,615.00	244.25
6. เครื่องประดับ	20,100.00	130.52
7. ผ้านวม	51,630.00	335.26
8. ค่าตัดผม/ เสริมสวย	37,037.00	240.50
9. ซ่อมแซมบ้าน	19,900.00	129.22
10. พักผ่อน	34,900.00	226.62
11. บ้าน 텅	3,860.00	25.06
12. นม	108,132.00	702.16
13. หอย	98,424.00	639.12

ตารางที่ 34 (ต่อ) การบริโภคทั่วไปในรูปเงินตรา(หน่วย : บาท)

การบริโภคทั่วไป	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
14. สบู่/ยาสีฟัน/ยาสระผม	158,574.00	1029.70
15. มีดโกนหนวด	5,230.00	33.96
16. เครื่องเรือน	10,000.00	64.94
17. ชุดชั้นใน	53,524.00	347.56
18. ถ่านหุงต้ม	111,520.00	724.16
19. แก๊สหุงต้ม	111,520.00	724.16
20. ค่ารักษาพยาบาล	57,963.00	376.38
21. ทำบุญ	505,400.00	3281.82
รวม	1,523,024.00	9889.77

ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาเข้าสู่ระบบตลาดของเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว ได้ทำการกระตุ้นการบริโภคสินค้าที่ครอบครัวชาวนามิเคยรู้จักและทำตามวัฒนธรรมของเมืองอย่างรวดเร็ว แต่พฤติกรรมการบริโภคได้ถูกวางตำแหน่งที่ต้องให้เข้าไปในทุนของเศรษฐกิจแห่งชาติ คือการเป็นตลาดของภาคอุตสาหกรรม และเป็นฐานการผลิตของภาคอุตสาหกรรมที่จะสนองตอบความต้องการบริโภคของเมืองและไม่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของภาคอุตสาหกรรม แต่สิ่งที่สร้างปัญหาต่อเศรษฐกิจชาวนาคือ กระบวนการผลิตซ้ำแรงงานของครอบครัว (ดูได้จากตาราง 25-30)

ตาราง 35 การบริโภคทางการศึกษา (หน่วย : บาท)

การบริโภคการลงทุนทางการศึกษา	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. รองเท้า / ถุงเท้า	28,741.00	186.63
2. ชุดนักเรียน	38,200.00	246.05
3. ค่าเล่าเรียน	132,420.00	859.87
4. ค่าอาหารกลางวัน	1,000,360.00	388.26
5. ค่ารถโรงเรียน	59,792.00	388.26
6. ค่าอุปกรณ์การเรียน	11,130.00	73.27
รวม	1,270,643.00	8,250.92

เห็นได้ชัดเจนว่าระบบการศึกษามีส่วนส่งเสริมทำให้เศรษฐกิจระบบเม็ดเงินเกิดความอ่อนแอเพราะการผลิตของครอบครัวชาวนาลำพังแค่การประกันพืชพันธุ์ธัญญาหารก็ลำบากอยู่แล้ว และนโยบายการศึกษาของรัฐยังก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวชาวนามากยิ่งขึ้น เพราะภายในเขตการผลิตของชุมชนบ้านหนองประดู่มีเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น ถ้ามีการสนับสนุนการศึกษาที่มากกว่านี้และมีรายการที่หลากหลายเพิ่มขึ้น รัฐต้องให้การสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นค่าเล่าเรียน ค่าอาหารกลางวัน และอื่นๆ นอกจากนี้สาเหตุที่ครอบครัวสนับสนุนการศึกษาเนื่องจากหัวหน้าครอบครัวไม่มีค่านิยมต่อการเป็นแรงงานการผลิตภาคเกษตรกรรม จึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาโดยให้บุตรทำการศึกษามากที่สุด เพื่อหลีกเลี่ยงจากการมีอาชีพชาวนา และในขณะเดียวกันการศึกษาในอดีตมีส่วนช่วยสมาชิกส่วนหนึ่งในชุมชนได้ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น การประกอบอาชีพครู ทหาร พยาบาล เป็นต้น ทำให้สามารถช่วยเหลือญาติพี่น้องทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ แต่ในปัจจุบันการศึกษาไม่สามารถจะช่วยเหลือตนเองภายในชุมชน เนื่องจากเกิดความล้มเหลวของแรงงานที่มีการศึกษาเพราะอุปสงค์ของตลาดมีขนาดเล็กมาก ครอบครัวชาวนาจึงต้องคอยเลี้ยงดูหรือเป็นแรงงานชั่วคราวในภาคเกษตรกรรม จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการอาชีพภาคเกษตรกรรมคือการทำนาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษากว่าร้อยละ 90 และผู้ที่จบการศึกษาชั้นสูงไม่ได้มีส่วนช่วยเหลือภาคเกษตรกรรมหรือมีการนำเทคนิคการผลิตใหม่ๆ มาใช้ในภาคเกษตรกรรม ผลของการศึกษาพบว่าการลงทุนการศึกษาของบุตรหลานในครอบครัวชาวนาเป็นการลงทุนการศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษากลับไปสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมากกว่าภาคเกษตรกรรม ซึ่งให้เห็นว่าการศึกษาไม่มีผลต่อการพัฒนาองค์การการผลิตของครอบครัวชาวนา โดยเฉพาะการประกอบอาชีพชาวนามีเฉพาะแรงงานและที่ดินก็สามารถประกอบอาชีพชาวนาได้ ดังนั้นการประกอบอาชีพชาวนาจึงไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาในระดับสูง การเป็นชาวนาจึงไม่ได้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับใดๆ เลยของนโยบายการศึกษาแห่งชาติ การกระตุ้นการลงทุนทางการศึกษาของรัฐที่แสดงออกมาในชุมชนเป็นเพียงเครื่องมือที่จะใช้ฐานการผลิตภาคเกษตรกรรมผลิตบุคคลากรให้ระบบการผลิตชนิดอื่นๆ ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมภายในชุมชนกลับขาดแคลนวิชาการที่จะใช้พัฒนาองค์การการผลิตของตนเอง และนี่คือความแปลกแยกของนโยบายการศึกษาแห่งชาติที่มีต่อชุมชนชาวนา ผลพลอยได้ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคและการเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาดอย่างเต็มที่ ทำให้ครอบครัวชาวนามีการเปลี่ยนแปลงสาธารณูปโภคของครอบครัวด้วยเช่นกัน การวิวัฒนาการไปพร้อมกับระบบการผลิตของเศรษฐกิจชาวนาที่เห็นได้ชัดเจน เช่น โทรศัพท์ ไฟฟ้า น้ำประปา ดังตาราง 36

ตาราง 36 การบริโภคสาธารณูปโภค (หน่วย : บาท)

การบริโภคสาธารณูปโภค	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. โทรศัพท์	34,100.00	221.43
2. น้ำประปา	54,144.00	351.58
3. ไฟฟ้า	345,542.00	2,243.78
รวม	433,786.00	2,816.79

ตาราง 37 การบริโภคภาษี (หน่วย : บาท)

การบริโภคภาษี	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. ทะเบียนรถ	30,380.00	197.27
2. ภาษีที่ดิน	17,025.00	110.56
3. ภาษีเงินได้	9,200.00	59.74
4. เงินช่วยเหลือผู้อื่น	13,200.00	85.71
รวม	69,805.50	453.28

จากตาราง 36 ซึ่งให้เห็นการบริโภคสาธารณูปโภคของครอบครัวชาวนา โดยขนาดของการบริโภคขึ้นอยู่กับกิจกรรมของครอบครัว ที่ใช้บริการของสาธารณูปโภคของรัฐ การบริโภคเครื่องมือการผลิตและการจ่ายภาษีให้กับรัฐ (ตาราง 37) ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนรายได้ที่มาจากนอกไร่นาแปลงปลูก รายจ่ายของการบริโภคเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจชาวนาได้ถูกดึงเข้าสู่เศรษฐกิจแห่งชาติ โดยผ่านเศรษฐกิจระบบตลาดทั้งอยู่ในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค เศรษฐกิจชาวนาไม่สามารถจะจัดองค์การการผลิตอย่างใดก็ได้ จำเป็นต้องประสานกับเศรษฐกิจแห่งชาติมากขึ้น

ระดับของการบริโภคที่แสดงออกมารอคอยการเติบโตหากมีพลังการซื้อ เมื่อราคาผลผลิตของเมล็ดข้าวอยู่ในสภาวะการณ์ของตลาดที่ดี แต่สถานการณ์เช่นนี้ไม่ค่อยปรากฏนอกจากปี พ.ศ. 2540 ช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจทำให้นโยบายเงินบาทลอยตัวมีผลต่อราคาข้าวดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันระดับราคาสินค้าภาคอุตสาหกรรมจะเติบโตขึ้นอยู่ตลอดเวลา ถ้าประเมินดูโครงสร้างสาธารณูปโภคและภาษีของครอบครัวที่มีส่วนร่วมในการจ่ายให้กับรัฐ จากภาคบริการคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 34.81 ของการบริโภคทั้งหมดนี้คือภาษีโดยตรง ในขณะที่ภาษีทางอ้อมเกี่ยวกับราคาที่ทำกรกระจายกับเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยภาษีมูลค่าเพิ่มของสินค้าที่ทำกรบริโภคของครอบครัวคิดเป็นมูลค่าเท่ากับร้อยละ 4.56 ของการบริโภคทั้งหมดที่ต้องจ่ายไปให้กับรัฐในโลกการกระจายรายได้ให้กับชนชั้นและสาขาอาชีพอื่น ๆ ในเศรษฐกิจแห่งชาติ

เศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวที่อยู่บนพื้นฐานการใช้แรงงานของตนเองก็มีความทะเยอทะยานในการบริโภคเหมือนกับระบบเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่นกัน โดยเฉพาะค่านิยม ความเชื่อทำการกำกับวิถีชีวิตของครอบครัวชาวนา การผลิตซ้ำแรงงานการบริโภคสาธารณูปโภคและการบริการอื่น ๆ ที่ต้องจ่ายให้กับรัฐ เศรษฐกิจชนิดนี้มีพื้นฐานการบริโภคที่เอื้ออำนวยให้กับเศรษฐกิจภาคเมืองในการสร้างความแข็งแกร่งของอุตสาหกรรมแห่งชาติแต่สภาพความเป็นจริงของเศรษฐกิจชนิดนี้ได้ทำลายฐานของตัวเองจากความแข็งแกร่งที่เคยมีอยู่ระดับหนึ่งโดยในปัจจุบันได้เผชิญปัญหาของการตกต่ำของพลังการผลิตมากยิ่งขึ้นในขณะที่การแก้ไขปัญหาการบริโภคของชาวนาหาทางออกโดยเป็นแรงงานรับจ้างนอกไร่นาการผลิต สภาพเช่นนี้นำพาสู่ความถดถอยของเศรษฐกิจเมล็ดข้าวยากที่จะแก้ไขได้ หากไม่เริ่มต้นที่การปรับที่ปัญหาภายในองค์กรการผลิตเพราะสภาพของชุมชน แรงขับเคลื่อนทางการผลิตและการบริโภคได้สวนทางกันอย่างสิ้นเชิง ผลลัพธ์ที่แสดงออกมาเกิดการขาดดุลภาพของระบบการผลิตกับระบบการบริโภค โดยสภาวะการณ์ของตนเองยังขาดดุลบัญชีงบประมาณของตนเอง

การแลกเปลี่ยนของเศรษฐกิจชาวนา

การบริโภคของครอบครัวชาวนามีความหลากหลายในความต้องการบริโภคทั้งสินค้าที่ผลิตในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม การพัฒนาการการผลิตได้ทำให้เศรษฐกิจชาวนาเข้าไปมีความสัมพันธ์กับระบบตลาดมากยิ่งขึ้น มีผลทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจภาคเมืองและชนบทตามดังที่กล่าวมาแล้ว การแลกเปลี่ยนก็เป็นรอยเชื่อมค่อหนึ่งของกระบวนการผลิตซ้ำ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาระบบเศรษฐกิจภาพรวมของชุมชน โดยผ่านรอยต่อที่จะกล่าวถึงนโยบายและการพัฒนาการ ตัวเลขที่แสดงกระบวนการแลกเปลี่ยนของเศรษฐกิจชาวนา ดังตาราง 38

ตาราง 38 การบริโภคและการแลกเปลี่ยน ของครัวเรือนบ้านหนองประดู่ จำนวนตามปริมาณที่ดิน(หน่วย : บาท)

การบริโภคและ การแลกเปลี่ยน	ปริมาณที่ดิน / ไร่										รวม	
	0 ไร่		1-10 ไร่		11-20 ไร่		21-60 ไร่					
	จำนวนครัวเรือน (n=44)		จำนวนครัวเรือน (n=35)		จำนวนครัวเรือน (n=42)		จำนวนครัวเรือน (n=33)				จำนวนครัวเรือน (n=154)	
	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน	จำนวนเงิน	เฉลี่ย/ครัวเรือน
1. การบริโภคข้าว	182,090.00	4,138.41	23,178.00	662.23	22,868.00	544.48	12,490.00	378.48	240,626.00	1,562.51		
การแลกเปลี่ยนข้าว	-	-	604,200.00	17,262.85	1,318,500.00	31,392.86	3,024,000.00	91,636.36	4,946,700.00	32,121.43		
2. การบริโภคพืชผัก	104,159.00	2,367.25	81,070.00	2,316.28	91,923.00	2,188.64	78,237.00	2,370.82	355,389.00	2,307.72		
การแลกเปลี่ยนพืชผัก	8,200.00	186.36	14,440.00	412.60	7,240.00	172.38	2,200.00	66.66	32,080.00	208.31		
3. การบริโภคผลไม้	43,276.00	983.55	32,462.00	927.49	31,536.00	750.86	34,277.00	1,038.70	141,551.00	919.16		
การแลกเปลี่ยนผลไม้	6,130.00	139.32	7,800.00	222.86	1,500.00	35.71	1,100.00	33.33	16,530.00	107.34		
4. การบริโภคเนื้อไก่	47,656.00	1,083.10	25,236.00	721.03	47,026.00	1,119.67	56,312.00	1,701.42	176,230.00	1,144.35		
การแลกเปลี่ยนเนื้อไก่	5,550.00	126.14	750.00	21.43	67,866.00	1,615.86	138,450.00	4,195.45	212,616.00	1,380.62		
5. การบริโภคเนื้อหมู	117,840.00	2,678.18	85,760.00	2,450.29	11,280.00	2,686.19	114,140.00	3,458.79	430,560.00	2,795.84		
การแลกเปลี่ยนเนื้อหมู	9,100.00	206.82	-	-	11,000.00	261.90	5,750.00	174.24	25,850.00	167.86		

จากตารางพบว่าการแลกเปลี่ยนของชุมชนที่เป็นการแลกเปลี่ยนหลักมีเฉพาะเมล็ดข้าวซึ่งคิดเป็นร้อยละ 93.24 ในขณะที่สัตว์ปีกคิดเป็นร้อยละ 3.53 ซึ่งการแลกเปลี่ยนของผลิตภัณฑ์แต่ละสาขาการผลิตโดยเฉพาะเมล็ดข้าวขึ้นที่เกี่ยวกับการเติบโตของขนาดไร่นาแปลงปลูก ในขณะที่มีการแลกเปลี่ยนพืชผัก ผลไม้ อยู่ในครอบครัวที่มีขนาดปริมาณที่ดิน 0 ไร่ และ 1-10 ไร่ แต่ไม่มีความหมายนัยยะของการช่วยเหลือเกี่ยวกับตลาดของชุมชน ถ้าพึ่งตัวแทนแต่ละกลุ่มครอบครัวที่ทำการแลกเปลี่ยนเข้าสู่ตลาดก็ไม่สามารถทำการดูแลถึงคุณภาพและขนาดของตัวแทนแต่ละกลุ่มครอบครัวได้ ดังนั้นน้ำหนักของการแลกเปลี่ยนที่มีขนาดเล็กของบุคคลและ ไม่ได้แสดงออกของพลังการผลิตได้ในการแลกเปลี่ยน นอกจากเมล็ดข้าวเพียงอย่างเดียวที่เป็นหลักในการแลกเปลี่ยนมากกว่าและเป็นที่มาของรายได้ในรูปเงินตราและใช้ในการบริโภคสินค้าภาคเกษตรกรรมที่ขาดแคลนและปัจจัยอุปโภคบริโภคทั้งที่เกิดขึ้นมาจากภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม กระบวนการแลกเปลี่ยนทั้งหมดอยู่ในรูปเงินตราหมุนเวียนข้าวที่อยู่ในรูปธรรมชาติ กระบวนการแลกเปลี่ยนที่เข้าสู่ระบบตลาดไม่เพียงแต่ระบบการบริโภค มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและทัศนคติของครอบครัวชาวนาและอาชีพของตนเอง กระบวนการผลิตข้าวแรงงานโดยครอบครัวชาวนามีส่วนรับผิดชอบและเป็นผู้แบกรับภาระทางเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมทั้งในรูปของผู้ผลิตและผู้บริโภค ผู้สร้างเศรษฐกิจให้กับสังคมและสุดท้ายผู้ที่ทำการจ่ายภาษีให้กับรัฐ ทั้งหมดนี้เป็นผลของความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเศรษฐกิจระบบตลาดของครอบครัวชาวนา อันนำมาสู่ความขาดแคลนคุณภาพของครอบครัวชาวนา แต่นัยยะของการแลกเปลี่ยนทำการพิจารณาเพียงขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นเงินตราจากเงินตราเป็นสินค้าเท่านั้น และขั้นตอนเหล่านี้เป็นเพียงความสัมพันธ์ของสินค้าและเงินตรา แต่ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลลัพธ์ความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวและเศรษฐกิจระบบตลาด ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการแลกเปลี่ยนเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการผลิตข้าว ดังนั้นทุกขั้นตอนในกระบวนการผลิตข้าวต่างได้ให้นัยยะของระบบเศรษฐกิจชนิดนี้ๆออกมาในภาพรวมทางเศรษฐกิจของชุมชน ดังที่ได้เสนอผลการค้นคว้าของเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว การแลกเปลี่ยนที่ว่าเป็นผลมาจากกระบวนการบริโภคที่แปรเปลี่ยนจากระบบการผลิตแล้ว และเช่นกันในระบบการผลิตได้แสดงตัวคนออกมาดังนัยยะของการแลกเปลี่ยนดังตารางที่ 29

ตาราง 39 ตัวเลขการลงทุนหมุนเวียนของครอบครัวบ้านหนองประจักษ์ จำแนกตามปริมาณที่ดิน
(หน่วย : บาท)

ทุนหมุนเวียนในการ ทำนา	ปริมาณที่ดิน / ไร่					
	0 ไร่	1-10 ไร่	11-20 ไร่	21-60 ไร่	รวม	
	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1. ยูเรีย	-	32,570.00	82,380.00	150,870.00	265,820.00	6.61
2. ปุ๋ยสูตร	-	126,940.00	237,680.00	434,340.00	798,960.00	19.87
3. ค่าจ้างตัดข้าว	-	88,300.00	317,430.00	612,610.00	1,018,340.00	25.33
4. ค่าไถ	-	15,950.00	27,200.00	27,670.00	70,820.00	1.76
5. ค่าหว่าน/ค่าดำ	-	2,400.00	4,800.00	-	7,200.00	0.18
6. ค่าเกี่ยวข้าว	-	420.00	8,000.00	-	8,420.00	0.21
7. ค่าเช่าที่นา	-	40,850.00	72,100.00	316,150.00	429,100.00	10.67
8. ดอกเบี้ยค่าปุ๋ย	-	6,206.00	11,584.00	18,709.00	36,499.00	0.90
9. ยากำแมลง	-	19,890.00	46,514.00	77,300.00	143,704.00	3.57
10. ดอกเบี้ยเงินกู้	-	4,249.25	1,868.00	9,811.50	15,928.75	0.40
11. ยากุมหญ้า	-	25,190.00	71,570.00	119,250.00	216,010.00	5.37
12. ยากำหญ้า	-	9,970.00	20,130.00	53,150.00	83,250.00	2.07
13. ปาดตง	-	8,100.00	25,600.00	17,550.00	51,250.00	1.27
14. ปุ๋ยคอก	-	-	2,400.00	2,600.00	5,000.00	0.12
15. ค่ารถพ่น	-	600.00	600.00	3,000.00	4,200.00	0.10
16. ค่าขนข้าว	-	200.00	5,250.00	-	5,450.00	0.14
17. ค่าลงแขก	-	700.00	3,000.00	-	3,700.00	0.09
18. ค่าเช่ารถ	-	-	-	3,000.00	3,000.00	0.07
19. รวมค่าเชื้อเพลิง	192,637.00	104,625.00	198,566.00	357,894.00	853,722.00	21.23
รวม	192,637.00	487,160.25	1,136,672.00	2,203,904.50	4,020,373.75	100.00

จากตาราง 39 ได้ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนระบบการผลิตที่เสริมด้วยการพัฒนาทางด้านเทคนิคดังที่เราวิเคราะห์เบื้องต้น โดยนัยยะของการผลิตต้องการการขยายพื้นที่การผลิตและลดความเหน็ดเหนื่อยจากการใช้แรงงานทางกายภาพ จึงมีผลทำให้กระบวนการเสริมแรงงานด้วยเครื่องจักรแพร่หลายมากยิ่งขึ้นในชุมชน ในขณะที่เกี่ยวกันรากฐานการผลิตที่เคยเป็นป้อมปราการหรือความเอื้ออาทรที่นักคิดแนววัฒนธรรมชุมชนให้ความสำคัญและเห็นว่าเป็นเป็นรากฐานของชุมชนนั้น ตัวเลขที่แสดงออก

มาขององค์ประกอบภายในการผลิตไม่ได้ให้ความหมายอะไรต่อระบบการผลิตมากนักจะเห็นได้ว่าในตารางพบว่าปุ๋ยคอกและการลงแขกคิดเป็นร้อยละ 0.19 แต่ผลของการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตได้เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของการผลิตดังต่อไปนี้ คือมีการใช้ยูเรีย การใช้ปุ๋ยสูตร ค่าจ้างตัดข้าว ค่าไถ ค่าหว่าน ค่าดอกเบี๋ย ยางฆ่าแมลง และรายการอื่น ๆ คิดเป็นสัดส่วนของการลงทุนในภาคเกษตรกรรมของครอบครัวชาวนาร้อยละ 70 โดยที่ค่าจ้างตัดข้าวอยู่ในสัดส่วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 25.33 รองลงมาคือค่าปุ๋ยและยูเรียคิดเป็นร้อยละ 26.48 น้ำมันเชื้อเพลิงคิดเป็นร้อยละ 21.23 ตามลำดับ ตัวเลขที่แสดงออกมาของค่าใช้จ่ายในการผลิตในแต่ละกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับขนาดไร่นาแปลงปลูกดังที่อธิบายไว้แล้วว่าระบบการผลิตแบบนี้เป็นแบบขยาย ดังนั้นเมื่อทำนครขยายพื้นที่การผลิตมากขึ้นเท่าไรก็จะเพิ่มค่าใช้จ่ายในการผลิตมากขึ้นเท่านั้น ตลอดทั้งผลของการวิวัฒนาการของระบบการผลิต ทำให้ครอบครัวชาวนามีส่วนในการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นมาในเศรษฐกิจชาวนา โดยเกิดขึ้นมาจากขั้นตอนการแลกเปลี่ยนของกระบวนการผลิตซ้ำของเศรษฐกิจชาวนา เช่น ค่าเช่าที่นา ดอกเบี๋ยเงินกู้ และดอกเบี๋ยค่าปุ๋ย ซึ่งเกิดขึ้นมาจากความต้องการในการขยายพื้นที่แปลงปลูกของตนเองเนื่องจากการขาดแคลนพื้นที่ ทำให้มีการใช้พื้นที่มากยิ่งขึ้นในการผลิต ตลอดทั้งการใช้ปุ๋ยและการพึ่งพาเงินนอกองค์การการผลิตมากยิ่งขึ้นในรูปเงินกู้และการแลกเปลี่ยนสินค้าในรูปเครดิตโดยค่าเช่าที่นาคิดเป็นร้อยละ 10.67 ดอกเบี๋ยค่าปุ๋ยคิดเป็นร้อยละ 0.90- และยางฆ่าแมลงคิดเป็นร้อยละ 3.57

การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตแบบขยายที่เสริมด้วยเทคนิคการผลิต ทำให้การเติบโตของค่าใช้จ่ายในการผลิตเพิ่มขึ้น เพราะนอกจากกระบวนการผลิตของชาวนาเป็นระบบเมล็ดข้าวและเป็นระบบการผลิตโซนเดียวแล้ว ยังมีส่วนกระตุ้นจากระบบการผลิตที่ทำให้ต้องเพิ่มค่าใช้จ่าย และลดความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่การผลิต และพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกก็ไม่สามารถต้านทานโรคแมลงต่าง ๆ ได้ดี และการเปลี่ยนจากการทำนาคมาเป็นการทำนาหว่านทำให้เกิดวัชพืชขึ้นมาจากระบบเมล็ดข้าว สาเหตุที่สำคัญก็คือขาดการอนุรักษ์ดิน เพราะนอกจากไม่สามารถจะทำการรักษาหน้าดินหรือสร้างธาตุอาหารโดยการปลูกพืชหมุนเวียนหรือสลับแปลงปลูกในการผลิต สภาพภายในองค์การการผลิตมีการกระจุกตัวเฉพาะสาขาเมล็ดข้าว ผลที่เกิดขึ้นก็คือการขาดแคลนสภาพคล่องภายในองค์การการผลิตจะเห็นได้จากรายการเงินกู้ และเรื่องวัตถุดิบภายในองค์การการผลิต ปรากฏการณ์ที่แสดงออกมาชี้ให้เห็นว่ากระบวนการผลิตซ้ำแต่ละรอบปีของครอบครัวชาวนาในเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวไม่สามารถสกัดพันธุนาการของกระบวนการเหล่านี้ในแต่ละฤดูกาลผลิตได้ ดังนั้นครอบครัวชาวนาจะทำการปรับองค์การการผลิตใหม่เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากเนื่องจากปัญหาของค่าใช้จ่ายในการผลิตที่มีภาระผูกพันในแต่ละปีการผลิต ปรากฏการณ์ที่แสดงออกมาของเศรษฐกิจชาวนาในการแลกเปลี่ยนกับเศรษฐกิจระบบตลาดได้ชี้ให้เห็นดังต่อไปนี้

1. เกิดความหลากหลายมากขึ้นของสินค้าในการบริโภคภายในองค์กรการผลิต ซึ่งสัดส่วนและรายการสินค้าที่ทำการแลกเปลี่ยนของเศรษฐกิจระบบเมตลิกซ์ขาว ของชาวนามีเพียงเมตลิกซ์ขาว ในขณะที่เศรษฐกิจระบบตลาดมีความหลากหลายทำให้ผลของการแลกเปลี่ยนเกิดการขาดสภาพคล่องภายในองค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนาเนื่องจากการประสานกับกลไกตลาดอย่างใกล้ชิด

2. การเติบโตของภาคอุตสาหกรรมกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมการค้าและบริการซึ่งมีการเติบโตที่รวดเร็วกว่าภาคเกษตรกรรม ดังนั้นผลของการแลกเปลี่ยนทำให้เศรษฐกิจระบบเมตลิกซ์ขาวไม่มีข้อต่อตรงกับเศรษฐกิจระบบตลาด มีผลทำให้รากฐานของครอบครัวชาวนาที่เคยแข็งแรงมั่นคงอ่อนแออย่างเห็นได้ชัด และกลับขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสภาวะการณ์ตลาดโดยตรง ทำให้เศรษฐกิจชาวนาเป็นผลมาจากการกระจายรายได้ในเศรษฐกิจแห่งชาติ ระหว่างเงินกู้ยืม ราคาสินค้า (ภาคเกษตรกรรม / ภาคอุตสาหกรรม) ทุนการค้า บริการ และค่าจ้าง มีผลทำให้ดัชนีราคาสินค้าบริโภคภาคเกษตรกรรมมีการเติบโตช้ากว่าภาคอุตสาหกรรมมีผลทำให้การเติบโตของค่าใช้จ่ายการผลิตของครอบครัวชาวนาและลดพลังการผลิต ทำให้เกิดขนาดการบริโภคที่เล็กลงมากกว่าระบบที่มีอยู่ของตนเองภายในองค์กรการผลิต

3. ผลการวิจัยพบว่าผลลัพธ์จากการเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาดของเศรษฐกิจระบบเมตลิกซ์ขาว ค่าใช้จ่ายในการผลิตของระบบเมตลิกซ์ขาวได้มีสัดส่วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 26.26 รองลงมาได้แก่การบริโภคอุปโภคสินค้าทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 12.63 การบริโภคการขนส่งและยานพาหนะคิดเป็นร้อยละ 10.65 และอันดับต่อมาคือการลงทุนการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 10.54 ในขณะที่รายได้คิดเป็นมูลค่าในการลงทุนดูจากตาราง 40

ตาราง 40 สัดส่วนของการบริโภคในรูปเงินตราของครัวเรือน บ้านหนองประจักษ์ในรอบปี

การ ผลิต 2541-2542 (หน่วย : บาท)

การบริโภคของครอบครัว	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1. ข้าว	240,626.00	1.99
2. พืชผัก	355,389.00	2.95
3. ผลไม้	141,551.00	1.17
4. เนื้อสัตว์	823,802.00	6.83
5. สัตว์น้ำ	206,599.00	1.71
6. เครื่องปรุง	286,829.00	2.38
7. การแปรรูปและเครื่องคั้น	730,423.00	6.06
8. ยานพาหนะ	1,283,902.00	10.65
9. สาธารณูปโภค	433,786.00	3.60
10. การศึกษา	1,270,643.00	10.54
11. ภาษี	69,805.50	0.58
12. อุปโภคบริโภคทั่วไป	1,523,024.00	12.63
13. การลงทุนการผลิต	3,166,651.75	26.26
14. เครื่องมือการผลิตในระบบเมล็ดข้าว	110,180.00	0.91
15. สินค้าอุตสาหกรรม	1,415,749.00	11.74
รวม	12,058,959.00	100.00

ในขณะที่รายได้ของครอบครัวชาวนามาจากระบบเมล็ดข้าวคิดเป็นมูลค่า 6,256,801.00 บาท การลงทุนโดยมีค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องมือการผลิตเมล็ดข้าวในปีการผลิต พ.ศ. 2541-42 มีมูลค่าเท่ากับ 4,450,553.75 บาท และรายได้สุทธิเท่ากับ 1,806,247.25 บาท ซึ่งรายได้ที่แสดงออกมานี้หักจากหักค่าใช้จ่ายแล้ว ต้องจ่ายภาษีไปเป็นเงิน 69,805.50 บาท จึงเหลือ 1,736,441.75 บาท ซึ่งรายได้ที่ได้สามารถปกป้องการบริโภคในรายการสินค้าได้แก่ข้าว พืชผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ สัตว์ปีก เครื่องปรุง เครื่องคั้นและส่วนหนึ่งของการแปรรูป จะเห็นได้ว่ารายได้ที่มาจากระบบเมล็ดข้าวทั้งหมดในภาคเกษตรกรรมขาดดุลของรายจ่ายคิดเป็นเงินในปีการผลิตนี้เท่ากับ 5,802,158.00 บาท ระบบการแลกเปลี่ยนที่เข้าไปจัดการระบบการผลิตแบบเมล็ดข้าว ทำให้เกิดการขาดสภาพคล่องภายในองค์กรการผลิตคิดเป็นร้อยละ 48.11 ของรายจ่ายในการบริโภคของครอบครัว และโดยระบบการแลกเปลี่ยนเช่นนี้ ทำให้สถานภาพภายในองค์กรการผลิตกลายเป็นลักษณะกึ่งแรงงานคืองาน

ในภาคเกษตรกรรมและนอกแปลงปลูกของตนเอง จากผลลัพธ์ที่อัตราการเติบโตของรายได้ที่เติบโตช้ากว่าอัตราการบริโภคตามความสามารถของแรงงาน การศึกษาและความเหมาะสมของพฤติกรรมชีวิตเศรษฐกิจแต่ละครอบครัวเพื่อทำการปกปิดรายจ่ายส่วนนี้

4. สถานภาพของตัวแทนครอบครัวภายในองค์กรการผลิตในแต่ละกลุ่ม ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนักของผู้ผลิตและฐานเศรษฐกิจภายในองค์กรการผลิต และจากผลของการสำรวจข้อมูลในเชิงประสบการณ์ได้ชี้ให้เห็นตัวคนดังนี้

ตาราง 41 เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายจากการแลกเปลี่ยนของครอบครัวตามปริมาณที่ดินในการผลิต

ปริมาณที่ดิน	รายได้	รายจ่าย (การแลกเปลี่ยน)	การขาดดุลภาพ
0 ไร่	85,470.00	3,206,214.00	-3,120,744.00
1 - 10 ไร่	837,351.00	1,337,811.00	-500,460.00
11 - 20 ไร่	1,807,594.00	2,957,392.50	-1149798.50
21 - 60 ไร่	3,526,386.00	4,557,540.50	-1,031,154.50
รวม	6,256,801.00	12,058,959.00	-5,802,158.00
เฉลี่ย	1,564,200.20	3,014,739.70	-1450539.50

จากตาราง 41 ชี้ให้เห็นว่าสถานภาพของแต่ละครอบครัวภายในองค์กรการผลิตและรายได้พื้นฐานเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวนั้นไม่ได้แตกต่างกันมากนัก พิจารณาได้จากสัดส่วนของการบริโภคที่ได้มาจากการแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของภาระค่าใช้จ่ายในการขาดดุลภาพในงบประมาณรายจ่ายของแต่ละครอบครัว การแลกเปลี่ยนได้สร้างกลไกการกระจายรายได้ในรูปราคาที่มีผลต่อเศรษฐกิจชาวนา เพราะนอกจากต้นทุนการผลิตขึ้นอยู่กับต้นทุนขององค์กรการผลิตของตนเองแล้ว สภาพการต่อรองในการขายผลผลิตก็ขึ้นอยู่กับได้ยาก และไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้สำหรับเงื่อนไขของราคาที่ต่ำจากระบบตลาด เพราะพื้นฐานระบบการผลิตนั้นงบประมาณในปีการผลิต พ.ศ. 2541 - 2542 ขาดดุลประมาณร้อยละ 48 มีผลทำให้เมื่อถึงเวลาของการแลกเปลี่ยนคือภายหลังจากการเก็บเกี่ยวจำเป็นต้องขายข้าวในแปลงปลูกทันที เพื่อปลดปล่อยสภาพคล่องและหนี้สินทั้งหลายทั้งที่อยู่ในรูปเครดิตและดอกเบี้ย และมีผลโดยตรงทำให้เกิดกระบวนการตกเขียวหรือการตกข้าวในชุมชน จะเห็นได้ว่าครอบครัวชาวนาไม่มีอำนาจในการต่อรองใด ๆ ทำให้ระบบการแลกเปลี่ยนของเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวไม่ได้ให้นัยยะของการกำกับราคาแรงงานภายในองค์กรการผลิตของการเข้าไปสู่ตลาดเลย แต่ให้ความหมายเพียงอย่างเดียวสำหรับเศรษฐกิจชาวนาคือการแลกเปลี่ยนผลผลิตที่อยู่ในรูปธรรมชาติเป็นเงินตรา และสามารถจะทำการซื้อสินค้าที่ตนเองต้องการได้

อย่างอิสระเท่านั้น ดังนั้นสถานภาพขององค์กรการผลิตนอกจากขาดสภาพคล่องแล้วทำให้เศรษฐกิจชาวนาคล้อยตามกระแสของสภาวะการณ์ตลาดมากกว่าจะทำการแก้ไขปัญหาภายในองค์กรการผลิตอย่างมีเหตุผล

5. กระบวนการสนับสนุนขั้นตอนกระบวนการผลิตซ้ำของเศรษฐกิจชาวนาภายหลังเมื่อมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจระบบตลาด ความสัมพันธ์ระหว่างเงินตรากับสินค้า และสินค้ากับเงินตรา โดยพื้นฐานแล้วเศรษฐกิจชาวนาไม่สามารถทำการสนับสนุนกระบวนการผลิตซ้ำของตนเองให้สิ้นสุดได้ในแต่ละปีการผลิต ดังตัวเลขที่แสดงออกมาของงบประมาณที่ขาดดุลภาพ แต่ครอบครัวยาวนาแก้ปัญหาโดยอาศัยการใช้แรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกทำการสนับสนุนกระบวนการผลิตซ้ำ ในการแลกเปลี่ยนมีผลทำให้เศรษฐกิจชาวนาดำรงอยู่ได้ และดำเนินไปได้ในแต่ละรอบปีการผลิต

ตาราง 42 เปรียบเทียบรายได้จากไร่นาแปลงปลูกและนอกไร่นาแปลงปลูก

ปริมาณที่ดิน	รายได้จากไร่นาแปลงปลูก	ร้อยละ	รายได้นอกไร่นาแปลงปลูก	ร้อยละ
0 ไร่	85,470.00	2.60	3,201,130.00	97.40
1 - 10 ไร่	837,351.00	38.42	1,341,800.00	61.58
11 - 20 ไร่	1,807,594.00	52.50	1,635,510.00	47.50
21 - 60 ไร่	3,526,386.00	77.52	1,022,360.00	22.48
รวม	6,256,801.00*	46.50	7,200,800.00	53.50
เฉลี่ย	1,549,315.20	46.50	1,800,200.00	53.50

หมายเหตุ * รวมการบริโภคในรูปธรรมชาติ

การวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนในกระบวนการผลิตซ้ำ ต้องอาศัยรายได้นอกไร่นาแปลงปลูกคิดเป็นสัดส่วนของรายได้คิดเป็นร้อยละ 53.50 ของผลิตภัณฑ์รายได้รวมจึงจะทำให้เกิดสภาพคล่องในการแลกเปลี่ยนระหว่างเงินตรากับสินค้า หรือสินค้ากับเงินตราในกระบวนการผลิตซ้ำของเศรษฐกิจชาวนา ตลอดทั้งเกินดุลภาพคิดเป็นมูลค่า 1,398,642.00 บาท หรือเป็นส่วนหนึ่งของเงินคงเหลือในผลิตภัณฑ์รวมของปีการผลิต พ.ศ. 2541-42 อีกร้อยละ 10.39 หมายถึงว่ามีเงินคงเหลืออยู่ทั้งหมดในชุมชนหลังจากสิ้นสุดงบประมาณรายได้-รายจ่ายแล้ว

พื้นฐานเศรษฐกิจที่อยู่บนระบบเมล็ดข้าวในกระบวนการแลกเปลี่ยนนอกจากไม่สามารถทำการสนับสนุนการผลิตได้แล้ว ยังต้องพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกองค์กรการผลิตของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นสภาวะการณ์ของเศรษฐกิจระบบตลาดส่งอิทธิพลโดยตรงต่อฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวชาวนาเพราะพลังทางเศรษฐกิจของชาวนาไร้เสถียรภาพและอยู่ในสภาพที่ผันผวนจาก

ปัจจัยภายนอกเป็นอย่างมากซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจระบบเมตซ์ข้าวไร่ภูมิคุ้มกันทางพลังเศรษฐกิจ

แรงงานและการจัดแรงงานในเศรษฐกิจชาวนา

การจัดองค์การการผลิตเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของเศรษฐกิจชาวนา เงื่อนไขภายในองค์การการผลิตมีส่วนสำคัญมากเพราะสะท้อนให้เห็นของความสัมพันธ์ของกระบวนการผลิตซ้ำ การกระจายแรงงานของครอบครัวในการผลิต เพราะครอบครัวชาวนารายได้เกิดขึ้นมาจากการใช้แรงงานของตนเอง และการสำรองแรงงาน โดยปริมาณสำรองขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นผู้ทำการผลิตที่มีอายุและวัยแตกต่างกันการทำงานภาคเกษตรกรรมพิจารณาจากการใช้แรงงานทำงานในรอบปีการผลิต และการเปลี่ยนแปลงขนาดของแรงงานในครอบครัวตามวิวัฒนาการของครอบครัวแต่ละครอบครัวซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้ตัวเลขของผู้ผลิตและผู้บริโภคแต่ละครอบครัวแตกต่างกัน ถึงแม้มีจำนวนของสมาชิกภายในครอบครัวเท่ากันก็อาจจะทำให้ตัวเลขของแรงงานเท่ากันด้วย ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือปริมาณที่ดินหรือขนาดไร่ นาแปลงปลูก โดยดูได้จากตารางที่แสดงออกมานี้

ตาราง 43 ความสัมพันธ์ของผู้บริโภคต่อผู้ผลิต

ปริมาณที่ดิน	สัมประสิทธิ์ผู้บริโภค	สัมประสิทธิ์ผู้ผลิต	ความสัมพันธ์ของผู้ผลิตต่อผู้บริโภค
0 ไร่	3.29	2.28	1.44
1 - 10 ไร่	3.19	2.97	1.07
11 - 20 ไร่	3.61	3.39	1.06
21 - 60 ไร่	4.46	4.12	1.08
เฉลี่ย	3.63	3.19	1.16

จากตาราง 43 แสดงให้เห็นสัมประสิทธิ์ผู้ผลิตและสัมประสิทธิ์ผู้บริโภคซึ่งเติบโตตามขนาดไร่ นาแปลงปลูก ในขณะที่ความสัมพันธ์ของผู้บริโภคต่อผู้ผลิตได้เติบโตสัมพันธ์กับขนาดที่ดิน ยกเว้นกลุ่มที่มีที่ดิน 0 ไร่ ที่ไม่ได้อยู่ในฐานะผู้ใช้แรงงานในไร่ นาแปลงปลูกของตนเอง ภาพรวมที่แสดงออกมาของชุมชนได้แสดงให้เห็นว่าขนาดของครอบครัวคือมีประชากร 4 - 5 คน และการเติบโตสัมพันธ์กับขนาดไร่ นาแปลงปลูกของตนเอง ในขณะที่ความสัมพันธ์ของผู้บริโภคกับผู้ผลิตได้ทิ้งช่วงห่างไม่มากนักอันเป็นผลมาจากการกระจุกตัวของผู้ใช้แรงงานในวัยทำงานกับกึ่งแรง

งาน (หมายถึงผู้บริโภค) แต่ถ้าพิจารณาภาพรวมของการกระจายแรงงานและการจัดการแรงงานภายในองค์กรการผลิต ในเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว

ตาราง 44 ปริมาณวันทำงานต่อแรงงานวัยผู้ใหญ่เพศชายหนึ่งคน ในครอบครัวชวานาตามปริมาณที่ ดินในการผลิต

ปริมาณที่ดิน	ปริมาณวันทำงานในแปลงปลูก
0 ไร่	96.49
1 – 10 ไร่	105.44
11 – 20 ไร่	144.00
21 – 60 ไร่	101.71
เฉลี่ย	111.91

จากตาราง 44 ตัวเลขวันทำงานที่แสดงออกมาของผู้ชายวัยทำงานภายในเงื่อนไขที่เท่ากันได้ขึ้นอยู่กับขนาดของครอบครัวและจากปริมาณจำนวนแรงงานวัยผู้ใหญ่ในครอบครัว โดยเฉลี่ยประมาณ 111.91 วัน ตัวเลขวันทำงานเริ่มทำการปิดแวงอย่างชัดเจน โดยขนาดครอบครัวที่มีตัวเลขขึ้นลง แต่ตัวปิดแวงนอกจากเกิดขึ้นพร้อมกับการเติบโตของขนาดที่ดินแล้วยังเกี่ยวข้องกับการเพิ่มสาขาการผลิตโดยคู่ได้จากครอบครัวที่มีขนาดที่ดิน 11-20 ไร่ ซึ่งการกระจายแรงงานเป็นผลมาจากการจัดสาขาการผลิตภายในองค์กรการผลิต โดยภายใต้ระบบเมล็ดข้าวอย่างเดียวยังไม่ให้ความแตกต่างของวันทำงานที่แสดงออกมาอย่างชัดเจน นอกจากเกี่ยวข้องกับการวิวัฒนาการภายในองค์กรการผลิตของระบบการผลิต การจัดแรงงานภายในองค์กรการผลิตของครอบครัวชวานาที่เดิมเป็นแบบระบบกึ่งสื่อๆสูญหายไปกับระบบการผลิตแบบเมล็ดข้าวแบบขยายที่เสริมด้วยเทคนิคการผลิต ทำให้ปริมาณวันทำงานของการจัดการผลิตแบบเก่าไม่มีอิทธิพลต่อสภาพภายในองค์กรการผลิต ผลลัพธ์ก็คือระยะเวลาของการจัดการแรงงานในการผลิตตามขนาดไร่นาไม่มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยความสัมพันธ์เกี่ยวกับการแปลงไร่นามาเป็นการผลิตเมล็ดข้าว โดยใช้พื้นที่การผลิตมากกว่าร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมดในชุมชนบ้านหนองประดู่ ส่งผลให้ไม่เกิดความแตกต่างของวันทำงานในการผลิตถึงแม้ว่าจะมีขนาดไร่นาแปลงปลูกที่แตกต่างกันก็ตาม ซึ่งเป็นผลมาจากการนำเครื่องจักรมาใช้เพื่อลดการใช้แรงงานทางกายภาพ โดยเฉพาะครอบครัวชวานาบ้านหนองประดู่ส่วนใหญ่มีเครื่องจักรเกือบทุกครอบครัว ใช้เป็นเครื่องทุ่นลดการใช้แรงงานด้วยมือทำให้ขั้นตอนของกระบวนการผลิตในการกระจายแรงงานเป็นไปตามวันและเวลาของฤดูกาลผลิต และสามารถกำหนดระยะเวลาการผลิตได้อย่างแม่นยำ ปรากฏการณ์เช่นนี้แสดงออกมาของฤดูกาลผลิต โดยกำหนดวันทำงานเฉลี่ยของระบบเมล็ดข้าวของปีการผลิตโดยคิดเป็นวันทำงานประมาณ

สองในสามของปริมาณวันทำงานที่แต่ละครอบครัวมีแรงงานสำรองในการผลิต ดังนั้นเวลารว่างจากการผลิตมีประมาณสองในสามหรือคิดเป็นวันจำนวนวันว่าง 188 วันของวันทำการในการผลิตของแต่ละครอบครัว โดยวันทำงานของแต่ละปีการผลิตมีวันทำงานทั้งหมด 300 วัน เมื่อหักวันหยุดและวันเทศกาล

ผลของการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเป็นเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวมีผลต่อการกระจายแรงงานในสาขาการผลิตที่มีอยู่เพียงสาขาเดียวคือเมล็ดข้าว ดังนั้นพื้นฐานของการกระจายแรงงานการผลิตอยู่บนเศรษฐกิจแบบขยายทำให้ใช้แรงงานการผลิตในคุณภาพของการบริโภคเป็นไปได้ยาก เพราะการใช้แรงงานจะเกิดคุณภาพการผลิตในการบริโภคแรงงานนั้น จึงจำเป็นต้องทำการขยายพื้นที่การผลิตเพิ่มขึ้น แต่เป็นไปได้ยากเพราะพื้นที่บ้านหนองประดู่ไม่มีพื้นที่ว่างในการผลิตเมล็ดข้าว ถึงแม้ว่าจะมีพื้นที่ว่างในการผลิตอยู่บ้าง แต่เนื่องจากไม่ได้มีกฎหมายการเช่าที่ดินหรือระเบียบการใช้ที่ดินไปช่วยเหลือการผลิตในภาคเกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงของระบบการผลิตมีการใช้เทคนิคมากขึ้นในการขยายไร่นาแปลงปลูกมีผลทำให้ขั้นตอนกระบวนการผลิตง่ายขึ้นและระยะเวลาในการผลิตมีการวางแผนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการกระจายแรงงานการผลิตด้านหนึ่ง แต่อีกด้านหนึ่งทำให้มีวันทำงานที่น้อยลงและเพิ่มวันว่างจากการทำงานมากขึ้น ดังเลขที่แสดงออกมาและถ้าพิจารณาการกระจายแรงงานการผลิตในครอบครัวชาวนาได้เห็นความสำคัญของสังคมภาคเกษตรกรรมที่แสดงออกมาดังตารางที่ 52 ดังนี้

1. ระบบการผลิตแบบเมล็ดข้าว ถึงแม้ว่าจะมีการเสริมด้วยระบบชลประทานที่ดี การจะเอาชนะธรรมชาติในระบบการผลิตได้นั้นต้องเพิ่มพื้นที่ในการผลิตนำไปสู่การผลิตแบบขยายมากยิ่งขึ้น โดยภาพรวมที่แสดงออกมาของวันทำงานในการผลิตของระบบเมล็ดข้าวของครอบครัวชาวนาบ้านหนองประดู่มีวันทำงานที่น้อยกว่าครอบครัวชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงแม้ว่าจะอยู่ในระบบเมล็ดข้าวเช่นเดียวกันก็ ซึ่งครอบครัวชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีวันทำงานถึง 242 วัน (ชินลัคค สุวรรณอักษร 2542 : 192) ซึ่งเป็นผลมาจากการผลิตแบบขยายเสริมด้วยเทคนิคการผลิต เพื่อลดความหนักหน่วงในการใช้แรงงานและความเมื่อยล้าของการใช้แรงงานภาคเกษตรกรรมและโชนการผลิตได้ถูกจัดเป็นโชนเดียวของการผลิต คือมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 93.24

2. การเพิ่มวันทำงานการผลิตของระบบเมล็ดข้าวนี้ไม่สามารถจะทำการเพิ่มตามตัวเลขเฉลี่ยวันทำงานที่แสดงออกมาประมาณ 112 วัน นอกจากทำการแก้ไขกฎหมายปฏิรูปที่ดินว่าด้วยการเช่าที่ดินและระเบียบของการใช้ที่ดินตลอดทั้งเสริมด้วยสาขาการผลิตอื่น ๆ ในการใช้แรงงานเช่นปศุสัตว์ดั้งตัวแทนของกลุ่มที่มีขนาดไร่การผลิต 11-20 ไร่ แต่สภาพความเป็นจริงแล้วแรงขับเคลื่อนในการจัดการและกระจายแรงงานในสาขาการผลิตนี้จะเกิดการใช้แรงงานมากขึ้นก็ต่อเมื่อสภาวะการณ์ของราคาผลผลิตภาคเกษตรกรรมเอื้ออำนวยด้วย

3. เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบเมล็ดข้าวไม่เอื้ออำนวยต่อรายได้ภาคเกษตรกรรมและทำให้การกระจายรายได้ในภาคเกษตรกรรมมีความสำคัญลดลงจากอดีต ในขณะที่การใช้แรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกของตนเองได้ให้ความหมายมากขึ้นในวันทำงานสำรองในฤดูกาลผลิตของครอบครัวชาวนา โดยค่าเฉลี่ยที่แสดงออกมาดังตารางที่ 45

ตาราง 45 วันทำงานนอกไร่นาแปลงปลูกจำแนกตามปริมาณที่ดิน

ปริมาณที่ดิน	วันทำงานนอกไร่นาแปลงปลูก (วัน)
0 ไร่	252.25
1 - 10 ไร่	144.75
11 - 20 ไร่	136.86
21 - 60 ไร่	102.95
เฉลี่ย	158.45

จากตาราง 45 ได้ชี้ให้เห็นการกระจายแรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกของตนเองขึ้นอยู่กับวันทำงานของแปลงปลูกของตนเอง การปิดกว้างของการกระจายแรงงานที่มีสาขาการผลิตอยู่ในองค์กรการผลิตซึ่งเป็นไปตามขนาดที่ดิน ความอิสระจากแปลงปลูกของตนเองการกระจายแรงงานที่เกิดขึ้นมาแบบนี้ ถึงแม้ว่าด้านหนึ่งแล้วการกระจายแรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกมีปริมาณวันทำงานที่มากกว่าในไร่นาแปลงปลูก ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญของครอบครัวชาวนาแต่อีกด้านหนึ่งได้แสดงให้เห็นว่าครอบครัวชาวนายังมีความเชื่อประเพณีของการประกันทางเศรษฐกิจของตนเอง โดยเมื่อถึงฤดูกาลผลิตจะจัดการทำการประกันพืชพันธุ์ธัญญาหารก่อน สภาวะเช่นนี้ภายในองค์กรการผลิตของแรงงานได้ลดคุณค่าของผู้จัดการองค์กรแรงงาน เหลือเพียงการเป็นเจ้าของแรงงาน และผู้ใช้แรงงานของตนเอง องค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนาจึงอยู่ในฐานะกึ่งแรงงานโดยไม่สามารถใช้แรงงานในเศรษฐกิจของตนเองได้อย่างเต็มที่ และในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถพึ่งฐานการผลิตในการประกันพืชพันธุ์ธัญญาหารของตนเองได้ โดยเฉพาะเมล็ดข้าวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญแล้วยังเป็นแหล่งอาหารที่มั่นคงสำหรับครอบครัวอีกด้วย ถึงแม้ว่าจะมีความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลาทั้งสภาวะการฉกฉวยและระบบเมล็ดข้าวขึ้นอยู่กับการเอื้ออำนวยของธรรมชาติเป็นอย่างมาก ทิศทางภายในองค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนาที่เป็นเช่นนี้ทำให้ไม่สามารถจะใช้แรงงานการผลิตบรรลุเป้าหมายอันหนึ่งอันใดได้ เพราะเศรษฐกิจชาวนาอยู่ในระยะข้ามผ่านจากองค์กรผลิตกึ่งแรงงานเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมีผลทำให้องค์กรการผลิตกลายเป็นแรงงานของระบบเศรษฐกิจชนิดใดชนิดหนึ่งตามฤดูกาลมากกว่าเป็นแรงงานตามสาขาอาชีพที่ชัดเจน

ตาราง 46 การกระจายแรงงานในการผลิตในรอบปีการผลิต จำนวนตามขนาดปริมาณที่ดิน (หน่วย : วัน / ชั่วโมง)

การกระจายแรงงาน	ปริมาณที่ดิน / ไร่									
	0 ไร่		1-10 ไร่		11-20 ไร่		21-60 ไร่		รวม	
	จำนวนครัวเรือน (n=44)		จำนวนครัวเรือน (n=35)		จำนวนครัวเรือน (n=42)		จำนวนครัวเรือน (n=33)		จำนวนครัวเรือน (n=154)	
	วัน	ชั่วโมง	วัน	ชั่วโมง	วัน	ชั่วโมง	วัน	ชั่วโมง	วัน	ชั่วโมง
การทำงานปี										
เพศชาย	-	-	56.59	201.47	80.35	257.89	125.36	475.64	84.79	299.79
เพศหญิง	-	-	37.66	114.90	40.96	122.87	57.69	193.51	43.38	136.49
เครื่องจักร	-	-	1.11	3.37	1.23	6.43	1.92	5.89	1.39	5.27
การทำงานปี										
เพศชาย	-	-	73.19	368.97	73.94	221.50	97.21	392.22	81.87	322.45
เพศหญิง	-	-	26.58	93.42	50.53	104.49	44.89	181.82	42.54	130.31
เครื่องจักร	-	-	1.25	3.50	1.18	5.77	2.00	6.48	1.53	5.57
การทำงานนอก										
ภาคเกษตรกรรม										
เพศชาย	305.27	2,420.80	206.00	1,649.80	217.73	1,730.40	198.18	1,514.55	249.21	1,971.65
เพศหญิง	269.88	2,149.78	215.50	1,386.00	246.24	1,545.37	226.00	1,603.00	248.65	1,805.08

ตารางที่ 46 (ต่อ) การกระจายแรงงานในการผลิต ในรอบปีการผลิต จำนวนตามขนาดปริมาณที่ดิน (หน่วย : วัน / ชั่วโมง)

การกระจายแรงงาน	ปริมาณที่ดิน / ไร่									
	0 ไร่		1-10 ไร่		11-20 ไร่		21-60 ไร่		รวม	
	จำนวนครัวเรือน (n=44)	จำนวนครัวเรือน (n=44)	จำนวนครัวเรือน (n=35)	จำนวนครัวเรือน (n=42)	จำนวนครัวเรือน (n=33)	จำนวนครัวเรือน (n=154)	จำนวนครัวเรือน (n=154)	จำนวนครัวเรือน (n=154)	จำนวนครัวเรือน (n=154)	จำนวนครัวเรือน (n=154)
	วัน	ชั่วโมง	วัน	ชั่วโมง	วัน	ชั่วโมง	วัน	ชั่วโมง	วัน	ชั่วโมง
การปลูกผักสวนครัว										
พืชชาย	276.00	240.00	64	132.00	-	-	-	-	170.00	186.00
พืชหญิง	220.8	192.00	52.8	105.6	-	-	-	-	136.80	148.80
การเลี้ยงสัตว์ปีก										
พืชชาย	-	-	-	-	-	-	90.00	810.00	90.00	810.00
พืชหญิง	220.00	110.00	-	-	240.00	480.00	-	-	160.00	295.00
การเลี้ยงสัตว์(วัว/ควาย)										
พืชชาย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
พืชหญิง	-	-	-	-	240.00	480.00	-	-	240.00	480.00

4. สภาพการกระจายแรงงานของเศรษฐกิจชวนา ไม่มีการแบ่งแยกแรงงานตามประเพณี เศรษฐกิจเหมือนเช่นในอดีต แต่กลับขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ของตลาดที่เรียกร้องในฤดูกาลจ้างแรงงานการผลิตโดยชี้ให้เห็นว่าวันทำงานเฉลี่ยของเพศชายและเพศหญิงไม่มีข้อแตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลมาจากแรงขับเคลื่อนและการตัดสินใจทางเศรษฐกิจที่ต้องการจะปกป้องรายจ่ายที่เกิดขึ้นมาจากความต้องการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือน ในขณะที่เดียวกันได้เกิดความสั่นคลอนอย่างต่อเนื่องของการผลิตซ้ำแรงงานภาคเกษตรกรรมในเชิงประเพณี และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการผลิตภาคเกษตรกรรม การศึกษารังนี้ไม่ได้พบเห็นวัยกึ่งแรงงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจของครอบครัว แล้วยังชี้ให้เห็นว่าระบบการศึกษาในปัจจุบันมีส่วนโดยตรงในการดึงแรงงานของครอบครัวชวนาออกจากระบบเกษตรกรรมของชุมชน เนื่องจากขาดการศึกษาเพื่อการแก้ไขปัญหาภายในองค์กรการผลิตของครอบครัวชวนา ตลอดทั้งฤดูกาลผลิตและระยะเวลาในการศึกษาไม่ได้สอดคล้องกับช่วงฤดูกาลการใช้แรงงานที่นำไปสู่การเกิดวิกฤตแรงงาน ความแปลกแยกของระบบการศึกษานอกจากการผลิตซ้ำแรงงานให้กับภาคอุตสาหกรรม หรือรับใช้เศรษฐกิจตลาดแล้วมีผลต่อรุ่นแรงงานในแต่ละช่วงของครอบครัวชวนา สถานภาพเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าระดับแรงงานการผลิตของครอบครัวชวนามุ่งใช้ประสบการณ์ในการผลิตโดยเสริมด้วยเทคนิคการผลิตแทนที่จะศึกษาปัญหาและเริ่มการทดลอง การประดิษฐ์หรือควมร่นวัตกรรมมาใช้ในระบบการผลิตของตนเอง ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้จากการแปรรูปผลผลิตภาคเกษตรกรรมส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นการสร้างอนาคตของครอบครัวและระบบการผลิตภาคเกษตรกรรมที่สามารถทำการผลิตซ้ำแรงงานรุ่นใหม่ที่มีการจัดองค์การการผลิตอยู่บนความสมดุลสมผลและมีประสิทธิภาพมากกว่าความเชื่อและประเพณีทางเศรษฐกิจแบบเดิมๆ

5. ระดับการใช้แรงงานของภาคเกษตรกรรมและการใช้แรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกเมื่อทำการเปรียบเทียบออกมาได้ให้ข้อสรุปที่น่าสนใจดังนี้

ตาราง 47 เปรียบเทียบมูลค่าการใช้แรงงานของภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม (บาทต่อวัน)

ปริมาณที่ดิน	มูลค่าวันทำงานในไร่นาแปลงปลูก	มูลค่าวันทำงานนอกไร่นาแปลงปลูก
0 ไร่	388.50	5,565.69
1 - 10 ไร่	2,673.70	3,194.76
11 - 20 ไร่	3,580.68	3,808.45
21 - 60 ไร่	8,414.76	2,410.20
เฉลี่ย	3,764.41	3,744.77

ตัวเลขที่แสดงออกมาของรายได้ต่อวันในแปลงปลูกและนอกแปลงปลูกได้ให้ข้อสรุปที่น่าสนใจว่าทำไมครอบครัวชาวนาจึงพยายามใช้แรงงานในไร่นาแปลงปลูกและนอกไร่นาแปลงปลูก สาเหตุก็เพราะว่ารายได้ที่มาจากการใช้แรงงานในไร่นาแปลงปลูกของตนเองไม่สามารถปกปิดรายจ่ายที่เกิดขึ้นมาจากการแลกเปลี่ยนกับเศรษฐกิจระบบตลาดได้ จึงทำให้ต้องให้แรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกเพื่อทำการขจัดความขาดแคลนรายได้ในการบริโภคของครอบครัว สภาพเช่นนี้จึงปราศจากข้อสงสัยว่าทำไมคุณภาพของแรงงานการผลิตถูกกดขี่โดยคุณภาพของฉาบบริโภคของครอบครัวชาวนา และถูกกำหนดโดยการประกันการบริโภคของครอบครัวที่ยืนอยู่บนพื้นฐานการใช้แรงงานของตนเองเพราะเป็นที่มาที่สำคัญของรายได้ของครอบครัว และเป็นการยืนยันว่าทำไมเศรษฐกิจของครอบครัวจึงอยู่บนพื้นฐานการใช้แรงงาน และจากการที่ใช้แรงงานเท่านั้นจึงสามารถมีรายได้ที่มาปกปิดรายจ่ายของตนเอง โดยพื้นฐานของแรงงานเกิดขึ้นมาจากการจัดการแรงงานถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนระบบการผลิตในแต่ละคุณภาพของแรงงานการผลิตยังมีความสำคัญต่อคุณภาพการบริโภค

ภารกิจของการกระจายแรงงานที่แตกต่างกันของแต่ละครอบครัว ก็มุ่งกระจายแรงงานของตนเองเพื่อปกป้องการบริโภคของครอบครัว ดังนั้นการใช้แรงงานเป็นพื้นฐานเศรษฐกิจของครอบครัวที่นำรายได้มาให้แก่ครอบครัว

ตาราง 48 รายได้นอกภาคเกษตรกรรมตามสัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิตจำแนกตามปริมาณการครอบครองที่ดิน

ปริมาณการ ครอบครองที่ ดิน	รายได้นอกภาคเกษตรกรรม					
	สัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิต 1.00		สัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิต 1.01-1.20		สัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิต มากกว่า 1.20	
	วันทำงาน	รายได้	วันทำงาน	รายได้	วันทำงาน	รายได้
0 ไร่	208.79	1,218,480.00	214.18	1,284,890.00	108.60	697,760.00
1-10 ไร่	84.42	744,500.00	48.99	370,500.00	34.28	226,800.00
11-20 ไร่	103.37	983,500.00	64.80	419,060.00	48.02	232,950.00
21-60 ไร่	53.53	277,800.00	66.66	405,760.00	52.40	338,800.00

จากตาราง 48 ตัวเลขของความสัมพันธ์ของผู้บริโภคต่อผู้ผลิตหมายถึง การจัดการกระจายแรงงานนอกภาคเกษตรกรรมตามความจำเป็นของครอบครัว โดยครอบครัวที่ไม่มีกิจกรรมในไร่นาแปลงปลูกจะหารายได้นอกภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยขนาดความสัมพันธ์ของผู้บริโภคต่อผู้ผลิตไม่ได้บอกคุณลักษณะที่ว่า เมื่อไหร่ตัวเลขของความสัมพันธ์ของผู้บริโภคต่อผู้ผลิตมีค่าที่สูงจะมีการหารายได้นอกภาคเกษตรกรรมมากยิ่งขึ้น กลับเป็นว่าขนาดสัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิตที่มีค่าเท่ากับ 1.00 เป็นตัวแปรต้นหลักที่มีการหารายได้นอกภาคเกษตรกรรมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ แต่การหารายได้นอกภาคเกษตรกรรมเกิดขึ้นจากกิจกรรมที่ต่างกัน เช่น การค้าขาย หัตถกรรม ช่างก่อสร้าง ช่างเสริมสวย การเป็นแรงงานรับจ้างในโรงงาน จึงเห็นได้ว่าปริมาณวันทำงานและรายได้แตกต่างกัน

ตาราง 49 รายได้ในภาคเกษตรกรรมตามสัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิตจำแนกตามปริมาณการครอบครองที่ดิน

ปริมาณการครอบครองที่ดิน	รายได้ในภาคเกษตรกรรม					
	สัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิต 1.00		สัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิต 1.01-1.20		สัมประสิทธิ์ผู้บริโภคต่อผู้ผลิต มากกว่า 1.21	
	วันทำงาน	รายได้	วันทำงาน	รายได้	วันทำงาน	รายได้
0 ไร่	-	14,416.00	-	48,232.00	-	22,822.00
1-10 ไร่	50.87	418,497.00	70.37	312,099.00	47.58	106,755.00
11-20 ไร่	86.27	803,279.00	77.77	682,615.00	62.13	322,100.00
21-60 ไร่	134.80	1,417,141.00	135.48	1,695,450.00	67.74	413,395.00

จากตาราง 49 จะเห็นว่ารายได้เติบโตไปพร้อมกับขนาดของไร่นาแปลงปลูกที่ใช้ในกิจกรรมการผลิต โดยวันทำงานเป็นตัวบ่งบอกที่มาของรายได้ ซึ่งหมายความว่าพื้นฐานของการได้มาของรายได้เกิดขึ้นมาจากการใช้แรงงานของครอบครัว โดยการมีไร่นาแปลงปลูกมากขึ้นเท่าไร วันทำงานที่ใช้ในไร่นาแปลงปลูกมากขึ้นและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวมากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบและผลิตภัณฑ์รวมในภาคเกษตรกรรมของชุมชน

รายได้รวมถูกกำหนดมาจากการผลิตภาคเกษตรกรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยเป็นราคา

เฉลี่ยทั้งหมดของสินค้าภาคเกษตรกรรม

ตาราง 50 ผลิตภัณฑ์รวมภาคเกษตรกรรมจากการใช้ที่ดิน (หน่วย : บาท)

สินค้าภาคเกษตรกรรม	จำนวน
เมล็ดข้าว	5,833,570.00
พืชผัก	70,736.00
ไม้ผล	35,455.00
รวม	5,939,761.00

รายได้รวมต่อหัวประชากรในชุมชนมีมูลค่าเท่ากับ 8640.34 และรายได้รวมต่อไร่ มีมูลค่าเท่ากับ 153.23 จากตาราง 50 ตัวเลขที่แสดงออกมาให้คุณลักษณะที่เป็นองค์ประกอบรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของชุมชนโดยได้เห็นโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรกรรมทั้งหมดดังนี้

ตาราง 51 องค์ประกอบรายได้ทั้งหมดของภาคเกษตรกรรม (หน่วย : บาท)

องค์ประกอบรายได้ทั้งหมดของภาคเกษตรกรรมของชุมชน	ร้อยละ
การเพาะปลูก	94.93
ปศุสัตว์	5.07
รวม	100.00

ตาราง 52 รายได้รวมจากภาคปศุสัตว์ (หน่วย : บาท)

การผลิตปศุสัตว์	จำนวน
วัว/ควาย	10,000.00
หมู	25,850.00
สัตว์ปีก	221,070.00
ปลา	30,080.00
ชะมด	30,000.00
นก	140.00
รวม	317,040.00

รายได้รวมของปศุสัตว์ต่อหัวประชากรเท่ากับ 459.47 บาท และรายได้ของปศุสัตว์ต่อไร่เท่ากับ 153.23 บาท โดยรายได้รวมทั้งภาคเกษตรกรรมมีค่าเท่ากับ 6,256,801.00 บาท รายได้รวมต่อหัวประชากรเท่ากับ 9067.82 บาท และรายได้รวมต่อไร่เท่ากับ 3024.07 บาท ตัวเลขที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์รวมรายได้ภาคเกษตรกรรมของชุมชน และให้เห็นถึงโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรกรรมทั้งหมดดังนี้ องค์ประกอบรายได้ทั้งหมดภาคเกษตรกรรมของชุมชน โดยมีสัดส่วนการเพาะปลูกคิดเป็นร้อยละ 94.93 และปศุสัตว์คิดเป็นร้อยละ 5.07 องค์ประกอบรายได้ที่แสดงออกมาได้ให้ข้อสรุปที่ชี้ให้เห็นถึงการผลิตภาคเกษตรกรรมอยู่กับการเพาะปลูกโดยเฉพาะระบบเมล็ดข้าว ซึ่งมีสัดส่วนขององค์ประกอบรายได้สาขาการเพาะปลูก ดังตาราง 53

ตาราง 53 สัดส่วนของการเพาะปลูกและปศุสัตว์

1. สาขาการเพาะปลูก	ร้อยละ
1.1 เมล็ดข้าว	98.22
1.2 พืชผัก	1.19
1.3 ไม้ผล	0.59
2. สาขาปศุสัตว์	
2.1 วัว/ควาย	3.15
2.2 หมู	8.15
2.3 สัตว์ปีก	69.72
2.4 ปลา	9.48
2.5 ชะมด	9.46
2.6 นก	0.04

จากตาราง 53 ข้อมูลที่แสดงออกมาได้ชี้ให้เห็นการเพาะปลูกและภาพรวมในภาคเกษตรกรรมทั้งน้ำหนักไปที่เมล็ดข้าวเกือบทั้งหมดของการผลิตในชุมชน โดยทำการกระจายพื้นที่การผลิตส่วนใหญ่และรายได้เกือบทั้งหมดในสาขาการเพาะปลูกและรายได้รวมในภาคเกษตรกรรม ส่วนสาขาปศุสัตว์ที่แสดงออกมาได้ชี้ให้เห็นว่า สาขาปศุสัตว์ปีกเป็นสาขาที่สร้างรายได้มากที่สุดในส่วนปศุสัตว์

ตาราง 54 เปรียบเทียบทุนพื้นฐานและทุนหมุนเวียนในภาคเกษตรกรรม (หน่วย : บาท)

ประเภทของทุนในภาคเกษตรกรรม	จำนวน
ทุนพื้นฐาน	430,180.00
ทุนหมุนเวียน	4,020,373.75
รวม	4,450,553.75

และได้รับมูลค่าจากค่าใช้จ่ายการผลิตของรายได้รวมภาคเกษตรกรรมเป็นรายได้สุทธิ จากศึกษา
ของชุมชนเท่ากับ 1,806,247.25 บาท

รายได้รวมสุทธิภาคเกษตรกรรมต่อหัวประชากร และต่อไร่ ได้แสดงออกมาเป็นค่าเฉลี่ย
ของชุมชนดังนี้

ตาราง 55 รายได้รวมสุทธิภาคเกษตรกรรม

รายได้รวมสุทธิภาคเกษตรกรรมต่อหัวประชากร	2617.74
รายได้รวมสุทธิภาคเกษตรกรรมต่อไร่	873.00

ถ้าพิจารณาการกำหนดตลาดภาคเกษตรกรรม จะเห็นการหมุนเวียนของมูลค่าตลาดที่
เป็นผลรวมการแลกเปลี่ยนที่ครอบครัวชาวนามีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจระบบตลาดได้แสดงออก
มาดังนี้

ตาราง 56 รายได้จากภาคเกษตรกรรม (หน่วย : บาท)

1. สาขาการเพาะปลูก	บาท
1.1 เมล็ดข้าว	4,946,700.00
1.2 พืชผัก	32,080.00
1.3 ไม้ผล	16,530.00
รวม	4,995,310.00
2. สาขาปศุสัตว์	
2.1 วัว/ควาย	10,000.00
2.2 หมู	25,850.00
2.3 เป็ด	3,750.00
2.4 ไก่และไข่ไก่	212,616.00
2.5 ปลา	10,200.00
2.6 ชะมด	30,000.00
รวม	5,287,726.00

มูลค่าการแลกเปลี่ยนต่อหัวและต่อไร่ ได้แสดงให้เห็นอัตราการเติบโตของแรงงานการผลิต และความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับระบบตลาดแสดงออกมามีดังนี้

ต่อหัวประชากร	7,663.37	บาท
ต่อไร่	2,555.69	บาท

ส่วนองค์ประกอบของการแลกเปลี่ยนที่แสดงออกมาให้เห็นสัดส่วนของการแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรกรรมคิดเป็นสัดส่วนดังนี้ ได้แก่สาขาการเพาะปลูกคิดเป็นร้อยละ 94.93

ส่วนสาขาปศุสัตว์คิดเป็นร้อยละ 5.07 ในขณะที่ภายในชุมชนกำหนดการบริโภคประชากรภาคเกษตรกรรมได้แสดงออกมาเป็นมูลค่า 1,746,459.00 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.03 มูลค่าการแลกเปลี่ยนทั้งหมด ในขณะที่มูลค่าการแลกเปลี่ยนเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาดเท่ากับ 3,541,267.00 บาท เป็นมูลค่าของการแลกเปลี่ยนทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 66.97 รายได้รวมของการแลกเปลี่ยนในภาคเกษตรกรรมต่อหัวประชากรมีมูลค่าเท่ากับ 5,132.27 บาท และถ้าพิจารณาผลรวมของมูลค่าการแลกเปลี่ยนสู่เศรษฐกิจระบบตลาด เป็นสัดส่วนของตลาดของเขตการผลิตนี้คิดเป็นร้อยละ 56.59 นี้คือภาพของรายได้-รายจ่ายของชุมชนบ้านหนองประดู่ที่แสดงออกมา ในขณะที่รายจ่ายได้แสดง

ออกดังนี้

ตาราง 57 รายได้สุทธิภาคเกษตรกรรม (หน่วย : บาท)

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
1. ทุนพื้นฐาน	430180.00	6.88
2. ทุนหมุนเวียน	4020373.75	64.25
3. รายได้สุทธิ	1806247.25	28.87
รวม	6,256,801.00	100.00

รายได้สุทธิได้ทำการใช้ไปในกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจของครอบครัวในเขตการผลิตของชุมชนดังนี้

ตาราง 58 การบริโภคหมวดอาหาร (หน่วย : บาท)

ประเภทของอาหาร	จำนวน	ร้อยละ
ข้าว	240,626.00	8.64
พืชผัก	355,389.00	12.76
ผลไม้	141,551.00	5.08
เนื้อสัตว์	823,802.00	29.57
เครื่องปรุง	286,829.00	10.30
การแปรรูปและเครื่อง	730,423.00	26.22
สัตว์ปีก	206,599.00	7.42
รวม	2,785,219.00	100.00

ตาราง 59 การบริโภคหมวดอุปโภคบริโภค (หน่วย : บาท)

ประเภทของการบริโภค	จำนวน	ร้อยละ
สินค้าอุตสาหกรรม	1,523,024.00	51.80
สินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป	1,415,749.00	48.12
รวม	2,938,773.00	100.00

ตาราง 60 การบริโภคหมวดบริการและการคมนาคม (หน่วย : บาท)

ประเภทสินค้า	จำนวน	ร้อยละ
ยานพาหนะ	1,283,902.00	42.96
สาธารณูปโภค	433,786.00	14.51
การศึกษา	1,270,643.00	42.53
รวม	2,988,331.00	100.00

รวมรายจ่ายในการบริโภคปีการผลิตของครอบครัวชาวนา ในชุมชนมีมูลค่าดังกล่าวการจำแนกรายการดังนี้

ตาราง 61 การบริโภคอาหาร /อุปโภคบริโภค/บริการและคมนาคมและภาษีของรัฐ
(หน่วย : บาท)

หมวดของการบริโภค	จำนวน	ร้อยละ
หมวดอาหาร	2,785,219.00	31.72
หมวดอุปโภคบริโภค	2,938,773.00	33.46
หมวดบริการและคมนาคม	2,988,331.00	34.03
หมวดรัฐ (ภาษี)	69,805.50	0.79
รวม	8,782,128.50	100.00

ลักษณะของคุณภาพของรายได้รายจ่ายของชุมชนมีค่าเท่ากับรายได้สุทธิหักออกจากรายจ่ายในแต่ละหมวดรายการบริโภคมีมูลค่าเท่ากับ 5,802,158.00 บาท ซึ่งอยู่ในลักษณะของการขาดดุลภาพงบประมาณของเขตการผลิต แต่อาศัยการช่วยเหลือจากการใช้แรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกดังรายการที่แสดงออกมาดังนี้

ตาราง 62 รายได้นอกภาคเกษตรกรรม (หน่วย : บาท)

ประเภทของรายได้	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	1,265,000.00	17.57
ข้าราชการ	110,500.00	1.53
หัตถกรรม	305,960.00	4.25
ช่างก่อสร้าง	530,600.00	7.37
ช่างเสริมสวย	105,000.00	1.46
แรงงานรับจ้างในโรงงาน	1,743,480.00	24.21
แปรรูปอาหาร	5,600.00	0.08
รับจ้างทั่วไป	2,642,710.00	36.70
ช่างเครื่องยนต์	68,000.00	0.94
ถูกส่งมาให้	175,550.00	2.44
ค่าเช่า	248,400.00	3.44
รวม	7,200,800.00	100.00

รายได้ที่มาจากนอกไร่นาแปลงปลูก สามารถจัดการแก้ไขการขาดดุลบัญชีของเขตชุมชนนี้โดยมีเงินที่เหลือสำรองไว้ในชุมชนคิดเป็นมูลค่า 1,398,642.00 บาท โดยมีเงินสะสมสำรองต่อหัวประชากรเท่ากับ 2027.01 บาท

จากการค้นคว้าคุณภาพทางเศรษฐกิจรอบครัวชวานาบนพื้นฐานของเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวได้ให้ความเข้าใจที่ว่า

1. แหล่งที่มาของรายได้ของเขตการผลิตนี้คือการจ้างแรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกโดยการใช้แรงงานในแปลงปลูกของครอบครัวชวานาเป็นการผลิตเพื่อประกันพืชพันธุ์ธัญญาหาร
2. ถึงแม้ว่ารายได้จะมีคุณภาพ แต่ต้องอาศัยความช่วยเหลือของการจ้างแรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกของตนเองซึ่งเป็นผลมาจากการมีเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว และเป็นการผลิตแบบขยาย
3. ระดับการเติบโตของรายได้ทั้งการใช้แรงงานในไร่นาแปลงปลูกและนอกไร่นาแปลงปลูกผลปรากฏว่ามีรายได้ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก แต่ระดับของการเติบโตของดัชนีราคาสินค้าภาคอุตสาหกรรมมีผลทำให้เกิดต้นทุนการบริโภคของครอบครัวชวานามากขึ้น
4. กระบวนการผลิตข้าวของครอบครัวชวานา ได้ถูกจัดการตามฤดูกาลเป็นไปตามภารกิจขององค์กรการผลิตภายในครอบครัวที่มีระยะเวลาที่แน่นอนของการจ้างแรงงาน ในขณะเดียวกันต้องจัดการองค์การผลิต ด้วยจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคที่อยู่ท่ามกลาง

เศรษฐกิจระบบตลาด

5. ถึงแม้ว่าในภาพรวมของชุมชนจะมีคุณภาพทางเศรษฐกิจ แต่อนาคตภาคเกษตรกรรมจะขาดแรงงานทั้งมีฝีมือและไม่มีฝีมือ ซึ่งเป็นผลมาจากรายได้นอกภาคเกษตรกรรมมีความแน่นอนมากกว่าและระบบการศึกษาของรัฐที่ลดคั้งแรงงานการผลิตของครอบครัวชาวนา เข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาดมากยิ่งขึ้น

6. ระบบการผลิตแบบเมล็ดข้าวที่มีการผลิตแบบขยายและการพัฒนาเทคนิคการผลิต ส่งผลให้การลงทุนในการผลิต และค่าใช้จ่ายการผลิตมากยิ่งขึ้น นำไปสู่ปัญหาภาคเกษตรกรรมอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นผลมาจากเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว นอกจากจะถูกละเลยการสนับสนุนแล้วต้นทุนในการผลิตจะเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ มีผลทำให้เกิดการขาดดุลภาพในอนาคตมากกว่าที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

7. ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาเข้าสู่ระบบตลาด การจัดการ ความเชื่อ และประสบการณ์มีผลต่อการปรับองค์การการผลิตไปในทิศทางที่มีเหตุผล อันเป็นผลมาจากอัตราการใช้ประโยชน์ที่ดินและดัชนีราคาของสินค้าภาคเกษตรกรรมต่ำกว่าดัชนีราคาสินค้าภาคอุตสาหกรรม

8. เศรษฐกิจชาวนาบ้านหนองประคู้ ได้วิวัฒนาการตัวเองเข้าสู่ระบบตลาด โดยใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยน ซึ่งการแลกเปลี่ยนในระบบตลาดนี้เป็นการลดคุณลักษณะองค์ประกอบภายในเศรษฐกิจชาวนาที่เคยดำรงอยู่ในอดีต ซึ่งเป็นผลมาจากการตกต่ำของพลังการผลิตที่ครอบครัวชาวนาไม่ทำการพัฒนาแรงงานการผลิตเมื่อเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด ทำให้ครอบครัวชาวนาแต่ละครอบครัวตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกันภายใต้การผลิตระบบเมล็ดข้าว โดยได้ถูกจัดให้มีการกระจายรายได้ผ่านกลไกของความล้มพันธ์เศรษฐกิจระบบตลาด เศรษฐกิจชาวนาบ้านหนองประคู้ จึงกลายเป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานพึ่งแรงงานมากกว่าที่เคยเป็นอยู่บนดุลยภาพแรงงานการผลิตในไร่นาแปลงปลูกของครอบครัว

ลักษณะชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจของชุมชน

การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาตัวบ่งชี้ภายนอกของระบบเศรษฐกิจ เช่น เงินเพื่อ คำนวณการบริโภค อัตราค่าไร้อัตราดอกเบี้ย ค่าจ้าง เป็นต้น และในขณะเดียวกันการศึกษาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ก็เน้นทางด้านการศึกษาเรื่องชาติพันธุ์วรรณา ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ การศึกษาเรื่องสังคมเศรษฐกิจที่ผ่านมา ละเลยการศึกษามนุษย์ที่กระทำการกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าการศึกษามนุษย์ในเรื่องสังคมและเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน มีลักษณะเฉพาะของชีวพันธุ์แต่ละชนิต และการศึกษาสังคมเศรษฐกิจต้องศึกษาในลักษณะองค์รวม ไม่สามารถจะทำการพิจารณาแยกเป็น ๆ ส่วนได้ ดังนั้นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชนต้องศึกษาสังคมและผลรวมเศรษฐกิจ แต่สิ่งแรกที่ต้องทำการพิจารณา คือ สังคมได้แสดงตัวตนออกมาเป็นอย่างไร ความเข้าใจเกี่ยวกับผลรวมทางสังคมเศรษฐกิจได้แสดงออกมาในรูปของการศึกษาทางสถิติที่สะท้อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชนที่เป็นการบ่งบอกรูปพรรณสัณฐานของสังคม คือ การบ่งบอกลักษณะเชิงเปรียบเทียบโดยใช้ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งเปรียบเสมือนผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นมาจากพื้นฐานที่มีความสัมพันธ์กันของคนในสังคม โดยข้อมูลเชิงสถิติได้แสดงออกมาของความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางสังคม และสะท้อนข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์ทางสังคม

การศึกษาชีวพันธุ์เศรษฐกิจก็คือการศึกษาตัวทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง ที่รวมอยู่ในเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งมีเส้นทางทางสังคมเศรษฐกิจที่เฉพาะของตนเอง โดยบ่งบอกถึงโครงสร้างการผลิตซ้ำ และหลักพื้นฐานที่เป็นอยู่ในกระบวนการผลิตซ้ำ ตลอดจนการกระบวนการกำกับระเบียบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และบ่งบอกตัวตนออกมา ในรูปของสังคมเศรษฐกิจนั้นในแต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาค (ชินสัคค สุวรรณอริย, อภิชาติ ทองอยู่และแก้วสรร อดิโพธิ์. 2541 : 31-32) ครอบครัวยุคใหม่ที่ดำรงอยู่ทางสังคมเศรษฐกิจของทุกชุมชน และอยู่ในรูปของระบบการผลิตเดียวที่ถูกกำกับโดยปัจจัยทางกายภาพ และจุดตั้งทางการผลิต แต่ในกระบวนการผลิตอยู่บนพื้นฐานของแรงงานครอบครัวซึ่งประกอบด้วยความหลากหลายของลักษณะครอบครัวคือมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายคละเคล้ากันไป ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้พบว่ามีดำรงอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกันทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ แต่การดำรงอยู่ของรูปแบบของครอบครัวที่ดำเนินอยู่ภายในทุกชุมชนนั้นมีผลต่อการผลิตและการบริโภคที่มีวิถีชีวิตของตนเอง นั่นคือลักษณะชีวพันธุ์สังคม

เศรษฐกิจที่มีความเฉพาะ การบ่งบอกชีวพันธุ์ของระบบเศรษฐกิจนั้น ได้ถูกบ่งบอกโดยมีความสัมพันธ์ระหว่างที่ดิน การเพาะปลูก การปศุสัตว์ ที่มีขนาดและน้ำหนักในแต่ละสาขาการผลิต การบ่งบอกถึงการใช้ที่ดินและการเพาะปลูกที่มีความสัมพันธ์กันในแต่ละสาขาการผลิต การบ่งบอกถึงขนาดและสัดส่วนของเศรษฐกิจตลาด

อย่างไรก็ตาม การศึกษาชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับลักษณะของที่ตั้งทางการผลิตตามพื้นที่และขึ้นอยู่กับภูมิอากาศที่จะให้ความเป็นไปได้เงื่อนไขในการเพาะปลูก ชีวพันธุ์พืชในสาขาการผลิตออกมาเพื่อที่จะแสดงออกมาในแง่ของรายได้ ในแง่ความเป็นอยู่ของวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นั้น โดยระบบการผลิตการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ จะเป็นตัวกำหนดแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและเป้าหมายในการผลิต ตลอดจนถึงตัวตนของครอบครัวชาวนาในพื้นที่นั้น ๆ ออกมา โดยถูกกำกับโดยกลไกของจุดตั้งทางเกษตรกรรมที่บ่งบอกถึงการผลิต และปัจจัยการผลิต ในการนำไปสู่การบอกเขตแดนประสิทธิภาพของการผลิตและการบริโภคเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพการเคลื่อนไหวของสภาพจิตใจ การตัดสินใจหรือพฤติกรรมเศรษฐกิจทางครอบครัวชาวนา ตลอดจนถึงแรงขับเคลื่อนตามทิศทางในการผลิตของครอบครัวชาวนาในพื้นที่นั้น ๆ ออกมา จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า

ลักษณะชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจของชุมชน บ้านหนองประดู่

การศึกษาชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจโดยใช้แบบแผนงบประมาณในการศึกษาสังคมเศรษฐกิจของชุมชน บ้านหนองประดู่พบว่า ลักษณะชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจมีดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจชาวนาในชุมชนบ้านหนองประดู่ เป็นเศรษฐกิจระบบแบบเมล็ดข้าวโดยมีรูปแบบการผลิตเป็นรูปแบบการผลิตสมัยใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ผสมผสานกับวัฒนธรรมชุมชน โดยการนำเครื่องจักรเข้ามาในระบบการผลิตเพื่อลดความหนักหน่วงในการใช้แรงงานของตนเอง และลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานในฤดูกาลเก็บเกี่ยวโดยการลงแขกซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชุมชนที่ดำรงอยู่ตั้งแต่มีการตั้งหมู่บ้านและยังคงรักษาสืบทอดมาถึงปัจจุบันสาเหตุที่เกิดปรากฏการณ์เช่นนี้เพราะเป็นวิถีทางเดียวที่ครอบครัวและชุมชนสามารถดำรงความเป็นครอบครัวชาวนาและชุมชนอยู่ได้ท่ามกลางเศรษฐกิจระบบตลาด

2. ลักษณะของการจัดองค์การการผลิต การปรับปรุงองค์การการผลิตของครอบครัวชาวนาได้โดยใช้ฐานการผลิตและโครงสร้างการผลิตภายในองค์การการผลิตของตนเอง แต่ก็ยังคงถูกกำกับกลไกของเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ ทำการกำกับในเขตแดนประสิทธิภาพการผลิตของตนเอง ทำให้สถานการณ์การผลิตมีการกีดกันสองอย่างที่เป็นตัวขับเคลื่อนในกิจกรรมการผลิตคือ นอกจากจะต้องทำการ

การประกันการบริโภคแก่ครอบครัวตัวเองแล้ว และเห็นว่าการปลูกข้าวเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับองค์การการผลิตของตนเอง อีกประการหนึ่งแรงขับเคลื่อนในการตัดสินใจการปลูกข้าวได้ถูกกำกับโดยสภาวะการณ์ตลาดโดยตรง แต่ดูเหมือนว่าสภาวะการณ์ตลาดเป็นประเด็นที่เร่งเร็วในความคิดและเป็นเป้าหมายในการผลิตของครอบครัวชาวนา สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าเมื่อครอบครัวชาวนามีความสัมพันธ์กับตลาดมากขึ้น ทำให้จิตสำนึกที่สัมพันธ์กับการแลกเปลี่ยนในรูปเงินตราค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป ในที่สุดได้ละเลยเป้าหมายของการผลิตเพื่อการบริโภค ทำให้การเคลื่อนไหวของราคาข้าวในสภาวะการณ์ของตลาดที่มีส่วนลดและเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวชาวนา ครอบครัวชาวนาจึงเห็นว่าราคาข้าวมีอิทธิพลต่อชีวิตเศรษฐกิจของตนเองสูงมาก แต่มุมมองเหล่านี้ก็ยังไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงขององค์กรเศรษฐกิจของตนเองก็คือ ครอบครัวชาวนาไม่สามารถจะทำการขยายการผลิตของตนเองได้นั้นหมายถึงครอบครัวชาวนาไม่สามารถสะสมทุนในการผลิตตลอดทั้งปรากฏการณ์ของการจ้างแรงงานภายในองค์กรการผลิตจะเกิดขึ้นมาเฉพาะในช่วงวิกฤตการณ์แรงงานและเป็นระยะสั้นในรอบปีการผลิต โดยส่วนใหญ่การแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานจะนิยมใช้วัฒนธรรมของชุมชนเป็นตัวกำหนดการระดมแรงงานร่วมกัน เช่น การลงแขกในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว สาเหตุทั้งหมดนั้นเพื่อจะรักษาตัวเองให้อยู่รอดได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงดัชนีราคาสินค้าอุปโภคและบริโภค แต่อย่างไรก็ตามภายในองค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนาเองก็สามารถเคลื่อนไหวกิจกรรมทางเศรษฐกิจของตัวเองได้ สุดท้ายชาวนายังคงมีเป้าหมายในการผลิตเพื่อการประกันการบริโภคภายในครอบครัว ซึ่งเป็นความจำเป็นพื้นฐานในการบริโภคของครอบครัว แต่ระดับในการบริโภคสินค้าอุปโภคบริโภคของครอบครัวจะมากหรือน้อยกลับขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ของตลาดมากกว่า

3. กระบวนการผลิตซ้ำในการประสานเครื่องมือการผลิต ปัจจัยการผลิตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางวัตถุพื้นฐานในชีวิตขององค์กรการผลิตของตนเอง มีสภาวะการณ์ของความแปลกแยกและการพึ่งพากันมากกว่าจะเป็นลักษณะผสมกลมกลืนขององค์กรการผลิตที่เป็นไปตามธรรมชาติของกระบวนการผลิตซ้ำ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เกิดขึ้นมาจากรากฐานการผลิตของระบบเศรษฐกิจเมล็ดข้าวที่เคยเลี้ยงตัวเองในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง แหล่งสนับสนุนวัตถุดิบ ทุนทรัพยากร เทคโนโลยีได้มาจากปัจจัยภายนอกองค์กรการผลิต และมีลักษณะของการแทรกแซงตลาดวัตถุดิบทางการผลิตของชาวนา โดยเศรษฐกิจแบบตลาดทั้งในรูปแบบเครดิต หรือเงินสคนันมีผลโดยตรงต่อการกำหนดรายได้สูงสุดของครอบครัวชาวนา รายได้ในรูปของเงินตรานี้ได้ถูกการกระจายรายได้ผ่านกลไกเศรษฐกิจแห่งชาติในรูปของราคาสินค้า ประเด็นที่สำคัญอยู่ที่ว่ารากฐานการผลิตของครอบครัวชาวนาทำให้ชาวนาต้องเสียเงินทางอ้อมมากขึ้น และเมื่อนั้นรายได้ของครอบครัวชาวนาจะถูกเบียดบังออกไปทำให้มีรายได้ที่ต่ำลงตามการผันแปรของราคาสินค้าใน

ระบบเศรษฐกิจแห่งชาติที่ส่งผลต่อสถานะการณ์ของระดับการบริโภคในแต่ละรอบปีการผลิต . . . ในขณะที่ตัวกันสินค้าของชาวนาที่ได้นำไปแลกเปลี่ยนกับภายนอกโดยผ่านกลไกของเศรษฐกิจแบบตลาด ซึ่งมีสินค้าที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนเพียงชนิดเดียวก็คือข้าวซึ่งก็ถูกควบคุมกลไกของราคาตลาด ในเศรษฐกิจแห่งชาติ จึงมีผลโดยตรงต่อการกำหนดพฤติกรรมชีวิตเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาโดยตรงในปีการบริโภคหนึ่งๆ

ด้วยสถานการณ์เช่นนี้กระบวนการผลิตข้าวในเศรษฐกิจชาวนาที่ดำรงอยู่เพื่อรักษาให้ตัวเองอยู่รอดได้ ตลอดทั้งอนาคตของการเป็นประชากรภาคเกษตรกรรมก็ยังดำเนินต่อไป แต่ปริมาณและสัดส่วนของจำนวนครอบครัวที่เป็นชาวนาจะค่อยๆลดลง เนื่องจากการตกต่ำของพลังเศรษฐกิจและการขาดการผลิตซ้ำแรงงานในครอบครัว ถึงแม้ว่าครอบครัวชาวนาจะมีการรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ผู้ผลิต หรือมีการจัดระบบเชื่อมต่อบริการการผลิตให้ยาวออกไป เช่น การตั้งโรงสีในการแปรรูปของตัวชาวนาเองก็ตาม ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้เพราะโรงสีก็เป็นเพียงข้อต่ออันหนึ่งในกระบวนการผลิตข้าวในการแลกเปลี่ยนซึ่งราคาข้าวได้ถูกกำหนดโดยอุปสงค์ของตลาดโลก และการบริโภคของคนในเมือง ตลอดทั้งแนวโน้มของการเพิ่มอุปสงค์ในการบริโภคข้าวของคนในเมืองกลับไปผูกติดอยู่กับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ของภาคอุตสาหกรรมและการจ้างงาน ในขณะที่อุปสงค์ของตลาดโลกก็ไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่กลับเป็นว่าสถานะการณ์ของตลาดที่ค่อนข้างคงที่เพราะปริมาณข้าวในแต่ละปีการผลิตเกิดจากความแปรปรวนของสถานการณ์ทางธรรมชาติ และถึงแม้เครือข่ายของสหกรณ์จะมีการจัดตั้งขึ้นแต่ก็ยังไม่เป็นสหกรณ์แนวตั้งคือมีลักษณะของสร้างดาข่ายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้ครบวงจรในกระบวนการผลิตข้าวซึ่งก็ยังไม่ปรากฏชัดเจนในประเทศไทย จึงมีความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูชีวิตเศรษฐกิจของชาวนาบนฐานการผลิตระบบเมล็ดข้าว

ตลอดทั้งสถานการณ์ขององค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนาในการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองค่อยๆสูญสิ้นตัวตนภายในองค์กรการผลิตคือ

3.1 ชาวนาไม่ได้ทำหน้าที่ในฐานะประธานในการผลิต คือความเป็นผู้ประกอบการภายในองค์กรการผลิตของตนเอง และไม่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองขององค์กรการผลิต เพราะความไม่แน่นอนของฐานการผลิตที่ดำรงอยู่ และการขาดสภาพคล่องอย่างต่อเนื่องมีผลทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดคุลบัญชีภายในองค์กรการผลิต

3.2 การจัดการเศรษฐกิจของตนเอง ในฐานะผู้จัดตั้งองค์กรการผลิตจะมีความหมายอย่างเดียวคือการมีแรงงานภายในครัวเรือน และประสบการณ์ความรู้ในการทำนา แต่ในด้านอื่นๆแล้วชาวนาต้องได้รับการสนับสนุนวัตถุดิบ เทคโนโลยี การขนส่ง การแปรรูป และอื่นๆได้ถูกกำกับโดยเศรษฐกิจชนิดอื่นที่อยู่นอกเหนือเศรษฐกิจของตนเอง

3.3 ความเป็นเจ้าขององค์การผลิตคือการมีเครื่องมือการผลิต และปัจจัยการผลิต ความเป็นเจ้าของมีลักษณะการเป็นเจ้าของคือการมีสิทธิตามนิติบัญญัติ แต่ในเชิงพฤตินัยแล้วการตัดสินใจและการเป็นผู้ประกอบการอิสระ ไม่มีการสนับสนุนในแง่ผู้ประกอบการอิสระในความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินเพราะนอกจากถูกกำกับโดยธรรมชาติแล้ว ระเบียบการกำหนดความสัมพันธ์ในภาคเกษตรกรรมที่มีการจัดระเบียบใหม่ที่จะทำให้รู้สึกว่าการครอบครองตัวเองเป็นเจ้าของหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการผลิตของภาคเกษตรกรรม เพราะว่าไม่ปรากฏว่ามีประมวลกฎหมายพื้นฐานของความสัมพันธ์ของที่ดินในภาคเกษตรกรรม เช่นกฎหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินภาคเกษตรกรรม กฎหมายเกี่ยวกับความเป็นผู้ประกอบการของเศรษฐกิจชาวนา กฎหมายเกี่ยวกับค่าเช่าที่ดิน ภาษีที่ดินในภาคเกษตรกรรม เป็นต้น

3.4 ครอบครัวชาวนามีรายได้เป็นของตนเอง แต่รายได้ของตนเองเกิดขึ้นมาจากการกระจายรายได้ของเศรษฐกิจแห่งชาติในรูปของราคาสินค้า ส่งผลให้สถานะการถือครองที่ดินของราคาสินค้ามีส่วนกำกับชีวิตเศรษฐกิจของชาวนา นอกจากนี้ขึ้นอยู่กับกลไกการกระจายรายได้ในมุมมองเศรษฐกิจแห่งชาติที่ถูกกำกับโดยตัวแทนเศรษฐกิจที่ไม่ได้มีผลต่อเศรษฐกิจชาวนา และยังขึ้นอยู่กับการจัดการปัญหาภายในองค์กรการผลิตของตนเอง เมื่อเกิดความขาดแคลนแรงงานภายในครอบครัวนั้นหมายความว่า ชาวนาจะค่อยๆเปลี่ยนแปลงสถานะจากการเป็นชาวนา เป็นผู้มียาได้จากไร่นาแปลงปลูกของตนเองเป็นผู้ให้เช่า หรือไปประกอบอาชีพอย่างอื่น หรือกลายเป็นแรงงานวัยชราที่คอยรับความช่วยเหลือจากลูกหลานญาติพี่น้องในที่สุด

3.5 สุดท้ายที่เหลืออยู่ของชาวนาก็คือการมีแรงงาน การเป็นเจ้าของแรงงานภายในองค์กรการผลิต สภาพเช่นนี้แรงงานจะทำการสนับสนุนกระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่อง ครอบครัวยุคใหม่แรงงานทางกายภาพและการประกันการดำรงชีวิตขั้นต่ำยังมีอยู่ สามารถจะทำการสนับสนุนกระบวนการผลิตซ้ำ โดยหลักประกันของตนเองคือการผลิตซ้ำแรงงานรุ่นต่อไป และเป็นการเสริมการขาดแคลนแรงงานในอนาคต ดังนั้นสภาพของการเจ้าของแรงงานและเป็นผู้ใช้แรงงานภายในองค์กรการผลิตของตนเองนั้นก็ต่างไปจากการใช้แรงงานของตนเองในธุรกิจของผู้อื่น โดยกฎของการกระจายแรงงานอยู่ที่ว่าคือ “ใครไม่ได้ทำงานก็สมควรได้รับประทานอาหาร” ที่ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจชาวนาเมื่อเข้าสู่การประสานกับกลไกของเศรษฐกิจแห่งชาติโดยผ่านความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจระบบตลาดแล้ว หากไม่มีกลไกป้องกันที่ฐานการผลิตโดยการปรับโครงสร้างตามการวิวัฒนาการเศรษฐกิจของตนเองที่ถูกเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลของปัจจัยภายใน สถานภาพของเศรษฐกิจชาวนาก็คือการใช้แรงงานของตนเองในฐานะผู้ใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรมตามฤดูกาลการผลิต และมีชะตากรรมของชีวิตเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน

4. ระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจเมล็ดข้าวของบ้านหนองประคู้ เป็นการผลิตเพื่อการประกันพืชพันธุ์ธัญญาหารสำหรับสมาชิกของครอบครัว เศรษฐกิจชาวนาในฐานะที่เป็นกระดูกสันหลังของชาติผลิตข้าวให้แก่คนในสังคมนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะการผลิตระบบเมล็ดข้าวที่เป็นการผลิตแบบขยายไม่สามารถประกันการบริโภคที่อยู่นอกเหนือจากไร่ นาแปลงปลูกของตนเองได้ ดังนั้นการยกระดับมาตรฐานชีวิตของชาวนาให้ทัดเทียมหรือเท่ากับระดับมาตรฐานชีวิตของคนในเมืองดูเหมือนว่าแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย เพราะว่ารายได้ส่วนใหญ่ที่มาจากรีนาแปลงปลูกมีเพียงร้อยละ 46.50 ของรายได้ทั้งหมดในครอบครัวชาวนา สถานภาพของชาวนาจึงเป็นผู้ไร้แรงงานภายในองค์กรการผลิต และหารายได้นอกไร่ นาแปลงปลูกของตนเอง ประเด็นสำคัญก็คือเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวเมื่อเป็นการผลิตเพื่อมุ่งเข้าสู่ระบบตลาดและการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีในการผลิต ซึ่งส่งผลต่อการลดพลังการผลิต ดังนั้นผลผลิตที่ได้สามารถประกันได้แค่พืชพันธุ์ธัญญาหารสำหรับการบริโภคในครัวเรือนเพียงประการเดียวเท่านั้น ส่วนการบริโภคที่อยู่นอกเหนือจากอาหารและเป็นการบริโภคอื่น ๆ นั้น จำเป็นต้องหารายได้มาจากนอกไร่ นาแปลงปลูกของตนเอง ถึงแม้ว่าในอดีตจะมีข้อถกเถียงกันอยู่ว่าระบบการทำนาปรังเหนือกว่าระบบการทำนาปี แต่ข้อสรุปจากการค้นคว้าที่พบไม่ได้ชี้ให้เห็นว่าระบบการทำนาปรังมีพลังเศรษฐกิจที่เหนือกว่าระบบการทำนาปี

5. ตัวตนของระบบชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว การศึกษาชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจแบบเมล็ดข้าวที่ได้ศึกษานี้เป็นประเพณีและวัฒนธรรมในการบริโภคข้าว และพบว่ามีข้อจำกัดของการริเริ่มนวัตกรรมใหม่หรือเทคโนโลยีใหม่ในภาคเกษตรกรรม เพราะไม่สามารถจะริเริ่มการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในองค์กรการผลิตของตนเองได้ ที่สามารถทำการเปลี่ยนแปลงเป็นการกระจายเทคโนโลยีที่อยู่นอกเขตแดนของตนเองคือจากระบบอุตสาหกรรมที่ขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และถูกบังคับให้เข้าสู่การแบ่งแยกแรงงานให้ชัดเจนและเป็นไปอย่างถาวร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้จากการศึกษาพบว่าครอบครัวชาวนาส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นต่ำคือการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น ระบบการผลิตในเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวยังเป็นระบบความคิดภายในองค์กรการผลิตของการถ่ายทอดประสบการณ์ในการผลิตโดยไม่จำเป็นต้องแสวงหาความรู้ แม้แต่การจัดการองค์กรการผลิตอย่างมีเหตุผล แต่อยู่บนพื้นฐานการจัดการผลิตตามประเพณี การบอกเล่าความเชื่อและประสบการณ์หรือจากความคิดของการชักจูงจากภายนอกเช่นพ่อค้าหรือแม้แต่สหกรณ์การเกษตรเองก็ตาม จะเห็นได้ชัดเจนจากการศึกษาในเรื่องการนำปุ๋ยเคมีมาใช้ในฐานการผลิตของครอบครัวชาวนาหรือการวางแผนการจัดการองค์กรการผลิตในไร่ นาแปลงปลูกของตนเอง

ดังนั้นการริเริ่มการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่เพื่อให้ครอบครัวชาวนามีนวัตกรรมเป็นของตนเองเป็นเรื่องที่แทบเป็นไปไม่ได้ เพราะประวัติศาสตร์ของการแพร่กระจายเทคโนโลยี

สมัยใหม่ไม่เคยเกิดขึ้นจากความต้องการของชาวนา หรือเกิดขึ้นจากองค์การการผลิตของชาวนาเลย เพราะเนื่องจากไม่สามารถริเริ่มนวัตกรรมด้วยตนเองเศรษฐกิจชาวนาจึงอยู่ในฐานะผู้ตามมากกว่าที่จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การที่จะพัฒนาให้ครอบครัวชาวนาคำรงชีวิตได้มาตรฐานระดับชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในเมือง จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความสำเร็จของการริเริ่มนวัตกรรมที่นำมาใช้ในองค์การการผลิตของตนเอง และสามารถที่จะเพิ่มรายได้และยกระดับมาตรฐานชีวิตของตนเอง เศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวเป็นเพียงทางเลือกเศรษฐกิจหนึ่งที่มีความเสี่ยงอยู่เสมอและระบบเมล็ดข้าวเป็นมรดกทางวัฒนธรรมการผลิตอันหนึ่งของระบบเศรษฐกิจชาวนาที่ดำรงอยู่ก่อนระบบเศรษฐกิจระบบตลาด แต่เมื่อเข้าสู่กลไกเศรษฐกิจแห่งชาติแล้ว เศรษฐกิจชาวนาจำเป็นต้องแบกภาระทางเศรษฐกิจด้านหนึ่งให้กับชุมชนเมือง ในการประกันการบริโภคอาหารให้กับเมือง อีกด้านหนึ่งเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวเป็นเศรษฐกิจที่ล้าหลังภายในองค์การการผลิตที่เกิดมาจากการเพิ่มผลผลิตภายในองค์การการผลิตของครอบครัวชาวนา ตลอดทั้งความล้มเหลวของนโยบายเกษตรกรรมแห่งชาติที่ทำให้สภาพเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวก่อนข้างเป็นเพียงแหล่งพื้นฐานที่สนับสนุนธุรกิจของชีวพันธุ์ชนิดอื่นๆภายนอกเศรษฐกิจของตนเอง

6. เศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวเป็นพื้นฐานของการขาดดุลภาพในการผลิต ระบบเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวที่ดำรงอยู่ในชุมชนบ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยเมล็ดข้าวเป็นสัดส่วนรายได้หลักคิดเป็นร้อยละ 93.24 และพืชผัก ไม้ผลเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.56 ของผลิตภัณฑ์รวมรายได้ในสาขาเกษตรกรรมของตนเองภายในองค์การการผลิตและระบบเมล็ดข้าวเกิดขึ้นโดยปราศจากภูมิคุ้มกันของรอยเชื่อมต่อของระบบการผลิตอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากเข้าสู่การแลกเปลี่ยนในตลาดเกือบสมบูรณ์ ซึ่งสภาวะการณ์ของตลาดเมล็ดข้าวมีความผันผวนอยู่ตลอดเวลาจึงส่งผลต่อการปกป้องตัวเองของครอบครัวชาวนาได้อย่างยากลำบาก

นอกจากนี้ตัวเลขที่แสดงออกมาของสัดส่วนรายได้ในแต่ละรายการ ในการวางแผนสาขาการผลิตภายในองค์การการผลิตไม่ได้ตอบสนองต่อการบริโภคของครอบครัวชาวนาอย่างในอดีตรอบ เพราะเขตภูมิเศรษฐกิจของชุมชนนี้อยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมและการบริการซึ่งสามารถหารายได้นอกไร่นาแปลงปลูกของตนเองได้ ครอบครัวชาวนาจึงเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องทำการแบ่งแปลงปลูกเพื่อปลูกพืชผักไว้บริโภค ดังนั้นการผลิตจึงมุ่งเพื่อเข้าสู่ระบบตลาดโดยตรง และระบบการแลกเปลี่ยนด้วยเงินตรามีคุณสมบัติชัดเจนกว่ารายได้ที่อยู่ในรูปธรรมชาติ การวางแผนภายในองค์การการผลิตมุ่งรายได้ในรูปเงินตรามากกว่าจะคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลขององค์การการผลิตที่มุ่งการประกันการบริโภคแก่ครอบครัวตนเอง ในขณะที่อีกด้านหนึ่งการปลูกข้าวเอาไว้เพื่อการบริโภค แต่การแลกเปลี่ยนเป็นเป้าหมายหลักในที่มาของรายได้สำคัญในรูปของเงินตรา ในขณะที่

ที่อีกด้านหนึ่งทำการส่งออกข้าวในที่มาของรายได้หลักของชุมชนคิดเป็นการส่งออกข้าวจากรายได้ทั้งหมดประมาณร้อยละ 93.55

การวางแผนภายในองค์กรการผลิตเป็นระบบเมล็ดข้าวเป็นส่วนใหญ่ ในการจัดสาขาการผลิตนี้ได้เพิ่มความเสี่ยงภัยทางเศรษฐกิจมากขึ้น อย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้นในองค์กรการผลิตของครอบครัวชาวนาได้มีหลักประกันการผลิตอยู่ที่รากฐานการผลิตที่เน้นการบริโภควัตถุดิบและรอยเชื่อมต่อของผลผลิตภายในองค์กรการผลิตของตนเองเป็นหลักแทบไม่มีซึ่งมีค่าเท่ากับศูนย์ ถึงแม้จะมีการช่วยเหลือกันในการลงแขกซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของชุมชน และในการช่วยเหลือกันนี้มีมูลค่าเพียงร้อยละ 0.09 ของรายจ่ายการลงทุนหมุนเวียนในรูปเงินตรา หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 1 ใน 100 ของรายจ่ายของการผลิตในชุมชน สัดส่วนของทุนหมุนเวียนภายในเศรษฐกิจชาวนาในระบบเมล็ดข้าวได้ถูกครอบคลุมโดยระบบเงินตราเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ นี่ย่อมแสดงให้เห็นถึงไม่มีอิสระของการจัดการระดมทรัพยากร แรงงานและทุนภายในองค์กรการผลิต

สภาวะการณ์เช่นนี้มีผลต่อการกดดันระดับการเติบโตของรายได้ของครอบครัวชาวนาในรูปเงินตราและส่งผลต่อการกดดันต่อรายจ่าย ในการบริโภคในรูปเงินตราที่ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำ เพราะนอกจากสภาวะการณ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้ถูกแปรเปลี่ยนไปจากการใช้ระบบการผลิตเป็นนาหว่านและการปลูกข้าวนาปรังแล้ว การเร่งผลผลิตและการใช้เทคโนโลยีจากภาคอุตสาหกรรมได้เป็นตัวเร่งการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งอาหารธรรมชาติ และปรับสภาพเป็นแปลงไร่นาแปลงปลูกต้องการผลิตเพื่อเข้าสู่ตลาดอย่างเฉียว มาตรฐานการบริโภคยังถือว่าระดับการบริโภคขั้นต่ำอยู่ ตลอดทั้งไม่สามารถพึ่งพิงอะไรได้เลยจากระบบการผลิตเมล็ดข้าวเพียงอย่างเดียว รายได้จากสาขาอื่นๆเป็นแค่รายได้เสริมมากกว่า ทางออกของระบบเศรษฐกิจชาวนาคือการใช้แรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกของตนเอง ในช่วงว่างของฤดูกาลผลิตซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่งที่ดำรงอยู่ในชุมชนมาแต่อดีต โดยสถิติชี้ให้เห็นว่ารายได้ที่เกิดขึ้นมาจากนอกไร่นาแปลงปลูกคิดเป็นสัดส่วนของรายได้ทั้งหมดในปีการผลิตประมาณร้อยละ 53.50 จึงสามารถช่วยยกระดับการบริโภคของครอบครัวได้ มุมมองในเรื่องแหล่งที่มาของรายได้ของเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวน่าจะเปลี่ยนมุมมองการพิจารณาปัญหาโดยการยืมบนขาของตนเอง เพราะเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวนี้ไม่สามารถจะเลี้ยงดูชุมชนเองได้ โดยข้อเท็จจริงที่แสดงออกมากลับต้องพึ่งพาเศรษฐกิจสาขาอื่นๆ และการใช้แรงงานนอกไร่นาการผลิตของตนเอง

ระบบการบริโภคของครอบครัวชาวนาได้แสดงพฤติกรรมออกมาอย่างชัดเจน และยังไม่บ่งบอกฤดูกาลของการบริโภค เช่น ระบบการผลิตที่อยู่ในฐานการผลิตระบบเมล็ดข้าวจะไม่ค่อยให้ความหวังของการจัดสาขาการผลิตใหม่ในทิศทางที่สอดคล้องกับการบริโภค สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เกิดขึ้นมาจากการผลิตของเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวอยู่บนฐานการผลิตของธุรกิจชีวพันธุ์สังคม

เศรษฐกิจชนิดอื่นๆ และมีการจัดองค์การการผลิตที่เป็นไปการคล้อยตามของสภาวะการณ์ของตลาด แต่ในเชิงปริมาณที่แสดงออกมาส่วนเดียวที่ก่อให้เกิดการพึ่งพาระบบเศรษฐกิจจากภายนอกมากเกินไป ซึ่งผลผลิตที่ได้ออกมาในแต่ละปีต้องรีบปิดบัญชีรายรับ-รายจ่ายตามเวลาในช่วงเดือนมกราคม ของทุกปีเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่รอคอยอยู่แล้วเช่น ค่าจ้างตัดข้าว และค่าปุ๋ยที่ได้ให้เครดิตเอามาใช้ ก่อน ข้าวที่เหลือเก็บไว้ในยุ้งฉางของตนเองเป็นข้าวที่ใช้ประกันแค่การบริโภคที่รอฤดูกาลผลิตต่อไป นี่คือการสถานการณ์ที่ดีที่สุดของเศรษฐกิจชาวนา แต่สภาวะการณ์ที่เลวร้ายคือการตกเขียวหรือการตกขาว เมื่อครอบครัวชาวนาขาดแคลนข้าวในการบริโภคในแต่ละรอบปีการผลิต ในขณะที่สาขาอื่นๆ ที่มาทำการสนับสนุนหรือช่วยลดต้นทุนการผลิตภายในองค์การการผลิตแทบเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นการลดต้นทุนภายในองค์การการผลิตจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้ ตลอดทั้งฐานการผลิตที่เป็นระบบเงินตราทั้งหมดนี้ ทำให้มีผลต่อแรงกดดันอาหารที่เกิดขึ้นมาจากนอกไร่ นาแปลงปลูกของตนเอง เช่น แหล่งอาหารโปรตีนเป็นต้น ในขณะที่ตลาดภายในของตนเองที่มีอยู่ในสาขาการผลิตจากอุปทานโปรตีนภายในชุมชน ไม่มีอยู่มีผลทำให้ต้องนำเข้าเป็นหลักมีผลทำให้ชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจเช่นนี้ต้องพึ่งพาแหล่งจัดหาอาหารจากภายนอกเป็นหลักนอกเหนือจากเมล็ดข้าว

ในขณะที่การแบ่งสาขาการผลิตในช่วงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว หรือการลดสัดส่วนของการผลิตเมล็ดข้าวก็ไม่ได้ปรากฏแนวโน้มในลักษณะเช่นนี้ในชุมชน แต่กลับเป็นการพึ่งพารายได้นอกภาคเกษตรกรรม หรือการช่วยเหลือจากสมาชิกครอบครัวจากการบริการหรือเป็นแรงงานรับจ้างขององค์การการผลิตอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือเศรษฐกิจชาวนาของตนเอง เมื่อไม่สามารถสร้างความสมดุลของสาขาการผลิต นอกจากอยู่บนพื้นฐานของระบบเมล็ดข้าวเป็นหลัก การบูรณาการสาขาการผลิตในภาคเกษตรกรรมนั้นแสดงให้เห็นว่า ถ้าฐานของระบบการผลิตได้เปลี่ยนแปลงจากอดีต จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหรือวิวัฒนาการขององค์การการผลิตไปด้วย แต่องค์ความรู้ หรือหลักวิชาการในการหาแผนที่ทางความคิดในการอธิบายปัญหาของเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวก็ไม่ได้เกิดขึ้นมา ครอบครัวชาวนาเลยลองผิดลองถูกอยู่ตลอดเวลาของการหาทางรอดให้กับตัวเอง

7. เศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว อยู่บนพื้นฐานคุณภาพของการบริโภคแรงงานในการผลิตจากการค้นคว้าเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวได้ยืนยันว่า ระบบเมล็ดข้าวไม่สามารถทำการสนับสนุนการใช้แรงงานได้ตลอดปี กล่าวคือแรงงานเพศชายหนึ่งคนของครอบครัวใช้แรงงานเฉลี่ย 90 -120 วัน โดยคิดค่าเฉลี่ยประมาณ 8 ชั่วโมงของปีการผลิต เพราะกระบวนการกระจายแรงงานในสาขาการผลิตได้ถูกกำกับโดยปัจจัยธรรมชาติของวัฏจักรชีวิตตามการผลิตข้าวซึ่งมีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตข้าวของครอบครัวชาวนา ถึงแม้ว่าระบบเมล็ดข้าวของชุมชนมีข้อได้เปรียบมากกว่าระบบการผลิตเมล็ดข้าวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว ก็มีการกระจายแรงงานการผลิตที่มากกว่าอันเป็นผลมาจากการกระจุกตัวของสาขาเดียวในการผลิตระบบเมล็ดข้าว ในการผลักดันครอบครัวชาวนาที่

ทำการขายแรงงานรับจ้างอันเป็นแหล่งที่มาของรายได้อันหนึ่ง โดยคิดเป็นจำนวนวันทำงานที่ใช้ไปกับเพศชายวัยทำงานหนึ่งคนเท่ากับ 158 วันโดยคิดเป็นวันทำงานแต่ละวันประมาณ 8 ชั่วโมง คิดเป็นแหล่งที่มาของรายได้ประมาณร้อยละ 53.50 และจากถูกช่วยเหลือคิดเป็นมูลค่าสัดส่วนร้อยละ 2.44 ของผลิตภัณฑ์รวมรายได้ทั้งหมด นั้นแสดงให้เห็นว่ารายได้ที่มาจากไร่ นาแปลงปลูกของตนเองประมาณเพียงร้อยละ 46.50 ของผลิตภัณฑ์รวมรายได้

สถานการณ์เช่นนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการผลิตของเศรษฐกิจชาวนา ในเศรษฐกิจระบบเมลลัคข้าวเป็นเพียงการพัฒนาการแค่รูปแบบการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ไม่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงนัยความหมายภายในองค์การผลิตของตนเอง โดยการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในลักษณะเชิงปริมาณการผลิตมากกว่า แต่ในคุณภาพรากฐานการผลิตของระบบเมลลัคข้าวไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมของเศรษฐกิจชุมชน เพราะชุมชนได้พึ่งพาอาศัยช่องว่างของการขาดแคลนแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นแหล่งที่มาของรายได้ ในขณะที่ปัญหาความล้มเหลวของประชากรในภาคเกษตรกรรมที่เติบโตขึ้นไม่ได้แสดงออกอย่างเด่นชัด กลับเป็นว่าการขาดแคลนแรงงานหรือทำการใช้แรงงานไม่ถึงจุดอิ่มตัวหรือเขตแดนประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับตนเอง ในขณะที่รายได้เติบโตอย่างมากมายเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการบริโภคที่เติบโตสูงขึ้น ความจำเป็นในการบริโภคของครอบครัวมีผลโดยตรงที่ทำให้ครอบครัวชาวนาชุมชนนี้ ต้องหารายได้จากการใช้แรงงานของตนเองในแปลงปลูกและนอกแปลงปลูก ชี้ให้เห็นถึงภาพรวมที่ว่าแรงขับเคลื่อนของกิจกรรมการผลิตของตนเองในไร่ นาแปลงปลูกของตนเองได้ลดความสำคัญลง ในขณะที่แนวโน้มของการใช้แรงงานนอกไร่ นาแปลงปลูกเติบโตขึ้นเรื่อยๆ จึงเป็นเรื่องลำบากในการฟื้นฟูชีวิตภาคเกษตรกรรมของชุมชน นอกจากนั้นความแน่นอนและสม่ำเสมอของรายได้นอกภาคเกษตรกรรมกลับเป็นวัฏกระตุ้นและผลักดันความสนใจของการกระจายแรงงานในแปลงปลูกลดลง เนื่องจากรายได้ของครอบครัวชาวนาในแปลงปลูกจะเป็นไปตามฤดูกาล ในขณะที่รายได้นอกไร่ นาแปลงปลูกเป็นรายได้ต่อวัน จึงมีความน่าสนใจมากกว่า โดยเฉพาะการบริโภคก็ใช้เศรษฐกิจระบบเงินตราเป็นตัวกำกับ แต่ก็เป็นการยืนยันอย่างชัดเจนว่าหัวใจของเศรษฐกิจชาวนาคือพื้นฐานดุลยภาพของการบริโภคในการผลิตของการใช้แรงงานภายในครอบครัว หากตัวแทนของครอบครัวชาวนาไม่ได้ใช้แรงงานในการผลิต ก็เป็นเรื่องที่ยากมากที่จะมีรายได้เพียงพอในการบริโภค เพื่อเป็นหลักประกันการบริโภคของครอบครัว

การศึกษาครอบครัวชาวนาบ้านหนองประดู่ได้ชี้ถึงกฎการกระจายแรงงานของครอบครัวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ของครอบครัว โดยรายได้จากระบบเศรษฐกิจเมลลัคข้าวมีความไม่แน่นอนทำการกำกับเศรษฐกิจชาวนาในฐานะผู้ประกอบการอิสระเชิงนิรนัย เป็นเพียงผู้ใช้แรงงานในการ

ผลิตภายในองค์กรการผลิตของตนเอง จึงมีผลทำให้แรงขับเคลื่อนเพื่อการบริโภคของครอบครัวทั้งน้ำหนักไปในการใช้แรงงานนอกไร่ในการผลิตของตนเองมากกว่า

สมาชิกของครอบครัวชาวนาเป็นผู้ทำการผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหาร โดยองค์กรธุรกิจเช่นนี้ ได้บ่งบอกลักษณะที่ว่าปริมาณที่ดินที่ใช้ในการผลิตมีความเพียงพอที่จะได้รับผลผลิตจากไร่ นา แปลงปลูกในเชิงปริมาณ ความเพียงพอหรือความขาดแคลนสำหรับการบริโภคมีความจำเป็นสำหรับครอบครัวในรูปแบบธรรมชาติเท่านั้น การทำงานในที่ดินเช่นนี้ไม่สามารถทำการดึงดูดแรงงานได้ทั้งหมด ถึงแม้ว่าครอบครัวชาวนาจะเป็นเจ้าของธุรกิจของตนเองที่ทำงานโดยใช้แรงงานของตนเอง แต่การผลิตที่มีเฉพาะเมล็ดข้าวเพียงอย่างเดียวมีผลทำให้ครอบครัวชาวนาจำเป็นต้องหารายได้จากแหล่งภายนอกมาทำการสนับสนุนการบริโภคของครอบครัว และด้วยจุดตั้งทางการผลิตเป็นเขตภูมิเศรษฐกิจที่ใช้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในระบบเงินตราเป็นส่วนใหญ่ มีผลต่อการกดดันต่อการเติบโตของรายได้โดยตรง และเพิ่มรายจ่ายของการบริโภคในรูปถึงเงินตรามากขึ้น สถานการณ์เช่นนี้ทำการผลักดันไปสู่การใช้แรงงานนอกไร่ นา แปลงปลูกมากยิ่งขึ้น ถ้ายังไม่มีมีการปรับปรุงโครงสร้างระบบเกษตรกรรมของชุมชน และกำหนดนโยบายเกษตรกรรมที่เป็นจริง โดยการปรับปรุงทั้งพื้นฐานและโครงสร้างระบบการผลิตจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีมาทำการสนับสนุนในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตจากมูลค่าธรรมชาติเป็นการเพิ่มมูลค่าและมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ความสนใจความสัมพันธ์ของชุมชนอาจจะอยู่ในรูปของกลุ่มผู้ประกอบการเกษตรกรรมรายย่อย สหกรณ์ ซึ่งเทคโนโลยีนี้ต้องมารับใช้โครงสร้างการผลิตใหม่ที่สนับสนุนกระบวนการผลิตข้าวอย่างต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพของอัตราการเติบโตของระดับคุณภาพชีวิตของครอบครัวชาวนา และแปรสภาพของเศรษฐกิจชาวนาจากผู้ใช้แรงงานเป็นผู้ประกอบการ ความสำเร็จเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญทั้งภาครัฐและเอกชน ในการคิดค้นนโยบายเกษตรกรรมแห่งชาติที่เป็นแผนแม่บทในการปฏิรูปที่ดินโดยสอดคล้องกับเขตภูมิเศรษฐกิจของจุดตั้งทางการผลิตในแต่ละชุมชน กำหนดนโยบายเกษตรกรรมของชุมชนซึ่งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชุมชนอยู่แล้ว

กระบวนการทัศน์ของการศึกษาเศรษฐกิจชาวนาไม่สามารถใช้เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก หรือใช้เกณฑ์มาตรฐานที่เป็นเกณฑ์ลักษณะเดียวกันหมดทั้งประเทศได้ เพราะแต่ละเขตภูมิเศรษฐกิจต่างก็มีลักษณะเงื่อนไขเฉพาะในแง่ภูมิเศรษฐกิจ มานุษยวิทยา และความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจที่กำหนดชีวิตพันธุ์สังคมเศรษฐกิจของตนเอง ดังนั้นการใช้เกณฑ์มาตรฐานเดียวกันในการกำกับหรือทำการศึกษาปัญหาโดยไม่ยอมรับความหลากหลายและความเป็นเฉพาะของเศรษฐกิจแต่ละชนิด แนวคิดดังกล่าวได้สร้างความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวเป็นปัญหาเรื้อรังและอยู่บนความเลื่อมทางเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา

เป็นรูปแบบการผลิตแบบขยายและค่อนข้างจะบิดเบือนอย่างมากขึ้นตามความผันผวนของระบบตลาด ในขณะที่จุดตั้งทางการผลิตอยู่ภายใต้อิทธิพลของเศรษฐกิจระบบตลาด การบริโภคจึงมีความทะเยอทะยานเหมือนเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ แต่ประสบการณ์ในการค้นคว้ายืนยันและชี้ให้เห็นว่าการเข้าไปศึกษาระบบเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรมที่ไม่มีการจำแนกชนิดชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจ ย่อมทำให้การทำความเข้าใจและการหาทางออกของปัญหาภาคเกษตรกรรมได้ยากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวได้ทำการยืนยันให้เห็นถึงการอยู่อย่างทรนทรุราชของเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว ที่ยืนอยู่ท่ามกลางระบบเศรษฐกิจแบบอื่นๆ ในเศรษฐกิจแห่งชาติ

ข้อสรุปเชิงทฤษฎี อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาไทย กรณีศึกษาบ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจผ่านกระบวนการผลิตข้าวทางเศรษฐกิจและลักษณะชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาบ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และศึกษาวิวัฒนาการทางสังคมเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา วิธีการศึกษาโดยการสร้างเครื่องมือที่เรียกว่าแบบแผนงบประมาณครัวเรือน โดยสร้างรูปแบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่เหมาะสมกับการรับรู้ของชาวนา และเหมาะสมกับเขตภูมิเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นแบบแผนงบประมาณในเรื่องกระบวนการผลิตข้าวทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการบริโภค การแลกเปลี่ยน การกระจาย และการบริโภคซึ่งจะเป็นตัวบ่งบอกถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือนและลักษณะชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาบ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ส่วนการศึกษาวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจใช้วิธีการศึกษาโดยการใช้วิธี *oral history* เพื่อศึกษากระบวนการความแตกต่างทางสังคมเศรษฐกิจของครอบครัวภายในชุมชน บ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ในปี พ.ศ. 2504 ถึงปี พ.ศ. 2542 ว่าเกิดกระบวนการความแตกต่างทางสังคมเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาหรือไม่ ถ้าเกิดขึ้นมีปัจจัยอะไรเป็นตัวกำหนดกระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาโดยพิจารณาจากปัจจัยได้แก่ จำนวนสมาชิกของครัวเรือน จำนวนขนาดการครอบครองที่ดิน การเช่าที่ดิน ขนาดของทุนพื้นฐาน การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิคการผลิต พันธุ์พืช และโครงสร้างพื้นฐานการผลิตของความสัมพันธ์กับระบบตลาด

สรุปและอภิปรายผล

ข้อสรุปในการค้นคว้าชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจของชุมชนหนองประดู่ ในเชิงประสบการณ์มีดังต่อไปนี้

1. การศึกษาชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจซึ่งปรากฏการณ์ธรรมชาติในภาคเกษตรกรรมจำเป็นต้องศึกษาโดยเครื่องมือที่สำคัญ คือ งบประมาณชาวนาที่จะสามารถบ่งบอกสรีระและรูปพรรณสัณฐานของการหมุนเวียนเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาในกระบวนการผลิตข้าวของระบบการผลิตหนึ่ง การศึกษากระบวนการผลิตข้าวทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากของพื้นฐานและวิธีการ

ในการศึกษา โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นระบบคุณภาพทางเศรษฐกิจกล่าวคือพื้นฐานของเศรษฐกิจชาวบ้านอยู่ที่การใช้แรงงานและการบริโภคที่ไปสู่จุดคุณภาพ คือเขตแดนของการตอบสนองการบริโภคของครอบครัวชาวนา ดังนั้นในพื้นฐานของคุณภาพเศรษฐกิจชาวบ้านในงบประมาณจะประกอบด้วยการบันทึก รายได้และรายจ่ายในรูปเงินตราของเศรษฐกิจชาวบ้าน การบันทึกทุก ๆ ขั้นตอนขององค์การผลิต ไม่ว่าจะเป็นการบันทึกการหมุนเวียนในรูปธรรมชาติของทุนหมุนเวียนในรูปรายได้และรายจ่าย การหมุนเวียนของเงินตราและการแลกเปลี่ยนสินค้า ระยะเวลาและขั้นตอนการการจัดการกิจกรรมเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา แต่สิ่งที่สำคัญมากที่สุดของการบันทึกในงบประมาณชาวบ้านคือ การคลี่คลายข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรและโครงสร้างงบประมาณชาวบ้านและความเป็นไปได้ของการศึกษาเศรษฐกิจชาวบ้านในแต่ละเดือนของปีการผลิต การบันทึกงบประมาณชาวบ้านไม่เพียงมีประโยชน์ต่อการค้นคว้าปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจครอบครัวชาวนาในการศึกษาปัญหาภาคเกษตรกรรมเท่านั้น แต่มีความหมายอย่างมากของการจัดการวางแผนองค์การผลิตของตนเอง ในการจัดการผลิตให้มีเหตุผลและการเข้าสู่ทิศทางความเข้มข้นในการผลิต และการค้นคว้าเศรษฐกิจชาวบ้านที่ผ่านมาจากข้อมูลพื้นฐานระดับครอบครัว ทำให้ขาดข้อมูลพื้นฐานระดับครอบครัว ดังนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะทำความเข้าใจปัญหาและชี้ทางออกของปัญหาในการกำหนดนโยบายในทางปฏิบัติสำหรับครอบครัว

ดังนั้นการศึกษางบประมาณเป็นการศึกษาเชิงปริมาณเป็นข้อมูลตัวเลขและการตีความข้อมูลในเชิงคุณภาพ นอกจากนี้การศึกษาเชิงคุณภาพในเรื่องเศรษฐกิจจำเป็นต้องมีเชิงปริมาณในการยืนยัน การศึกษาเชิงปริมาณจะไม่ใช่ประโยชน์เลยถ้าไม่มีการอธิบายในเชิงคุณภาพ และการศึกษานั้นไม่สามารถแยกภาพของจุลภาคและมหภาคออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ในการมองภาพจุลภาคนั้นก็จะทำให้เห็นถึงโครงสร้างของระดับมหภาคด้วย (กาญจนา แก้วเทพ. 2531 :134) ปรากฏการณ์เช่นนี้ไม่สามารถจะแบ่งออกมาเป็นปรากฏการณ์ทางคุณภาพ เพราะปรากฏการณ์ที่ศึกษาอยู่ในภาวะที่เรียกว่าทวินิยมที่มีความสัมพันธ์กัน ข้อสรุปเช่นนี้มีผลทำให้การศึกษาปรากฏการณ์เศรษฐกิจชาวบ้านจำเป็นต้องทบทวนใหม่ ที่ว่าการกิจของการศึกษาเป็นการคลี่คลายปัญหาภายในองค์การผลิตของครอบครัวชาวนา ซึ่งผลของการศึกษาจะนำไปสู่การเพิ่มคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน การศึกษาครั้งนี้เป็นการยืนยันถึงทิศทางและวิธีการศึกษาเศรษฐกิจชาวบ้านว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่ต้องศึกษางบประมาณชาวบ้าน ในการคลี่คลายตัวคนชาวบ้านที่แสดงออกมาเป็นชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจในชุมชน

2. การวิวัฒนาการเศรษฐกิจชาวบ้านเข้าสู่เศรษฐกิจโลกตลาด

การวิวัฒนาการเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาดและเศรษฐกิจแห่งชาติ ชุมชนบ้านหนองประคู้เป็นจุดตั้งการผลิตที่มีวิวัฒนาการและถูกปรับเปลี่ยนจากโครงสร้าง

พื้นฐานของระบบตลาด เนื่องจากการพัฒนาและการริเริ่มโดยนโยบายการพัฒนาสาธารณูปโภคของรัฐไม่ว่าจะเป็นเส้นทางคมนาคม ถนน เขื่อน คลองชลประทานพร้อมกับบริการพื้นฐานของรัฐไม่ว่าจะเป็นการศึกษา สาธารณสุข ธนาคาร และอื่น ๆ ตามแนวการพัฒนาสู่ความทันสมัยและการนำประเทศไปสู่สังคมแบบอุตสาหกรรม เขตภูมิเศรษฐกิจบ้านหนองประดู่ก็เป็นอีกกรณีหนึ่งที่ชุมชนได้รับผลจากนโยบายการพัฒนาของรัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการเศรษฐกิจชาวนาในชุมชนมีดังต่อไปนี้คือ

2.1 ผลของการศึกษาไม่พบความแตกต่างของกระบวนการทางเศรษฐกิจชาวนา ในการสำรวจการพัฒนากิจการทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาใน ปี พ.ศ. 2504 ถึง 2541 เป็นเวลา 37 ปีไม่พบว่าเกิดกระบวนการแตกตัวออกมาเป็นชนชั้นอย่างชัดเจนในเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา ซึ่งไม่ว่าจะใช้เกณฑ์วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ ที่ดิน รายได้ และการสะสมทุน ตลอดจนยังไม่เห็นแนวโน้มของกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดการแตกตัวของครอบครัวชาวนาเป็น ชาวนารวย ชาวนากลาง ชาวนาจน เช่นเดียวกับการอธิบายที่ใช้อยู่อย่างแพร่หลาย ดังนั้นระบบทุนนิยมที่ทำการอธิบายของการเบียดแทรกของเศรษฐกิจครอบครัวชาวนาเป็นแค่เพียงวาทกรรมหนึ่งในการศึกษาเศรษฐกิจชาวนา ซึ่งเคาท์สก็ เห็นว่าการแทรกแซงของทุนนิยมในภาคเกษตรกรรมอาจจะเกิดขึ้นได้ช้ากว่าในภาคอุตสาหกรรม เพราะในขณะที่เครื่องมือการผลิตอาจจะเพิ่มขึ้นได้ แต่พื้นที่ทางภาคเกษตรกรรมก็มีอยู่จำกัด ดังนั้นนายทุนไม่สามารถกว้านซื้อที่ดินจำนวนมากได้ (จาเมรี พัทธวงษ์. 2527 : 28) และเนื่องจากการแบ่งที่ดินเป็นแปลงเล็กแปลงน้อยและมีเจ้าของกรรมสิทธิ์ต่างกันทำให้การรวบรวมที่ดินขนาดใหญ่เป็นไปได้ยาก

2.2 ผลการศึกษาได้ค้นพบความแตกต่างทางสังคมของครอบครัวชาวนามีอยู่แต่เป็นความแตกต่างทางสถานภาพ คือ การบ่งบอกตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวของชาวนาแต่ละราย แต่ไม่ได้พบและสามารถทำการแบ่งให้เห็นได้ชัดของความสัมพันธ์เชิงสังคมวิทยา เพราะรากเหง้าของชุมชนเคยดำรงอยู่ในลักษณะของการเป็นญาติพี่น้อง ความแตกต่างทางสภาพสังคมไม่ได้สร้างความแปลกแยกในหน้าที่และกิจการงาน กลับเป็นการช่วยเหลือกันมากยิ่งขึ้นทั้งในแง่วัฒนธรรมและสังคมการเมือง

2.3 พบว่าตัวการที่เป็นตัวเชื่อมโยงเศรษฐกิจชาวนากับเศรษฐกิจระบบตลาด คือ ทุนการค้าที่เข้ามาโดยพ่อค้าไม่ว่าจะเป็นการบริโภคอุปโภค การซื้อวัตถุดิบ เครื่องมือการผลิตตลอดทั้งราคาผลผลิตเป็นต้น แต่การเข้ามาของระบบการค้านั้นมีผลต่อการพัฒนาการของระบบการผลิตและการเพิ่มอัตราการบริโภคในชุมชน โดยผลลัพธ์ของการพัฒนาการเศรษฐกิจชาวนาเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาดนั้น เศรษฐกิจชาวนาได้กลายเป็นฐานการผลิตข้าวเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในเมืองและภาคอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น โดยรัฐได้สร้างสาธารณูปโภค เช่น การสร้างถนน ไฟฟ้า ฯลฯ เข้าสู่

หมู่บ้านซึ่งมีผลต่อการนำสินค้าเข้าสู่ตลาด และซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจากตลาดมากขึ้น ส่วนชาวนากลายเป็นผู้ใช้แรงงานภายในองค์กรการผลิตของตนเองตามฤดูกาล ซึ่งมีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจเม็ดเงินที่เกิดขึ้นมาจากเศรษฐกิจระบบตลาดไม่สามารถหมุนเวียนตัวเองได้กลับต้องพึ่งพาเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ ไปตามลำดับ

2.4 ระบวนการแตกขั้วนั้นไม่พบการแตกชั้นขึ้นมาเป็นชนชั้นผู้ถือครองที่ดิน (เจ้าที่ดิน) หรือกรรมกร จากผลของการวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจระบบตลาดนั้น ที่แสดงออกมาเป็นปัญหาที่เผชิญอยู่ไม่รุนแรงมากนัก เนื่องมาจากพื้นฐานของชุมชนได้สร้างป้อมปราการทางเศรษฐกิจโดยใช้วัฒนธรรมชุมชน โดยเฉพาะชุมชนลาวโซ่งกล่าวคือ แม้ว่าจะได้เกิดอัตราการเจริญเติบโตของประชากร แต่โดยทางประเพณีเศรษฐกิจจะทำการแบ่งที่ดินให้บุตรคนสุดท้องทำการเลี้ยงดูพ่อแม่และรับมรดก ในขณะที่สมาชิกของครอบครัวอื่น ๆ ได้กลายสภาพเป็นแรงงานรับจ้างตั้งแต่อายุ 14 ปี เพราะส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงการศึกษาภาคบังคับคือชั้นประถมศึกษาและไม่ได้ศึกษาต่อ ดังนั้นจึงมีการเคลื่อนย้ายออกภายนอกชุมชนซึ่งเป็นการส่งออกแรงงานของชุมชนออกไป รวมทั้งประเพณีของการแต่งงานกันคนในชุมชนอื่น จึงมีผลทำให้ระบบกสิที่เคยดำรงอยู่สามารถดำรงอยู่มาได้เพราะไม่ได้เกิดความถี่บอย ๆ ครั้งของการแบ่งสรรปันส่วนที่ดินของสมาชิกภายในครอบครัว โดยทำให้ครอบครัวชาวนาสามารถดำรงอยู่ได้ในสภาพเดิมอยู่

2.5 เศรษฐกิจชาวนาขึ้นอยู่กับกลางเศรษฐกิจระบบตลาดไม่สามารถขยายกระบวนการผลิตซ้ำของตนเองได้และทุนนิยมที่อยู่ในการผลิตภาคเกษตรกรรมก็ไม่สามารถเกิดขึ้นมาได้ จะเห็นได้ว่าไม่มีครอบครัวที่สามารถขยายพื้นที่การผลิตได้ ตลอดทั้งการนำระบบทุนนิยมมาพัฒนาในภาคเกษตรกรรมแทบไม่เห็นปรากฏอยู่เลยถึงแม้ว่าจะมีการใช้เศรษฐกิจเงินตรา ระบบทุนนิยมได้พัฒนาตนเองเข้ามาสู่การแลกเปลี่ยนหรือทุนการค้าเสียมากกว่าเพราะสามารถเพิ่มการสะสมทุนตัวเองได้ดีกว่าทุนนิยมในระบบการผลิตตลอดทั้งไม่มีความเสี่ยง หรือเป็นทุนนิยมเงินกู้ เช่น ธนาคารหรือเงินกู้ของคนในท้องถิ่น ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้สภาพของครอบครัวชาวนาส่วนใหญ่มีสภาพไม่แตกต่างกันมากนัก และไม่เกิดการแตกขั้วหรือการแตกสลายออกมาอย่างชัดเจนของลำดับชนชั้น

2.6 เศรษฐกิจของชาวนาถึงแม้ว่าอยู่ในระบบเงินตราทั้งหมด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าอยู่ในระบบทุนนิยม ดังที่มันักวิชาการบางคนได้อธิบายไว้เพราะทุนนิยมที่เกิดขึ้นมาจากการจ้างแรงงานการผลิต โดยเครื่องมือการผลิตของตนเองภายในองค์กรการผลิตอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องนั้นจากการค้นคว้าไม่ได้พบปรากฏการณ์เหล่านี้ ส่วนการที่ชาวนาใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของกลไกตลาดนั้น ไม่ได้หมายความว่าความชาวนาเข้าสู่ระบบทุนนิยม คราวใดที่ครอบครัวชาวนาไม่ได้มีที่มาของรายได้เกิดมาจากการขูดรีดแรงงานของผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ

หรือเป็นแรงงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง และรายได้ทั้งหมดนั้นเป็นที่มาของ รายได้ที่สำคัญหรือรายได้หลักของครอบครัว ถึงแม้ว่าจะเกิดกระบวนการเช่าที่ดินในเศรษฐกิจ ชวนาของชุมชนก็ไม่ได้หมายความว่าเข้าสู่กฎการกระจายของเศรษฐกิจระบบทุนนิยม แต่เกิดขึ้น มาจากวงจรชีวิตของครอบครัวเข้าสู่วัยชราและขาดแรงงานในการผลิต ส่วนการแบ่งปันรายได้ไม่ ได้อยู่ในเงื่อนไขของคู่ค้า แต่อยู่บนเงื่อนไขของญาติพี่น้องเป็นหลักในการช่วยการดูแลภายใน ชุมชน

3. กระบวนการผลิตซ้ำเศรษฐกิจชวนา

เศรษฐกิจของครอบครัวชวนาเป็นเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว ซึ่งมีพื้นฐานของเศรษฐกิจ เป็นเศรษฐกิจแบบขยายและค่อนข้างจะขึ้นอยู่กับวัฏจักรการผลิตที่เป็นไปตามกระบวนการทาง ธรรมชาติโดยคุณลักษณะของกระบวนการผลิตซ้ำมีดังต่อไปนี้

3.1 กระบวนการประสานเครื่องมือการผลิตและแรงงานแม้ว่าจะเป็นไปอย่าง อัตโนมัตินี้แต่ได้ถูกกำกับให้อยู่ในฐานะผู้ใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรม มีผลทำให้ครอบครัวชวน นามีความแปลกแยกต่อไร่ นาแปลงปลูกของตนเอง ทำให้กระบวนการผลิตซ้ำเผชิญปัญหาการขาด แคลนแรงงานหรือขาดสภาพคล่องของการสนับสนุนทางวัตถุดิบและทรัพยากรอื่น ๆ ที่จำเป็นใน วงจรการผลิตซ้ำสภาพเช่นนี้กระบวนการผลิตซ้ำกลับขึ้นอยู่กับสัญญาณของสภาวะการฉุดลากมาก กว่าความต้องการในการบริโภคของตนเองอันเป็นแรงขับเคลื่อนพื้นฐานในการตัดสินใจทาง เศรษฐกิจ

3.2 เศรษฐกิจระบบเงินตรามีความหมายอย่างมากต่อรายได้ และรายจ่ายใน กระบวนการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจของชวนา และการประกันการบริโภคของครอบครัวชวนา แต่ แหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญจากไร่ นาแปลงปลูกมาจากเมล็ดข้าวเป็นหลัก สภาวะการณ์ของตลาดมี ผลต่อการกำกับการเพิ่มและการลดรายได้ในรูปเงินตรา และส่งผลต่อการบริโภคในแต่ละระบบปี การผลิต ในขณะที่ภูมิคุ้มกันของครอบครัวชวนาไม่ได้มีอยู่เลยเพราะรายได้ที่อยู่ในรูปธรรมชาตินี้ เป็นส่วนที่น้อยมาก ส่งผลให้ทำการวางแผนการกระจายแรงงานไปสู่การใช้แรงงานนอกไร่ นา แปลงปลูกของตนเองมากขึ้น トラバิดที่กายภาพและความสามารถในการใช้แรงงานยังมีอยู่โดย เฉพาะอำเภอเขาชัยมีโรงงานอุตสาหกรรมประมาณ 7 โรง ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ หรือสถานบริการต่าง ๆ เช่น ปั๊มน้ำมัน ที่อยู่รอบๆชุมชนจึงเป็นแหล่งสำคัญของที่มาของรายได้ใน ครอบครัว ส่งผลทำให้เกิดภาวะการขาดการผลิตซ้ำแรงงานรุ่นต่อไป จะเห็นได้จากวัยกึ่งแรงงาน และกำลังศึกษาในสถาบันการศึกษาไม่ได้มีส่วนในการประกอบอาชีพของครัวเรือน ดังนั้นบาง ครอบครัวจะเกิดภาวะการขาดการผลิตซ้ำแรงงานรุ่นต่อไป คือ การขาดแรงงานในวัยทำงานและ

การขาดความรู้ความทันสมัยในการจัดการกิจการผลิตของตนเอง และไม่สามารถวางแผนองค์การการผลิตที่ไปสู่ความเข้มข้นทางการผลิต แต่เป็นไปตามสภาวะการณ์ของตลาดเป็นหลัก

3.3 พื้นฐานของเศรษฐกิจชาวบ้านขาดความสามารถในการออมและการสะสมทุนในการผลิตมีแต่เฉพาะการบริโภคของบุคคลในครอบครัว พื้นฐานทางเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวนอกจากมีอุปสรรคที่กล่าวมาแล้ว ปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดสภาพคล่องหลังปิดบัญชีรายรับ-รายจ่ายในเดือนมกราคม หลังจากนั้นได้รับการช่วยเหลือจากการขาดสภาพคล่องในรูปเงินตราจากสถาบันการเงินทั้งภาครัฐและเอกชน สัดส่วนที่อยู่ในรูปต้นทุนการผลิตคิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ของรายจ่ายในรูปของเงินตราทั้งหมด และแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพของการลงทุนที่สูงไว้กับระบบเมล็ดข้าวเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้มีความคุ้มค่าที่น้อยมาก นอกจากจะเกิดการกระจุยกระจายในการลงทุนแล้วแหล่งที่มาของการลงทุนก็มาจากธุรกิจสาขาอื่น (เงินกู้ หรือเครดิตประมาณร้อยละ 1.30 ของรายจ่ายทั้งหมดในรูปเงินตรา) ตลอดทั้งทิศทางการลงทุนถึงแม้ว่าจะมีตัวเลขของการลงทุนพื้นฐานเพิ่มขึ้น คือ เครื่องจักร และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว แต่ผลตอบแทนที่ได้ก็คืนมาในรูปรายได้สุทธิประมาณ 2617.75 บาทต่อหัวประชากร ซึ่งรายได้สุทธิที่วันนี้หักมาจากค่าใช้จ่ายการผลิตทั้งหมด จากการศึกษาไม่ได้ค้นพบการออมที่อยู่ในรูปของเงินตราอันเป็นผลมาจากเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว การออมและการสะสมทุนจะเกิดขึ้นมาจากรายได้การจ้างแรงงานนอกไร่นาแปลงปลูกของตนเอง และการขาดสภาพคล่องเหล่านี้ซึ่งต้องเผชิญอยู่ต่อไปภายใต้เศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว จึงเป็นไปไม่ได้ที่ครอบครัวชาวบ้านจะสามารถดำรงอยู่ได้โดยรายได้ที่มาจากการผลิตข้าวเพียงอย่างเดียวในชุมชนนี้และได้ชี้ให้เห็นว่าเมล็ดข้าวมีความหมายของการมีงานทำ การมีข้าวกินมากกว่าการที่จะบูรณาการเศรษฐกิจชาวบ้าน เพื่อสร้างป้อมปราการทางเศรษฐกิจในการท้าทายกับกลไกของระบบเศรษฐกิจระบบตลาดหรือเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ

3.4 เศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว เป็นการวางแผนที่ต้องพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกเป็นอย่างมากเป็นผลจากการขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการผลิตระบบเมล็ดข้าวเพียงอย่างเดียว กระบวนการแลกเปลี่ยนผลผลิตของตนเองมีอยู่เฉพาะข้าวเป็นหลักและปศุสัตว์ที่มีสัดส่วนขนาดเล็ก โดยแนวคิดเป็นมูลค่าของรายได้ร้อยละ 93.55 รูปของเงินตรา แต่การแลกเปลี่ยนเพื่อจะได้เงินตราในการที่จะซื้อสินค้ามาอุปโภคและปัจจัยการผลิตนอกภาคเกษตรกรรมถึงจะเป็นเรื่องปกติ แต่การแลกเปลี่ยนข้าวในรูปเงินตราเพื่อทำการซื้อเนื้อสัตว์ในการบริโภคในรูปเงินตราได้ส่งผลกระทบในรูปอุปสงค์และอุปทานที่เป็นจริง กล่าวคือราคาสินค้าที่ดำรงอยู่ในกลไกของราคาในตลาดไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการผลิตที่ควรจะเป็นไปตามศักยภาพที่มีอยู่ เพราะการเติบโตของรายจ่ายในการบริโภคเนื้อสัตว์มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงต่อราคาข้าวเปลือกที่ชาวบ้านแลกเปลี่ยนเข้าสู่ตลาด ถ้าเมล็ดข้าวเหล่านี้เอามาแปรรูปเป็นอาหารสัตว์ตามสาขาการผลิตอื่น ๆ เช่น มันสำปะหลัง ฟักทอง ถั่วเหลือง หรือปลาป่น

ยอมทำให้อุปสงค์การบริโภคเกิดขึ้นมาจากพื้นฐานของการผลิตของเศรษฐกิจเมล็ดข้าวของตัวเองมากกว่า เพราะว่าอุปสงค์ของเศรษฐกิจที่แสดงออกมาได้มีความแตกต่างจากอุปสงค์ของเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ กล่าวคือ ชาวนาไม่ได้เป็นผู้มีรายได้ประจำหรือมีการประกันเรื่องรายได้ที่จะทำให้มีอุปสงค์อยู่ตลอดเวลา ตามระดับของการเปลี่ยนแปลงรายได้ในแต่ละเดือนและแต่ละปี แต่อุปสงค์ของชาวนาจะเกิดขึ้นมาได้ของการกระจายแรงงานถ้าการกระจายแรงงานอยู่บนพื้นฐานของเมล็ดข้าวอย่างเคียวที่มีอุปสงค์ที่ถนัดและยังกดดันการขาดแคลนอุปสงค์ด้วยการบริโภคผลผลิตชนิดอื่น ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เพราะชาวนาเลือกยุทธศาสตร์ของตนโดยใช้เมล็ดข้าวเป็นตัวแลกเปลี่ยนนั้นไม่ได้เข้าสู่ระเบียบการของตลาดและเกิดขึ้นมาจากกระบวนการคัดเลือกโดยผู้บริโภคทางอ้อมแล้วการบรรลุตามเป้าหมายการเพิ่มรายได้ดูจะห่างไกลนัก ถึงแม้ว่าจะมีแนวคิดที่จะมีโรงสีแต่ก็ไม่ใช่วางออกของดุลยภาพทางเศรษฐกิจอยู่ดี

3.5 เศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว อยู่บนพื้นฐานการขาดดุลงบประมาณรายได้-รายจ่าย ด้วยคุณลักษณะของการกระจุกตัวของปัจจัยเครื่องมือการผลิต แรงงานการผลิต และทุนที่อยู่ในรูปของเงินตราได้อยู่ในระบบเมล็ดข้าวคิดเป็นร้อยละร้อยของการลงทุนการผลิตในแต่ละปีการผลิต ทำให้รายได้ที่แสดงออกมาจากผลการผลิตจากการเก็บเกี่ยวเมล็ดข้าว ซึ่งระบบเมล็ดข้าวนอกจากถูกกับกับโดยแสงแดด ความชื้น ความพอเหมาะของอากาศแล้วถึงที่สำคัญคือมีน้ำที่พอดีและเหมาะสมในการเพาะปลูกข้าว ทำให้การปลูกข้าวธรรมชาติมีส่วนสำคัญมากในผลผลิตแต่ละปีการผลิต ความเสี่ยงเช่นนี้ในธุรกิจของครอบครัวชาวนามีอยู่และส่งผลต่อการได้มาของรายได้ เพราะตลาดได้ทำการแบ่งเกณฑ์มาตรฐานของข้าวแต่ละชนิด สภาพการณ์เช่นนี้นอกจากเป็นผลของรากฐานของระบบการผลิตที่ทำให้มีการใช้แรงงานน้อยอยู่แล้ว ผลผลิตยังถูกกำกับโดยธรรมชาติแล้วยังมีกลไกของตลาดของราคาดตลาดอีกที่ทำการกำกับกับกำไรของชาวนา จากตัวเลขที่ทำการศึกษานี้ไม่ได้พบว่าครอบครัวชาวนาสามารถสะสมทุนไปสู่การขยายพื้นที่ในไร่นาแปลงปลูกได้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะของเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวนี้ไม่ได้มีพื้นฐานของความเป็นไปได้ที่จะเข้าสู่ตลาดในการแลกเปลี่ยนมูลค่าแรงงานภายในสังคม เพราะพื้นฐานของระบบการผลิตไม่ได้เอื้ออำนวยสู่ระบบการแข่งขัน แต่ที่เข้าไปสู่ตลาดนั้นเพราะต้องการแลกเปลี่ยนมูลค่าจากรูปธรรมชาตินั้นเป็นเงินตราเท่านั้นเอง ในขณะที่การผลิตเป็นไปเพื่อตอบสนองการบริโภคของครอบครัวตนเองเป็นหลักเหตุผลก็คือไม่ได้แสดงออกมาของการเข้าที่ดินเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดในการหาส่วนต่างของต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าในตลาดแต่เป็นการประกันพืชพันธุ์ธัญญาหารระบบเมล็ดข้าวที่ชาวนาทำการผลิตถึงแม้จะอยู่ในรูปของเงินตรา แต่มุ่งตอบสนองต่ออรรถประโยชน์ของตนเองเป็นหลักมากกว่า ความต้องการแลกเปลี่ยนผลผลิตแรงงานภายในสังคมซึ่งแสดงให้เห็นว่า อัตราการเจริญโตของ

รายได้จะเติบโตขึ้นอยู่กับการปิดกว้างของผลผลิตในระบบเมล็ดข้าวและราคาผลผลิตในสภาวะการณของตลาดที่สามารถลดการบีบรัดการบริโภคของครอบครัวชาวนาได้

ข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นเพียงขั้นตอนการผลิตที่อยู่ในเศรษฐกิจระบบเงินตรา โดยฐานการผลิตอยู่ในรูปเงินตราแต่กระบวนการการผลิตข้าวอยู่ที่แรงงานของครอบครัวเป็นหลัก ภายใต้การสนับสนุนของทุนในรูปเงินตราเพราะถ้าภายในสาขาการผลิตมีเพียงเมล็ดข้าวเป็นหลัก ด้านหนึ่งลดรายจ่ายในเรื่องของเมล็ดข้าวในรูปเงินตราและทำการผลักดันการส่งออกเมล็ดข้าวเข้าสู่ตลาด รายได้จะมากหรือน้อยจะขึ้นอยู่กับกลไกของราคา แต่การเปลี่ยนแปลงในด้านบวกของการเพิ่มขึ้นของราคามีการเพิ่มสัดส่วนร้อยละ 3 - 5 ของผลิตภัณฑ์รวมในสาขาของเมล็ดข้าว ในเวลาเดียวกันถ้าเพิ่มขึ้นอัตราราคาสินค้าทางปัจจัยการผลิตและราคาค่าต้นทุนของดอกเบี้ยจากเงินทุนการผลิตในรูปเงินตรา การเปลี่ยนแปลงขึ้นลงของทุนเป็นแบบวงกลมภายใต้อัตราดอกเบี้ยของรายได้แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ถ้าต้องการฝากความหวังไว้กับอัตราดอกเบี้ยของรายจ่ายที่ไม่มีข้อจำกัด ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การบริการ การบริโภค การลงทุน ภาพของแรงงานการผลิตอยู่อย่างนี้ไม่สามารถที่จะด้านกระแสความเร็วของอัตราดอกเบี้ยได้ ดังนั้นจึงต้องพึ่งพารายได้ที่เกิดขึ้นมาจากแหล่งที่มานอกจากไร่นาแปลงปลูกของตนเอง ถ้าจะแก้ไขอัตราดอกเบี้ยการบริโภคต้องเพิ่มพลังแรงงานการผลิต และมีสาขาการผลิตที่มีความซับซ้อนมากกว่าเดิมก็จะสามารถจะพลิกฟื้นฟูเศรษฐกิจชาวนาได้ แต่ปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่นี้ยังห่างไกลแนวคิดที่กล่าวเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่ารายได้เกินดุลสภาพในภาพรวมเพราะได้รายได้มาจากนอกจากไร่นาแปลงปลูกของตนเอง แต่สภาวะการณ์ของการพึ่งพาระบบการผลิตอื่น ๆ มากเกินไปและอยู่นอกเหนือเศรษฐกิจของตนเองย่อมส่งผลให้เกิดความตกต่ำของระบบการผลิตและนำไปสู่ปัญหาภาคเกษตรกรรมของชุมชนอย่างมากยิ่งขึ้น โดยไม่มีที่ท่าว่าจะเยียวยาในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของตนเองขึ้นมาได้อย่างไร

4. ปัญหาเศรษฐกิจชาวนาในชุมชนเป็นปัญหาของระดับความเข้มข้นในการผลิต ซึ่งเป็นแก่นแท้และหัวใจของนโยบายภาคเกษตรกรรมในแต่ละองค์การการผลิตของชาวนา สถานภาพที่ขาดการศึกษาอย่างต่อเนื่องของการจัดการวางแผนอย่างมีเหตุผลและการทดลองนวัตกรรมใหม่มีผลทำให้ทางออกของปัญหาที่กล่าวมานี้แทบจะเป็นไปไม่ได้ ตลอดทั้งการถ่ายทอดความรู้และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันไม่มีหลักประกันอันใดที่จะแก้ไขการเพิ่มประสิทธิภาพภายในองค์การการผลิต และการขาดการศึกษาปรากฏการณ์ในรูปธรรมที่เข้าไปสู่รายละเอียดของแต่ละชุมชน ย่อมทำให้ห่างไกลแก้ไขปัญหาและการบูรณาการภาคเกษตรกรรมที่แปรวิกฤติเป็นโอกาสของเศรษฐกิจชาวนา

ข้อค้นพบที่ได้จากการค้นคว้าคุณภาพทางเศรษฐกิจชาวนาในระดับจุลภาค มีดังต่อไปนี้

1. พื้นฐานและขนาดของรายได้ครอบครัว เกิดขึ้นมาจากสาขาการผลิตและการกระจายแรงงานของครอบครัวตามคุณภาพของการบริโภคแรงงานเท่านั้น จึงจะสามารถกำหนดรายได้ของครอบครัวชาวนาได้เนื่องจากรายได้ของครอบครัวชาวนาเกิดขึ้นมาจากการใช้แรงงาน

2. สถานภาพของครอบครัวชาวนามีลักษณะการจัดองค์การผลิต ที่ยังคงใช้ฐานการผลิตภายในองค์การผลิตของตนเอง ยังคงเป็นผู้ประกอบการแต่ไม่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะผลิตอะไร และเทคโนโลยี ที่จะใช้ในการผลิตถูกกำกับโดยเศรษฐกิจชนิดอื่น ยังคงเป็นเจ้าของแรงงานและใช้แรงงานภายในครัวเรือนในลักษณะกึ่งแรงงานหรือการใช้แรงงานตามฤดูกาลการผลิต เป้าหมายการผลิตเพื่อประกันพืชพันธุ์ธัญญาหาร

3. ภูมิทัศน์ทางานของเศรษฐกิจเมล็ดข้าวอันหนึ่ง ก็คือการใช้วัฒนธรรมชุมชนในการลงแขก เพื่อหลีกเลี่ยงระบบค่าจ้างที่เป็นจริงของดัชนีบริโภคของระบบตลาดภาคอุตสาหกรรม โดยเป็นการระดมแรงงานช่วยเหลือกันเพื่อลดค่าใช้จ่ายการผลิตในรูปแบบเงินตรา ซึ่งจะนำไปสู่การลดรายจ่ายในการลงทุนหมุนเวียน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ของเศรษฐกิจเมล็ดข้าวท่ามกลางการอยู่ในความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจระบบตลาด

4. การจัดการศึกษาของรัฐ ไม่สนับสนุนการพัฒนางานองค์การผลิตของครอบครัวชาวนา แต่เป็นตระเตรียมแรงงานและการส่งออกแรงงาน ซึ่งเป็นการสนับสนุนกำลังคนในภาคอุตสาหกรรม ราคาค่าจ้างในภาคอุตสาหกรรมที่มีความชัดเจนแน่นอนมากกว่ารายได้ภาคเกษตรกรรมจะทำการดึงดูดแรงงานไปอีกส่วนหนึ่ง ดังนั้นในอนาคตปริมาณและสัดส่วนของจำนวนครอบครัวที่เป็นชาวนาจะค่อยๆลดลง

3. การวิวัฒนาการเศรษฐกิจของชาวนาไม่ได้เกิดการแบ่งขั้วเป็นชนชั้น การผลิตภาคเกษตรกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ของสินค้าและเงินตราจะนำไปสู่การสะสมทุนที่จะก่อรูปเป็นชนชั้นคือผู้ประกอบการหรือเจ้าที่ดินและผู้ใช้แรงงาน (กรรมกร) โดยพิจารณาจากการขูดแกล่นที่ดิน การเป็นเจ้าที่ดินขนาดใหญ่ การปรับตัวสู่สถานการณ์การปฏิรูปที่ดิน ที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทำให้ชาวนาสูญหายไปไม่เกิดขึ้นมา อันเนื่องมาจากพื้นฐานความแตกต่างทางเศรษฐกิจของชาวนาสวนหนึ่งยังเป็นระบบกงสี การจัดการภายในองค์การผลิต ตลอดทั้งประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนมีผลต่อการแบ่งที่ดินซึ่งเกิดขึ้นอย่างช้า ทำให้ไม่เห็นถึงแนวโน้มของกระบวนการความแตกต่างทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา

4. การเปรียบเทียบแปลงปลูกขนาดใหญ่และขนาดเล็กของระบบเศรษฐกิจเมล็ดข้าว ได้ชี้ให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจแบบเมล็ดข้าวนี้ความคุ้มค่าของแปลงปลูกไม่แสดงออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด เพราะการการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนของเทคนิคการผลิต โดยการนำเทคโนโลยีการผลิตที่ลด

ความหนักหน่วงของการใช้แรงงานทางกายภาพ ในขณะที่พื้นฐานของรายได้จากเมล็ดข้าวเกิดขึ้นมาจากการขยายแปลงปลูกจึงเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะสภาวะการณ์ของตลาดเป็นตัวกำหนดรายได้ จึงไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความเหนือกว่าของระบบการผลิตขนาดใหญ่ต่อการผลิตขนาดเล็กของครอบครัวชาวนา สาเหตุนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ระบบทุนนิยมในภาคเกษตรกรรมเกิดขึ้นได้อย่างยากลำบาก เพราะเกิดขึ้นมาจากกฎของค่าใช้จ่าย การเพิ่มขึ้นค่าใช้จ่ายในการผลิต มีผลทำให้รายได้ที่ควรจะได้มาจากการผลิตได้ผ่านกระบวนการกระจายรายได้ใหม่ โดยผ่านราคาสินค้าอุปโภคบริโภค และรายการลงทุนในแต่ละปีการผลิต

5. เศรษฐกิจชาวนาในระบบเมล็ดข้าวเป็นรูปแบบของการขาดดุลยภาพ ความสัมพันธ์ผู้ดุลยภาพได้ถูกเร่งเร็วโดยอุปทานแรงงาน การเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจผู้ดุลยภาพได้ก่อรูปมาจากความสัมพันธ์ร่วมกันกับตลาด ในความต้องการการลงทุน แรงงาน และสินค้าในการแลกเปลี่ยน ถ้าตลาดหนึ่งตลาดใดของถูกทำลาย ดุลยภาพจะทำให้ตลาดอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชาวนามีผลกระทบไปด้วย โดยผ่านความผันผวนของราคา ทำให้เศรษฐกิจชาวนาเป็นรูปแบบเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะการณ์ตลาดมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการจะแก้ปัญหาเศรษฐกิจชาวนาจำเป็นต้องใช้มุมมองที่มีความซับซ้อนเพราะการแก้ปัญหาหนึ่ง ก็อาจจะสร้างปัญหาใหม่ขึ้นมาได้ การแก้ปัญหาจึงต้องมีมุมมองที่รอบด้าน และอยู่บนพื้นฐานของการขาดดุลยภาพและความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจระบบตลาด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การค้นคว้าเชิงประสพการณ์ครั้งนี้เป็นเพียงกระบวนการศึกษาสาขาชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่าจะสนใจเฉพาะของแต่ละที่ที่การผลิตส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของชุมชน พื้นฐานของความเชื่อนี้มาจากการศึกษาข้อมูลเชิงประสพการณ์ในการวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของชุมชนว่ามีส่วนสำคัญในการคลี่คลายปัญหาในรูปธรรมชาติของตัวคนทางเศรษฐกิจและคุณลักษณะที่แสดงออกมาในเชิงชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจ การศึกษานี้เป็นเพียงการชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคเกษตรกรรมว่าจำเป็นต้องทำความเข้าใจองค์การผลิตของครอบครัวชาวนาและระดับขั้นตอนการวิวัฒนาการของเศรษฐกิจ และแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนา ที่จะบ่งบอกการวิเคราะห์ออกมาได้อย่างชัดได้มากยิ่งขึ้น โดยผลการศึกษาเชิงประสพการณ์ได้ให้ข้อสรุปปัญหาของเศรษฐกิจชาวนาในชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องขจัดปัญหาความขัดแย้งเหล่านี้ โดยนโยบายทางเศรษฐกิจ หรือหน่วยงานปกครองท้องถิ่น หรือนโยบายภาคเกษตรกรรมแห่งชาติสำหรับชาวนาซึ่งเป็นเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว ดังต่อไปนี้

1. ขจัดปัญหาของสภาพคล่องในการผลิต ภายในกระบวนการผลิตข้าวของเศรษฐกิจชาวนา โดยการเปลี่ยนโฉมเศรษฐกิจเดี่ยวแบบเมล็ดข้าวซึ่งเป็นรายได้หลัก มาเป็นการส่งออกเมล็ดข้าวสู่ตลาดน้อยลง โดยเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของเมล็ดข้าวส่วนหนึ่งเป็นปศุสัตว์หรือพืชชนิดอื่นๆมากขึ้น และพืชที่ปลูกควรเป็นพืชที่เป็นแหล่งอาหารให้กับสัตว์เลี้ยง นอกจากเมล็ดข้าวและรำข้าว เป็นมันสำปะหลัง มันเทศ ถั่วเหลือง พักทอง เป็นต้น โดยจัดหาเทคโนโลยีของการแปรรูปอาหารสัตว์มาช่วยเหลือในการสนับสนุนเพื่อลดการนำเข้าผลผลิตเนื้อสัตว์ และลดการพึ่งพาการนำเข้าอาหารสัตว์ ในกรณีที่ยาฐานการผลิตออกไป ในขณะที่เดียวกันต้องได้รับความช่วยเหลือโดยเครื่องมือในการผลิตในการแปรรูปปศุสัตว์ที่ได้จากสัตว์เลี้ยงที่เพิ่มขึ้น อันเป็นผลที่จะลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมี และลดการทำลายสภาพแวดล้อมโดยการเผาฟางหลังจากการเก็บเกี่ยวซึ่งจะทำให้สภาพดินแข็ง และเพิ่มการดูแลและการบำรุงรักษาดินมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มค่าใช้จ่ายในการผลิต นอกจากนี้ฟางสามารถใช้เป็นอาหารสัตว์ในฤดูที่ขาดแคลนหรือใช้ในการทำปุ๋ยหมักได้อีกด้วย ซึ่งเหมาะสมกับครอบครัวชาวนาที่ต้องลดการพึ่งพาและการนำเข้าปุ๋ยเคมี ทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีผลต่อการลดค่าใช้จ่ายการผลิตภายในองค์กรการผลิต และสามารถขจัดปัญหาสภาพคล่องภายในองค์กรการผลิต ลดต้นทุนการผลิตและการบูรณาการแปลงปลูกซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน และครอบครัวชาวนาที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานการใช้แรงงานภายในครอบครัว

2. สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานในการเข้าสู่ตลาดของครอบครัวชาวนา คือการสร้างโอกาสให้เท่าเทียมกันในการเข้าสู่ตลาด คือนอกจากจะมีเครื่องมือการผลิตที่เป็นพื้นฐานของระบบเมล็ดข้าวแล้ว แต่ยังไม่มีเพียงพอเพราะเป็นเพียงการลดสภาพคล่องภายในองค์กรการผลิต ดังนั้นจำเป็นต้องเพิ่มพลังการผลิตโดยอาศัยสภาพของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่ใช้ตามฤดูกาล เป็นเทคโนโลยีที่สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาลหรือเทคโนโลยีที่ใช้ตามสถานที่การผลิตแทน เช่น การแปรรูปเนื้อสัตว์ เช่น การทำลูกชิ้น กุนเชียง ไส้กรอก อาหารแห้ง และอื่นๆ ที่สามารถถนอมอาหารได้ รวมทั้งการบรรจุหีบห่อที่สามารถเก็บได้ตามมาตรฐานของตลาดที่อยู่ในเมือง ภายใต้การมีเครือข่ายร้านค้าของตนเอง และระบบจัดการของตนเองในการเข้าสู่ตลาดภายในชุมชน และนอกชุมชน นอกจากนี้ตลาดภายในชุมชนซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ชุมชนต้องนำเข้าและยังคงขาดแคลน เช่น พืชผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ ไข่ และปลา เป็นต้น โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้เป็นการรวมกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยในภาคเกษตรกรรม และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการปฏิบัติ การบรรลุการมีตลาดของตนเอง โดยมีผู้บริโภคซึ่งได้แก่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจการดำเนินงานเหล่านี้ ถ้าสามารถดำเนินการได้ดังนี้แล้ว ไม่ใช่ปัญหาของการขาดพลังการซื้อแล้วแต่เป็นปัญหาของกลไกราคา ที่เข้าไปสู่การบ่งชี้ในระบบตลาดในความได้เปรียบและความเข้าใจยุทธวิธีของตลาดทั้งภายใน

ในและภายนอกชุมชน การจัดการเหล่านี้โครงสร้างและวัฒนธรรมของชาวนาไม่มีอยู่ ดังนั้นต้องอาศัยความช่วยเหลือของภาครัฐหรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ

3. การร่วมมือกันในการวางแผนพัฒนาสังคมเศรษฐกิจในจุดตั้งการผลิตของตนเอง โดยการเรียนรู้ปัญหาของตนเองร่วมกันบนพื้นฐานของการช่วยเหลือทำความเข้าใจปัญหาของตนเอง และหาทางออกร่วมกันในชุมชน การแสวงหาแนวทางที่จะสร้างความมั่นใจของการเข้าสู่ตลาด ไม่ว่าจะเป็นความรู้เรื่องเทคโนโลยี การตลาด การขนส่ง การเงิน เครดิตและอื่นๆ ที่สามารถบรรลุกิจกรรมทางเศรษฐกิจของตนเอง

4. การบูรณาการภาคเกษตรกรรม ควรเริ่มต้นโดยได้รับการสนับสนุนจากนโยบายรัฐในปัญหาภาคเกษตรกรรมนอกจากการปฏิรูปที่ดินแล้ว สิ่งที่สำคัญเกี่ยวกับกฎหมายระเบียบการใช้ที่ดิน การประกันสิทธิของความเป็นผู้ประกอบการในเศรษฐกิจชาวนาทำกลางการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจระบบตลาด และต้องมีประมวลกฎหมายพื้นฐานของการมีหลักประกันสิทธิและหน้าที่ของผู้ประกอบการในเศรษฐกิจชาวนาของความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดิน แล้วต้องมีริเริ่มทำการบูรณาการองค์การการผลิตของตนเองโดยความช่วยเหลือของภาคเอกชน หน่วยงานเชี่ยวชาญทางวิชาการที่ทำการทดลองและการวางแผนในแปลงปลูกของแต่ละองค์การผลิต โดยทำการบันทึกในแง่เชิงประสบการณ์และทำการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของชุมชนออกมา โอกาสและความเป็นไปได้ที่จะทำการบูรณาการการผลิตภาคเกษตรกรรม ให้ทัดเทียมกับชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจอื่น ๆ ในเศรษฐกิจแห่งชาติ

5. การวางแผนภาคเกษตรกรรมของรัฐ คำนึงถึงความแตกต่างของชีวพันธุ์สังคมเศรษฐกิจตามชีวพันธุ์พืชแต่ละชนิดและตามจุดตั้งการผลิต ดังนั้นนโยบายของรัฐในการวางแผนพัฒนาชุมชนต้องเป็นนโยบายที่คำนึงถึงความแตกต่างมากกว่าจะเป็นนโยบายเดียวเหมือนกันทั่วประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

การศึกษาปัญหาภาคเกษตรกรรมยังต้องทำการค้นคว้าอีกมากและนี่เป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการศึกษาเชิงประสบการณ์ที่มองจากองค์การภายในของครอบครัวเศรษฐกิจชาวนา ปัญหาที่ต้องทำการค้นคว้าต่อไปในอนาคตของการศึกษาคือ นโยบายเกษตรกรรมแห่งชาติและชุมชน การปฏิรูปที่ดิน กฎหมายพื้นฐานของหลักประกันสิทธิของการเป็นผู้ประกอบการในเศรษฐกิจชาวนา ระเบียบและวิธีการใช้ที่ดิน และการวางแผนสังคมเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรมของชุมชน ปัญหาเศรษฐกิจชาวนาในฐานะผู้ประกอบการรายย่อยของการเข้าสู่เศรษฐกิจระบบตลาด และการศึกษาดังคม

เศรษฐกิจภาคเกษตรกรรม จำเป็นต้องทำการค้นคว้าที่เป็นการศึกษาถึงความหลากหลายของระบบ
สังคมเศรษฐกิจตามชีวพันธ์ และนำไปตามจุดตั้งของเขตภูมิเศรษฐกิจ เป็นต้น

บรรณานุกรม

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. “โครงสร้างส่วนต่าง, ประวัติ, และสังคม,” วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง.

4(4) : 69-88 ; กรกฎาคม 2528.

..... “ชาวนากับการเปลี่ยนแปลงสังคม,” วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง.

3(1) : 1-46 ; กรกฎาคม-กันยายน 2526.

-----, พัฒนาการระบบเศรษฐกิจสภาพโซเวียตรัสเซีย ปี ค.ศ. 1900-1990. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

-----, เศรษฐศาสตร์สองกระแส. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2536.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. คู่มือการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตร

ปีเพาะปลูก 2538/39. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2539.

กาญจนา แก้วเทพ. “ข้อควรคำนึงในการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อการพัฒนา,”

วารสารอักษร. 20 (1) : 131-141 ; มกราคม 2531.

กำชัย ถาสุมิต. เศรษฐกิจไทยในระบบทุนนิยมโลก. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

เกษียร เดชะพีระ. “เงื่อนไขโอกาสการกลับไปเป็นชาวนาไทย,” มติชน. 18 ธันวาคม 2540.

หน้า 19.

คณะกรรมการโครงการโครงการพัฒนา. โครงการโครงการพัฒนา กรณีศึกษาการพัฒนาชนบทแนว

ใหม่ และการนำ งบประมาณ. เป็นเครื่องมือจัดการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สแควร์พริ้นท์, 2527.

จรินทร์ เทศวานิชและทองโรจน์ อ่อนจันทร์. “เศรษฐกิจการเกษตรของไทยในทศวรรษหน้า,”

ใน เศรษฐกิจไทยในทศวรรษหน้า : 10 ปีเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย

ธรรมาริราช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช, 2536.

จามะรี พิทักษ์วงศ์. “ระบบทุนนิยมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวนาไทย,” วารสาร

เศรษฐศาสตร์การเมือง. 3(4) : 1-38 ; เม.ย.-มิ.ย 2527.

จุมพล สวัสดิ์ยากร. “การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท,” ราชบัณฑิตยสถาน. 17(2) :

65-84 ; มกราคม - มีนาคม 2535.

จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมชื่อชนชาติ.

กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคนอื่นๆ. ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา. กรุงเทพฯ :

อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2541.

..... และพรพิไล เลิศวิชา. “วัฒนธรรมหมู่บ้านไทยกับโลกาวัตร์,”

สังคมศาสตร์ปริทัศน์. 18 (1) : 5-14 ; กรกฎาคม-ธันวาคม 2539.

..... และพูนศักดิ์ ธานีกรประดิษฐ์. เศรษฐกิจหมู่บ้านภาคใต้ฝั่งตะวันออกในอดีต.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2540.

..... เศรษฐกิจหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์, 2527.

ชยันต์ วรรณะภูติ. “การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย,” ใน การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อ

งานพัฒนา. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.

ชอบ เข้มกัลด. การศึกษาการพัฒนาโครงสร้างหมู่บ้านในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์

ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2521.

ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. เศรษฐศาสตร์การเมืองของการปฏิวัติขนาดของครอบครัวในประเทศไทย.

กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก, 2542.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่. “คู่มือขโมยคืนที่แห่งผาก กระบวนทัศน์และการจัดการพัฒนาตามแนว

ทฤษฎีใหม่,” ใน เอกสารประกอบการสัมมนา ทฤษฎีใหม่ในแง่ของการบริหาร

การพัฒนา. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2542.

ชาย โพธิ์สิตา. “ความเลียง ความไม่แน่นอนกับพฤติกรรมทางการเมือง : ข้อพิจารณาเกี่ยวกับ

การรับนวัตกรรมของชาวนา,” เศรษฐศาสตร์การเมือง. 5(3-4) : 188 – 200 ;

เมษายน-กรกฎาคม 2529.

ฐิติพัทธ์ ชุชาติ. “การกำหนดระบบทุนนิยมเศรษฐกิจทุนนิยมกับผลกระทบที่มีต่อสังคมชาวนา

ภาคเหนือ,” สังคมศาสตร์. 5 : 39-63 : เมษายน-กันยายน 2524.

ชินศักดิ์ สุวรรณอักษร. การค้นคว้าเชิงประสบการณ์ชีวิตพันธุ์สังคมเศรษฐกิจชาวนา :

กรณีเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าว. ม.ป.ท. , 2542. (อัคราเนา)

- , อภิชาติ ทองอยู่และแก้วสรร อติโพธิ. “ความยุติธรรมใหม่ : กฎแห่งอนาคต
เกษตรกรรมไทย,” มติชนสุดสัปดาห์. 23-25 ; 2542.
- , เอกสารประกอบการสอนเรื่องเกี่ยวกับเขตเกษตรกรรม. ม.ป.ท. , 2541ก. (อัคราณา)
- , เอกสารประกอบการสอนเรื่องทฤษฎีเศรษฐกิจชาวนาและวิวัฒนาการเศรษฐกิจชาวนา.
ม.ป.ท. , 2541ข. (อัคราณา)
- , เอกสารประกอบการสอน บทที่ 5 การประเมินจุดอ่อน-จุดแข็งของทฤษฎีและ
การวิวิาทะระหว่างทฤษฎีต่าง วิวิาทะการค้นคว้าทฤษฎีเศรษฐกิจชาวนา. ม.ป.ท. , 2541ค.
(อัคราณา)
- , เอกสารประกอบการสอน บทที่ 2 แรงงานการผลิตของครอบครัวชาวนา. ม.ป.ท. ,
2541ง. (อัคราณา)
- , เอกสารประกอบการสอนเรื่ององค์ประกอบพื้นฐานทางเศรษฐกิจชาวนา. ม.ป.ท. , 2541จ.
(อัคราณา)
- ถนอม คงอัมละมัย ผู้ให้สัมภาษณ์, ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ ผู้สัมภาษณ์, ที่ศูนย์วัฒนธรรม
โรงเรียนเขาย้อยวิทยา อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2542.
- ณรงค์ โชควัฒนา. “ทั้งตนเอง...ความเข้มแข็งของชุมชน,” ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เล่ม 2.
องค์ความคิดในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
2542.
- ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ “แบบแผนการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน : ระบบอุปสงค์ คำนีค่า
ครองชีพที่แท้และวิเคราะห์สวัสดิการ,” วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. 11 (2) :
39 – 60 ; มิถุนายน 2536.
- ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์และอำนาจ เวชมนัส. “วิเคราะห์แบบแผนการใช้จ่ายบริโภคของครัวเรือน
2529,” ใน ความรู้ นักเศรษฐศาสตร์ไทย ปี2531. กรุงเทพฯ : สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย, 2532.
- “ทรงชี้ทางไทยทฤษฎี “ในหลวง” ผ่านหัตถ์เศรษฐกิจ ปี’ 41,” มติชน. 9 มกราคม 2541.
หน้า 1-3.

- นภาพรณี หะวานนท์. “องค์ความคิดทางด้านพัฒนศึกษาศาสตร์,” ใน พัฒนศึกษาศาสตร์ :
 ศาสตร์แห่งการเรียนรู้และการถ่ายทอดการพัฒนา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.
- เบญจพรรณ ชินวัตร, พิชิต ธานีและจามะรี พัทธ์วิวงศ์. “การตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืช
 บริเวณที่ราบลุ่มเชิงใหม่,” เศรษฐศาสตร์ธรรมชาติ. 5 (1) : 129-165 ; มีนาคม 2530.
- เบดล์, ปีเตอร์ เอฟ. “รัฐไทย พัฒนาการทุนนิยมกับชนบทไทย,” ใน รัฐกับหมู่บ้านไทยในไทย
 ศึกษา. หน้า 75-145. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- ประนุช ทรัพย์สาร. วิวัฒนาการเศรษฐกิจหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
 พ.ศ. 2394 – 2475. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2525.
- พรทีไล เลิศวิชา. “ศักยภาพหมู่บ้านไทย,” ใน พลังจิตไทย มุมมองจากเศรษฐศาสตร์การเมือง.
 หน้า 99-121. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ศักยภาพหมู่บ้านไทย (ภาคใต้). กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาชนบท, 2534.
- พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์. “ลัทธิบูชาดินค้าของทุน,” วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมชาติ.
 11 (1) : 51-71 ; มีนาคม 2536.
- “อันเนื่องมาจากสิ่งที่เรียกว่าวิธีการผลิตทุนนิยมส่วนรอบข้าง,” วารสาร
 เศรษฐศาสตร์ธรรมชาติ. 9(3) : 89-116 ; กันยายน 2534.
- ม. ศรีบุษรา. ไทยคำรำพัน. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2530.
- ชส สันตสมบัติ. ทำเกวียน บทวิเคราะห์เบื้องต้นว่าด้วยการปรับตัวของชุมชนชาวนาไทย
 ท่ามกลางการปิดล้อมของวัฒนธรรมอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ,
 2539.
- ลิขิต ธีรเวคิน. “ผลและบทเรียนจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ,” มติชน. 20 มกราคม 2541. หน้า 6.
- เลนิน ว. อ. พัฒนาการของทุนนิยมในรัสเซีย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บัวทอง, 2527.

วัฒนา สุกันต์. “เกษตรกรรมและชนบทไทย : การเปลี่ยนแปลงในช่วงสองทศวรรษ,” ใน
100 ปี สมเด็จพระบรมราชชนก : บทความวิชาการสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
และศึกษาศาสตร์. หน้า 107-135. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี, 2536.

..... “พัฒนาการทุนนิยมกับการเปลี่ยนแปลงหมู่บ้าน : บทสำรวจและข้อสังเกตบาง
ประการ,” วารสารสงขลานครินทร์. 3 (1) : 109-130 ; มกราคม-เมษายน 2540.

วัน ทิศวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านหนองซอ
ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2542.

วิทยากร เชียงกูล. “บทบาทของทุนต่างชาติ รัฐ และกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงสังคมเกษตร
ภาคกลาง (2503 – 2523),” เศรษฐศาสตร์การเมือง. 2(4) : 45 - 66 ; เมษายน – มิถุนายน
2526.

..... พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์การเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หลัก,
ม.ป.ท.

..... “สภาพ สาเหตุและแนวโน้มของความยากจนในภาคเหนือตอนล่างในเขต
จังหวัดนครสวรรค์ (2525/2526),” วิทยาสารเกษตรศาสตร์. 5 : 1-13 ; มกราคม-
มิถุนายน 2527.

วิวัฒน์ชัย อัคราการ. “การวิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมไทย : แนวพัฒนาการเศรษฐกิจ,”
วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. 9 (2) : 7-34 ; ธันวาคม 2531-พฤษภาคม 2532.

..... “พลวัตของทุนนิยมในเศรษฐกิจไทยยุคใหม่,” วารสารเศรษฐศาสตร์
ธรรมศาสตร์. 8(2) : 181-190 ; มิถุนายน 2533.

วิศาล บุปผวสและคนอื่นๆ. “ทฤษฎีใหม่ในมุมมองพัฒนาการเศรษฐกิจ,” ในเอกสารประกอบการ
สัมมนาทฤษฎีใหม่ในแง่ของการบริหารการพัฒนา. หน้า 1 – 10. กรุงเทพฯ :
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2542.

ศิริรักษ์ ศิวรมณ์. “ชาวนากับความแตกต่างทางชนชั้น,” เศรษฐศาสตร์การเมือง.
5 (1-2) : 86-108 ; ตุลาคม 2528-มีนาคม 2529.

ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนเขาชัยวิทยา. ไทยทรงดำ. เพชรบุรี : โรงเรียนเขาชัยวิทยา, 2533.

สมพันธ์ สุขวงศ์. “ไทยทรงดำ,” วารสารเพชรบุรี. 3 : 7-20 ; มีนาคม 2506.

สมพร อิศวิลานนท์. “การวิเคราะห์การกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตร,” วารสารเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 5 (1) : 1 ม.ค. – มิ.ย. 2541. 1-16 หน้า.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษา วิเคราะห์ และการปฏิบัติงาน

ชุมชน. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2534.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. แนวคิดมาร์กซิสต์กับการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงในสังคมชาวนา

ประเทศโลกที่สาม. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2533.

สังคีต พิริยะรังสรรค์. “เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองแห่งชาติ,” เดลินิวส์. 16 มีนาคม 2541.

หน้า 3.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

สุนันท์ อุดมเวช.

สุพัตรา สุภาพ. “วัฒนธรรมข้าว.. วิถีชีวิตแบบไทยๆ หรือ ?,” ในรายงานการวิจัยทางมนุษยวิทยา

เล่ม 1 วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทยและนานาชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2541.

สุรพล ดันรุ่งเรืองทวี. “การขยายตัวของทุนนิยมเกษตรกรรม : ศึกษาจากกรณีการผลิตการตลาดของ

อ้อยและน้ำตาลของไทย,” เศรษฐศาสตร์การเมือง. 3 (1) : 47 – 93 ; กรกฎาคม-กันยายน,

2526.

สุวิทย์ ไพทยวัฒน์. วิวัฒนาการเศรษฐกิจในภาคกลางของประเทศไทย พ.ศ.2394-2475.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2521.

เสน่ห์ จามริก. “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน(1),” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 17-23

มกราคม 2542.

อนัญญา ภูงคงกุล. “อะไรกำหนดพฤติกรรมของชาวนา? : วิพากษ์หลักเกณฑ์การวิเคราะห์ของ

เจมส์ สก็อตและแซมมวล ห็อปลิ้น,” วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. 5(1) :

88 – 128 ; มีนาคม 2530.

อมรา พงศาพิชญ์. “การสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและการพัฒนาสังคม,”

ประชากรวิจัย. 24 : 10 – 18 ; มีนาคม 2542.

อภิญา เพื่องฟูสกุล. “กำเนิดพัฒนาการระบบทุนนิยม : บทวิพากษ์มาร์กซิสต์กลุ่มนีโอสมิธ,”

วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง. 7(1-2) : 169-234; มกราคม-มิถุนายน 2532.

- อนันต์ กาญจนพันธุ์. “การใช้ที่ดิน : พื้นฐานความขัดแย้งในหมู่บ้านของภาคเหนือปี2516-2524,”
สังคมศาสตร์. 7 (1) : 81-110 ; เมษายน 2527 - ตุลาคม 2528.
- , “ชาวนาภาคเหนือกับความขัดแย้งในระบบการผลิตด้านเกษตรกรรม (พ.ศ. 2511-2523),”
ใน พัฒนาการของชีวิตและวัฒนธรรมล้านนา. หน้า 177. เชียงใหม่ : โครงการศึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527.
- อุดม เกิดพิบูลย์. “รายได้และการกระจายรายได้ในส่วนเกษตร,” วารสารเศรษฐศาสตร์การเกษตร.
11 : 1-15 ; ธันวาคม 2515.
- อุทัย คลยเกษม. “การพึ่งตนเองระดับปัจเจกบุคคล,” ศิลปากร. 9(2) : 99-107; ธันวาคม
2531-พฤษภาคม 2532.
- “ชุมชนไม่ได้อยู่ในสูญญากาศ,” ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เล่ม 2 .
องค์ความคิดในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.
- และอรศรี งามวิทย์พงศ์. ระบบการศึกษากับชุมชน กรอบความคิดและ
ข้อเสนอเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย, 2540.
- เอิร์ช, ฟิลิป. “หมู่บ้านสู่รัฐ – รัฐสู่หมู่บ้าน,” ใน รัฐกับหมู่บ้านไทยในไทย
ศึกษา. หน้า 122 - 145. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2533
- A Dictionary of Political Economy.** Moscow : Progress Publishers, 1985.
- Babbie, Earl. The Prattice of Social Research.** Ed 8. New York : Wadsworth Publishing
Company, 1998.
- Banagi, J.** “Chayanov, Kautsky and Lenin Considerations-Toward synthesis,”
Econ. A. Polit. Weekly. 1(40) :1599-1607 ; 1967.
- Chayan Vaddhanaphuti.** “ Traditions of Village Studies in Thailand,” in **The Village in
Perspective : Locality and Community in Rural Thailand.** Chiang Mai :
Social Research Institute, Chiang Mai University, 1993.
- Chibnik, M. A.** **A Cross - Cultural Examination of Chayanov Theory Current
Anthropology.** Vol. 25 N.3 Chicago : 2984. p.335-340.

Damrong Thandee. Politic of policy Implementation : A Case Study of Rural Development in Thailand. Bangkok : Chulalongkorn University, 1985.

Foster – Carter, A. “ Can We Articulate Articulation,” in **The New Economic Anthropology.** p. 218. New York : St. Martin’ press, 1978.

Guillet, David. “Surplus Extraction’ Risk Management and Economic change among Peruvian Peasants,” **The Journal of Development Studies.** 18(1) : 3-24 ; 1981.

Napaporn Havanon. Rice, Labor, and Children: A Study of Peasant’s Livelihood Strategies in Northeast Thailand. Doctor’s Thesis. Brown University. 1988.

Podhisita, Chai. **Peasant Household Strategies: A study of Production and Reproduction in a Northeastern Thai village.** Department of Anthropology, University of Hawaii, 1985.

Scott, James C. **The Moral Economy of The Peasant : Rebellion and Subsistence in Southeast Asia.** New Haven : Yale University Press, 1976.

Shanin, Teodor. **Peasants and Peasant Societies.** Baltimore : Penguin Books, 1973.

..... **The Awkward Class.** London : Oxford University Press, 1972.

Thorner, Daniel, Basile Kerbley and R. E. F. Smith. **A. V. Chayanov on The Theory of Peasant Economic.** Illinois: The American Economic Association, 1966.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง

การศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาไทย
กรณีศึกษาเฉพาะบ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดเพชรบุรี

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 วิวัฒนาการของครอบครัวชาวนาชลามข้อมูล ปี พ.ศ. 2504 และ พ.ศ. 2541

1. บ้านเลขที่.....หมู่ 3 บ้านหนองประจักษ์ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
2. หัวหน้าครอบครัว (นาย,นาง,นางสาว).....อายุ.....ปี
อาชีพปัจจุบัน.....ระดับการศึกษา.....ตั้งครอบครัวเมื่อปี.....
3. ปี พ.ศ.2504 ประกอบอาชีพ.....ปี พ.ศ.2541ประกอบอาชีพ.....
4. เริ่มประกอบอาชีพนี้เมื่อ พ.ศ.
5. ที่นาได้มาอย่างไร 3.1ได้จากมรดกปี.....จำนวน.....ไร่ 3.2 ซื้อมาเมื่อปี.....
จำนวน.....ไร่ 3.3 เช่าเมื่อปี.....จำนวน.....ไร่
6. ได้ข้าวปี แรกที่ทำนาได้ผลผลิตเท่าไร...../ไร่ใช้แรงงาน.....คน
7. ปีที่ได้ผลผลิตมากที่สุด.....จำนวนแรงงาน.....คน /ทำนาก็ไร่.....
เพราะเหตุใด.....
8. ปีที่ได้ผลผลิตน้อยที่สุด.....จำนวนแรงงาน.....คน /ทำนาก็ไร่.....
เพราะเหตุใด.....
9. ที่ดินปี 2504 มีจำนวน.....ไร่ ไร่.....ไร่ ปัจจุบันมี.....ไร่ ไร่.....ไร่
ถ้ามีการซื้อขาย.....9.1 ซื้อจำนวน.....ไร่ในปี.....9.2 ขายจำนวน.....ไร่ ในปี.....
เพราะเหตุใด.....
10. ปี 2504 ใช้พันธุ์ข้าวชื่อ.....เปลี่ยนพันธุ์ข้าวชื่อ.....ในปี.....
ปัจจุบันใช้พันธุ์ข้าวปีชื่อ.....นาปรังชื่อ.....
11. ไร่ ปี2504 มีจำนวน.....ตัว ปัจจุบันมี.....ตัว
ถ้ามีการซื้อขาย.....
11.1 ซื้อจำนวน.....ตัวในปี.....11.2 ขายจำนวน.....ตัว ในปี.....
เพราะเหตุใด.....
12. ควาย ปี2504 มีจำนวน.....ตัว ปัจจุบันมี.....ตัว
ถ้ามีการซื้อขาย.....
12.1 ซื้อจำนวน.....ตัวในปี.....12.2 ขายจำนวน.....ตัว ในปี.....
เพราะเหตุใด.....
13. แรงงานที่ใช้ในการผลิต
.....1) แรงงานในครอบครัว/ ปี..... 2) แรงงานรับจ้าง /ปี.....
.....3)แรงงานรับจ้างตามฤดูกาล/ปี..... 4)แรงงานรับจ้างเป็นชิ้น /ปี.....
.....5) การลงแขก / ปี.....

ตอนที่ 2 การหมุนเวียนเศรษฐกิจในรอบปี พ.ศ. 2541 – 2542

1. สถานภาพของครอบครัว

1.1 ที่ดินสำหรับสร้างบ้านมีพื้นที่.....ไร่.....งาน.....ตารางวา
กรรมสิทธิ์เป็นของ.....ลักษณะของบ้าน.....ชั้นเดียว.....สองชั้น
เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ.....ราคาค่าก่อสร้าง.....บาท
ผู้เจ้าของท่านมีลักษณะ.....ชั่วคราว.....ถาวร(ราคาค่าก่อสร้าง.....บาท)

1.2 สมาชิกครอบครัวตามทะเบียนบ้าน

1.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
2.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
3.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
4.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
5.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
6.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
7.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
8.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
9.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
10.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....

1.3 สมาชิกในครอบครัวที่มาอาศัยยังไม่ได้ย้ายเข้ามาอยู่ในทะเบียนบ้าน

1.1.1.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
1.1.2.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
1.1.3.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
1.1.4.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....
1.1.5.....	อายุ.....	เกี่ยวข้องกับ.....

5. ที่ดินในการทำนา

5.1 ไม่มีที่ดิน.....ไร่
5.2 ที่ดินของตนเอง.....ไร่
5.3 ที่ดินตามพยุตินัย.....ไร่
5.4 ที่ดินให้เช่า.....ไร่
5.5 ที่ดินเช่าจากคนอื่น.....ไร่
5.6 ใช้ที่ดินรวม.....ไร่

6. ประเภทข้าวเจ้า

- 6.1 นาปี1. เหลืองประทิว2. ชัยนาท3. กข 114.สุพรรณ 60
 6. นาปรัง1. เหลืองประทิว2. ชัยนาท3. กข 114.สุพรรณ 60

7. แหล่งที่มาของรายได้

7.1 เกษตรกรรม

1. ข้าว.....บาท
2. พืชผัก.....บาท
3. ไม้ผล.....บาท
4. เลี้ยงสัตว์
 - 4.1 เป็ด.....บาท
 - 4.2 ไก่.....บาท
 - 4.3 หมู..... บาท
 - 4.4 วัว.....บาท
 - 4.5 ฆะมด.....บาท
 - 4.6 ปลา.....บาท
 - 4.7 นก.....บาท
- 7.2 ค้าขาย..... บาท
- 7.3 ข้าราชการ..... บาท
- 7.4 หัตถกรรม..... บาท
- 7.5 ช่างก่อสร้าง..... บาท
- 7.6 ช่างเสริมสวย..... บาท
- 7.7 ทำงานโรงงาน..... บาท
- 7.8 รับจ้างทั่วไป..... บาท
- 7.9 แปรรูปอาหาร..... บาท
- 7.10 ลูกส่งมาให้..... บาท
- 7.11 ได้รับเงินช่วยเหลือจากผู้อื่น.....บาท
- 7.12 ค่าเช่า.....บาท
- 7.13 รายได้อื่นๆ.....บาท

8. การบริโภคในครัวเรือน

ลำดับที่	ชนิดของพืช	ในรูปของเงิน/บาท	ตามธรรมชาติ/บาท
1	ข้าวเจ้า		
2	ข้าวเหนียว		
3	คะน้า		
4	ถั่วงอกยาว		
5	กะหล่ำปี		
6	กะหล่ำดอก		
7	มะเขือ		
8	มะเขือยาว		
9	ผักบุ้งจีน		
10	แตงกวา		
11	ฟักทอง		
12	ฟักแฟง		
13	บวบ		
14	ดอกแค		
15	ผักกาดขาว		
16	มะนาว		
17	มะระ		
18	ตะไคร้		
19	ใบมะกรูด		
20	ขิง		
21	ข่า		
22	โหระพา		
23	แมงลัก		
24	กระเพรา		
25	สะระแหน่		
26	ชะอม		
27	หน่อไม้		
28	เห็ดนางฟ้า		
29	เห็ดฟาง		
30	มันเทศ		

ลำดับที่	ชนิดของพืช	ในรูปของเงิน/บาท	ตามธรรมชาติ/บาท
31	มันแกว		
32	มันสำปะหลัง		
33	หอม		
34	กระเทียม		
35	พริก		
36	มะเขือเทศ		
37	กระถิน		
38	ผักบุ้งนา		
39	ผักแว่น		
40	ตำลึง		
	รวม		

9. ผลไม้

ลำดับที่	ชนิดของผลไม้	ในรูปเงินตรา/บาท	ตามธรรมชาติ
1	กล้วย		
2	ส้ม		
3.	ละมุด		
4	แตงโม		
5	ฝรั่ง		
6.	มะม่วง		
7.	ขนุน		
8	ชมพู่		
9.	มะละกอ		
	รวม		

10 การบริโภคเนื้อสัตว์

ลำดับที่	ชนิดของสัตว์	ในรูปเงินตรา/บาท	ตามธรรมชาติ/บาท
1.	วัว		
2.	หมู		
3.	ไก่		

ลำดับที่	ชนิดของสัตว์	ในรูปเงินตรา/บาท	ตามธรรมชาติ/บาท
4.	ไข่ไก่		
5.	ไข่เป็ด		
6.	นก		
7.	รวม		

11. การบริโภคสัตว์น้ำ

ลำดับที่	ชนิดของสัตว์น้ำ	ในรูปเงินตรา/บาท	ตามธรรมชาติ/บาท
1	ปลาช่อน		
2	ปลานิล		
3.	ปลาหมอ		
4	ปลาดุก		
5.	ปลาทุ้ม		
6.	ปลาสลิด		
7.	ปลาตะเล่		
8.	กบ		
9	หอย		
10	ปู		
11	ปลาตะเพียน		
12	ปลาไหล		
	รวม		

12. การบริโภคเครื่องปรุง

ลำดับที่	ประเภทเครื่องปรุง	บาท	ลำดับที่	ประเภทเครื่องปรุง	บาท
1	น้ำปลา		2.	น้ำมันพืช	
3.	เกลือ		4.	น้ำตาล	
5	กะปิ		6.	ผงชูรส	
7.	ซอส		8.	ซีอิ๊วดำ	
9	ซีอิ๊วขาว		10.	แป้งมัน	
11	เครื่องปรุงสำเร็จรูป		12	มะพร้าว	

ลำดับที่	ประเภทเครื่องปรุง	บาท	ลำดับที่	ประเภทเครื่องปรุง	บาท
13	ปลาร้า	ธรรมชาติ	ปลาร้า	ในรูปของเงินตรา	
14			15		
	รวม				

13. การบริโภคของแปรรูป

ลำดับที่	ชนิดของฟุ่มเฟือย	ในรูปตัวเงิน/บาท	ตามธรรมชาติ
1	ชา		
2	กาแฟ		
3	ไอวันดิน		
4.	น้ำอัดลม		
5.	เหล้า		
6.	บุหรื		
7.	น้ำแข็ง		
8.	เครื่องดื่มชูกำลัง		
9.	ข้าวเกรียบ		
10.	ขนมจีน		
11.	ของหวาน		
12.	ผลไม้ดอง		
13.	ผลไม้แช่อิ่ม		
14.	ผลไม้กวน		
15.	หน่อไม้ดอง		
16.	ผักดอง		
17.	ปลาเค็ม		
18	เนื้อเค็ม		
19.	ก้วยเตี่ยว		
20.	อาหารสำเร็จรูป		
	รวม		

13. การบริโภคทั่วไป

ลำดับที่	ชนิดของการบริโภค	บาท	ลำดับที่	ชนิดของการบริโภค	บาท
1.	กระดาษชำระ		2.	น้ำยาทำความสะอาด	
3.	อุปกรณ์เครื่องครัว		4.	เสื้อผ้า	
5.	เครื่องสำอาง		6.	เครื่องประดับ	
7.	ผ้าอนามัย		8.	ค่าตัดผม/เสริมสวย	
9.	ซ่อมแซมบ้าน		10.	พักผ่อน	
11.	บันเทิง		12.	นม	
13.	หอย		14.	สบู่/ยาสีฟัน/ยาสระผม	
15.	มีดโกนหนวด		16.	ซื้อเฟอร์นิเจอร์	
17.	ชุดชั้นใน		18.	ค่ารักษาพยาบาล	
19.	แก๊สหุงต้ม		20.	เงินทำบุญ	
21.	ถ่านหุงต้ม (ซื้อ)		21.	ถ่านหุงต้ม (ธรรมชาติ)	
	รวม				

13. ยานพาหนะ

ลำดับที่	ค่ายานพาหนะ	บาท	ลำดับที่	ยานพาหนะ	บาท
1.	ยาพาหนะ		2.	ซ่อมแซมยานพาหนะ	
3.	น้ำมัน		4.	น้ำมันเครื่อง	
5.	ค่าซาร์ทแบตเตอรี่				
	รวม				

14. การลงทุนทางการศึกษา

ลำดับที่	การลงทุนทางการศึกษา	บาท	ลำดับที่	การลงทุนทางการศึกษา	บาท
1.	รองเท้า/ถุงเท้า		2.	ชุดนักเรียน	
3.	ค่าเล่าเรียน		4.	ค่าอาหารตอนไปโรงเรียน	
5.	ค่ารถโรงเรียน		6.	ค่าอุปกรณ์การเรียน	
	รวม				

15. ค่าสาธารณูปโภค

ลำดับที่	สาธารณูปโภค	บาท	ลำดับที่	สาธารณูปโภค	บาท
1.	ค่าโทรศัพท์		2.	ค่าน้ำประปา	
3.	ค่าไฟฟ้า		4.		
	รวม				

16. ภาษีต่างๆ

ลำดับที่	ภาษี	บาท	ลำดับที่	ภาษี	บาท
1.	การต่อทะเบียนรถ		2.	ภาษีที่ดิน	
3.	ภาษีเงินได้		4.	เงินช่วยเหลือผู้อื่น	
	รวม				

17. การลงทุนในการทำนา

ลำดับที่	รายการ	บาท	ลำดับที่	รายการ	บาท
1	ยูเรีย		2.	ปุ๋ยสูตร	
3.	ค่าจ้างตัดข้าว		4.	ค่าไถ	
5.	ค่าหว่าน/ค่าดำ		6.	ค่าเกี่ยวข้าว	
7.	ค่าเช่าที่นา		8.	ดอกเบี้ยค่าปุ๋ย	
9.	ยาฆ่าแมลง		10	ดอกเบี้ยเงินกู้	
11.	ยาคุมหญ้า		12	ยาฆ่าหญ้า	
13	ปาดตง		14	ปุ๋ยคอก	
15	รวม		16		

18. การบริการเครื่องจักร

ชนิดของเครื่องจักร	การจ้างเครื่องจักร ชม./ไร่/ หน่วย	การเช่าเครื่องจักร ชม./ ไร่ /หน่วย	การยืมเครื่องจักร ชม / ไร่ /หน่วย
รถแทรกเตอร์			
รถไถเดินตาม			
เครื่องสูบน้ำ			
เครื่องตัดข้าว			
เครื่องพ่น			
รวม			

19. เครื่องมือการผลิต

เครื่องมือการผลิต	จำนวน	มูลค่าที่ซื้อ	ปี พ.ศ
1. ไถ			
2. จอบ			
3.รถไถเดินตาม			
4. เครื่องสูบน้ำ			
5. รถไถนา(ฟอร์ด)			
6. เครื่องนวดข้าว			
7. เลื่อยผ้า			
8. ถังมือ			
9. รองเท้า			
10. หมวก			

20. การจัดแรงงานในครอบครัว/ ลักษณะแรงงานสัตว์และเครื่องจักร

20.1 การทำนา

20.1.1 การทำนาปี

พืชที่ปลูก/วิธีผลิต	ระยะเวลา ในการผลิต	ค่าใช้จ่ายในการผลิต/วันผลิต				
		ผู้ชาย	ผู้หญิง	เด็ก	สัตว์.....	เครื่องจักร
1ประเภทพืช ข้าว	(วัน)					
พันธุ์ข้าว		วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.
การเตรียมดิน						
การขนส่งปุ๋ยคอก						
การขนส่งปุ๋ยเคมี						
การไถครั้งแรกที่1						
การไถพรวนครั้งที่2						
การคาน						
การหว่านเมล็ดพืช						
การปักดำ						
การใส่ยาคุมหญ้า						
การใส่ปุ๋ยครั้งที่1						
การใส่ยาฆ่าแมลง 1						
การใส่ยาฆ่าหญ้า						
การใส่ปุ๋ยครั้งที่2						
การใส่ยาฆ่าแมลง 2						
การดูแล						
การเก็บเกี่ยว						
การนวด						
การเก็บขึ้นยุ้งฉาง						
การเก็บฟาง						
การเก็บเมล็ดพันธุ์						

20..1.2 การทำนาปรัง

พืชที่ปลูก/วิธีผลิต	ระยะเวลา ในการผลิต	ค่าใช้จ่ายในการผลิต/วันผลิต				
		ผู้ชาย	ผู้หญิง	เด็ก	สัตว์.....	เครื่องจักร
1ประเภทพืช ข้าว	(วัน)					
พันธุ์ข้าว		วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.
การเตรียมดิน						
การขนส่งปุ๋ยคอก						
การขนส่งปุ๋ยเคมี						
การไถดะ						
การไถพรวน						
การหว่าน						
การหว่านเมล็ดพืช						
การปักดำ						
การใส่ปุ๋ยคอก						
การใส่ปุ๋ยครั้งที่1						
การใส่ปุ๋ยคอกแมลง 1						
การใส่ปุ๋ยคอกหญ้า						
การใส่ปุ๋ยครั้งที่2						
การใส่ปุ๋ยคอกแมลง 2						
การดูแล						
การเก็บเกี่ยว						
การนวด						
การเก็บขึ้นยุ้งฉาง						
การเก็บฟาง						
การเก็บเมล็ดพันธุ์						

20.2 .1 การปลูกไม้ผล

พืชที่ปลูก/วิธีผลิต	ระยะเวลาในการผลิต	ค่าใช้จ่ายในการผลิต/วันผลิต				
		ผู้ขาย	ผู้หญิง	เด็ก	สัตว์.....	เครื่องจักร
1ประเภทพืช ไม้ผล	(วัน)	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.
ซื้อผลไม้						
การเตรียมดิน						
การเพาะเมล็ด						
การตอน						
การทาบกิ่ง						
การปลูกหน่อ						
การดูแลรักษา						
การใส่ปุ๋ย						
การพรวนดิน						
การเก็บผล						
การเก็บเมล็ดพันธุ์						
การใช้จ่ายค่าแรง						

20.2.2 การปลูกไม้ผล

พืชที่ปลูก/วิธีผลิต	ระยะเวลาในการผลิต	ค่าใช้จ่ายในการผลิต/วันผลิต				
		ผู้ขาย	ผู้หญิง	เด็ก	สัตว์.....	เครื่องจักร
1ประเภทพืช ไม้ผล	(วัน)	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.
ซื้อผลไม้						
การเตรียมดิน						
การเพาะเมล็ด						
การตอน						
การทาบกิ่ง						
การปลูกหน่อ						
การดูแลรักษา						
การใส่ปุ๋ย						
การพรวนดิน						
การเก็บผล						
การเก็บเมล็ดพันธุ์						
การใช้จ่ายค่าแรง						

20.3.1 การปลูกพืชสวนครัว

พืชที่ปลูก/วิธีผลิต	ระยะเวลาในการผลิต	ค่าใช้จ่ายในการผลิต/วันผลิต			
1.ประเภทพืช สวนครัว	(วัน)	ผู้ชาย	ผู้หญิง	เด็ก	สัตว์.....
ชื่อ.....		วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.
การเตรียมดิน					
การเตรียมเมล็ดพันธุ์					
การเตรียมแปลงปลูก					
การปลูก					
การขนส่งปุ๋ยคอก					
การขนส่งปุ๋ยเคมี					
การดูแลรักษา					
การใส่ยาฆ่าแมลง					
การพรวนดิน					
การเก็บผลผลิต 1					
การเก็บผลผลิต 2					

20.3.2 การปลูกพืชสวนครัว

พืชที่ปลูก/วิธีผลิต	ระยะเวลาในการผลิต	ค่าใช้จ่ายในการผลิต/วันผลิต			
1.ประเภทพืช สวนครัว	(วัน)	ผู้ชาย	ผู้หญิง	เด็ก	สัตว์.....
ชื่อ.....		วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.
การเตรียมดิน					
การเตรียมเมล็ดพันธุ์					
การเตรียมแปลงปลูก					
การปลูก					
การขนส่งปุ๋ยคอก					
การขนส่งปุ๋ยเคมี					
การดูแลรักษา					
การใส่ยาฆ่าแมลง					
การพรวนดิน					
การเก็บผลผลิต 1					
การเก็บผลผลิต 2					

20.4.1 การปลูกไม้ใช้สอย

พืชที่ปลูก/วิธีผลิต	ระยะเวลาในการผลิต (วัน)	ค่าใช้จ่ายในการผลิต/วันผลิต				
		ผู้ชาย	ผู้หญิง	เด็ก	สัตว์.....	เครื่องจักร
ชื่อ.....		วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.
การเตรียมดิน						
การเตรียมเมล็ดพันธุ์						
การเตรียมแปลงปลูก						
การปลูก						
การขนส่งปุ๋ยคอก						
การขนส่งปุ๋ยเคมี						
การดูแลรักษา						
การใส่ยาฆ่าแมลง						
การพรวนดิน						
การเก็บผลผลิต 1						
การเก็บผลผลิต 2						

20.4.2 การปลูกไม้ใช้สอย

พืชที่ปลูก/วิธีผลิต	ระยะเวลาในการผลิต (วัน)	ค่าใช้จ่ายในการผลิต/วันผลิต				
		ผู้ชาย	ผู้หญิง	เด็ก	สัตว์.....	เครื่องจักร
ชื่อ.....		วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.	วัน/ชม.
การเตรียมดิน						
การเตรียมเมล็ดพันธุ์						
การเตรียมแปลงปลูก						
การปลูก						
การขนส่งปุ๋ยคอก						
การขนส่งปุ๋ยเคมี						
การดูแลรักษา						
การใส่ยาฆ่าแมลง						
การพรวนดิน						
การเก็บผลผลิต 1						
การเก็บผลผลิต 2						

21. สรุปการใช้แรงงานจากการผลิตภาคเกษตรกรรม

21.1 การทำนาปี

ระยะเวลาในการผลิต.....วัน.....ชม.
 ผู้ชาย.....คน.....วัน.....ชม.
 ผู้หญิง.....คน.....วัน.....ชม.
 เด็ก.....คน.....วัน.....ชม.
 เครื่องจักร.....วัน.....ชม.....บาท

21.2 การทำนาปรัง

ระยะเวลาในการผลิต.....วัน.....ชม.
 ผู้ชาย.....คน.....วัน.....ชม.
 ผู้หญิง.....คน.....วัน.....ชม.
 เด็ก.....คน.....วัน.....ชม.
 เครื่องจักร.....วัน.....ชม.....บาท

21.3 การปลูกผักสวนครัว

ระยะเวลาในการผลิต.....วัน.....ชม.
 ผู้ชาย.....คน.....วัน.....ชม.
 ผู้หญิง.....คน.....วัน.....ชม.
 เด็ก.....คน.....วัน.....ชม.
 เครื่องจักร.....วัน.....ชม.....บาท

21.4 การปลูกไม้ผล

ระยะเวลาในการผลิต.....วัน.....ชม.
 ผู้ชาย.....คน.....วัน.....ชม.
 ผู้หญิง.....คน.....วัน.....ชม.
 เด็ก.....คน.....วัน.....ชม.
 เครื่องจักร.....วัน.....ชม.....บาท

21. การใช้แรงงานในการเลี้ยงสัตว์

ประเภทของสัตว์เลี้ยง	เวลาในการเลี้ยง (วัน/ชม.)	เวลาในการเลี้ยง สิงหาคม41 - มกราคม 42	เวลาในการเลี้ยง กุมภาพันธ์ 42- กรกฎาคม42
เปิด			
ไก่			
วัว			
ควาย			
หมู			

21.1 การเลี้ยงสัตว์ (เปิด/ไก่)

ระยะเวลาในการผลิต.....วัน.....ชม.

ผู้ชาย.....คน.....วัน.....ชม

ผู้หญิง.....คน.....วัน.....ชม

เด็ก.....คน.....วัน.....ชม

เครื่องจักร.....วัน.....ชม.....บาท

21.2 การเลี้ยงสัตว์ (วัว/ควาย)

ระยะเวลาในการผลิต.....วัน.....ชม.

ผู้ชาย.....คน.....วัน.....ชม

ผู้หญิง.....คน.....วัน.....ชม

เด็ก.....คน.....วัน.....ชม

21.3 การเลี้ยงสัตว์ (หมู)

ระยะเวลาในการผลิต.....วัน.....ชม.

ผู้ชาย.....คน.....วัน.....ชม

ผู้หญิง.....คน.....วัน.....ชม

เด็ก.....คน.....วัน.....ชม

22. ปริมาณของปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยอินทรีย์ที่เหมาะสมในการเพาะปลูกในปืรอบปีการผลิต

ปริมาณ/สูตร/ ประเภทปุ๋ย	จำนวน (กก.)	ราคา (บาท)	ชนิด/ลักษณะ ดิน	ชนิดของพืชที่ ปลูก	จำนวนครั้งที่ใช้
ปุ๋ยเคมี					
ปุ๋ยยูเรีย					
ปุ๋ยเคมี.....					
ปุ๋ย.....					
ปุ๋ย.....					
ปุ๋ยอินทรีย์					
ปุ๋ยหมัก					
ปุ๋ยพืชสด					
กลบ/ใบไม้แห้ง					
ฟางข้าว					
อื่น ๆ (ระบุ).....					

23. การหมุนเวียนของปุ๋ย

	ต้นปีการผลิต	ส.ค.41-ม.ค.42	ปลายปีการผลิต	ก.พ.42-ก.ค.42
ชนิดของปุ๋ย	ชื่อ/บาท	ผลิตเอง/บาท	ชื่อ/บาท	ผลิตเอง/บาท
ปุ๋ยคอก				
ยูเรีย				
ปุ๋ยเคมี				

24. การใช้แรงงานนอกภาคเกษตรกรรม

รายได้เสริมนอกภาคเกษตรกรรม (วัน)							
บุคคลจากข้อ 1.2และ1.3	รับจ้างทั่ว ไป	ก่อสร้าง	หัตถกรรม	ค้าขาย	ทำงาน โรงงาน	เสริมส่วย	แปรรูป อาหาร
ผู้ชาย							
ผู้หญิง							
เด็ก							

25. คุณภาพของเงิน(รายได้)

1. เงินที่เหลือต้นปี..... บาท
2. เงินออมในบัญชี..... บาท
3. การค้าหรือบริการ..... บาท
4. ค่าจ้างที่เป็นรายได้..... บาท
5. ค่าจ้างในพื้นที่เกษตรกรรมของคนอื่นโดยใช้เครื่องจักร..... บาท
6. ค่าจ้างในพื้นที่เกษตรกรรมของคนอื่นโดยใช้แรงงาน..... บาท
7. ให้เช่าที่ดิน..... บาท
8. ขายผลผลิตจากไร่ นา..... บาท
9. ขายผัก..... บาท
10. ขายผลไม้..... บาท
11. หัตถกรรม(สานหวด)..... บาท
12. ขายสัตว์เลี้ยง(วัว/ควาย/หมู)..... บาท
13. ขายสัตว์ปีก..... บาท
14. ขายผลผลิตจากการเก็บเกี่ยว..... บาท
15. ขายปลา..... บาท
16. ขายสินค้าจากการแปรรูป..... บาท
17. ยืมเงินจากเจ้าหนี้..... บาท
18. สมาชิกในครัวเรือนส่งมาให้..... บาท
19. ขายทรัพย์สินของตนเอง..... บาท
20. ได้รับเครดิต/หนี้ที่ลูกหนี้ต้องจ่าย..... บาท
21. รวม.....บาท

26. คุณภาพของเงิน (รายจ่าย)

1. ค่าใช้จ่ายทางเหตุการณ์และสถานที่การค่าบริการ..... บาท
2. ค่าใช้จ่ายในการรักษาแรงงานและการบริการเกษตรของตนเอง..... บาท
3. ค่าแรงงานนอกพื้นที่การเพาะปลูกของตนเอง..... บาท
4. ค่าแรงงานในเกษตรกรรมที่ทำงานต่อวันหรือต่อขึ้นที่ไม่ใช้เครื่องมือ.....บาท
5. ค่าแรงงานในเกษตรกรรมที่ทำงานต่อวันหรือต่อขึ้นที่ใช้เครื่องมือ บาท
6. ค่าระยะเวลาของแรงงานในเกษตรกรรม.....บาท
7. ค่าเมล็ดข้าว.....บาท
8. ค่าเช่าที่ดิน.....บาท
9. ค่าหุ้นในสหกรณ์.....บาท
10. ซื้อพืชผลในไร่.....บาท
11. ซื้อผลไม้.....บาท
12. ซื้อสัตว์เลี้ยง.....บาท
13. ซื้อสัตว์ปีก.....บาท
14. ซื้อวัว/ควาย.....บาท
15. ซื้อปลา.....บาท
16. ซื้อผักสวนครัว.....บาท
17. ซื้อวัสดุซ่อมแซมอาคาร.....บาท
18. ซื้อทรัพย์สิน.....บาท
19. ใช้น้ำที่ยืมมา.....บาท
20. ซื้อเชื้อเพลิง.....บาท
22. จ่ายค่าบริการ.....บาท
23. ใช้จ่ายนอกครัวเรือน.....บาท
24. ภาษีที่ดินเกษตรกรรม.....บาท
25. ภาษีส่วนบุคคล.....บาท
26. ค่าน้ำประปา.....บาท
27. ค่าไฟฟ้า.....บาท
28. ค่าโทรศัพท์.....บาท
29. การลงทุนทางการศึกษา.....บาท
30. ค่าสินทนากการ.....บาท
31. การประกันภัย.....บาท
32. ฌาปนกิจศพ.....บาท
33. ค่าป่วย.....บาท
34. รวม.....บาท

27. ดุลยภาพของความสัมพันธ์เครดิตในรอบปี

ประเภทหนี้	ลักษณะหนี้สะสม	
	ต้นปีงบประมาณ	ปลายปีงบประมาณ
1. หนี้สหกรณ์การเกษตร		
หนี้เครดิตยูเนียน		
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์		
การออมทรัพย์		
2. ให้คนอื่นกู้ยืม		
เงิน		
สินค้า		
ผลผลิต		
3. ประกันภัย		
รถยนต์/จักรยานยนต์		
บุคคล		
4. ฌาปนกิจศพ		
5. ค่าเช่าที่ดิน		
6. ใช้น้ำดิน		

28. รายการทรัพย์สินที่มีอยู่ในบ้าน

รายการทรัพย์สินที่ใช้ในครอบครัว	จำนวน	มูลค่า	ปี พ.ศ. ที่ซื้อ
1. เพอร์นิเจอร์			
โต๊ะ			
ชุดรับแขก			
เตียง			
ตู้			
2. เครื่องภาชนะ			
3. เสื้อผ้า			
4. เครื่องนอน			
5. ตู้เย็น			
6. โทรทัศน์			
7. วิทยุ			
8. วิทยุ			
9. เทป			
10. จักรยาน			
11. จักรยานยนต์			
12.			

ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาท่านใช้ข้าวแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค

ข้าวจำว	เดือนที่ซื้อข้าว	ชื่อมาจาก	จำนวน/บาท
2540			
2541			
2542			

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นายชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ
วัน เดือน ปีเกิด	11 พฤษภาคม พ.ศ. 2501
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ 104 หมู่ 2 ตำบลเขาชัย อำเภอบางบาล จังหวัด เพชรบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 95/6 ซอยเสนานิคม 1 ตำบลจรัลเข้บัว อำเภอลาดพร้าว กรุงเทพฯ 10230
หน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยรังสิต
หน้าที่การงานในอดีต	- อาจารย์ประจำสำนักหอสมุด วิทยาลัยคณาวัศ -บรรณารักษ์ ประจำสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม -บรรณารักษ์ ประจำสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยรังสิต หมู่บ้านเมืองเอก จังหวัดปทุมธานี 12000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2519 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2524 อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2532 การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2543 การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**การศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาไทย : กรณีศึกษานานหนองประจักษ์
ตำบลหนองชุมพล อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

**บทคัดย่อ
ของ
จันทรา วรประเสริฐ**

**เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์
มีนาคม 2543**

การศึกษาคุณภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาไทย เป็นการศึกษาเชิงประสบการณ์ เฉพาะบ้านหนองประคู้ ตำบลหนองชุมพล อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาในระดับ จุลภาค คือระดับครอบครัวโดยศึกษาภายในองค์การการผลิตของครอบครัวชาวนา และศึกษา กระบวนการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจของครอบครัวในชุมชน เพื่ออธิบายลักษณะของชีวิตสังคม เศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาโดยการสำรวจสำมะโนครัวเชิงพลวัตในภาคเกษตรกรรม และศึกษา วิวัฒนาการของครอบครัวชาวนา โดยศึกษากระบวนการความแตกต่างทางพลังทางเศรษฐกิจของ ครอบครัวชาวนาซึ่งจะเป็นการก่อรูปทางชนชั้นในชุมชน ผลปรากฏว่าไม่พบกระบวนการความ แตกต่างของครอบครัวชาวนา พื้นฐานของระบบการผลิตเป็นเศรษฐกิจระบบเมล็ดข้าวครอบครัว ชาวนาดำรงอยู่บนพื้นฐานการใช้แรงงานของตนเองตามฤดูกาลผลิตและเสริมด้วยเทคนิคการผลิต เพื่อลดความหนักหน่วงของการใช้แรงงานทางกายภาพ และการใช้แรงงานนอกไร่นาแปลงปลูก หลังฤดูกาลผลิตซึ่งเป็นสัดส่วนของแรงงานที่ใช้ไปเพื่อประดับประดาและทำการปกปิดรายจ่ายใน การบริโภคของสมาชิกในครอบครัว

การศึกษากระบวนการผลิตซ้ำทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาพบว่า เศรษฐกิจระบบ เมล็ดข้าวไม่สามารถตอบสนองความต้องการบริโภคของสมาชิกภายในครอบครัวได้ โดยมีการขาดดุลภายในองค์การการผลิตทำให้เกิดความสั่นคลอนต่อวิถีชีวิตของสังคมเศรษฐกิจของชาวนา แต่เนื่องจากความได้เปรียบของจุดตั้งทางการผลิตที่มีอิทธิพลโดยตรงที่สามารถจัดปัญหาการขาดแคลนรายจ่าย และทำให้สภาวะดุลยภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาให้สามารถดำรงอยู่ได้ โดยข้อเท็จจริงของเศรษฐกิจชาวนาได้อยู่ท่ามกลางเศรษฐกิจระบบเงินตรา ทำให้ชะตากรรมของ ครอบครัวชาวนาได้รับอิทธิพลจากการผันผวนของสภาวะการณ์ของตลาดมีผลทำให้เกิดการปิด แกว่งของพฤติกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา คราปใดที่ระบบการผลิตของชุมชนนี้ยังดำรงอยู่ใน ระบบเมล็ดข้าว ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่สร้างความเสียหายทางนิเวศวิทยาโดยตรง เพราะเป็นระบบ การผลิตแบบขยาย ตลอดทั้งขั้นตอนการผลิตยังคงเป็นแบบประเพณีซึ่งมีผลโดยตรงในการกดดัน สภาพสังคมเศรษฐกิจของชาวนา โดยเศรษฐกิจของชาวนาไม่ได้มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ ทางเศรษฐกิจตลอดทั้งไม่มีทางออกในการบูรณาการหากยังอยู่ในระบบการผลิตแบบเมล็ดข้าว ดังนั้นทางออกในการบูรณาการสังคมเศรษฐกิจของชาวนา นอกจากต้องจัดการปัญหาในเรื่องรอย เชื่อมต่อทางเทคโนโลยีของสาขาการผลิตที่มีความได้เปรียบจากจุดตั้งทางการผลิตแล้ว ต้องให้ ความสำคัญกับนโยบายภาคเกษตรกรรมแห่งชาติและของชุมชนที่จะสามารถกำหนดระเบียบหรือ กฎหมายทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินของเกษตรกร กฎหมายการเช่า ที่ดิน และการจําแนกชนิดของเกษตรกรรมในภาคเกษตรกรรมในฐานะของผู้ประกอบการทาง

เศรษฐกิจในเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งต้องทำการค้นคว้าและระดมความคิดของชุมชนและผลักดัน
นโยบายที่จะให้ความสำคัญต่อสังคมเศรษฐกิจของชุมชน

**AN INVESTIGATION OF THAI FRAMER'S ECONOMIC EGUILIBRIUM:
A CASE STUDY OF BAN NONGPRADU VILLAGE, TOMBOL
NONGCHUMPOL, KHAO YOI DISTRICT, PETCHABURI PROVICE**

**AN ABSTRACT
BY
CHATCHAWAN VONGPRASERT**

**Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of Education degree in Development Education
At Srinakarinwirot University
March 2000**

An investigation of Thai farmer's economic equilibrium was a case of Ban Nongpradu village, Tambol Nonngchumpol, Kao Yoi District, Changwat Petchaburi. It was a micro – economic study through family with farmer production and reproduction affecting family economy. It illustrated socio – economic genetic of farmer family by investigating dynamic demography in agriculture and evolution of farmer family, including economic differentiated order which formed community class. The results revealed that there was no differentiation. Fundamental production process was a rice – grain economic system, farmers earned their livings with their own labor and accompanied with production technique to decrease the strength of physical labor, including worked in non – agricultural force during out of cultivate- season which was a force proportion to support and cover consumer – expense of family member.

The study of economic reproduction in farmer family revealed that rice – grain economic system could not meet consume – need of family member which was lack of equilibrium in production., making instability of life style of socio – economic of farmer. The advantage of location had direct influence to shortage of expense and made a continuous economic equilibrium . Farmer economy depended on monetary system which affected farmer fate and influenced by diverse of market situation always making a change in economic behavior. Since the community production was a rice – grain system, it directly destroyed ecology because of extended – production system and the production process still was a tradition which influenced the pressure of farmers' socio – economic. Thai farmer economy would had no choice for free – decision, including entry of integration, if it still was a rice – grain economic system . Thus socio – economic integration of farmer should cope with the link of production technology, national and community agricultural policy. These were addressed economic regulation related to land use of farmer, land rent act and agricultural differentiation as entrepreneur in national economic scale. It had to study and brainstorm, then enforced economic policy for the community.